

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

**TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ
KANUNU'NUN TAHLİLİ
(Ticaret Hukuku ve Eşya Hukuku Boyutuyla)**

Yüksek Lisans Tezi

Süleyman KANDEMİR

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Oğuz CANER

Erzincan 2018

TEZ BİLDİRİMİ

“Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun Tahlili (Ticaret Hukuku ve Eşya Hukuku Boyutuyla)” isimli “Yüksek Lisans” tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim. 26.07.2018

Süleyman KANDEMİR

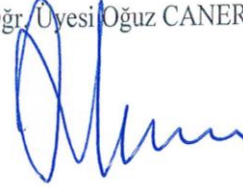
EK 3: TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, Özel Hukuk Anabilim Dalında jürimiz tarafından **Yüksek Lisans** Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri :

Dr. Öğr. Üyesi Oğuz CANER

Jüri :

Dr. Öğr. Üyesi Tuba ÇİFTÇİ

Tuba Çiftçi

Jüri :

Dr. Öğr. Üyesi Şengül AL KILIÇ

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun Tahlili
(Ticaret Hukuku ve Eşya Hukuku Boyutuyla)
Süleyman KANDEMİR
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Nisan 2018
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Oğuz CANER

ÖZET

İktisadi hayatın lokomotiflerinden Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ), ekonomiye daha fazla katkı sağlamaları ve ticari hayatı canlandırmaları için desteklenmeleri gerektiği açıktır. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun amacı da, KOBİ'lerin finansmana erişimini kolaylaştırarak bu desteği vermektir. Finansmana erişimin kolaylaştırılması, ekonominin canlanması, ticaret hacminin büyümesi ve rekabet gücünün artması demektir. Bunun için tanzim edilen Kanun'un içerdiği hükümlerin, gerçekten bu amaca hizmet edebilecek nitelikte olmaları gerekmektedir. Çalışmamızda, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu üzerinde genel bir tahlil yapılmış ve söz konusu amacı gerçekleştirmede yaşanan ve yaşanması muhtemel sorunlarla birlikte çözüm yolları üzerinde durulmuştur. Özellikle, *rehin konusu varlıklar ve rehnin tesis usulleri* çalışmanın ana temasını oluşturmaktadır.

Kanun'un daha iyi anlaşılabilmesi ve doğru uygulanabilmesi için üzerinde bilimsel çalışma yapılması gerektiği izahtan varestedir. Bu amaca hizmet etmek için söz konusu Kanun incelenirken, ilga edilen Ticari İşletme Rehni Kanunu ile de zaman zaman kıyaslamalar yapılmıştır. Çalışmamız, 7099 sayılı Kanun'un ve 22 Mayıs 2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmeliklerin yaptığı değişiklikleri içerecek şekilde hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ticari İşletme Rehni, Taşınır Rehni, KOBİ, Teminat, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni

**Analysis Of Movable Pledge In Commercial Transactions Law
(In Terms Of Commercial And Property Law)**

Süleyman Kandemir

**Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Social Sciences, Department of
Private Law**

M. A. Thesis, April 2018

Thesis Supervisor: Assist. Prof. Dr. Oğuz CANER

ABSTRACT

It is clear that small and medium-sized enterprises (SMEs), one of the building blocks of economic life, should be supported to make more contribution to economy and to boost economic life. Law on Pledges over Movable Property in Commercial Transactions aims to achieve this aim by making access to finance easier for SMEs. Easy access to finance means economic recovery, trade volume growth, and increase in competitive power. In order to realize this aim, the provisions included in the law issued must be of a quality that can really serve that purpose. In the present study, a general examination of the Law on Pledges over Movable Property in Commercial Transactions was performed and solutions along with possible problems that can be faced during the process of realizing the aforementioned aim were addressed. The study mainly emphasizes on property being the subject of a pledge and methods of putting a lien on property. It is unquestionably necessary to carry out scientific studies in order to better understand and implement the Law. Comparisons were made between the current Commercial Enterprise Pledge Code and the abolished one while the Law was being examined. Our work has been prepared with the amendments made in the Law No. 7099 and the Regulations published in the Official Newspaper dated 22 May 2018.

Key Words: Commercial Enterprise Pledge, Pledge on Movable Property, SME, Pledge, Movable Property in Commercial Transactions.

İçindekiler

Tez Bildirimi.....	I
EK:3 TEZ KABUL TUTANAĞI	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
İçindekiler.....	V
Kısaltmalar.....	VIII
I. GİRİŞ.....	1
II. TİCARİ İŞLETME REHNİ VE TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ.....	4
A. Genel Olarak.....	4
B. Kanun'un Amacı.....	8
C. Kanun'un Kapsamı	9
D. Tanımlar	13
E. Taraflar	19
1. Rehin Alabilecek Olanlar	22
2. Rehin Verebilecek Olanlar	27
F. Rehin Hakkının Kurulması	30
1. Genel Olarak.....	30
2. Rehin Sözleşmesi.....	31
a. Rehin Sözleşmesinde Bulunması Zorunlu Hususlar	35
b. Sözleşmede Geçersiz Kayıtlar	47
c. Rehin Hakkının Sicile Tescilinden Doğan Masraflar	49
III. ÜZERİNDE REHİN HAKKI KURULABİLECEK TAŞINIR VARLIKLAR ..	50
A. Alacaklar	54
1. TMK'ya Göre Hak ve Alacak Rehni	54
2. TBK'ya Göre Teminat Amaçlı Temlik.....	57
3. TRK'ya Göre Alacakların (Alacak Hakkının) Rehni	60
B. Çok Yıllık Ürün Veren Ağaçlar.....	65
C. Fikri ve Sınai Mülkiyete Konu Haklar	67
1. Genel Olarak.....	67
2. Telif Hakları	68
3. Sınai Haklar.....	69
4. Fikri Mülkiyet Haklarının Rehni	70
a. Telif Haklarının Rehni	70

b. Sınai Mülkiyet Haklarının Rehni.....	71
D. Hammadde	73
E. Hayvan.....	75
F. Her Türlü Kazanç ve İratlar	79
G. Başka Bir Sicile Kaydı Öngörülmeven ve İdari İzin Belgesi Niteliğinde Olmayan Her Türlü Lisans ve Ruhsatlar	80
H. Kira Gelirleri	84
İ. Kiracılık Hakkı.....	86
J. Makine ve Teçhizat, Araç, Ekipman, Alet, İş Makinaları, Elektronik Haberleşme Cihazları Dâhil Her Türlü Elektronik Cihaz Gibi Menkul İşletme Tesisatı .	88
K. Sarf Malzemesi ve Stoklar	92
L. Tarımsal Ürünler	92
M. Ticaret Unvanı ve/veya İşletme Adı	96
N. Ticari İşletme veya Esnaf İşletmesi	98
O. Ticari Plaka ve Ticari Hat	99
P. Ticari Proje.....	102
Q. Vagon.....	103
R. Bu Fıkıradan Sayılanlardan Üçüncü Kişiler Zilyetliğindeki Taşınır Varlık, Hak ve Paylı Mülkiyet Hakları.....	105
IV. TRK'DA BELİRTİLEN REHİN KONUSU VARLIKLAR HAKKINDAKİ DİĞER HUSUSLAR.....	106
A. Uygulama Yönetmeliği Dışında Bırakılan Hususlar	106
1. Mevduat Rehni	107
2. Türk Medeni Kanunu'na Göre Kurulmuş Taşınır Rehni.....	108
3. Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Kurulmuş Araç Rehni	108
4. Türk Sivil Havacılık Kanunu'na Göre Kurulan Hava Aracı İpoteği.....	109
5. Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kurulan Gemi İpoteği	113
6. Maden Kanunu'na Göre Kurulan Maden Hakları ve Cevher Rehni	114
B. İşletmenin Tamamı Üzerine Rehin Tesisleri.....	115
C. Rehin Konusu Varlıkların Diğer Sicillere Tescili	116
D. Müstakbel Varlıkların Rehni	117
1. Müstakbel Taşınır Varlık ve Rehin Tesis Yetkisi	117
2. Her Tür Sözleşmeden Doğan Mevcut veya Müstakbel Alacaklar	120
E. Onaya Tâbi Rehin ile Üçüncü Kişilerin Rehin İşlemleri	120
F. Bütünüleyici Parça ve Eklentilerin Rehin Kapsamında Olması Hususu.....	122

V. BİRLEŞME VE KARIŞMA	125
A. 7099 S. Kanun ile Yapılan Değişiklikten Öncesine İlişkin Açıklamalar.....	125
B. 7099 S. Kanun ile Yapılan Değişiklik Neticesine İlişkin Açıklamalar.....	127
VI. REHİNLİ TAŞINIR SİCİLİ	129
A. Sicilin Fonksiyonu	130
B. Başka Sicile Tescili Zorunlu Varlıklar.....	131
C. Tescil Talep Yetkisi	132
VII. REHİN HAKKININ ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE KARŞI HÜKÜM İFADE ETMESİ.....	134
VIII. DERECE SİSTEMİ	135
A. İlerleme Sistemi.....	136
B. Sabit Dereceler Sistemi	136
IX. ÖNCELİK HAKKI.....	139
X. REHİN SÖZLEŞMESİ TARAFLARININ HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ	140
A. İşletme Sahibi	140
B. Rehinli Alacaklı	141
C. Üçüncü Kişiler	141
1. Zilyed (Rehinli Taşınırı Elinde Tutan)	143
2. Hakları Zarar Görenler.....	143
3. Rehin Alacaklısı	143
4. Rehin Veren.....	143
XI. DEĞER TESPİTİ	144
XII. TEMERRÜT SONRASI HAKLAR.....	145
XIII. ALACAĞIN SON BULMASI	150
A. Rehin Alacaklısının Rehni Terkin Talebi Zorunluluğu	152
B. Şarta Bağlı Yükümlülükler de Dâhil Olmak Üzere, Mevcut ve Müstakbel Güvenceli Yükümlülüklerin Ödeme ve Diğer Yöntemlerle İfa Edilmesi Hâli	154
C. Borçlunun Terkin Talebi Yetkisi	154
XIV. MÜEYYİDELER	154
XV. HÜKÜM BULUNMAYAN HALLER.....	156
XVI. MUAFİYETLER.....	156
XVII. GEÇİŞ HÜKÜMLERİ.....	156
XVIII. SONUÇ	157
XIX. EK (TİRK İLE TRK'NIN KARŞILAŞTIRMALI TABLOSU)	161
KAYNAKLAR	176

Kısaltmalar

7099 s. Kanun	: Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
AHY	: Araçların Satış, Devir ve Tescil Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik
Av.K.	: 1136 sayılı Avukatlık Kanunu
Bank.K.	: 5411 sayılı Bankacılık Kanunu
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C	: Cilt
ÇKS	: Çiftçi Kayıt Sistemi
DATSY	: Demiryolu Araçları Tescil ve Sicil Yönetmeliği
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
EİK	: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu
EKK	: Elektronik Kayıt Kuruluşu
ELÜS	: Elektronik Ürün Senedi
EPK	: 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu
EPDK	: Elektrik Piyasası Düzenleme ve Denetleme Kurumu
FFFK	: 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu
FSEK	: 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
GİŞ	: Genel İşlem Şartları
GVK	: 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
HES	: Hidroelektrik Santrali
HRT	: Hayvan Rehni Tüzüğü
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KTk	: 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu

m.	: Madde
MK	: Maden Kanunu
MKK	: Merkezi Kayıt Kuruluşu
RG	: Resmi Gazete
RES	: Rüzgâr Enerjisi Santrali
SMK	: Sınai Mülkiyet Kanunu
SPK	: 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TARES	: Taşınır Rehni Sicil Sistemi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TİGEM	: Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
TİR	: Ticari İşletme Rehni
TİRK	: 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu
TMK	: 4721 Türk Medeni Kanunu
TNB	: Türkiye Noterler Birliği
TRK	: 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu
TSY	: Ticaret Sicili Yönetmeliği
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
TSHK	: 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu
TTR	: Tescilli Taşınır Rehinleri
Uygulama Yönetmeliği	: Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik
Y.	: Yıl
YHD	: Yargıtay Hukuk Dairesi
YHGKK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurul Kararı

I. GİRİŞ

Ticari hayatın vazgeçilmez unsurlarından biri borçlanmaktır. Diğer bir ifadeyle, kredidir. Kredinin iki tarafı vardır. Kredi alanlar ve kredi verenler. Kredi alanlar, krediye kolay ulaşmak, kredi verenler de verecekleri kredinin geri dönüşünü teminat altına almak isteyeceklerdir. Teminat olarak ifade edilebilecek enstrümanların ise, hızlı ve kolayca paraya çevrilmesi mümkün olanlar arasından seçilmesi, ticari hayatın bir gereğidir. Kredi ilişkisinde; krediye ihtiyaç duyan KOBİ'lerin (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler¹); kredi alabilmelerinin önkoşulu olan teminatları sunma hususunda ciddi sorunlar yaşadığı bilinen bir gerçektir.

KOBİ'lerin bu ihtiyaçlarına çözüm üretebilmek adına çalışma yapan kanun koyucu, 01 Ocak 2017'de yürürlüğe giren Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nu (TRK) ihdas etmiştir. Söz konusu Kanun, KOBİ'lerin temel ihtiyacının “finansmana kolay erişim” olduğu düşüncesi üzerine şekillendirilmiştir. Bu minvalde, Kanun'un 1'inci maddesinde şu ifadeler yer verilmiştir: “*Bu Kanun'un amacı; teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması, bu rehne konu taşınırların kapsamının genişletilmesi, taşınır rehniinde aleniyetin sağlanması ile rehniin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırmaktır*”.

Yine, “*Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tâbii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu*”nda “genel gerekçe” olarak da şu açıklama yapılmıştır: “*KOBİ'ler ticari faaliyetleri için gerekli finansman kaynaklarını, bankalar aracılığıyla temin edilen kredilerden sağlamaktadır. Özellikle kredi karşılığı talep edilen teminatlar, KOBİ'lerin finansmana erişiminde önemli zorluklar oluşturmaktadır. Bu durum KOBİ'ler için büyük işletmeler karşısında rekabet dezavantajına neden olmaktadır. Bu itibarla, KOBİ'lerin finansmana*

---

¹ “Küçük ve orta büyüklükteki işletme (KOBİ): İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri yüzyirmibeş milyon Türk Lirasını aşmayan ve bu Yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ekonomik birimleri veya girişimleri” ifade eder. (Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri Ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik m. 4/b)

erişiminin kolaylaştırılması, rekabet güçlerinin arttırılması ve dolayısıyla ülkemiz ekonomisinin dengeli ve istikrarlı büyümesine katkı sağlanması amacıyla bu Kanun Tasarısı hazırlanmıştır.”²

İnceleme konumuz olan TRK, ticari işletme rehnini düzenleyen Ticari İşletme Rehni Kanunu’nu (TİRK) yürürlükten kaldırmış ve ticari işletme rehni kavramına yeni açılımlar getirmiştir.

Bu çalışmamız, TRK’nın birçok hukuk disiplinini doğrudan ilgilendirmesi nedeniyle, tüm hukuk disiplinleri açısından inceleme şeklinde değil, özellikle ticaret hukuku ve eşya hukuku boyutu itibariyle hazırlanmıştır. Bununla birlikte, zaman zaman farklı hukuk dallarını ilgilendiren hususlara, sadece konu özelinde değinilmiştir.

Söz konusu Kanun incelendiğinde, birçok hukuk dalı üzerinden detaylı inceleme yapılması gerektiği anlaşılabilecektir. Mesela, “*rehnin paraya çevrilmesine*” ilişkin *icra hukuku* bakımından getirmiş olduğu alternatif yollar, belki de ayrı bir tez/makale konusu³ olabilecek niteliktedir. Veya “*lex commisorio yasağı*” olarak ifade edilen “*rehin alacaklısının, rehin konusu varlık veya hakkın mülkiyetini devralma yasağının*” (aşağıda⁴ kısmen açıklandığı üzere) rehnin genel ilkelerine aykırı/istisnai bir düzenleme olarak “*Temerrüt Sonrası Haklar*”⁵ başlığı altında ele alınmış ise de ayrı bir inceleme konusudur. Bir diğer konu, medeni usul hukuku bakımından incelenebilecek olan ve mülga Kanun’da yer alan görevli mahkeme meselesidir. Mülga 1447 sayılı Kanun’da, doğacak uyuşmazlıklar için görevli mahkeme olarak “*ticaret mahkemesi*” açık bir şekilde ifade edilmiş iken, yeni Kanun’da bu hususta açık bir ifadeye yer verilmemiştir. Yine, “*hak*” kavramına ilişkin teorik tartışmalar bakımından medeni hukuk, “*borç ilişkisi*” bakımından borçlar hukuku, “*borcun ödenmemesi/temerrüt*” halinde, yine icra ve iflas hukuku, “*müeyyideler*” bakımından

---

² TBMM Resmi İnternet Sitesi (www.tbmm.gov.tr), Türkiye Büyük Millet Meclisi (S. Sayısı: 418), s. 4. Erişim: 20.07.2017

³ Hikmet Bilgin, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İcra-İflas Hukuku Açısından Genel Bir Bakış”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 8. S. 31 (2017), s. 619–658.

⁴ Bkz. “C. Kanun’un Konusu”.

⁵ Bkz. “XII. Temerrüt Sonrası Haklar”.

ceza ve ceza muhakemesi hukuku alanında ayrıca inceleme yapılması en doğru yöntem olacaktır. Dolayısıyla, bu kadar geniş ve farklı hukuk dallarını doğrudan ilgilendiren bir konunun her hukuk dalı açısından tek çalışma ile detaylı incelenmesi hem bu çalışmamızın amacına aykırı düşecek, hem de eksik kalacaktır.

Kısaca açıklanan gerekçelerle çalışmamız; temel bakış açısı ile bir bütünlük arz etmesi için, Kanun'un temelini oluşturan ticaret hukuku ve eşya hukuku açısından yapılmıştır.

II. TİCARİ İŞLETME REHNİ VE TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ

A. Genel Olarak

Ticari işletmeler, mali yapıları ne kadar güçlü olursa olsunlar, bir şekilde finansman ihtiyacı hissedebilirler. Şu anda faaliyet gösteren dünyanın en güçlü şirketlerinin dahi finansman temini için krediye başvurmak durumunda olduğu bilinen bir gerçektir.

Ülkemizde ticari işletmeler açısından finansman ihtiyacının var olduğu ve bu ihtiyacın da genellikle bankalardan temin edildiğini ifade etmek doğru olacaktır.

Finansman⁶ ihtiyacı olan işletmeler, temin edecekleri finansman karşılığında bir teminat sunmak durumundadırlar. Güçlü ve teminat gösterebilecek işletmeler için zor olmasa da, bazı işletmeler için bu gerçekten zordur. Zira bir kısım işletmeler, durağan malvarlıklarını tercih etmeden, kiracılık ilişkisi içinde faaliyet göstermektedirler. İster kiracı olarak faaliyet gösterebilirler, isterse teminat verebilecek argümanı bulunmasın, her halükarda var olabilmek için finansman ihtiyacının bir şekilde karşılanması gerekmektedir. Bu yönde en fazla ihtiyacı olan kuruluşlar, KOBİ olarak ifade edilen “küçük ve orta büyüklükteki işletmelerdir”. KOBİ’lerin sayısı ise, yadsınamayacak kadar fazladır.⁷ Bu işletmelerin reel ekonomiyi ayakta tutan işletmeler olduğunu söylemek de abartı olmayacaktır. Dolayısıyla, ekonominin dinamikleri açısından bunların desteklenmesi kaçınılmaz bir durumdur.

Ulusal ve uluslararası pazarlarda çetin rekabetin yaşandığı bir ortamda faaliyet gösteren ülkemiz KOBİ’leri, genellikle bankacılığa dayalı sistemlerden yararlanma yoluna gidebilmekte ve daha çok öz kaynakları ile faaliyetlerini sürdürmektedirler. Ancak rekabet edebilirlik yeni ve teknolojik yatırımları gerektirmekte ve kaynak

---

⁶ Finansman: “Bir girişime işleyebilmesi, gelişebilmesi için gereken para ve krediyi sağlama işi” (www.tdk.gov.tr). Erişim: 25.05.2018.

⁷ “KOBİ’ler, toplam işletmelerin %99,9’unu oluşturmaktadır.” (<http://www.kobi.org.tr/index.php/bilgibankasi/statistikler>) Erişim: 27.06.2018.

ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Çoğunlukla öz sermaye ile çalışan KOBİ'lerin özellikle uzun vadeli finansman ihtiyacı daha da artmaktadır.⁸

İster kiracı olarak faaliyet gösterebilirler isterse az bir malvarlığına sahip olsunlar, bu işletmelerin finansman ihtiyaçları karşılığında teminat olarak gösterebilecekleri mal varlıkları sınırlı olacaktır. Özellikle teslim şartlı menkul rehinde, taşınırın teslim edilmesi halinde, ticari faaliyetlerinde kullanacağı menkullerden mahrum olarak ticari işletmenin faaliyetini icra etmesi mümkün olmayacağından bu malvarlıklarının teminat olarak gösterilmesi ekonomik açıdan doğru olmayacaktır.

Yine, ticari işletmenin teslim şartlı olarak rehni söz konusu olsa idi, hem rehin veren hem rehin alan bakımından ciddi sorunlara sebep olacaktı. Kredi verenin de aldığı rehinli malları kullanmaksızın muhafaza etmesi gerekecekti. Bu şekilde sorun yaşanmaması için, ticari işletme üzerinde rehin hakkının, işletme unsurlarının teslimine gerek kalmaksızın kurulmasını temin etmek ve böylece işletmelere finansman ihtiyacı bakımından kolaylık sağlamak üzere 1971 yılında 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu⁹ çıkarılmıştı. Kanun'un amacı, işletmenin taşınır ve taşınır olarak kabul edilen haklardan oluşan malvarlığını bir bütün olarak gayrimenkullere benzer bir şekilde teslimine gerek olmaksızın rehnetme imkânı tanımaktı. Böylece tacirler¹⁰ hem işletmelerini güvence göstermek hem de işletme unsurlarını teslim etmek zorunda kalmaksızın kredi ihtiyaçlarını karşılayabileceklerdi.¹¹

Bununla birlikte, 21.07.1971 tarih ve 1447 sayılı TİRK'in ciddi eksikleri ve amaca hizmet edebilecek nihai sonucu elde etmede aksaklıklarının bulunduğu zamanla tecrübe edilmiştir. Örneğin, ticari işletmenin tüm menkul işletme tesisatının bu rehne konu edilmesinin rehni geçerliliği için şart olması karşısında bu husustaki ihmallerin

---

⁸ Fatih Gürel, "KOBİ'ler İçin Alternatif Finansman Kaynakları", *Kalkınmada Anahtar Verimlilik*, C. Kasım 2012, S. 287, <<http://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/news/kobiler-icin-alternatif-finansman-kaynaklari/269>>, s. 269. Erişim: 08.06.2017.

⁹ RG, 28 Temmuz 1971, Sayı 13909.

¹⁰ Tacir, tacir sayılan ve tacir gibi sorumlu olanlar ile ilgili açıklamalar için bkz. "1. Rehin Alabilecek Olanlar/d. Tacir"

¹¹ Seza Reisoğlu, "Ticari İşletme Rehni ve Son Yasal Düzenleme", *Bankacılar Dergisi*, Y. 14, S. 47 (2003), s. 77.

ticaret hayatında olumsuz sonuçlar oluşturduğunu belirtmek gerekir.¹² Tüm menkul işletme tesisatı yerine sadece bir kısmının rehin konusu yapılması halinde, rehin geçerliliğine bir hanel gelir mi gelmez mi şeklinde tartışmaların yapıldığı bilinen bir gerçektir.¹³ Rehin kurulması anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş makine, araç, alet ve motorlu nakil araçlarının tamamının rehin listesinde belirtilmesinin rehin geçerliliği için şart olduğunu net bir şekilde savunanlar da olmuştur. O kadar ki, bu görüşte olanlardan Törüner, aynen şu ifadeyi kullanmıştır: “değinen emredici hüküm karşısında, böyle bir uygulamanın (bir kısmının rehin kapsamı dışında bırakılması) rehin geçerliliğini ortadan kaldıracığı kesindir”.¹⁴

Aynı şekilde TİRK m. 4, katı şekil şartları öngörmekteydi.¹⁵ Örneğin, rehin sözleşmesinin tanzim edilebileceği noterlik, TİRK m. 4’e göre, işletmenin bulunduğu yerdeki noterlik olmalıydı. Ayrıca, sözleşmenin geçerliliği için, rehin sözleşmesinin “düzenleme şeklinde” yapılması zorunluydu. Topçuoğlu ve Çon’a göre, tarafların düzenleme aşamasında müdahil olmadıkları rehin sözleşmesinin kapsamıyla ilgili eksikliklerden dolayı geçersiz sayılması ve geçersizlik sonuçlarının taraflar üzerinde doğması adil bir çözüm olmayacaktı. Her ne kadar taraflar, maruz kaldıkları zarar sebebiyle, Noterlik Kanunu’nun 162’nci maddesi gereği noteri sorumlu tutabilseler de bu dolambaçlı sonucun tutarlı bir gerekçesinin olmadığı, usul ekonomisi ve taraf menfaatlerine aykırı olduğu açık ve bu sebeplerle rehin sözleşmesi, hiç değilse

---

¹² TİRK’in yürürlükte olduğu dönemde tesis edilen ticari işletme rehinleri ile ilgili olarak Göle ve Aydoğan, TİRK döneminde ticari işletme veya esnaf işletmelerinin birkaç unsurunu değil, tüm unsurlarını sicile tescil ile rehin tesis edilmesi mümkün olduğundan finansman sağlama konusunda zorluklar yaşandığını ifade etmektedirler. Bu zorluğun, istatistiksel ispatı olarak da Kanun’un yürürlükte olduğu kırkbeş yıllık sürede sadece 4927 ticari işletme rehininin kurulmuş olduğunu göstermektedirler. (Celal Göle/Gökhan Aydoğan, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehin Kanunu'nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 33, S. 1 (2017), s. 8-9.)

¹³ Seza Reisoglu, s. 110-112.

¹⁴ Ekrem Törüner, “Ticari İşletme Rehininin Özellikleri ve Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar”, *Ankara Barosu Dergisi*, C. 4, S. 14 (1981), s. 693.

¹⁵ TİRK m. 4: “Rehin sözleşmesi, ticari işletmenin kayıtlı bulunduğu sicil çevresindeki bir noter tarafından tanzim edilir. Sözleşmede, rehne dair unsurların tam listesi de ayırdedilmelerini mümkün kılacak özellikleri ile birlikte yer alır.”

düzenleme aşamasıyla ilgili eksikliklerden dolayı geçersiz kabul edilmemeliydi.¹⁶

Ticari hayatta yaşanan durgunluğu, tereddüdü ve meydana gelen aksaklıkları ortadan kaldırmak amacı ile kanun koyucu harekete geçmiş ve TRK'yı ihdas etmiştir. Kanun'un gerekçesinde şu ifadeler yer verilmiştir: “*Tasarı ile; işletmelerin finansmana erişimini kolaylaştırmayı amaçlayan düzenlemeler hayata geçirilecektir. Bu işletmelerin finansmana erişiminde güvence olarak kullanabilecekleri alternatif unsurlar getirilmektedir. İşletmeler tarafından temin edilmesi planlanan müstakbel varlıklar ile taşınır varlıkların getirileri de rehin edilebilecek unsurlar arasına alınmıştır. Oluşturulan Rehinli Taşınır Sicili ile taşınır rehinlerinin aleniyeti ve takibi sağlanmıştır. Yine, rehin alacaklılarının rehin haklarını güvence altına almak amacıyla rehnin paraya çevrilmesinde etkin bir mekanizma öngörülmüştür.*”¹⁷

Devletin, ekonomik hayata müdahalesi ve gelişmesine katkı sağlama çabaları yeni bir durum değildir. Bu nedenle, olumlu ekonomik verilerin üst seviyelere çıkabilmesini temin çalışmaları, Osmanlı'nın son zamanlarında (1835-1910) devlet teşekkülleri ile yapılmış, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren de uzun süre (1923-1978) devam etmiştir. Bu aşamalarda elbette devletin doğrudan iktisadi işletmeler kurması şeklinde cereyan eden ve belki de etmesi gereken durum, “*toplumun iktisadi kalkınması için gereken sermaye birikiminin sağlanması ve bu yolda özel teşebbüse önderlik etmesi*” biçiminde özetlenebilecek bir ifadeyle izah edilebilir.¹⁸ Ancak, artık zamanımızda ekonomik kalkınma, devletin ticari hayatta doğrudan var olması değil, ticari hayata doğrudan tesir edecek ve ticari hayatı geliştirecek düzenlemeler yapması ile mümkündür.

Çalışmamızda, TRK'nın istenen amaca hizmet edip edemeyeceği üzerinde durulmuş ve Mülga TİRK ile mukayeseli bir şekilde açıklamalar yapılmıştır.

---

¹⁶ Metin Topçuoğlu/Ömer Çon, “Ticari İşletme Rehninde Rehin Alacaklısının Korunması”, *TBB Dergisi*, Y.23, S. 93 (2011), <<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-93-692>> (Erişim: 04.03.2017), s. 189. (Erişim: 04.03.2017).

¹⁷ TBMM Resmi Web Sitesi (www.tbmm.gov.tr), Türkiye Büyük Millet Meclisi (S. Sayısı: 418), s. 5.

¹⁸ Agah Oktay Güner, *Türkiye'nin Kalkınması ve İktisadi Devlet Teşekkülleri*, 2. Baskı, İstanbul 1978, s. 12-15.

B. Kanun'un Amacı

Kanun'un hangi amaca matuf hazırlandığı, 1'inci maddede şu şekilde ifade edilmektedir: *“Bu Kanunun amacı; teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması, bu rehne konu taşınırın kapsamının genişletilmesi, taşınır rehninde aleniyetin sağlanması ile rehlin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırmaktır.”* (TRK m.1)

Düzenlemeye göre, Kanun'un amacı şu şekilde ifade edilebilecektir:

- i. Teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması,
- ii. Bu rehne konu taşınırın kapsamının genişletilmesi,
- iii. Taşınır rehninde aleniyetin sağlanması,
- iv. Rehlin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması,
- v. Bu suretle de finansmana erişimin kolaylaştırılması.

Mülga TİRK'de amaç ile ilgili herhangi bir düzenleme mevcut değildi. Bununla birlikte, gerek TİRK ve gerekse de mer'i Kanun'un temel amacının aynı olduğu söylenebilecektir. Ancak, mer'i Kanun için daha fazlasını söylemek mümkündür. Çalışmamızın başında da ifade ettiğimiz üzere, TİRK'in güncel durum karşısında ihtiyaca karşılık veremeyecek hale gelmesi, ekonomik anlamda KOBİ'lerin desteklenmesi ve işlem kapasitelerinin artırılması amacıyla bu Kanun'un vazedildiğini söylemek mümkündür. Bir bütün olarak incelendiğinde Kanun'un tüm hükümlerinin, bu amacı gerçekleştirmek üzere tesis edildiğini belirtmek mümkün olacaktır.

Bununla birlikte, *“teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması”* ve *“finansmana erişimi kolaylaştırmak”* amacıyla sadece yasal düzenlemelerin yapılmasının yeterli olmayacağı, bunun yanında bu teminata başvurulmak suretiyle kredi imkânlarının genişletilmesi için teşvik paketlerinin de ilan edilmesinin faydalı olacağını düşünmekteyiz. Ayrıca, bu süreçte en önemli aktörlerden biri olan bankalara aktif görev yüklendiğini de belirtmek gerekir. Gerçekten, kredi/finansman sağlayacak olan bankaların mutlaka bu teminatlara güvenmek suretiyle kredi kullandırımı yapacak kampanyalar yapması, Kanun'un amacına ulaşmasında en önemli unsurlardan biri olarak karşımıza çıkacaktır. Bununla birlikte, elbette ki, bankaların bu teminatlara güvenerek kredi kullandırabilmesi için bu

teminatların teminat fonksiyonu ile ilgili olarak tereddütlerinin bertaraf edilmesi gerekmektedir.

C. Kanun'un Kapsamı

Kanun'un 1'inci maddesinin 2'nci fıkrasına göre Kanun'un kapsamını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- a) Taşınır varlıkları konu edinen işlemlerde rehin hakkının tesisi,
- b) Rehin hakkının üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesi,
- c) Rehinli Taşınır Sicili,
- d) Rehinli alacaklılar arasında öncelik hakkının belirlenmesi,
- e) Tarafların ve üçüncü kişilerin hak ve yükümlülükleri,
- f) Rehin hakkının kullanımı ile rehinli işlemlere ilişkin diğer usul ve esaslar.

7099 sayılı Kanun değişikliğinden önce, TİRK'de olduğu gibi TRK'da da rehin konusu varlıkların sınırlı olarak sayıldığı söylenebilecekti. Söz konusu değişiklik öncesi, bu Kanun'a dayalı olarak rehin tesisi, ancak sayılı varlıklar üzerinde söz konusu olabilecekti.¹⁹ Ancak, 6750 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden kısa bir süre sonra yayımlanan "7099 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" sınırlı sayı prensibini değiştirmiştir. 10 Mart 2018 tarih ve 30356 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan bu Kanun, sınırlı sayı prensibini şu şekilde değiştirmiştir:

6750 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

"p) Benzeri her türlü taşınır varlık ve hak"(7099 s. Kanun m.28)

Bu değişiklik ile 6750 sayılı TRK'nın 5'inci maddesinde tek tek sayılan taşınır varlıklar "*benzeri her türlü taşınır varlık ve hak*" ile birlikte en geniş halini almıştır. Oysa "*benzeri*" ifadesi ile ne anlaşılması gerektiği açık değildir. Zira tek tek sayılan

---

¹⁹ "Bu Kanun, bir borca güvence teşkil etmek üzere kurulan ve konusu bu Kanunda sayılan taşınır varlıklar olan rehinli işlemlere uygulanır" (TRK m.1/3) şeklindeki ibare, Kanun'da yazılı olan rehin konularının numerus clausus (sınırlı sayıda) olarak sayıldığını ifade etmekteydi. Bir diğer ifadeyle kıyas yolu ile genişletilmesi söz konusu olmayacaktı. Ancak, 7099 s. Kanun değişikliği ile "*ve benzeri*" ifadesi eklendiğinden, kıyas yoluyla genişletme, artık kabul edilmiştir.

taşınır varlığın her birinin farklı özellikleri bulunmakla birlikte bu varlıklara hangi özellikleri ile benzer varlıkların rehin kapsamına alındığını söyleyebiliriz? Amaç, yatırım ortamının iyileştirilmesi ise de, bunun mevcut sistemi tamamen değiştiren ve tereddütleri daha da artıran değil; daha net ve anlaşılır şekilde değiştirilmesi doğru olacaktır. Bu nedenle, rehin konusu olabilecek varlık ve hakları bu denli değiştiren ve bir bakıma her türlü taşınır varlık ve hakkı bu rehin kapsamına almaya çalışan düzenlemenin yerinde olmadığı kanaatindeyiz.

Mevcut düzenlemede rehin konusuna giren varlıkların yanında, özel olarak hangi hususlarda Kanun'un uygulama imkânının olmadığı, yine aynı maddede şu şekilde ifade edilmiştir: *“Bu Kanun, sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ile mevduat rehnine uygulanmaz. Tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınurlar bu Kanun kapsamında değildir.”* (TRK m.1/4, 5)

Kanun'da yer alan ve özel bir öneme sahip olan sermaye piyasası araçlarının ve türev araçlarının bu rehin konusuna dâhil edilmemesi, bu varlıkların nitelikleri göz önüne alınarak yapılmıştır. Yine, tapu kütüğüne tescil edilmiş ve bu suretle aleniyete ve üçüncü kişilere karşı hüküm ifade edebilecek niteliğe kavuşmuş olan taşınmazla ilgili taşınurların da (bunlar, eklenti veya bütünleyici parça şeklinde olabilir)²⁰ bu rehin kapsamında olamayacağı ifade edilmiştir.

Sermaye piyasası araçları, Sermaye Piyasası Kanunu'nun (SPK'nın) 3'üncü maddesinin “ş” bendinde şu şekilde tanımlanmıştır: *“Menkul kıymetler ve türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dâhil olmak üzere Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçlarını ifade eder.”*

Sermaye piyasası araçları, menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları olarak ikiye ayrılabilir. Menkul kıymet, mülga SPK'da (m. /1-b) şu şekilde tanımlanmıştır: *“Ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları Kurulca belirlenen kıymetli evraktır.”*

---

²⁰ “Eklenti” ve “bütünleyici parça” tanımları ve açıklamaları için bkz. “IV. TRK'da Belirtilen Rehin Konusu Varlıklar Hakkındaki Diğer Hususlar / F. Bütünleyici Parça ve Eklentilerin Rehin Kapsamında Olması Hususu”

Bununla birlikte menkul kıymet sadece Kanun'da belirtilenler ile sınırlı değildir. Diğer sermaye piyasası araçları da menkul kıymet dışında kalan ve Sermaye Piyasası Kurulunca şartları belirlenen araçları ifade etmektedir.²¹ TRK'da yer alan düzenlemelere göre sermaye piyasası araçları ticari işlemlerde taşınır rehnine konu edilemeyecek olup (TRK m. 1/4, 5), Sermaye Piyasası Kurulu'na göre şunlardır:

- Paylar,
- Katılma intifa senedi,
- Borçlanma araçları
  - o Tahviller,
  - o Bonolar,
  - o Kıymetli maden bonoları,
  - o Paya dönüştürülebilir tahviller,
  - o Değiştirilebilir tahviller,
- Ortaklık varantları,
- Yatırım kuruluşu varantları ve sertifikası,
- Gayrimenkul sertifikası,
- Varlığa veya ipotega dayalı menkul kıymetler,
- Teminatlı menkul kıymetler,
- Kira sertifikası,
- Yabancı sermaye piyasası araçları.²²

Bu araçların rehni mümkün olmakla birlikte, bu Kanun ile değil, genel ve özel düzenlemeler çerçevesinde rehnedilebileceklerdir.

Bu varlıklardan, Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) nezdinde izlenen sermaye piyasası araçları için Sermaye Piyasası Kanunu'nda özel düzenlemeler yer almaktadır. Bu özel düzenlemeye geçmeden önce, sermaye piyasası araçlarının finansal işlemlerde neden teminat olarak kullanıldığı ve kullanımının yaygınlaştığını da belirtmek gerekir. Küreselleşmenin etkisiyle finansal işlem hacminin artması birinci neden olarak

---

²¹ Tekin Memiş/Gökçen Turan, *Sermaye Piyasası Hukuku*, 3. Baskı, Ankara 2017, s. 61–69.

²² T.C. Başbakanlık Sermaye Piyasası Kurulu, "Sermaye Piyasası Araçları", <<http://www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=76&fn=76.pdf>> (Erişim: 13.06.2017).

belirtilebilecektir. Diğer bir neden olarak da, özellikle kriz dönemlerindeki kredi ve likidite risklerine karşı fon arz edenlerin teminat arayışları olduğu söylenebilecektir.²³ Bir kısmına yer verdiğimiz SPK 47’nci maddesinde şu ifadeler yer almaktadır: “(1) MKK nezdinde kayden izlenen sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmeleri yazılı şekilde yapılır. Bu teminat sözleşmelerine konu sermaye piyasası araçlarının mülkiyeti, sözleşmeye bağlı olarak teminat alana kanuni usullere göre devredilebileceği gibi teminat verende de kalabilir. Sözleşmede bu konuda bir hüküm bulunmaması hâlinde teminat konusu sermaye piyasası araçlarının mülkiyeti teminat alana geçmemiş sayılır...(6) Bu madde hükümleri, hüküm ve sonuçları özel kanunlarla düzenlenen teminat sözleşmeleri ve teminat hükümleri hakkında uygulanmaz.”

Rehin hukukuna hâkim olan ilkelere biri olan *lex commissoria*²⁴ yasağının²⁵ istisnalarından biri olan işbu düzenlemeye²⁶ dayalı olarak yapılacak teminat sözleşmeleri, konusu taşınır olan ve yukarıda belirtilen nitelikte bir hisse senedi de olsa, bu özel yasal düzenleme gereğince genel hükümlere değil, özel hükümlere göre işlem görecektir. Bu, hukukun genel kurallarından biri olan özel kanun-genel kanun ayırımının da bir sonucu olarak karşımıza çıkacaktır. Bununla birlikte, bir başka özel düzenleme olan TRK kapsamına girmeyecektir. Şayet, söz konusu Kanun’da bu hususta açık bir ibare yer almasaydı, belki bu konuda da tereddütler olacaktı. Bu

---

²³ Erman Benli, “Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmelerinde Yeni Düzenlemelerin Gerekçeleri”, *Banka Ve Finans Hukuku Dergisi*, C. 6. S. 21 (2017), s. 218-221.

²⁴ Türkan Rado, *Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku*, 14. (Tıpkı) Bası, İstanbul 2018, s. 64-65.

²⁵ “Bir borç ilişkisinde, borcun vadesinde ödenmemesi durumunda rehin konusu eşyanın mülkiyetinin rehinli alacaklıya intikal edeceğine ilişkin sözleşme kaydı ya da sözleşmeye *lex commissoria* adı verilmektedir. *Lex commissoria* yasağı, Roma Hukukundan günümüze ulaşarak çağdaş hukuk düzenlerinde kabul edilmiş olan bir ilkedir. Bu anlamda, bir borç ilişkisinde vade tarihinden önce rehinli alacaklının rehin konusunu temellük edeceğine ilişkin her türlü sözleşme ya da sözleşme kaydı geçersizdir.” Zeliha Dereli, *Lex Commissoria Yasağı*, (Danışman: Prof. Dr. Çiğdem Kırcı) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009) (acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/5427/6080.pdf), s. 28. Erişim: 21.11.2017.

²⁶ “Bu düzenleme ile *lex commissoria* yasağına aykırı hükümler tesis edilmiş ise de, bunun amacının yatırımcının korunması olduğu söylenebilecektir. Zira bu hükmün ekonomik işlevlerinden biri de sistematik riskin önlenmesidir.” Benli, s. 240.

nedenle, kanun koyucunun, açıkça istisna ettiği bu varlıklar için artık TRK kapsamında rehin tesis edilemeyeceği söylenebilecektir.

Yine, “*Tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınurlar*” da bu Kanun kapsamı dışında tutulmuşlardır. Örneğin, müstakil ve daimi aynı haklar,²⁷ bir hak olmalarına karşın müstakil ve daimi nitelikte olduklarından bir taşınmaz gibi tapu kütüğüne tescil edilebileceklerdir. Bu şekilde tescil edilen haklar, bir taşınmaz gibi işlem görürler.²⁸ Rehnedilmeleri de taşınmazlardaki gibi olacaktır. Bu nedenle, bu haklar üzerine rehin tesis edilmesi, TRK’ya göre gerçekleştirilemeyecektir.

TİRK ile kıyaslandığında görülecektir ki, TİRK’de Kanun’un kapsamı “*Ticaret veya esnaf ve sanatkâr sicilinde kayıtlı bir ticari işletme üzerinde rehin hakkı bu kanunda yazılı hükümler dairesinde tesis edilir*”(TİRK m.1) şeklinde ifade edilmekte idi. Rehin konusu yapılabilecek taşınurlardan bahsedilirken, iki Kanun arasındaki belirgin farklar her bir varlık bakımından ayrı ayrı izah edilecektir.²⁹

D. Tanımlar

Kanun’da yer alan tanımlar, TİRK’de mevcut değildi. Yeni bir madde olarak ihdas edilmiştir. Söz konusu madde, ihtilafa mahal vermemek adına tanzim edilmiş ise de, esasen burada yer alan tanımların birçoğu kendi özel düzenlemelerinde tanımlanmış kavramlardır. TRK’da kullanılan tanımlar, açıklamaya ihtiyaç duyduklarımızla sınırlı olarak, bu Kanun’da ve ilgili Yönetmeliklerde³⁰ yer alan tanımlarla birlikte ele alacağız.

²⁷ Burada müstakil ve daimi aynı hak olarak ifade edilen “üst hakkı”dır. Üst hakkı, sınırlı bir aynı hak olarak tesis edilen irtifak hakkıdır. Sahibine başkasına ait bir arazinin altında veya üstünde yapı inşa etmek ya da daha önce yapılmış yapıyı muhafaza etmek yetkisi veren bir haktır. TMK m.726 ve 826’da konuya ilişkin düzenlemeler mevcut olup, bu hakkın bağımsız ve süreklilik arz edecek şekilde tesis edilmesi halinde bir taşınmaz gibi işlem görmesi söz konusu olacaktır. Bu hakkın bağımsız olması, devredilebilir nitelikte olmasını, yani, belirli bir kişi lehine tesis edilmiş olmasını ifade ederken, sürekliliği, ya süresiz olmasını ya da en az otuz yıl süreli olarak tesis edilmiş olmasını ifade eder (TST m.10/I; TMK m. 826, 998/III). Mehmet Ayan, *Eşya Hukuku -III- Sınırlı Aynı Haklar*, 8. Baskı, Ankara 2017, s. 108. Benzer açıklamalar için bkz. O. Gökhan Antalya, *Eşya Hukuku C. I*, İstanbul 2017, s. 86.

²⁸ Ayan, s. 108.

²⁹ Bkz. “III. Üzerinde Rehin Hakkı Kurulabilecek Taşınır Varlıklar”.

³⁰ “Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması Ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik”, “Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik” ve “Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği”.

a) Çiftçi: 18/4/2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanunu'na göre faaliyet gösteren çiftçiyi ifade etmektedir. Bu düzenlemeye göre çiftçi; *“mal sahibi, kiracı, yarıcı veya ortakçı olarak devamlı veya en az bir üretim dönemi veya yetiştirme devresi tarımsal üretim yapan gerçek ve tüzel kişileri”* ifade etmektedir. Çiftçinin rehin verme işleminde, rehin sözleşmesinde çiftçi bilgilerinin ÇKS numarası ile birlikte ifade edilmesi gerekecektir. Bu numara, Tarım Kanunu uyarınca kurulan Çiftçi Kayıt Sistemi kayıt numarasıdır. ÇKS; sağlıklı tarım politikalarının oluşturulması, güncellenmesi, geliştirilmesi ve tarımsal desteklemelerin denetlenebilir, izlenebilir bir şekilde yürütülmesini sağlayan kayıt sistemidir.³¹

b) Esnaf: 7/6/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununa göre faaliyet gösteren esnaf ve sanatkarı ifade ettiğinden, bu kategoriye, söz konusu yasal düzenleme kapsamında *“ister gezici ister sabit bir mekânda bulunsun, Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunca belirlenen esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dâhil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedenî çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabı esasına göre deftere tâbi olanlar ile vergiden muaf bulunan meslek ve sanat sahibi kimseler”*(5362 s. Kanun m. 3/a) dâhil olmaktadır. Esnaf tanımı TTK'da şu şekilde verilmektedir: *“İster gezici olsun ister bir dükkânda veya bir sokağın belirli yerlerinde sabit bulunsun, ekonomik faaliyeti sermayesinden fazla bedenî çalışmasına dayanan ve geliri 11 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca çıkarılacak kararnamede gösterilen sınırı aşmayan ve sanat veya ticaretle uğraşan kişi esnaftır”*(TTK m.15).

c) Finansal Sözleşme: Faiz oranı, emtia, döviz, hisse senedi, tahvil, endeks veya benzeri finansal araçların dayanak varlık olarak kullanıldığı spot, future, forward, opsiyon veya swap işlemiyle, repo, ters repo işlemi³² ve bu işlemlere benzer nitelikte olan ve finansal piyasalarda kullanılan diğer işlemlerle ve bu işlemlerin herhangi bir kombinasyonunu içeren sözleşmeleri ifade eder. Kanun'da geçen birçok tanım, ilgili

³¹ https://web.tarsim.gov.tr/havuz/subpage?_key_=0C006981E0842E8D6235913E60C5E967304412B02480E4N37VSB4U70019062015. Erişim: 07.07.2017.

³² Yasal düzenlemede geçen her bir işlem (spot, future, forward, opsiyon, swap işlemi, repo, ters repo işlemi) detaylı olarak izah edilebilecek iktisadi terimleri ifade etmekle birlikte, bu işlemlerin ayrıntılı izahı, çalışma konumuzun dışında kaldığından açıklama yapılmamıştır.

Yönetmeliklerde de tanımlanmakla birlikte, finansal sözleşme kavramı için Yönetmeliklerde bir tanımlama yapılmamıştır. Buradaki tanım, Kanun'un 2'nci maddesinde yer alan tanımdır. Kanun'un 2'nci maddesinde yer alan tanımdaki "*hisse senedi, tahvil, endeks, spot, future, forward, opsiyon, swap işlemi, repo, ters repo*" gibi unsurlar detaylı açıklamaya muhtaç ise de, çalışmamızın içeriği bakımından bu kavramlar üzerinde durulmayacaktır.

ç) Güvenli Elektronik İmza: 15/1/2004 tarihli ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 4'üncü maddesinde tanımlanan elektronik imzayı ifade eder. Söz konusu Kanun'da güvenlik elektronik imza tanımı şu şekilde yapılmaktadır: "*Münhasıran imza sahibine bağlı olan, sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan güvenli elektronik imza oluşturma aracı ile oluşturulan, nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğinin tespitini sağlayan, imzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlayan elektronik imza.*"

d) Kayıtlı Elektronik Posta (KEP): 25/8/2011 tarihli ve 28036 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kayıtlı Elektronik Posta Sistemine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 4'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (i) bendinde tanımlanan elektronik postayı ifade etmektedir. Bu düzenlemeye göre kayıtlı elektronik posta; "*Elektronik iletilerin, gönderimi ve teslimatı da dâhil olmak üzere kullanımına ilişkin olarak hukukî delil sağlayan, elektronik postanın nitelikli şekli*" dir. Kayıtlı elektronik posta, özellikle ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin elektronik ortamda güvenli elektronik imza ile imzalanması ve sair tebligat işlemleri bakımından önem arz etmektedir.

e) Kredi Kuruluşu: 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu³³ uyarınca faaliyet gösteren *bankalar* ve *finansal kuruluşlar*, 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu³⁴ uyarınca faaliyet gösteren *finansal kuruluşlar* ile *kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşları* ifade eder. Bu tanımdan yola çıkılarak bankalar ve finansal

---

³³ RG, 1 Kasım 2005, s. 25983 (Mükerrer).

³⁴ RG, 13 Aralık 2012, s. 28496.

kuruluşların tanımının gerek 5411 sayılı Kanun ve gerekse de 6361 sayılı Kanun çerçevesinde tanımlanması gerekecektir. Banka, “*mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını*”, finansal kuruluş da “*Kredi kuruluşları dışında kalan ve sigortacılık, bireysel emeklilik veya sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmak veya bu Kanunda yer alan faaliyet konularından en az birini yürütmek üzere kurulan kuruluşlar ile kalkınma ve yatırım bankaları ve finansal holding şirketlerini*” (5411 sayılı Kanun m.3) ifade etmektedir. Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik’e³⁵ göre kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşlar ise tâbi oldukları mevzuat uyarınca kredi ve kefalet sağlamaya yetkili kamu veya özel kurum ve kuruluşları ifade edecektir.

f) Müstakbel Taşınır Varlık: Mevcut olmayan veya rehin sözleşmesinin akdedildiği anda rehin verenin mülkiyetinde bulunmayan bu Kanunun 5’inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen varlıkları ifade eder. Bu varlıklar, henüz malikin mülkiyetinde bulunmayan ancak ileride mülkiyete konu olabilecek ve aşağıda detaylı şekilde izah edilen,³⁶ Kanun’un 5’inci maddesindeki taşınır varlıklardır.

g) Tacir:³⁷ 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre tacir kabul edilen kişiyi ifade eder. Buna göre; “*Bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişiye tacir denir. Bir ticari işletmeyi kurup açtığı, sirküler, gazete, radyo, televizyon ve diğer ilan araçlarıyla halka bildirmiş veya işletmesini ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilan etmiş olan kimse, fiilen işletmeye başlamamış olsa bile tacir sayılır (TTK m.12).*” Ayrıca; “*Ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir sayılırlar.*” (TTK m.16)

---

³⁵ RG, 31 Aralık 2016, Sayı 29935 (3. Mükerrer).

³⁶ Bkz. “IV. TRK’da Belirtilen Rehin Konusu Varlıklar Hakkındaki Diğer Hususlar / D. Müstakbel Varlıkların Rehni”

³⁷ Detaylı açıklama için bkz. “II. Ticari İşletme Rehni Ve Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni / E. Taraflar”

h) Rehin Hakkı: Taşınır varlığın türünden, rehin verenin veya rehinli alacaklının durumundan, rehinle güvence altına alınan borcun niteliğinden veya tarafların onu rehin hakkı olarak adlandırmasından bağımsız olarak bir borcun ödenmesini veya ifa edilmesini güvence altına almak amacıyla alacağın devrinde devralanın alacak hakkı da dâhil olmak üzere, taşınır varlık üzerinde zilyetliğin devrine gerek olmaksızın tesis edilen sınırlı ayni hakkı ifade eder. (TRK m. 2/1)

Uygulama Yönetmeliği de rehin hakkı için benzer ifadeleri kullanmaktadır: *“Taşınır varlığın türünden, rehin verenin veya rehin alacaklısının durumundan, rehinle güvence altına alınan borcun niteliğinden veya tarafların onu rehin hakkı olarak adlandırmasından bağımsız olarak bir borcun ödenmesini veya ifa edilmesini güvence altına almak amacıyla rehinli alacağın devrinde devredenin 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 189 uncu maddesinde belirtilen hakları da dâhil olmak üzere, taşınır varlık üzerinde zilyetliğin devrine gerek olmaksızın Sicile tescil ile tesis edilen sınırlı ayni hakkı ifade eder.”*³⁸

i) Serbest Meslek Erbabı: 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 66'ncı maddesine göre *“Serbest meslek faaliyetini mutat meslek halinde ifa edenler, serbest meslek erbabıdır. Serbest meslek faaliyetinin yanında meslekten başka bir iş veya görev ile devamlı olarak uğraşılması bu vasfı değiştirmez. Bu maddenin uygulanmasında: 1. Gümrük Komisyoncuları, bilumum borsa ajan ve acentaları, noterler, noterlik görevini ifa ile mükellef olanlar; 2. Bizzat serbest, meslek erbabı tarifine girmemekle beraber serbest meslek erbabını bir araya getirerek teşkilat kurmak veya bunlara sermaye temin etmek suretiyle veya sair suretlerle serbest meslek kazancından hisse alanlar. 3. Serbest meslek faaliyetinde bulunan kollektif ve adi şirketlerde ortaklar, adi komandit şirketlerde komanditeler; 4. (Ek:22/7/1998 - 4369/36 m. Değişik:9/4/2003-4842/6 m.) Dava vekilleri, müşavirler, kurumlar ve tüccarlarla serbest meslek erbabının ticarî ve meslekî işlerini takip edenler ve konser veren müzik sanatçıları; 5. Vergi Usul Kanununun 155 inci maddesinde belirtilen şartlardan en az ikisini taşıyan ebe, sünnetçi, sağlık memuru, arzuhalci, rehber gibi mesleki faaliyette bulunanlar (Şartlardan en az ikisini taşımayanlar ile köylerde veya*

---

³⁸ Uygulama Yönetmeliği m. 4/k.

son nüfus sayımına göre belediye içi nüfusu 5.000'i aşmayan yerlerde faaliyette bulunanların bu faaliyetlerine ilişkin kazançları gelir vergisinden muaftır); bu işleri dolayısıyla serbest meslek erbabı sayılırlar.” şeklinde tanımlanan serbest meslek erbabını ifade eder.

j) Sicil: Bakanlık tarafından kurulan ya da kurdurulan ve mevzuatı uyarınca kendi özel siciline tescili zorunlu olanlar dışındaki taşınır varlıklar üzerinde, bu Kanun kapsamında tesis edilecek rehinlere ilişkin tescil, terkin, değişiklik gibi tüm iş ve işlemlerin elektronik ortamda gerçekleştirildiği ve sunulduğu merkezi ve aleni Rehinli Taşınır Sicilini ifade eder. “Rehinli Taşınır Sicili”, Türkiye Noterler Birliği ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı arasında yapılan mukavele çerçevesinde Türkiye Noterler Birliği tarafından oluşturulmuştur. Söz konusu sicil, TARES (Taşınır Rehni Sicil Sistemi) adı altında faaliyet göstermekte olup, tescil işlemleri elektronik ortamda yapılmaktadır. Şimdilik tescil işlemleri, noterlere bizzat gidilmek suretiyle yerine getirilmektedir. Gerekli altyapının tamamlanmasından sonra ise, elektronik ortamda da tescil taleplerinin yerine getirilmesi mümkün olabilecektir.

Çalışmamızın devamında rehinli taşınır sicili hakkında gerekli açıklamalar³⁹ yapılacaktır.

k) Üretici Örgütü: Üretici ve yetiştiricilerin ilgili kanunlara dayanarak kurdukları tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikleri ifade etmektedir. Tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikler; 1163 sayılı Kanun’a tâbi tarımsal amaçlı kooperatifler, 5200 sayılı Kanun’a tâbi tarımsal üretici birlikleri ve 4572 sayılı Kanun’a tâbi tarım satış kooperatiflerinden oluşmaktadır.⁴⁰

Mülga TİRK’de, TRK’da yapıldığı şekliyle tanımlama yoluna gidilmemiştir. Kaldı ki, bu Kanun’daki tanımlarda yer alan birçok husus, yeni ihdas edilmiştir.

Uygulama Yönetmeliğinde bu hususta şöyle bir tanım yapılmıştır: “4/8/2012 tarihli ve 28374 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sebze ve Meyve Üretici Örgütleri Hakkında Yönetmelik kapsamında yer alan üretici örgütü belgesine sahip

---

³⁹ Bkz. “VI. Rehinli Taşınır Sicili”.

⁴⁰ Başak Şit İmamoğlu, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme*, Ankara 2017, s. 17.

kooperatifler ve tarımsal üretici birlikleri ile üretici ve yetiştiricilerin ilgili kanunlara dayanarak kurdukları tarımsal amaçlı kooperatif ve birliklerini ifade eder.”

Üretici örgütü, Yönetmelik'te “*üretici örgütü belgesine sahip kooperatifler ve tarımsal üretici birlikleri ile üretici ve yetiştiricilerin ilgili kanunlara dayanarak kurdukları tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikler*” şeklinde detaylandırılmıştır.

E. Taraflar

Bu Kanun'a dayalı olarak tesis edilecek rehin işlemlerinin dayanağı ve olmazsa olmazı olan “*rehin sözleşmesi*”nin taraflarının kimler olabileceği Kanun'da açıkça tanzim edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, bu sözleşmenin tarafları sınırlandırılmış, burada belirtilenler dışındakiler “*ticari işlemlerde taşınır rehin sözleşmesinde*” taraf olamayacaklardır.

Bu düzenlemeye göre ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi; “*Kredi kuruluşları ile tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler arasında ve tacir ve/veya esnaf arasında*” yapılır. Kanun'un tanzim ediliş gayesine uygun olarak rehin sözleşmesinin tarafları da sınırlı sayıda ifade edilmiştir. TİRK'e göre farklı olan bir kısım hususlar olarak; “*tacir*” kelimesi geniş anlamı⁴¹ ile kullanılmış olması, kooperatif yerine “*üretici örgütü*” yazılmış olması ve “*serbest meslek erbabı*”nın eklenmiş olmasını ifade edebiliriz.

TRK'ya göre sözleşmenin tarafları şunlar olabilecektir:

Rehin Alacaklıları

Rehin Borçluları

Kredi Kuruluşları (bankalar, finansal kuruluşlar, kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşları)	Tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler
Tacir/Esnaf	Tacir/Esnaf

⁴¹ Konuya ilişkin gerekli açıklama, “II. Ticari İşletme Rehni Ve Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni / E. Taraflar /1.Rehin Alabilecek Olanlar / d. Tacir” başlığı altında yapılmıştır.

Oysa TİRK’de, taraflar için şu ifadelere yer verilmişti: “Ticari işletme rehni sözleşmesi, tüzel kişiliği haiz ve sermaye şirketi olarak kurulmuş kredi müesseseleri kredili satış yapan gerçek ve tüzel kişiliği haiz müesseseler ve kooperatifler ile ticari işletmenin maliki bulunan gerçek ve tüzel kişiler arasında yapılır.” (TİRK m. 2/1)

Reisoğlu; bu düzenlemede yer alan “sermaye şirketi olarak kurulmuş kredi müesseseleri” tanımına, anonim şirkete dönüşmeden önce, kredi veren kuruluş olmasına rağmen Ziraat Bankası’nın girmediğini, bir Yargıtay kararına⁴² dayanarak izah etmektedir.⁴³ Rehin alma yetkisi bakımından, ana sözleşmelerinde özel yetkiye ihtiyaç duyulmayacağını, ancak, rehin verme yetkisi bakımından mülga 6762 sayılı TTK’nın 137’nci maddesinin dikkate alınması gerektiğini, rehlin kuruluş anında aranan bu hususların, rehin kurulduktan sonra aranmasına gerek olmadığını, örneğin, rehlinli alacağın temlik halinde de rehlin devam edeceğini ve alacağı temellük edenin rehinden yararlanabileceği, *Reisoğlu* tarafından ifade etmektedir.⁴⁴ Bugün itibariyle, TTK m.137’nin yerine ihdas edilen 125’inci maddenin “ultra vires”⁴⁵ ilkesini kaldırmış olması karşısında, rehin verme yetkisini ana sözleşmesinde aramaya gerek olmadığı söylenebilecektir. Ayrıca, rehlin tesisinden sonra tarafların değişmesi halinde değişen taraf bakımından, bugünkü düzenleme çerçevesinde de *Reisoğlu*’nun görüşüne aynen katıldığımızı belirtmemiz gerekir.

Mülga TİRK’de ticari işletme rehнинin tarafları şu kişiler olabilmekte idi:

- Rehin veren olarak; esnaf işletmesi de dâhil olmak üzere ticari işletmenin maliki gerçek veya tüzel kişi.

---

⁴² Y. 11. HD., T. 29.11.1985, E. 1985/5322, K. 1985/6571. (www.kazanci.com) Erişim: 05.10.2013

⁴³ Seza Reisoğlu, s. 109-110.

⁴⁴ Seza Reisoğlu, s. 109-110.

⁴⁵ Ultra Vires; yetki aşımı, yetki dışına çıkma gibi anlamlara gelmektedir. 6762 sayılı Mülga TTK, ticaret şirketlerinin, şirket sözleşmesinde yazılı işletme konusu çerçevesinde kalmak şartıyla, hak iktisap edebilecekleri ve borç yüklenebilecekleri kabul edilmekte, dayanak olarak da TTK m.137 gösterilmekteydi. 6762 sayılı Kanun ilga edilip yerine 6102 sayılı TTK ihdas edilince bu düzenleme yerine tanzim edilen 125’inci madde, “ultra vires” ilkesini kaldırmıştır. Konuya ilişkin geniş açıklama için bkz. Süleyman Kandemir, “Şirketlerin İpotek Verme Ehliyetleri Hakkında İnceleme (TTK md.125 Çerçevesinde Ehliyet Sorunu)”, *Banka Ve Finans Hukuku Dergisi*, C. 6. S. 21. (2017), s. 258-259.

- Lehine rehin verilen olarak da; tüzel kişiliği haiz, sermaye şirketi olarak kurulmuş kredi müesseseleri (kredili satış yapan gerçek veya tüzel kişiliği haiz müesseseler ve kooperatifler).

Ticari işletme rehni sözleşmesinin alacaklı tarafı için getirilen kısıtlamalar, sözleşmenin kurulduğu an için geçerli kabul edilmekteydi. Buna göre, rehin sözleşmesi TİRK m. 2’de belirtilen kişilerle yapılmalıdır. Alacaklı tarafın sonradan değişmesi halinde ise rehin son bulmayacaktır. Örneğin, alacağın temlik halinde durum budur. Bunun gibi, borcun ticari işletme rehni yanında kefaletle de temin edilmesi ve kefilin borcu ödeyerek alacaklıya halef olması hali de bu duruma örnek teşkil etmektedir.⁴⁶

Gerek yürürlükten kalkan 1447 sayılı Kanun’a göre ticari işletme rehni sözleşmesi ve gerekse de yeni 6750 sayılı Kanun’a göre ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmesini imzalayacak taraflar sınırlı sayıda sayılmıştır. Bununla birlikte, yeni Kanun’da sözleşmeyi imzalayacak taraflar biraz daha geniş tutulmuştur.

Uygulama Yönetmeliği’nin 10’uncu maddesinde rehni taraflarına ilişkin şu ifadeler yer verilmiş ve özellikle belirtilen taraflar dışında bu rehni tesis edilemeyeceğini açıkça ifade etmiştir:

“(1) Kanuna ve bu Yönetmeliğe göre geçerli bir rehin hakkının kurulabilmesi için rehin alacaklısı şu kişiler olabilir:

- a) Kredi kuruluşları.
- b) Tacir.
- c) Esnaf.

(2) Kanuna ve bu Yönetmeliğe göre geçerli bir rehin hakkının kurulabilmesi için rehin veren şu kişiler olabilir:

- a) Tacir.
- b) Esnaf.
- c) Çiftçi.
- ç) Üretici Örgütü.
- d) Serbest Meslek Erbabı.

---

⁴⁶ Reha Poroy/Hamdi Yasaman, *Ticari İşletme Hukuku*, 14. Bası, İstanbul 2012, s. 57.

(3) *Rehin hakkı ancak şu kişiler arasında kurulabilir;*

a) *Rehin alacaklısı bir kredi kuruluşu ile rehin veren tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabından herhangi biri,*

b) *Rehin alacaklısı tacir ile rehin veren tacir,*

c) *Rehin alacaklısı tacir ile rehin veren esnaf,*

ç) *Rehin alacaklısı esnaf ile rehin veren tacir,*

d) *Rehin alacaklısı esnaf ile rehin veren esnaf.*

(4) *Rehin hakkı kurabilecek üçüncü fıkrada sayılan kişiler dışında Kanun uyarınca bir rehin hakkı kurulamaz.*

(5) *Herhangi bir kimse, ikinci fıkrada sayılan kişiler lehine 11'inci maddede sayılan taşınurlarından birini veya birkaçını rehin olarak gösterebilir.”*

Rehin sözleşmesinin tarafları; “*rehin veren*” ve “*rehin alan*”dan oluşmaktadır. Kanun, rehin alabilecek olanlar ile rehin verebilecek olanları sınırlı olarak saymıştır.

Şimdi, yukarıda bahsedilen *rehin verebilecek olanlar* ile *rehin alabilecek olanlar* üzerinde detaylı açıklamalara geçelim:

1. Rehin Alabilecek Olanlar

a) Bankalar

Bankalar için 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda genel bir tanım yapılmış değildir. Sadece, mevduat ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının bankaları oluşturduğu ifade edilmiş ve bunların her biri tanımlanmıştır.⁴⁷ Doktrinde yapılan banka tanımı şu şekildedir: “*Banka, yasal çerçevede mevduat toplamasına izin verilmekle faaliyet bulabilen, topladığı mevduatı koruyan, müşterilerine kredi sağlamak başta olmak üzere hizmetler sunan ve topladığı mevduatın ekonomik hayata katılmasını sağlayan bir tüzel kişiliktir.*”⁴⁸ Ancak, bu şekildeki tanımın bankaları tanımlama konusunda eksik olacağı kanaatindeyiz. Zira kalkınma ve yatırım bankaları ile katılım bankaları *mevduat toplama faaliyeti* yapmayan kuruluşlardır. Bu nedenle bankayı şu şekilde tanımlamak *kanaatimizce* daha doğru olacaktır: “*Bankalar,*

⁴⁷ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m. 3.

⁴⁸ Aysel Gündoğdu, *Bankacılık Hukuku*, 4. Baskı, Ankara 2016, s. 28.

bankanın türüne göre, halktan veya özel kaynaklardan topladığı ya da kendi sahip olduğu paraları, faiz veya kâr payı esasına göre kredi kullandıran, koruyan ve böylece paranın iktisadi hayatta işlem görmesini sağlayan, buna aracılık eden anonim şirket şeklindeki yapılardır.”

Bankanın tanımı bu şekilde verilebilecek olmakla birlikte, tatbikata dair bir hususu da belirtmekte fayda vardır. Banka tanımına giren kalkınma ve yatırım bankaları ile yine bir banka olarak ifade edilebilecek olan T.C. Merkez Bankası'nın rehin alan kuruluş olarak rehin sözleşmesi imzalayabileceğini söylemek, bu kuruluşların işlevleri açısından zordur. Kalkınma ve yatırım bankalarının, kredi veren kuruluşlar olarak rehin almaları mümkün ise de, T.C. Merkez Bankası'nın böyle bir işlevi söz konusu olmadığından rehin alması da söz konusu değildir.⁴⁹

b) Finansal Kuruluşlar

Bankacılık Kanunu'nun 3'üncü maddesinde finansal kuruluşlar şu şekilde tanımlanmıştır: *“Kredi kuruluşları dışında kalan ve sigortacılık, bireysel emeklilik veya sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmak veya bu Kanunda yer alan faaliyet konularından en az birini yürütmek üzere kurulan kuruluşlar ile kalkınma ve yatırım bankaları ve finansal holding şirketleri”*dir. Bankalar dışındaki finansal kuruluşlar olarak *“finansal kiralama (leasing), faktoring ve finansman şirketleri”*ni belirtmek mümkündür⁵⁰. Finansal holding şirketinin tanımı da yine Bankacılık Kanunu'nda yer almaktadır. Buna göre finansal holding şirketi *“İçlerinden en az bir tanesi bir kredi kuruluşu olmak şartıyla bağlı ortaklıklarının tümü veya çoğunluğu kredi kuruluşu veya finansal kuruluş olan şirketi”* (Ban. K. m. 3) şeklinde tanımlanmaktadır.

c) Kredi ve Kefalet Sağlayan Kamu veya Özel Kurum ve Kuruluşlar

Özellikle son dönemlerde, devletin ticari hayatı canlandırmak için çabalarından biri olan Kredi Garanti Fonu (KGF),⁵¹ bu alanda başrolü almaktadır. KGF, başta

⁴⁹ Şit İmamoğlu, s. 12.

⁵⁰ Bkz. 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu m.1.

⁵¹ KGF, 14 Temmuz 1993 tarih ve 21637 sayılı Resmi Gazete'de neşredilen 93/4496 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan bir kuruluş olup, konuya ilişkin detay bilgilere resmi internet sitesinden ulaşılabilir. (<http://www.kgf.com.tr/index.php/tr/>). Erişim: 07.02.2018.

gelecek vaad eden işletmeler olmak üzere tüm işletmelerin finansmana erişimini kolaylaştırarak, Türkiye'nin büyüme ve kalkınmasına stratejik destek sağlamak misyonu ile hareket eden devlet destekli bir kuruluştur. TİGEM (Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü) de tarım ve tarıma dayalı sanayiinin ihtiyacı olan her türlü mal ve hizmetleri üretmek amacı ile kurulmuş⁵² olup, bu kapsamda bir kuruluş olarak değerlendirilebilecektir. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı kontrolünde kurulan “*tarım satış kooperatif ve birlikleri*” de burada zikredilebilecek kuruluşlardır.

d) Tacir

Gerçek kişi tacir, “*bir ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işleten kişi*” (TTK m. 12/1) olarak tanımlanabilir. Rehin alan olarak Kanun'da geçen tacir kavramının tacir sayılanlar için de uygulanabilip uygulanamayacağını TTK'daki ve bu Kanun'daki hükümler çerçevesinde irdeleyebiliriz.

TTK'ya göre tacir, yukarıda tanımlanmıştır. Bununla birlikte, “*fiilen işletmeye başlamamış*” olanların da tacir sayılmalarının mümkün olduğunu hatırlatmak gerekir. Gerçekten, TTK m. 12/2'de şu ifadeler yer almaktadır: “*Bir ticari işletmeyi kurup açtığını, sirküleri, gazete, radyo, televizyon ve diğer ilan araçlarıyla halka bildirmiş veya işletmesini ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilan etmiş olan kimse, fiilen işletmeye başlamamış olsa bile tacir sayılır.*” Yine aynı maddenin devamında şu ifadeler yer verilmiştir: “*Bir ticari işletme açmış gibi, ister kendi adına, ister adi bir şirket veya her ne suretle olursa olsun hukuken var sayılmayan diğer bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemlerde bulunan kimse, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olur.*” O halde, tacirin yanında tacir sayılanları veya tacir gibi sorumlu olanları da rehin alabilecek sınırlı sayıda kişiler arasında saymak gerekir mi? Kanaatimizce, *tacir olanlar* ile *tacir sayılanların* rehin alabilecek olanlar arasında sayılması, işin niteliğine daha uygun gözükmektedir. Zira tacir gibi sorumlu olanlar, tacir sıfatından kaynaklanan yükümlülüklerle tâbi olmalarına rağmen, tacir sıfatının

---

⁵² Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü Ana Statüsü m. 4. (09.04.2000 tarih ve 24015 sayılı Resmi Gazete).

doğurduğu haklardan faydalanamazlar.⁵³ Bu itibarla, ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinde “*tacir*” sıfatı ile taraf olamayacakları kabul edilmelidir.⁵⁴

Sanayi işletmeleri için de açıklama yapılması yerinde olacaktır. 6948 sayılı Sanayi Sicili Kanunu’nun⁵⁵ 1’inci maddesinde ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu’nun⁵⁶ 5’inci maddesinde *sanayi işletmesi* ve *sanayici* tanımlarına yer verilmiş olup, sanayi işletmeleri veya sanayiciler için TRK’da herhangi bir hüküm ihdas edilmemiştir. Oysa TİRK’de ek madde 2’de sanayi işletmelerinin rehin vermeleri ile ilgili şu hüküm mevcuttu: “*Ticarî işletme rehnine ilişkin hükümler bu maddeye göre sanayi işletmelerinde yapılan rehinlerde de uygulanır*” (TİRK m. 2/son). TRK’da bu yönde bir düzenlemenin yer almamış olması, sanayi işletmelerinin rehin veremeyeceği anlamına mı gelmektedir? Bozer/Göle’nin görüşüne göre, sanayi işletmelerinin de hukuken ticari işletme olmaları göz önüne alınarak, TRK çerçevesinde rehin vermelerinin mümkün olduğu kabul edilmelidir.⁵⁷

e) Esnaf

Esnaf ve Sanatkârlar Sicili’ne kayıtlı esnafın da rehin veren ve rehin vereni esnaf veya tacir olması koşuluyla rehin alan konumunda olması mümkündür. Esnaf, TTK’da 15’inci madde ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu’nun 3’üncü maddesinde tanımlanmıştır. Ayrıca, 21.07.2007 tarih ve 2007/12632 sayılı Kararname ile esnaf ve sanatkârların belirlenmesinde uygulanacak kıstasları da belirlemiştir. TTK’daki tanıma göre esnaf, “*İster gezici olsun ister bir dükkânda veya bir sokağın belirli yerlerinde sabit bulunsun, ekonomik faaliyeti sermayesinden fazla bedenî çalışmasına dayanan ve geliri 11’inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca çıkarılacak kararnamede gösterilen sınırı aşmayan ve sanat veya ticaretle uğraşan*

⁵³ Oruç Hami Şener, *Ticari İşletme Hukuku Ders Kitabı*, Ankara 2016, s. 187. Rıza Ayhan/Mehmet Özdamar/Hayrettin Çağlar, *Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*, 6. Bası, Ankara 2013, s. 138.

⁵⁴ Belin Köroğlu Ölmez, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Y. 29. S. 129 (2017), <<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-129-1646>>, s. 266. Erişim: 01.06.2017.

⁵⁵ RG, 24 Nisan 1957, S. 9593.

⁵⁶ RG, 1 Haziran 2004, S. 25479.

⁵⁷ Ali Bozer/Celal Göle, *Ticari İşletme Hukuku*, 4. Bası, Ankara 2017, s. 36.

kişi”dir. 5362 sayılı Kanun’da da esnaf ve sanatkâr şu şekilde tanımlanmaktadır: “İster gezici ister sabit bir mekânda bulunsun, Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunca belirlenen esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dâhil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedenî çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabı esasına göre deftere tâbi olanlar ile vergiden muaf bulunan meslek ve sanat sahibi kimseler”dir. Esnaf ve sanatkârlar, çalışmaya başladıkları tarihten itibaren durumlarını otuz gün içinde bağlı buldukları sicile tescil ve ilan ettirmekle yükümlüdürler.⁵⁸ 5362 sayılı Kanun’da esnaf sıfatının kazanılabilmesi için TTK’dan farklı olarak, kişinin faaliyetinin parasal sermayesinden ziyade bedeni çalışmasına dayanması, gelirin tacir veya sanayici için öngörülen sınırı aşmaması ve sanat veya ticaret sahibi olması aranmaktadır.⁵⁹

Esnafın rehin alan veya rehin veren konumunda olabilmesi için, ilgili sicile (Esnaf ve Sanatkârlar Sicili) tescil edilmelerinin gerekli olup olmadığı tartışmalıdır. Bozer/Göle; TRK m. 4/6. a. 1’de yer aldığı üzere, tacirler için aranan MERSİS numarasının sözleşmede yer alması zorunluluğunun esnaf için öngörülmemiş olmasının ilgili sicile tescilli esnaf işletmesi olma zorunluluğunun olmadığı anlamına geleceğini ifade ederken, Poroy/Yasaman da aynı yönde, Kanun’un esnaf işletmesinin tescil edilmiş olmasını aramadığını beyan etmektedirler.⁶⁰ Oysa Çamurcu’ya göre; esnaf işletmesinin tescil edilmesi yasal (5362 s. Kanun m. 68) bir zorunluluk olup, tescil edilmemenin yaptırımını, faaliyetlerinin durdurulmasıdır. Faaliyetleri durdurulan işletmenin ise TRK anlamında rehin vermesinin bir anlamı kalmayacaktır. Diğer bir ifadeyle, esnaf işletmesinin faaliyetine devam edecek durumda olması TRK’nın amacına uygun düşmektedir. Bu nedenle tescil edilmemiş esnaf işletmesinin faaliyeti durdurulacağından TRK çerçevesinde tescil edilmemiş olan esnaf işletmesinin de rehin vermesi mümkün gözükmemektedir. Kanaatimizce, TRK’nın ulaşmak istediği

---

⁵⁸ 5362 s. Kanun m. 68: “Bu Kanun kapsamındaki esnaf ve sanatkârlar, yanlarında çalışanlar hariç, çalışmaya başladıkları tarihten itibaren durumlarını otuz gün içinde bağlı buldukları sicile tescil ve Sicil Gazetesinde ilan ettirmekle yükümlüdürler.”

⁵⁹ Şaban Kayıhan/Mustafa Yasan, *Ticari İşletme Hukuku*, 4. Baskı, Ankara 2017, s. 107.

⁶⁰ Bozer/Göle, s. 35; Reha Poroy/Hamdi Yasaman, *Ticari İşletme Hukuku*, 16. Bası, İstanbul 2017, s. 57-58.

“finansmana erişimi kolaylaştırmak” suretiyle ticari faaliyetin canlandırılması amacıyla, Çamurcu’nun görüşü daha uygundur. Dolayısıyla, biz de ticari işlemlerde taşınır rehni tesisi için esnaf işletmesinin ilgili sicile tescil edilmiş olması gerektiğini düşünüyoruz.⁶¹

2. Rehin Verebilecek Olanlar

a) Çiftçi

Çiftçinin kim olduğu, 5488 sayılı Tarım Kanunu’na atıf yapılarak tanımlanmıştır. Söz konusu Kanun’un 3’üncü maddesi çiftçiyi şu şekilde tanımlamaktadır: “*Mal sahibi, kiracı, yarıcı veya ortakçı olarak devamlı veya en az bir üretim dönemi veya yetiştirme devresi tarımsal üretim yapan gerçek ve tüzel kişiler.*”

Kanun’da yer alan tanımdan da anlaşılacağı üzere, çiftçi olarak rehin verebilmek için tarımsal üretim yapan kişinin mal sahibi olma zorunluluğu söz konusu değildir. Önemli olan tarımsal üretimin yapılmasıdır. Tarımsal üretimi yapan kişinin ise malik, kiracı, yarıcı veya ortakçı olması, hatta sürekli olarak üretim yapması gerekmeden (en az bir üretim döneminde bu işi yapmış olması zorunludur) tarımsal üretim yapması ve gerçek veya tüzel kişi olarak bu işle meşgul olması yeterlidir.

Kanaatimizce, çiftçinin malik olmadığı taşınır varlık ve hakları, TRK çerçevesinde rehin vermesi maliki adına katlanması güç sonuçlar doğurabilecektir. Bu nedenle, çiftçinin rehin vermesinde ya bu duruma özel düzenlemelerin yapılması ya da malik olmayan çiftçinin rehin verememesi uygun bir çözüm olacaktır. Bu duruma örnek olarak, ürün kiracısının, maliki olmadığı rehin konusu varlıkları rehin vermesi halinde malikin karşı karşıya kalacağı durum (kiraya verdiği ürünlerin muhtemel bir yasal takipte, icra organları vasıtasıyla paraya çevrilmesine katlanma külfeti) verilebilir. Bu çerçevede; çiftçinin de maliki olmadığı rehin konusu varlıkları rehin vermesinin doğru bir sonuç olmadığı söylenebilecektir.⁶²

⁶¹ Detaylı açıklama için bkz. Emin Çamurcu, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesinin Tarafları”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XXI S. 3 (2017) <http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/21_3_7.pdf>, s. 218-221. Erişim: 14.02.2018.

⁶² Şit İmamoğlu, s. 17.

Çiftçiler için Yönetmelik'te belirtilen ÇKS numarası her ne kadar yasal bir şart değil ise de, rehin sözleşmesinin yapılabilmesi için aranan bir durum olduğundan ÇKS numarası olmadan çiftçinin rehin vermesi söz konusu olamayacaktır. Bu numara, Tarım Kanunu uyarınca kurulan Çiftçi Kayıt Sistemi kayıt numarasıdır.⁶³

b) Üretici Örgütü

Üretici örgütünden kastedilen ne olduğuna dair açıklamalar yukarıda “tanımlar” kısmında yapıldığından,⁶⁴ sadece Kanun'daki tanımına yer verilecektir. Kanun'un 2'nci maddesine göre üretici örgütü “*üretici ve yetiştiricilerin ilgili kanunlara dayanarak kurdukları tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikleri*” ifade etmektedir. Tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikler; 1163 sayılı Kanun'a tâbi (Tarım Satış ve Tarım Kredi Kooperatifleri gibi tek amaçlı ve daha ziyade devletin güdümünde bulunan örgütler özel yasalara tâbi iken, yönetim ve denetimlerinde bağımsız olan tarımsal kalkınma kooperatifleri, sulama kooperatifleri vb. gibi) tarımsal amaçlı kooperatifler, 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanun'a tâbi tarımsal amaçlı üretici birlikleri ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif Ve Birlikleri Hakkında Kanun'a tâbi tarım satış kooperatiflerinden oluşmaktadır.⁶⁵

Tarımsal amaçlı kooperatifleri, (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu çerçevesinde kurulu olanlara örnek olarak) Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Sulama Kooperatifi, Su Ürünleri Kooperatifi, Pancar Ekicileri Kooperatifi olarak ifade edilebilir. Çiftçilere yönelik kredi işlemleri için özel düzenlemelerin yapıldığı Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Kullandırılacak Kredilere İlişkin Yönetmelik'te (m. 3/f) T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'den kredi alabilme durumunun tanzim edildiği görülmekte olup, burada tarımsal amaçlı kooperatifin ne olduğu da net bir şekilde ifade edilmiştir: “*Bakanlık görev alanına giren, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre kurulmuş, tarımsal amaçlı kooperatif ortaklarının en az %80'i kırsal alanda oturan, fiilen tarımsal*

⁶³ O.Gökhan Antalya/Faruk Acar, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni*, 2. Baskı, İstanbul 2017, s. 21.

⁶⁴ Bkz. “D. Tanımlar”

⁶⁵ Şit İmamoğlu, s. 17; Sibel Tan/İlker Karaönder, “Türkiye’de Tarımsal Örgütlenme Politikalarının ve Mevzuatının İrdelenmesi: Tarımsal Amaçlı Kooperatifler Örneği”, *ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi (COMU Journal of Agriculture Faculty)*, Y. 1. S. 1 (2013), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/237492>, s. 91. Erişim: 22.05.2018.

üretimde bulunan ve yine ortaklarının en az %60'ünün geçimini kısmen veya tamamen desteklenecek proje konusunda tarımsal üretimde bulunarak sağlayan kooperatifler ile onların üst kuruluşları”dır.⁶⁶

4572 sayılı Kanun’un 1’inci maddesinde “*Üreticiler; karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle mesleki faaliyetleri ile ilgili ihtiyaçlarını sağlamak, ürünlerini daha iyi şartlarla değerlendirmek ve ekonomik menfaatlerini korumak amacıyla, aralarında sınırlı sorumlu, değişir sayıda ortaklı ve değişir sermayeli, tüzel kişiliği haiz tarım satış kooperatifleri kurabilirler*” şeklinde bir düzenleme ile tarımsal amaçlı kooperatif birliklerinin kurulabileceğini tanzim etmiştir. Bu birliklerin de rehin verme imkânının bulunduğu ifade edilebilir.

5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu da tarımsal amaçlı birliklerin nasıl oluşabileceğini ve çalışma şartları vs. tanzim etmektedir. Söz konusu Kanun’un 4’üncü maddesine göre “*Birlikler; ürün veya ürün grubu bazında faaliyet gösteren ve tüzüklerinde belirlenen miktardaki tarımsal üretimi bu kuruluşlar aracılığıyla pazarlamayı taahhüt eden, en az onaltı tarım üreticisinin bir araya gelmesiyle, asgarî ilçe düzeyinde kurulur. Birliğin toplam üretim kapasitesinin ürün bazında, Bakanlık tarafından yönetmelikle belirlenecek asgarî düzeyin altında olmaması gerekir.*” Yine, bu Kanun’un 2’nci maddesine göre tarım üreticisi “*her türlü bitkisel ve hayvansal ürünler ile avcılık ve yetiştiricilik yoluyla su ürünleri üretimini yaparak, bunları pazara sunan gerçek ve tüzel kişilerden*” oluşmaktadır.

Üretici örgütleri başlığı altında kooperatiflere ilişkin açıklamalar, “*rehin verebilecek olanlar*” kısmında yapılmış olmakla birlikte, kooperatiflerin “*rehin alabilecek olanlar*”dan olup olamayacağının da tartışılması gerekir. TRK’ya göre, rehin alabilecek olanlar, “*kredi kuruluşları, (rehin veren tacir veya esnaf olması kaydıyla) tacir ve esnaf*”tır. Kooperatifler de TTK uyarınca tacir niteliğinde olmakla, acaba rehin alabilecekler arasında sayılabilir mi? Gerçekten, 6102 Sayılı TTK’nın 124’üncü maddesinde⁶⁷ kooperatifler ticaret şirketleri arasında sayılmıştır. Ticaret

---

⁶⁶ Antalya/Acar, s. 21-22.

⁶⁷ TTK m. 124: “*Ticaret şirketleri; kolektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerden ibarettir.*”

şirketlerinin salt kâr elde etme amacını taşıyan ortaklıklar olmalarına karşın, kooperatifçiliğin amacına salt kâr elde etme amacı pek uygun düşmemektedir.⁶⁸

Bu çerçevede kanaatimizce; tacirin rehin alan ve veren kısmında özel olarak ifade edilmiş olması ve kooperatiflerin üretici örgütleri içinde ifade edilmiş olmasının bilinçli bir tercih olduğu, bir ticaret şirketi olan kooperatifin tacir sıfatı ile rehin alamayacağıın kabul edilmesi, amaca daha doğru hizmet edecektir.

c) Serbest Meslek Erbabı

Yukarıda⁶⁹ ifade edildiği üzere; serbest meslek faaliyetini mutat meslek halinde ifa edenler, serbest meslek erbabıdır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, serbest meslek faaliyetini 65'inci maddede şu şekilde tanımlamıştır: “*Serbest meslek faaliyeti; sermayeden ziyade şahsi mesaiye ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmıyan işlerin iş verene tâbi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır.*” Bu açıdan bakıldığında avukatların serbest meslek erbabı olarak rehin verebilip veremeyeceğini de tartışmak gerekir. Avukatlar, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 1'inci maddesine göre “*kamu hizmeti ve serbest meslektir*”. Avukatlığın kamu hizmeti niteliği bulunmakla birlikte, serbest meslek olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bu bakımdan, TRK kapsamında serbest meslek erbabı olarak rehin verebilecekler arasında zikredilmesi mümkündür.⁷⁰

Rehin verebilecekler arasında *tacir* ve *esnaf* da yer almakla birlikte, bunların aynı zamanda rehin alabilecekler arasında sayılmış olması ve orada izah edilmiş olmaları nedeniyle yeniden açıklama yapılmamıştır.

F. Rehın Hakkının Kurulması

1. Genel Olarak

TRK ile getirilen yeniliklerden biri de rehin hakkının tesis usulüdür.

---

⁶⁸ Sibel Tan/İlker Karaönder, s. 91.

⁶⁹ Bkz. “D.Tanımlar”

⁷⁰ Çamurcu, s. 225.

TRK, TİRK’de yer alan usulün bir kısmını korumuş ise de birçoğunu kaldırmıştır. Getirilen yeniliklerden biri, rehin hakkının tesisi için gerekli ve zorunlu unsurlardan biri olan rehin sözleşmesinin noterden düzenleme şeklinde yapılması zorunluluğunun ortadan kaldırılmış olmasıdır.

Aynı kalan ve devam eden hususlar da söz konusudur. Örneğin; tescilin kurucu etkiye sahip olması aynen korunmuştur. Ancak tescil, her ne kadar kurucu etkiyi haiz olmaya devam etmekte ise de, gerek tescil edilecek sicil ve gerekse de tescil usulü değişmiştir.

Rehin hakkının kurulabilmesi için kurucu unsur olarak Kanun’da “*Rehin hakkı, rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilmesiyle kurulur.*” (TRK m. 4/1) şeklinde bir ibareye yer verilmiştir. Bu ifadeden anlaşılan, rehin sözleşmesinin kurucu unsuru olarak değil, rehin hakkının kurucu unsuru olarak tescilin inşaî (kurucu) unsur olmasıdır. TİRK’de de tescilin kurucu fonksiyonu söz konusuydu. Ancak, TİRK’deki sicil, yeni Kanun’da belirtilen sicil ile aynı değildir.⁷¹

TİRK’de, rehin sözleşmesinin düzenlenmesi, ticarî işletme üzerindeki rehin hakkının doğumu için yeterli değildi. Rehin hakkı, rehin sözleşmesinin işletmenin kayıtlı bulunduğu esnaf ve sanatkâr veya ticaret siciline tescili ile doğmaktaydı (TİRK m. 5/1). Bu anlamda rehin, ancak tescil ile bir hüküm ifade ederdi. Diğer bir ifadeyle tescil “*kurucu*” etkiye sahipti.⁷² Ticarî işletme rehninin tescili, işletme sahibi tarafından istenebileceği gibi lehine rehin hakkı kurulmak istenen kişilerce de talep olunabilirdi.

TRK’da “*sicile tescil*” olarak ifade edilen husus, Rehinli Taşınır Sicili’ne tescildir. Rehinli Taşınır Sicili ile ilgili detaylı bilgi, aşağıda verileceğinden, burada rehin hakkının kurulabilmesi için gerekli olan unsurlar (şekil şartları) üzerinde durulmaya devam edilecektir.

2. Rehin Sözleşmesi

Kanundaki düzenlemeye (m. 4) göre rehin hakkının kurulabilmesi için şu şartlar zorunludur:

---

⁷¹ Konuya ilişkin detaylı açıklama için bkz. “VI. Rehinli Taşınır Sicili”.

⁷² İ.Yılmaz Aslan, *Ticaret Hukuku Dersleri*, 11. Baskı, Bursa 2017, s. 19.

- a. Bir rehin sözleşmesi imzalanmalıdır.
- b. Bu rehin sözleşmesi yazılı olabileceği gibi elektronik ortamda da tanzim edilebilir.
- c. Elektronik ortamda tanzim edilecek sözleşmenin Sicile tescil edilebilmesi için sözleşmenin güvenli elektronik imza ile onaylanması şarttır.
- d. Yazılı olarak düzenlenen rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilebilmesi için tarafların imzalarının noterce onaylanması veya sözleşmenin Sicil yetkilisinin huzurunda imzalanması şarttır.

Borçlar hukukunda kural, şekil serbestisidir (TBK m. 12). İstisnası da yine aynı maddede tanzim edilmiştir. “*kanunda aksi öngörülmedikçe*” şeklindeki ibare, serbestlik ilkesinin aksinin olabileceğini belirtmektedir. Bununla birlikte gerek mevzuat gereği tatbik edilmesi gereken şekil şartı varsa veya ihtiyari olarak taraflarca bir şekil şartı öngörülmüşse bu şekle riayet edilmesi, sözleşme bakımından geçerlilik şekli olarak kabul edilmektedir (TBK m. 12/II). Öngörülen bu şekle uyulmadığı takdirde de sözleşme, hüküm ifade etmeyecektir (TBK m. 12/II). TRK’ya göre yapılacak rehin sözleşmesi de aksi kanun ile öngörülen şekil şartlarını ihtiva etmektedir. Bunlar, yasal geçerlilik şekil şartıdır.⁷³

Bu hukuki işlemin geçerlilik şekline tâbi tutulmuş olması, konunun önemine dayanmaktadır. Tıpkı şekil şartı aranan diğer hususlarda olduğu gibi, hem rehin alan, hem de rehin verenin kendisini emniyette hissedeceği şekil şartlarının teminat fonksiyonunun öneminden kaynaklandığı, hukuki güvenliğin gereği olarak bu yöntemin tercih edilmiş olduğu söylenebilir. Bir başka gerekçe olarak da “*resmî sicillerin sağlam bir temele oturmasını sağlamak*” olabilir. TRK çerçevesinde imzalanacak rehin sözleşmesine resmi şekli kazandıracak olan merci noterdir. Resmî şekil, *re’sen düzenleme* ve *imza tasdiki* şeklinde ikiye ayrılabilir. TRK çerçevesinde resmi şekli verecek merciin noter olması bakımından konu izah edilecek olursa; re’sen düzenleme söz konusu olduğunda noter, bütün işlemleri bizzat (düzenleme şeklinde) yapmak zorunda iken, imza tasdikinde tarafların oluşturduğu metnin altındaki

---

⁷³ Detaylı açıklamalar için bkz. Bedia Güleş/Hakkı Mert Doğu, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Taşınır Rehni Sözleşmesinin Şekli”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 11. S. 147, (2016), s. 57-58.

imzaların taraflara ait olduğu onaylanmaktadır. Bu vesile ile belirtelim ki, kanunların belli bir geçerlilik şekline uyulmasına ilişkin getirmiş olduğu kurallar emredicidir ve aksi sözleşmeyle kararlaştırılamaz.⁷⁴

TRK'ya göre rehin sözleşmesi ancak ve ancak, alternatifli olarak sunulan üç şekilden biri ile tanzim edilebilir:

- Yazılı olarak tanzim edilip imzalar noterde tasdik edilebilir,
- Rehinli Taşınır Sicili yetkilisi huzurunda imzalanabilir. Veya,
- Elektronik ortamda hazırlanıp güvenilir elektronik imza ile imzalanabilir.

Böylece, mülga TİRK'in sisteminden tamamen farklı bir geçerlilik şartı getirilmiştir. Zira yukarıda da ifade edildiği gibi, mülga TİRK'de ticari işletme rehni sadece *noterde düzenleme şeklinde* tanzim edilebilmekte idi. Ayrıca, sadece yükümlü ticarî işletmenin ticaret siciline kayıtlı olduğu ticaret sicili çevresinde bulunan noter tarafından, re'sen düzenlenmesi gerekirdi. Sözleşme için öngörülen bu şekil şartı, muteberiyet şekliydi. Bu bakımdan, noter tasdiki şeklindeki sözleşmeler geçerli değildi.⁷⁵

Şimdi ise sözleşmenin, yükümlü ticarî işletmenin ticaret siciline kayıtlı olduğu ticaret sicili çevresinde bulunan noterde yapılması zorunluluğu ortadan kalktığı gibi; sözleşmenin *güvenilir elektronik imza ile noter tarafından tasdik edilmek suretiyle* veya *sicil yetkilisi huzurunda* imzalanması yoluyla yapılması mümkün hale gelmiştir.

Güvenilir elektronik imza ile bu sözleşmenin imzalanabilmesi, elektronik ortamda rehin sözleşmesinin yapılmasına imkân tanımıştır.⁷⁶ Bununla birlikte, elektronik imza ile ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin (teminat sözleşmesinin) güvenilir elektronik imza ile imza edilebilmesi suretiyle de Elektronik İmza Kanunu'na (EİK) da bir istisna getirilmiştir. Zira EİK'da, teminat niteliğindeki sözleşmelerin elektronik imza ile tanzim edilemeyeceği açıkça hüküm altına

---

⁷⁴ K. Berk Kapancı, "Türk Borçlar Kanunu'nun 14. Maddesinin Öngördüğü Yeni Şekil Düzenlemesinin Getirdikleri", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 18. S. 1, (2012) <<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/maruhad/issue/viewFile/5000001562/5000000540>>, s. 406-407. Erişim: 15.03.2017.

⁷⁵ Şeref Ertaş, "Ticari İşletme Rehni", *DEÜHFD, İrfan Baştuğ Anısına Armağan*, 7. Özel Sayı (2005), 39-50 <<http://hukuk.deu.edu.tr/dosyalar/dergiler/DergiMiz7-ozel/PDF/ertas2.pdf>> (Erişim: 04.03.2017), s. 40.

⁷⁶ Antalya/Acar, s. 41.

alınmıştır. Bu husus, EİK’da şu şekilde ifade edilmiştir: “*Kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tâbi tuttuğu hukukî işlemler ile banka teminat mektupları dışındaki teminat sözleşmeleri, güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez.*” (EİK m. 5) Ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmesi de banka teminat mektubu dışında bir teminat sözleşmesi ise de TRK’nın açık düzenlemesinin yanında Uygulama Yönetmeliği’nin 18’inci maddesinde yer alan “*Elektronik ortamda düzenlenen rehin sözleşmesi güvenli elektronik imza ile imzalanır. Bu halde, sözleşmenin 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5’inci maddesinin ikinci fıkrasına aykırı olduğu iddia edilemez.*” şeklindeki ibare de tereddüt oluşacak durumları ortadan kaldırmıştır.

Kaldı ki, bu konudaki EİK m. 5’ten sonraki Kanun olan TRK’nın uygulama alanı bulacağını da belirtmek gerekir. Ancak, yine de EİK m. 5’in şu şekilde tanzim edilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz: “*Kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tâbi tuttuğu hukukî işlemler ile banka teminat mektupları ve özel kanunlar ile imkân tanınanlar dışındaki teminat sözleşmeleri, güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez.*”

Bir diğer yenilik de, yukarıda ifade edildiği üzere, yazılı olarak tanzim edilecek sözleşmenin noterden düzenleme şeklinde değil, tasdik şeklinde veya Rehinli Taşınır Sicili yetkilisi huzurunda imzalanabilmesidir. Sözleşmenin şekline ilişkin getirilen bu yeniliklerin, işlemlerin daha hızlı ve kolay bir şekilde yapılabilmesinin, ticari hayatı canlandırmak için yapılmış olduğu söylenebilecektir. TİRK’in yürürlükte olduğu dönemde, yükümlü ticarî işletmenin ticaret siciline kayıtlı olduğu ticaret sicili çevresinde bulunan noterde düzenleme şeklinde yapılması hem maddi olarak bir külfet getirmekte hem de farklı bir sicil çevresinde yapılması halinde, sözleşmenin geçersizliğine neden olabilecek sorunların doğmasına neden olabilmekte idi. Her ne kadar, ilgili noterlik yükümlü ticari işletmenin kayıtlı olduğu sicili tespit etmek suretiyle işlem yapmakta ise de, işletmenin fiilen bulunduğu yer ile kayden bulunduğu yerin farklı sicil bölgelerinde olmaları tereddüt oluşturabilecektir.⁷⁷ Artık bu husustaki

---

⁷⁷ Ertaş’a göre; “*ticari işletme rehni yükümlü ticari işletmenin kayıtlı olduğu ticaret sicili çevresi dışında bir yerde yapılmış olmasının geçersizliğe neden olmayacağı*” ifade edilmektedir. Ertaş, “Ticari İşletme Rehni”, s. 40-41. Erten ise aksi yönde, şu şekilde görüş belirtmektedir: “*Ticaret sicili çevresindeki noterlerden biri önünde yapılması gerekmektedir. Eğer sicil çevresi dışında bir noterde yapıldıysa, bu husus da geçerlilik şartı olduğundan, sözleşme geçersiz olacaktır.*” Ali Erten, “Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni

tereddütler bertaraf edilmiş ve herhangi bir noterlikte ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin tasdik ve tescil edilme imkânı getirilmiştir.

Rehin sözleşmesi üzerine yapılan genel açıklamalardan sonra, sözleşmenin detaylarına geçebiliriz.

a. Rehin Sözleşmesinde Bulunması Zorunlu Hususlar

TİRK'deki düzenlemeye (TİRK m. 3) göre, rehin sözleşmesinde yer alması zorunlu hususlar şunlardır: *“Ticaret unvanı”, “işletme adı”, “rehnin kurulması anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan makine, araç, alet ve motorlu nakil araçları (menkul işletme tesisatı), patentler, markalar, modeller, resimler ve lisanslar gibi sınaî haklar”*.

TİRK'in yürürlükte olduğu döneme mahsus olmak üzere, ticari işletmeye dâhil unsurlar, TİRK'de sayılmamış ise rehne dâhil edilmesi söz konusu değildir. Bunlara örnek olarak, *“ticarî işletmenin üzerinde faaliyet gösterdiği taşınmaz”, “kiracılık hakkı”* ve *“müşteri çevresi üzerindeki hak”* sayılabilir.⁷⁸

Sözleşmeye, rehne dâhil unsurların tam listesi *“ayırt edilmelerini mümkün kılacak özellikleri ile birlikte”* (TİRK m. 4) yazılması gerekmekte idi. Rehnin tesciline ilişkin TİRK'in 6'ncı maddesinde şu ifadeler yer verilmiştir: *“Rehnin tescilinde, alacaklının ticaret unvanı, açık adresi ve ikametgâhı, alacağın Türk lirası olarak miktarı, alacağın miktarı muayyen değilse ticari işletmenin ne miktar için teminat teşkil edeceği, alacak faizli ise faiz nisbeti kaydolunur.”*

Ticari işletme rehninin yabancı para üzerinden kurulup kurulamayacağına ilişkin bu maddede yer alan ibare (alacağın Türk Lirası olarak miktarı) hakkında aşağıda⁷⁹ açıklama yapılmıştır.

Yeni düzenlemede (TRK m. 4/6), rehin sözleşmesinde hangi hususların yazılması gerektiği, tereddüde mahal bırakmayacak nitelikte yazılmıştır.

Ve Hukuki Sorunlar”, *Bankacılar Dergisi*, Y. 11. S. 32 (2000), 81–90 <https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Arastirma_ve_Raporlar/S81_Ali_Erten_2000.doc>, s. 85. Erişim: 20.04.2018.

⁷⁸ Sabih Arkan, *Ticarî İşletme Hukuku*, 17. Baskı, Ankara 2012, s. 54.

⁷⁹ Bkz. “(1) Borcun Konusu, Miktarı, Miktarı Belirli Değilse Rehnin Ne Miktar İçin Güvence Teşkil Ettiği, Ödenecek Para Cinsi ve Rehnin Azami Miktarı”.

Buna göre rehin sözleşmesinde aşağıdaki üç unsurun bulunması zorunlu kılınmıştır:

(1)Rehin Sözleşmesinin Tarafı

- Ticari işletme ise *ticaret unvanı*, *MERSİS*⁸⁰ *numarası*, temsil ve ilzama yetkili *temsilcinin*⁸¹ *adı, soyadı ve imzası*,
- Gerçek kişi veya esnaf ise *Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası*, *adı*,

---

⁸⁰ MERSİS: Bilgi Toplumu Strateji Belgesi ve Eylem Planı” kapsamında yer alan “Merkezi Sicil Kayıt Sistemi (MERSİS) Projesi T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yürütülen ve kamu kurumlarının tüzel kişiliklerle ilgili ihtiyacı olan bilgilerin tek noktadan sunulmasını, sistemde tutulan şirket bilgilerinin uluslararası standartlara uyumlu hale getirilmesini amaçlayan bir projedir.

Proje kapsamında, kurumların tüzel kişiliklerle ilgili yürüttükleri hizmetlerde şirketlerle ilgili ihtiyaç duydukları bilgilere MERSİS numarası ile güvenli, hızlı ve kolay bir şekilde ulaşabilmesi, gerçek kişilerin kamu kurumları ile ilgili iş ve işlemlerde ihtiyaç duydukları bilgilere sistem üzerinden güncel olarak ulaşabilmesi hedeflenmektedir.

MERSİS uygulaması yapılan işlemlerde bürokrasinin azaltılmasını, yabancı yatırımcılara kolaylık sağlanmasını ve tüm kurumların, tüzel kişiliklerle ilgili iş ve işlemlerini tek noktadan yapabilmelerini sağlayacaktır. MERSİS Projesi ile yeni şirket kurulumu hariç, değişiklik, kapanış gibi işlemleri <http://mersis.gumrukticaret.gov.tr/> üzerinden elektronik ortamda yapılabilmesi için işlem yapacak kişi veya kişilerin (bu kişi gerçek kişi ise kendisinin, şirket ise temsil yetkisine haiz kişilerin) elektronik imzaya sahip olmaları gerekmektedir. (Kocaeli Ticaret Odası Resmi İnternet Sitesi, http://kotodisticaret.org/?page_id=459. Erişim: 20.06.2017).

⁸¹ Uygulamada, temsil ve ilzam yetkisinin tanzim edildiği belgede, bu hususların açıkça yer alması aranmakta iken, yeni uygulamada artık “ilzam” yetkisinin yazmasına gerek olmadığı, Türkiye Noterler Birliği tarafından yayımlanan Genelge ile açıkça ifade edilmektedir. Söz konusu Genelge’de şu ibarelere yer verilmiştir: “Uygulamada zaman zaman temsile ilişkin bilgilerin yer aldığı belgelerde sadece ‘temsil’ kelimesine yer verilmekte, bunun yanında ‘ilzam’ kelimesinin yazılmadığı görülmekte ve bu durum noterliklerde duraksamalara yol açmaktadır.”

Bu Genelge ile yürürlükten kaldırılan 03.04.1989 tarihli ve (26) sayılı Genelge’de açıklandığı üzere; temsil yetkisinin kapsam ve sınırlarını açıklayan 6102 sayılı TTK’nın 371 inci maddesinin 1 inci fıkrası “Temsile yetkili olanlar şirketin amacına ve işletme konusuna giren her tür işleri ve hukuki işlemleri, şirket adına yapabilir ve bunun için şirket unvanını kullanabilirler.”, 2 nci fıkrası “Temsile yetkili olanların, üçüncü kişilerle, işletme konusu dışında yaptığı işlemler de şirketi bağlar; meğerki üçüncü kişinin, işlemin işletme konusu dışında bulunduğunu bildiği veya durumun gereğinden, bilebilecek durumda bulunduğu ispat edilsin.”, 4 üncü fıkrası da “Temsile yetkili kişiler tarafından yapılan işlemin esas sözleşmeye veya genel kurul kararına aykırı olması, iyiniyet sahibi üçüncü kişilerin o işlemde dolayı şirkete başvurularına engel değildir.” hükümlerini içerdiğinden temsile ilişkin bilgilerin yer aldığı belgelerde sadece “temsil” kelimesinin yazılması, temsilcinin tüzel kişiyi bağlama (ilzam) yetkisinin bulunmadığı anlamına gelmemektedir. Bu sebeple, belgede temsilcinin sadece temsile yetkili olduğu yazılmış olsa dahi temsil yetkisinin aynı zamanda ilzam yetkisini de kapsadığı kabul edilmelidir.” (Genelge (1), Hukuki Danışmanlık–1245, Ankara, 16.01.2017, <http://portal.tnb.org.tr/Sayfalar/Genelgeler.aspx>. Erişim: 20.06.2017.

soyadı ve imzası,

- Çiftçi ise *Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası ile Çiftçi Kayıt Sistemi⁸² numarası,*
- Üretici örgütü ise *üretici örgütü belge numarası ile temsil ve ilzama yetkili temsilcinin adı, soyadı ve imzası.*

TRK, TTK ve TSY'ye uygun bir şekilde ticari işletmelerin taraf oldukları sözleşmelerde MERSİS numarasını ve temsilcinin bilgilerini yazma zorunluğu, gerçek kişi, çiftçi ve üretici örgütü için de yer alması zorunlu hususlar tek tek ifade edilmiştir. Bu bilgiler, taraf teşkilinde önemli ve tarafları teşhis etmeye yarayacak bilgilerdir.

Yukarıda yer verilen ve Kanun'da yer alan düzenlemelerin yanında, Uygulama Yönetmeliği'nin 9'uncu maddesinde de sözleşmede yer alması "zorunlu" kabul edilen unsurlar sayılmıştır. Burada sayılan unsurların bir kısmı Kanun'da belirtilenler ile aynen örtüşürken, ilave bir kısım bilgilerin de yazılması gerektiği ifade edilmiştir. Söz konusu Yönetmeliğe göre, taraf teşekkülü bakımından sözleşmede yer alması gereken zorunlu unsurlar şunlardır:

"a) Rehin alacaklısının;

1) Tacir olması halinde ticaret unvanı, MERSİS numarası, adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzası,

2) Kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşlar olması halinde kurum adı, adresi ve yetkili kişinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzası,

3) Esnaf olması halinde, kimlik numarası, adı, soyadı, imzası ve adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzası,

b) Rehin veren borçlu ise borçlunun;

1) Tacir olması halinde ticaret unvanı, MERSİS numarası, adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası,

2) Esnaf olması halinde, kimlik numarası, adı, soyadı, imzası ve adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası,

3) Çiftçi olması halinde kimlik numarası, ÇKS numarası, adı, soyadı, imzası, adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve

---

⁸² "Gümrük Ve Ticaret Bakanlığı tarafından oluşturulan çiftçilerin kayıt altına alındığı tarımsal veri tabanını ifade eder". (Çiftçi Kayıt Sistemi Yönetmeliği m. 4).

imzası,

4) Serbest meslek erbabı olması halinde kimlik numarası, adı, soyadı, imzası ve adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası,

5) Sebze ve Meyve Üretici Örgütleri Hakkında Yönetmelik⁸³ kapsamında yer alan üretici örgütü belgesine sahip üretici örgütü olması halinde üretici örgütü belge numarası, adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası,

c) Üçüncü kişinin borçlu lehine taşınır varlığını rehin göstermesi halinde üçüncü kişinin kimlik numarası, adı, soyadı, imzası ve adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası.”

Kanun’da yazılı unsurların Yönetmelik ile genişletilmiş olduğu dikkate alınarak,⁸⁴ ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin tesisinde, işlem güvenliği ve tereddüde mahal vermemek için Yönetmelik’te yazılı olan unsurlar olmadan sözleşmenin hazırlanmamasının taraflar açısından daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

⁸³ Sebze ve Meyve Üretici Örgütleri Hakkında Yönetmelik:

“Madde 4- (1) Üreticilerce 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 18/4/1972 tarihli ve 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu ile 1/6/2000 tarihli ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Hakkında Kanuna istinaden kurulan kooperatifler ve 29/6/2004 tarihli ve 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununa göre kurulan tarımsal üretici birlikleri, üretici örgütü belgesi almak kaydıyla üretici örgütü olarak kabul edilir.

Üretici örgütü belgesi verilmesinde aranılan şartlar

Madde 5 – (1) Üretici örgütü belgesi almak isteyen tüzel kişilerde aşağıdaki şartlar aranır:

- a) İlgili kanunlara göre kooperatif ya da tarımsal üretici birliği olarak kurulmuş olması,
  - b) Organik ve iyi tarım uygulamaları kapsamında üretilenler dâhil sebze ve/veya meyve üreten ortak veya üye sayılarının en az elli olması ve bunların Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı bünyesinde tutulan ilgili sistemlere kayıtlı olması,
  - c) Sebze ve/veya meyve üzerine faaliyette bulunması,
  - ç) Ana sözleşme veya tüzüklerinin amaç bölümünde, ortak veya üyelerin ürettiği sebze ve meyveleri pazarlamak, ortaklık veya üye şartları bölümünde ise sebze ve/veya meyve üreticisi olmak ibaresine yer verilmesi,
  - d) Vergi mükellefi olması,
  - e) İlgili mevzuatla aranılan diğer şartlara sahip olması.
- (2) Bakanlık, birinci fıkranın (b) bendinde belirtilen asgari ortak veya üye sayısını, yarıya kadar azaltmaya veya artırmaya yetkilidir...”

⁸⁴ Esasen, Kanun ve Yönetmelik ilişkisi bakımından meseleye bakıldığında, Yönetmelik hükümlerinin Kanunu açıklamaya matuf olması gerektiği, Kanunda yer almayan yeni düzenleme getirmemesi gerektiğini söylemek gerekir. Burada, söz konusu Yönetmelik, sözleşmenin tesisine ilişkin Kanun’da yer alan hususları açıklar mahiyetini biraz aşmış ve genişletmiştir.

(2) Borcun Konusu, Miktarı, Miktarı Belirli Değilse Rehnin Ne Miktar İçin Güvence Teşkil Ettiği, Ödenecek Para Cinsi ve Rehnin Azami Miktarı

TİRK’de rehin meblağının para birimi tartışma konusu iken, yeni düzenleme ile bu husus tartışma konusu olmaktan çıkarılmıştır. Gerçekten, TİRK’de rehin sözleşmesi ile güvence altına alınan meblağ, sadece Türk Lirası olarak gösterilebilirken; yabancı para üzerinden ticari işletme rehni sözleşmesi imzalanamaz idi. TİRK’in 6’ncı maddesi hükmünde⁸⁵ açık bir düzenleme mevcutken yabancı para üzerinden ticari işletme rehni kurulabileceğini savunmak oldukça güçlü.⁸⁶

TİRK’de “Türk Lirası” olarak belirtilme zorunluluğu olan alacak miktarının rehin sözleşmesine yazılırken hangi para birimi üzerinden yazılması gerektiğine dair yeni Kanun’da bir sınırlandırma yapılmamıştır. Yeni düzenlemede [TRK m. 4/6, (6)] artık, alacak miktarı ile ilgili olarak şu unsurlar söz konusudur:

- *Borcun konusu,*
- *Borcun miktarı,*
- *Borcun miktarı belirli değilse rehnin ne miktar için güvence teşkil ettiği,*
- *Ödenecek para cinsi ve rehnin azami miktarı.*

Şimdi, bu unsurlar üzerinde açıklama yapalım:

- ***Borcun konusu***

Borcun konusu, rehin sözleşmesine mesnet olan ilişkiyi ifade eder. Rehin tesisi hangi nedene dayalı olarak yapılmaktadır? Sebebe bağıllık ilkesinin bir tezahürü olarak borcun konusunun ne olduğunun rehin sözleşmesine yazılması gerekmektedir. Örneğin, “A Limited Şirketinin B Bankası A.Ş.’den kullandığı ve kullanacağı bircümle kredi borçları” şeklindeki bir ifade, borcun kaynağının “kredi borçları” olduğunu ifade edecek ve yasal şartın yerine getirilmesi için yeterli olabilecektir. Bunun dışında, borcun konusu olarak, “A Limited Şirketinin B Bankası A.Ş.’den, ekskavatör satın alma işleminin finansmanı için kullandığı kredinin teminatı olarak işbu rehin sözleşmesi tesis edilmiştir” şeklinde bir ibarenin yazılması zorunlu değildir. Ancak taraflar, mevcut ve ileride doğacak bütün alacakların rehin kapsamına gireceğini

---

⁸⁵ “...alacağın Türk Lirası olarak miktarı...” (TİRK m. 6).

⁸⁶ Poroy/Yasaman, (14. Bası), s. 64.

kararlaştırmış olsalar bile, sınırsız bir teminat sorumluluğu kabul edilemez. Bununla birlikte her türlü alacağın teminatın kapsamında gireceğine dair kayıtlar, kural olarak geçerlidir.⁸⁷ Burada önemli olan, ne için rehin sözleşmesinin yapıldığı ve borcun konusunu neyin oluşturduğunun yazılmasıdır. Aksi takdirde bir belirsizlik söz konusu olacaktır ki, bu rehin hukuku (belirlilik ilkesi)⁸⁸ açısından kabul edilebilir değildir.

Antalya/Acar'a göre; "*Borç ilişkisine atfı olmayan, olsa bile belirlenebilirliği olmayan ya da gelecekte dahi doğması beklenmeyen bir farazi alacak için, güvence miktarının belirtilmesi rehin sözleşmesini geçersizlikten kurtaramayacaktır.*"⁸⁹ Hiçbir sınırlama içermeyen anlaşmalar, hem kişilik haklarına hem de ahlaka aykırılık sebebiyle geçersizliğe tâbi tutulurlar (TMK 23/f. II, TBK 20/ f. I).⁹⁰

- **Borcun miktarı**

Bir borç doğmuş ve miktarı kesin bir şekilde belli ise, tıpkı taşınmaz rehinlerinde olduğu gibi, mevcut borcun miktarının yazılması gerekir. Doğmuş bir borcun konusu olduğu durumlar için borç miktarının yazılması kolaydır. Özellikle tek bir işlem için kullanılacak kredilerde, o işleme mahsus olmak üzere doğmuş borcun miktarının yazılması mümkündür. Kanun'un "ticari işlemlere" mahsus taşınır rehnine yönelik olması nedeniyle meseleye ticari işlemler açısından bakmak gerekecektir. Ticari işlemlerde genellikle tek bir işlem için kredi kullanımı söz konusu olmamaktadır. Ticari işlemlerde, bankalar ile ilişki kuranlar, birden çok kredi kullanımı için bir limit belirlemede ve bu limit dâhilinde kredi kullanmaktadırlar. Bu limit borcun miktarını değil, kullanabileceği kredinin miktarını ifade etmektedir.

⁸⁷ Halûk Nami Nomer/Mehmet Serkan Ergüne, *Eşya Hukuku C: II Rehin Hukuku*, İstanbul 2016, s. 75.

⁸⁸ Acar'a göre belirlilik ilkesi genel anlamı itibariyle şu şekilde ifade edilebilir: "aynı hakkın varlığından söz edilebilmek ancak nesnenin belirli olmasıyla mümkün olur. Diğer bir anlatımla *ancak belirli bir nesne aynı hakka konu olabilir*. Nesnenin belirli olması, benzerlerinden ayrıştırılmalarıyla gerçekleştirilir." Faruk Acar, *Rehin Hukukunda Taşınmaz Kavramı ve Özellikle Belirlilik İlkesi*, Tıpkı 2. Basım, İstanbul 2017, s. 151-152.

⁸⁹ Antalya/Acar, s. 46.

Müstakbel borç kavramı ile muhtemel borç kavramının farkı, muhtemel alacak ile müstakbel alacak kavramına ilişkin açıklamalarımızda (Rehin Konusu Varlıklara ilişkin "alacaklar" kısmında) anlatıldığından, burada üzerinde ayrıca durulmamıştır.

⁹⁰ Nomer/Ergüne, s. 75.

Bankalar tarafından ticari işletmelere tahsis edilen kredilerde genellikle doğmuş bir borç söz konusu olmamaktadır. Doğmuş tek bir borcun olmaması nedeniyle, borcun miktarı da kesin olarak belli değildir. O halde nasıl hareket edilecektir? Borç miktarı bu durumda nasıl yazılacaktır? Bu sorunun cevabı aşağıda açıklanmıştır.⁹¹

Bu vesile ile borcun miktarı ile rehnin miktarının her zaman aynı şeyi ifade etmediğini de özellikle vurgulamak gerekir. Borç miktarı, borçlunun alacaklıya karşı olan borcunu ifade ederken; rehin miktarı ise, borcun rehin ile karşılanan miktarını ifade etmektedir.

- ***Borcun miktarı belirli değilse rehnin ne miktar için güvence teşkil ettiği***

Taşınmaz üzerine tesis edilen ipotek işlemlerinde olduğu gibi borç kesin olarak belli değil ise (*henüz doğmamış olmakla beraber doğması kesin veya olası*) “*üst sınır ipoteğinde*” olduğu gibi⁹² doğmuş ve doğacak borçları kapsayacak şekilde rehnin ne miktar için güvence teşkil ettiği yazılmalıdır. Burada yazılacak olan *meblağ*, alacak miktarını değil, rehnin hangi miktar için teminat teşkil ettiğini, teminat meblağını gösterecektir.

Rehin sözleşmesinde gösterilecek rehin miktarı, alacağın güvence altına alınan kısmını gösterecektir. Alacaklı, bu meblağın üzerinde bir alacak hakkının varlığından bahsedemeyecektir. Borcun miktarının belirli olmamasından kasıt, hiçbir şekilde borcun tespit edilememesi değil, aşağıda “*rehnin azami miktarı*” ile ilgili yapılan açıklamada olduğu gibi, borcun belirlenebilir olduğu ve fakat belirlenmiş kesin bir meblağın (doğmuş kesin bir borcun) olmadığı durumlarda söz konusu olabilecektir.

- ***Ödenecek para cinsi ve rehnin azami miktarı***

Yeni Kanun’daki önemli değişikliklerden bir diğeri de rehin meblağının *para birimine* ilişkindir. Artık, mülga TİRK’de olduğu gibi, rehin meblağının Türk Lirası

---

⁹¹ Bkz. “- Borcun miktarı belirli değilse rehnin ne miktar için güvence teşkil ettiği”.

⁹² Üst sınır ipoteği, borç miktarının tam olarak tespit edilemediği durumlarda tesis edilir. Bununla birlikte, belirlenecek meblağ elbette hayali bir meblağ değil, alacaklı ile borçlu arasındaki ilişkiye dayalı olarak doğması muhtemel bir borcun teminatı olabilecek meblağ olacaktır. İmzalanan kredi sözleşmeleri ile bankalar tarafından verilecek kredilerde tahsis edilen limit kapsamında, kullandırılması muhtemel kredi meblağını karşılayacak teminat meblağı belirlenmektedir. Bu meblağ, üst sınır ipoteğinin meblağını oluşturacaktır. (Benzer açıklamalar için bkz. Yavuz Selim Şener, *Türk Hukukunda İpotek Ve Uygulaması*, İstanbul 2005, s. 20-26.

olarak gösterilmesi zorunlu değildir. Yine, taşınmaz üzerine tesis edilen ipotekte olduğu gibi,⁹³ “*borcun kredi sözleşmesinden kaynaklanması, kredinin yabancı para üzerinden veya yabancı para ölçüsüyle verilmesi, kredinin bir kredi kuruluşu tarafından verilmesi, rehin yükünün yabancı para birimiyle belirlenmesi*”⁹⁴ gibi şartları bu rehin türü için aramayı gerektirecek düzenleme söz konusu değildir. Bunun yanında, Antalya/Acar’ın görüşüne göre; yabancı para üzerinden taşınmaz rehni kurulabilmesi için aranan şartlar, taşınır rehinde uygulama alanı bulmaz.⁹⁵ Böyle olmakla birlikte, hangi para birimi üzerinden rehin tesis edilmişse, o para biriminin tereddüde mahal bırakmayacak şekilde açıkça ifade edilmesi gerekir. Acaba burada, ipotek için söz konusu olduğu gibi, “*Türk Lirası alacaklar için sadece Türk Lirası rehin, yabancı para birimi üzerinden veya yabancı paraya endeksli alacaklar için de hem Türk Lirası hem de yabancı para birimi üzerinden rehin*”⁹⁶ kuralı⁹⁷ söz konusu olacak mıdır? Kanaatimizce, taşınmazlar için uygulanan sistemin, tescile bağlı bu rehin için de uygulanması yerinde olacaktır. Kanun’da bu hususta bir açıklık mevcut değil ise de, genel düzenlemelerden (TMK m. 851) bu sonuca ulaşmak, işin niteliğine uygun düşmektedir. Kaldı ki, bu şekilde değerlendirme yapılması, gerek 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun⁹⁸ ve gerekse de kredi verenlerin

---

⁹³ “Yabancı para ipoteği ile güvence altına alınabilecek bir kredi söz konusu ise, MK m. 851/2 uyarınca, ipotek, alacak miktarı, rehin konusu alacağın tahsil edildiği para türü üzerinden gösterilerek tesis edilir. Böylece, kredi sözleşmesinde, örneğin 3 milyon Amerikan doları kredi verilmesi öngörülmüşse, yabancı para ipoteği ancak "Amerikan doları" üzerinden kurulabilir... Medeni Kanunumuzun 851/4 maddesine göre, "*Rehin haklarının hangi yabancı paralar üzerinden kurulabileceği Bakanlar Kurulunca belirlenir*". Bakanlar Kurulu, konuya ilişkin 2002/3813 sayılı kararıyla, taşınmaz mallar üzerinde, MK m. 851 uyarınca, yabancı para cinsinden kurulacak ipotek haklarının, TC Merkez Bankasıncı alım-satımı yapılan döviz cinsleri üzerinden tesis edilebileceğini kabul etmiştir...” (Safa Reisoğlu, “Yeni Medeni Kanun Hükümlerine Göre Yabancı Para İpoteği”, *Bankacılar Dergisi*, Y. 14, S. 45 (2003), <<https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/45.pdf>>, s. 74. Erişim: 03.07.2017.

⁹⁴ A.Lale Sirmen, *Eşya Hukuku*, Ankara 2013, s. 654-658.

⁹⁵ Antalya/Acar, s. 46.

⁹⁶ Detaylı açıklama için bkz. Şener, s. 70–71; Nomer/Ergüne, s. 23–25; Ayan, s. 168-169.

⁹⁷ TMK m. 851: “*Taşınmaz rehni, miktarı Türk parası ile gösterilen belli bir alacak için kurulabilir. Alacağın miktarının belli olmaması hâlinde, alacaklının bütün istemlerini karşılayacak şekilde taşınmazın güvence altına alacağı üst sınır taraflarca belirtilir. Yurt içinde veya dışında faaliyette bulunan kredi kuruluşlarınca yabancı para üzerinden veya yabancı para ölçüsü ile verilen kredileri güvence altına almak için yabancı para üzerinden taşınmaz rehni kurulabilir*”

⁹⁸ RG, 25.02.1930, S. 1433.

teminatlarını ve alacaklarını takip ile borçlunun kendi durumunu izlemesi açısından daha uygun olacaktır.

Burada düzenlenen bir diğer husus da, rehnin azami meblağının gösterilecek olmasıdır. Diğer bir ifadeyle rehin meblağı, azami meblağ ipoteği gibi, azami meblağ rehni olarak anılabilecektir.

Rehnin azami meblağının rehin sözleşmesine yazılmasını gerektirecek durumlar daha çok, borç miktarının kesin olarak tespit edilemediği hallerde söz konusu olacaktır. Diğer bir ifadeyle, azami meblağ üzerine rehin tesis edilmesi; kredi kullandırılmış ve kullandırılmaya devam edecek ise veya kredi henüz kullandırılmamış fakat kullandırılabilir durumda ise, kredi müşterisi için imzalanan kredi sözleşmesinde belirlenmiş limit dâhilinde kredi kullandırımı yapılacak ise, kredi kuruluşunun, krediyi (alacağını) teminat altına alma çabası olarak ifade edilebilecektir.⁹⁹

TMK m. 851/I'de azami meblağ ipoteğine ilişkin şu düzenleme yer almaktadır: *"...Alacağın miktarının belli olmaması hâlinde, alacaklının bütün istemlerini karşılayacak şekilde taşınmazın güvence altına alacağı üst sınır taraflarca belirtilir."* Taşınmaz üzerine tesis edilecek ipotek işlemlerinde üst sınır ipoteği için ifade edilen bu maddenin ticari işlemlerde taşınır rehnindeki karşılığı TRK'da *"borcun miktarı belirli değilse rehnin ne miktar için güvence teşkil ettiği, ödenecek para cinsi ve rehnin azami miktarı (TRK m. 4/6,b)"* ve Uygulama Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinde *"Kanuna ve bu Yönetmeliğe göre geçerli bir rehin hakkı, mevcut veya müstakbel bir borca güvence teşkil etmek için kurulur"* şeklindedir.¹⁰⁰

⁹⁹ Bkz. Halûk Nami Nomer/Mehmet Serkan Ergüne, *Eşya Hukuku*, 5. Bası, İstanbul 2017, s. 187; Şener, s. 20–26; Ayan, s. 222–223.

¹⁰⁰ Yakın tarihli Hukuk Genel Kurul Kararı'nda (YHGKK, 2017/606 E., 2017/532 K., T. 22.03.2017) şu açıklamalara yer verilmiştir: *"Üst sınır ipoteğinin izahında taşınmaz rehin hukukunda hâkim olan ilkelerden belirlilik ilkesine değinmek gerekir. Rehin hakkı kural olarak fer'i bir haktır. Bu nedenden ki rehin hakkının muteber olarak kurulabilmesi için teminatını oluşturduğu alacak hakkının belirli, muayyen bir alacak olması gerekir. Bununla beraber rehinle temin edilen alacağın belirtilmesi için sebebinin rehin sözleşmesinde gösterilmesinin gerekli bulunup bulunmadığı, bu alacağın mevcut ya da müstakbel bir alacak olup olmamasına göre değişir. Mevcut alacaklar için yapılan rehin sözleşmesinde alacağın tutarının gösterilmesi bu alacağın belli edilmesi için yeterlidir. Buna karşılık müstakbel alacakların temini için yapılan rehin sözleşmelerinde alacağın hangi sebepten doğacağı da açık olarak gösterilmelidir. (Akipek, J.G., s.189) Miktarı gelecekte belli olacak alacaklar yönünden kurulan rehin hakkında, yine belirlilik ilkesi gereği olarak,*

Rehnin azami meblağı ibaresi, taşınmazlar için tesis edilen üst sınır ipoteği gibi mi algılanmalıdır? Kanun'un düzenleniş şekli, işlemin niteliği ve ulaşılmak istenen amaç dikkate alındığında, bu soruya olumlu cevap vermek doğru olacaktır. O halde, üst sınır ipoteğinde olduğu gibi azami meblağ, alacaklının rehin ile temin edilmiş alacağının, paraya çevrilebileceği en üst meblağı ifade edecektir.

(3) Rehne Konu Varlık İle Bu Varlığın Ayırt Edici Özelliklerini Belirten Seri Numarası, Markası, Üretim Yılı, Şasi Numarası, Belge Seri Numarası, Varsa GTİP Ya Da PRODTR Sanayi Ürünü Kodu Gibi Hususlar

Rehin konusu varlık, belki de bu Kanun'un en önemli unsurlarından bir diğerini teşkil etmektedir. TİRK'de rehin konusu varlıklar çok az sayıda iken, TRK'da hem rehin konusu varlıkların kapsamı genişletilmiş hem de rehin tesis usulü değiştirilmiştir. Bu kısımda inceleme konusu yapılan maddede (m. 4/6) detay bilgi söz konusu değil ise de, bir sonraki maddede (m. 5) rehin konusu varlıklar tek tek sayılmıştır. Burada üzerinde durulan husus, rehin konusu varlıkların ayırt edici unsurlarının yazılmasıdır. Rehın konusu varlıkların ayırt edici unsurlarının yazılması, belirlilik ilkesinin bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Burada belirlilik ilkesinin “*belirlenebilir olması*” olarak mı, belirli olması olarak mı anlamak gerekecektir? Yasal düzenlemeden bu hususta kesin bir sonuç çıkarmak mümkün gözükme de, taşınır rehninin nihai sonuçlarından olan “*teminatın paraya çevrilmesi*” ve “*teminata güven*” esasları dikkate alındığında “*belirli*” olmasının amaca hizmet edebileceğini söylemek mümkündür. Ayrıca, rehın tesciline ilişkin usuli işlemlerde rehın tescili için rehın konusu varlıkların nelerden oluştuğunun da sicile tescil edilecek olması gerçeği karşısında, usuli bir zorunluluk olarak “*belirli*” olması gerektiği kanaatindeyiz.¹⁰¹

Bunun yanında, rehın konusu varlıkları ayırt edici unsurlar olarak “*seri*

---

rehnedilen taşınmazın teminat teşkil edeceği alacağın azami tutarı tapu kütüğünde gösterilmek suretiyle tescil edilmelidir.” (<http://emsal.yargitay.gov.tr/BilgiBankasiIstemciWeb/GelismisDokumanAraServlet>). Erişim: 05.07.2017.

¹⁰¹ Antalya/Acar, “*belirlenebilir*” olmasının sözleşmenin geçerliliği için yeterli olduğunu, ancak, tescil için “*belirli*” hale gelmesi gerektiğini ifade etmektedir. (Antalya/Acar, s. 47.)

numarası, markası, üretim yılı, şasi numarası, belge seri numarası, varsa GTİP¹⁰² ya da PRODTR¹⁰³ *sanayi ürünü kodu*” ifadelerinden sonra “gibi” ibaresinin de kullanılmış olması, bu unsurların sınırlı olarak ifade edilmediğini ortaya koymaktadır. Gerçekten, rehin konusu olabilecek varlıklar¹⁰⁴ dikkate alındığında burada önemli olanın, rehin konusu varlıkların “*tartışmaya mahal vermeyecek şekilde*”, ayırt edilebilir niteliklerinin sözleşmeye yazılmasıdır (TRK m. 4/6, c).

TRK, rehin hakkının kurulabilmesi için rehin sözleşmesi ve tescili öngörürken, rehin sözleşmesinde rehin konusu olacak varlıkların nasıl yazılması gerektiğini de belirtmektedir. Bununla birlikte, 7099 s. Kanun ile getirilen düzenleme, yukarıda yapılan açıklamaları, “*belirlilik*” ilkesi açısından değiştirmektedir. Zira bundan sonra, rehin sözleşmesinde zorunlu olarak yer alması gereken hususlar kısmına bir ilave yapılmak suretiyle, “*niteliği gereği ayırt edici özelliği bulunmayan taşınır varlıklar için bu şart aranmaz*” denilerek, bu rehin türü için “*belirlilik ilkesi*” adeta bertaraf edilmek istenmektedir. Bu değişiklikteki maksadın ne olduğu anlaşılamiyorsa da, yine uygulamaya kolaylık sağlamak amacıyla yapıldığı düşünülebilir.

---

¹⁰² GTİP, Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu'nun kısaltmasıdır. Ülkemizde, GTİP Gümrük Tarife Cetveli'nde 12'li koda verilen isimdir. Tüm dünyada, her ülkenin tarife cetvelinin esasını Armonize Sistem oluşturmaktadır. Resmi adı Armonize Mal Tanımı ve Kodlama Sistemi (The Harmonized Commodity Description and Coding Systems) olan Armonize Sistem, uluslararası ticarete konu olan tüm mallar için kullanılan uluslararası bir ticari sınıflandırma sistemidir. Detaylı açıklama için bkz. www.mevzuat.net/fayda/gtip-nedir-nasil-tespit-edilir.aspx. Erişim: 04.07.2017.

¹⁰³ PRODCOM (Avrupa Topluluğunda Sanayi Ürün Listesi) PRODTR; PRODCOM, raporlama yapacak olan ülke tarafından, referans periyodu içinde, PRODCOM listesinde yer alan her bir ürünün üretim miktarına ilişkin istatistiklerin toplanması amacıyla yapılan bir araştırmadır. TR 8 haneli Prodcom kodlarının altında kullanıcıların talepleri doğrultusunda açılan 10 haneli ulusal kodlar olup, TR'li kodlar, özellikle iş istatistikleri kapsamında bilgi üreten birimlerin talepleri doğrultusunda oluşturulan kodlardır. (Betül Erkan Koç, *Prodcom Avrupa Topluluğunda Sanayi Ürün Listesi, Prodtr*, Türkiye İstatistik Kurumu, Metaveri ve Standartlar Daire Başkanlığı Sınıflamalar Grubu, <http://slideplayer.biz.tr/slide/8920375/>). Erişim: 04.07.2017.

¹⁰⁴ Aşağıda ayrıntılı bir şekilde izah edilecek bu varlıklar “*alacaklar, çok yıllık ürün veren ağaçlar, fikri ve sınai mülkiyete konu haklar, hammadde, hayvan, her türlü kazanç ve iratlar, başka bir sicile kaydı öngörülmemen ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatlar, kira gelirleri, kiracılık hakkı, makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makineleri, elektronik haberleşme cihazları dâhil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatı, sarf malzemesi, stoklar, tarımsal ürün, ticaret unvanı ve/veya işletme adı, ticari işletme veya esnaf işletmesi, ticari plaka ve ticari hat, ticari proje ve vagon*” olup, bu varlıklar için ayırt edici unsur olarak maddede belirtilenler dışında da bireyselleştirme yapılması gerekeceği açıktır. Örneğin tarımsal ürün için şasi numarası, alacak hakkı için seri numarası ve sair yazmak mümkün olmayacaktır.

Bununla birlikte bu şekildeki değişiklik, kolaylıktan ziyade daha fazla karmaşıya getirecektir. Zira belirliliğin sağlanması için meri Kanun'da getirilen düzenlemede, bir kısım ayırt edici unsurlar sayılırken “gibi” kelimesi ile gerekli genişlik sağlanmıştır. Şimdi ise, yapılan değişiklik ile “ayırt edici özelliği bulunmayan taşınır varlıklar” bahis konusu yapılmakta, bunların ayırt edici özelliklerinin yazılmasına gerek olmadığı ifade edilmektedir. Bu durumda belirlilik nasıl sağlanacaktır? Ayrıca, “niteliği gereği ayırt edici özelliği bulunmayan taşınır varlıklar” nelerdir? 6750 sayılı TRK'da değişiklik yapan 7099 s. Kanun'da “benzeri taşınır varlık ve hak”tan bahsedildiği için bunun netleştirilmesi artık zordur. Kanun koyucunun bu değişiklikteki amacı, kolaylık sağlamak olsa da, sonucun kolaylıktan ziyade zorluk getireceğini düşünmekteyiz.

Kaldı ki, Kanun'da yer alan düzenlemenin bu kısmı ile ilgili olarak Uygulama Yönetmeliği, konuyu bir kısım ilave unsurlarla düzenlemiştir. Buna göre sözleşmede;

“g) *Rehne konu varlık ile bu varlığın ayırt edici özellikleri,*

ğ) *Rehin kuruluşunda belirlenen rehin sistemi ile sabit derece sisteminin kabul edilmiş olması halinde derecenin itibari değeri ve rehin alacaklısının derece ve sırası,*

h) *Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde bir değerleme yapılmış ise taşınır varlığının tespit edilen değeri,*

ı) *Varsa temerrüt durumunda mülkiyeti devralma hakkının kullanılacağı kaydı,*¹⁰⁵

i) *Rehin hakkının Sicile tescilinden doğan masrafların hangi tarafa ait olduğu.*”¹⁰⁶

şeklinde unsurların yer alması gerekir.

Rehin kuruluşunda belirlenen rehin sistemi ile sabit derece sisteminin kabul edilmiş olması halinde derecenin itibari değeri ve rehin alacaklısının derece ve sırası ile ilgili olarak aşağıda derceler sistemi incelenirken gerekli açıklama yapılacaktır.

---

¹⁰⁵ 22.05.2018 Tarih ve 30428 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik değişikliği ile (1) bendi yürürlükten kaldırılmış ve 2'nci fıkraya olarak şu ibareler eklenmiştir: “*Rehin konusu taşınır varlığın ayırt edici özellikleri yoksa genel olarak belirlenmesine yarayan nitelikleri rehin sözleşmesinde yer alır.*”

¹⁰⁶ Uygulama Yönetmeliği m. 9.

22 Mayıs 2018 tarihine kadar, lex commissoria yasağının kanuni istisnalarından biri olan ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmelerindeki “*mülkiyeti devralma hakkı*”nın da Uygulama Yönetmeliği’ne göre, rehin sözleşmesinde belirtilmesi gerekmekteydi. Kanaatimizce, rehin sözleşmesinde bu hususta bir açıklık yer almadığı takdirde, Uygulama Yönetmeliği’ne göre mülkiyet devralma hakkının kullanılması söz konusu olmayacaktı. Hâlbuki Kanun’daki düzenlemede bu şekilde bir şart belirtilmemiştir. 22 Mayıs 2018 tarih ve 30428 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yönetmelik değişikliği ile Uygulama Yönetmeliği’ndeki “*Varsa temerrüt durumunda mülkiyeti devralma hakkının kullanılacağı kaydı*” şeklindeki (1) bendi yürürlükten kaldırılmıştır. Bu düzenleme ile Kanun’daki düzenlemeye uygun bir değişikliğin yapıldığını söylemek mümkündür. Artık, mülkiyeti devir hakkının kullanılabilmesi için rehin sözleşmesine bu konuda bir ibarenin yazılmasına gerek yoktur.

Yine, sözleşmenin masrafları için de bir belirlenimin olması gerekir. Sözleşmede, bu sözleşme nedeniyle doğacak masrafların kim tarafından karşılanacağını yazılı olması gerekir. Peki, bu yazılmazsa ne olacaktır? Bu hususta yazılı bir düzenleme söz konusu değildir. Kanaatimizce, masrafların yarı yarıya paylaşılması, hakkaniyet açısından daha sağlıklı olacaktır. Bu sonuca, rehin verenin aynı zamanda borçlu olduğu durumlarda ulaşmak kolay ise de rehin verenin borçlu olmadığı durumlarda rehin verenin masraflara iştirak etmesi hakkaniyete uygun olmayabilecektir. Bu nedenle, her somut olay ve tarafların niteliğine göre değerlendirme yapılmasının uygun olacağını düşünmekteyiz.

b. Sözleşmede Geçersiz Kayıtlar

Yeni Kanun’da rehin sözleşmesine yazılacak bir kısım sınırlandırmaların geçersiz olduğuna dair açık bir düzenleme yer almaktadır. Buna göre; “*Rehne konu taşınır varlığın alt veya art rehne konu edilmesi ile rehin verenin rehne konu taşınır varlık üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlayan kayıtlar geçersizdir.*” (TRK m. 4/7)

Yasal düzenlemeden anlaşılan, belirtilen kayıtların konulması halinde, büsbütün sözleşmenin tamamının değil, sadece bu yönde konulan kayıtların geçersiz olacaktır. Bu düzenleme, TBK’da yer alan ve Genel İşlem Şartları (GİŞ)¹⁰⁷ olarak ifade edilen

---

¹⁰⁷ Bkz. “TBK m. 20-25 (E. Genel işlem koşulları)”.

bir kısım kayıtların yazılması halinde “yazılmamış sayılma” yaptırımına benzemekle birlikte GİŞ için öngörülen hususlara, bu işlemler için başvurma imkânı mümkün değildir.

Şimdi, “*Rehne konu taşınır varlığın alt veya art rehne konu edilmesi ile rehin verenin rehne konu taşınır varlık üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlayan kayıtların*” geçersiz olacağına ilişkin düzenleme çerçevesinde “*alt rehin*” ve “*art rehin*” ne olduğunun da izah edilmesi yerinde olacaktır.

Art rehin, sonraki rehindir. Art rehine ilişkin düzenlemelere TMK’da rastlamak mümkündür. TMK m. 941’e göre, “*Rehnedilen taşınırın maliki, onun üzerinde bir art rehin kurabilir. Bunun için, alacağı ödenince rehnedilen taşınırın sonraki alacaklıya teslim edilmesinin rehinli alacaklıya yazılı olarak bildirilmesi gerekir.*” Diğer bir ifadeyle, art rehin derecesi kurulabilmesi için önceden üzerinde taşınır rehni kurulan taşınır eşya maliki ile lehine art rehin kurulacak alacaklı arasında rehin kurulmasına ilişkin bir sözleşmenin yapılması ve taşınır eşya malikince önceki sıradaki rehinli alacaklıya yazılı olarak, “*kendi alacağı ödenince rehnedilen taşınırın sonraki rehinli alacaklıya teslim edilmesi gerektiği*” bildirilmelidir.

Art rehmin kurulmasındaki özellik, zilyetliğin devrinin *zilyetliğin havalesi* yoluyla mümkün olabilmesidir.¹⁰⁸

TMK m. 941’e göre, zilyetliğin havalesi için rehin veren tarafından ilk rehinli alacaklıya yapılacak bildirim olan “*ihbarname*”, yazılı şekle tâbidir. Bu şekil, bir art rehin hakkının kurulabilmesi için geçerlilik şartıdır. İhbarın ilk rehinli alacaklıya varmasıyla art rehin kurulmuş olur ve sırası bu tarihe göre tayin olunur.¹⁰⁹

Malikin, rehinli taşınır üzerinde art rehin hakkı tesis etmeyeceğini taahhüt etmesinin geçerli olmadığı, TMK m. 869/f. I’ e kıyasen ifade edilebilecektir.¹¹⁰

Tescile tâbi rehinerde, rehin konusu taşınırın teslimi söz konusu olmadığından, zilyetliğin havalesi veya rehnedilen taşınırın tesliminden bahsedilemeyecektir.

---

¹⁰⁸ M.Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 19. Baskı, İstanbul 2016, s. 1006.

¹⁰⁹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 1006.

¹¹⁰ Nomer/Ergüne, s. 95.

Alt rehin de yine TMK’da tanzim edilmiştir. TMK m. 942’ye göre; “*Alacaklı, rehinli taşınırı ancak rehnedenin rızasıyla bir başkasına rehnedebilir.*” Alt rehin kurulabilmesinin temel şartlarından biri, rehin verenin rızası ile alt rehin kurulabilmesidir. Bu durumda alt rehin; rehinli alacaklının, taşınır eşya malikinin rızasını alarak, rehinli taşınırı bir üçüncü şahsa rehnemesidir.

Görüldüğü üzere, alt rehinde roller art rehine göre değişmektedir. Art rehin; rehin verenin, rehin alanın rızasını almaya gerek olmaksızın (yazılı ihbar ile) üçüncü kişiye rehin verebilmesini ifade ederken, alt rehinde rehin alanın ancak ve ancak rehin verenin rızası ile rehin konusunu üçüncü kişiye rehin vermesini ifade etmektedir.

Rehin alanın, rehin verenin rızasını alarak kendi borcu için üçüncü kişiye rehin vermesi durumunda rehinler çatıştığında hangi rehin önceliğe sahip olacaktır? *Ertaş*’a göre art rehin, alt rehne göre öncelikli olmalıdır. Eğer rehinli alacaklı, taşınır malikinin rızası dışında üçüncü bir kişi lehine rehin tesis etmiş ise durum ne olacaktır? Emin sıfatıyla zilyetten iyiniyetle aynı hak iktisabına ilişkin kurallar burada da geçerlidir (TMK m. 939, 988). Böyle olunca da üçüncü kişi lehine rehin, önce kurulan rehinlerden bağımsız bir rehindir onlarla arasında bir altlık üstlük ilişkisi olamaz, daha açıkçası önceki rehinli alacaklılar bu rehin haklarını bunların varlığını bilmeyen üçüncü kişiye karşı kullanamayacaktır.¹¹¹

Bu açıklamalar şunu göstermektedir ki; “*olağan işlemlerde mümkün olan yolun, ticari işlerde engellenmesi, kanunun teslimsiz taşınır rehin yöntemini genişletme genel amacıyla çelişik görülmüş ve geçersiz sayılmıştır.*”¹¹²

c. Rehın Hakkının Sicile Tescilinden Doğan Masraflar

Rehin sözleşmesinin Rehinli Taşınır Siciline tescil işlemlerinin masraflarının kim tarafından ödenmesi gerektiği hususu yeni Kanun’da, TİRK’de olduğu gibi tarafların serbest iradesine bırakılmıştır.¹¹³

---

¹¹¹ Şeref Ertaş, “Tescilli Taşınır Rehınleri”, *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, C. 8. S. (Özel Sayı) Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan (2013), s. 1160.

¹¹² Antalya/Acar, s. 48.

¹¹³ Antalya/Acar, s. 48.

TİRK'in 5'inci maddesinin son fıkrası şu şekilde tanzim edilmişti: “*Tescil harç ve masraflarının hangi tarafa ait olacağı rehin sözleşmesinde belirtilir.*” Bu düzenlemedeki “*harç*” kavramı yeni Kanun'a alınmamış, sadece masrafların kime ait olacağının tarafların serbest iradesine göre belirleneceği düzenlenmiştir. Ve bu düzenleme, bilinçli olarak yapılmıştır. Zira bu hükmün devamında, bu sözleşmenin tescil ve sair işlemlerinin vergi, resim ve harçtan muaf olduğu açıkça ifade edilmiştir.¹¹⁴

III. ÜZERİNDE REHİN HAKKI KURULABİLECEK TAŞINIR VARLIKLAR

TRK'da en önemli yeniliklerden biri, rehin konusu olabilecek taşınır varlıkların artırılmasıdır. Bununla birlikte, TİRK'de olduğu gibi burada da rehin konusu varlıkların sınırlı sayıda (numerus clausus) sayıldığı, son yasal değişiklikten (7099 s. Kanun) önce ifade edilebilecekti. Bununla birlikte sayılan unsurlar, TİRK'den farklı ve daha fazladır. Hatta bu TRK'dan önce, rehin konusu yapılabiliyor yapılamayacağı, rehin konusu yapılması halinde ne şekilde paraya çevrilebileceği tartışmalı bir kısım unsurlar da (ticari hat ve ticari plaka gibi) rehin konusu olabilecek varlıklar arasında sayılmıştır.

Rehin konusu varlıkların ticari işletme rehni sözleşmesinde açıkça yazılması, TİRK'de de zorunlu idi.¹¹⁵

TİRK kapsamında konuya ilişkin açıklama yapılması, konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. TİRK m. 3/f.1 hükmünün (b) bendinde sözü edilen ticari işletme rehnine dâhil menkul işletme tesisatı, rehlin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş menkul mallardır. Dolayısıyla, rehlin tescili

---

¹¹⁴ Taşınmazlara ilişkin alım satım nedeniyle oluşacak harçlar için, Harçlar Kanunu'nun 4 sayılı tarifesi, 20/a bendinde, alım satım bedelinin binde 20'sinin hem satıcıdan hem de alıcıdan ayrı ayrı tahsil edileceği ifade edilmektedir. Bir tescilli rehin türü olan ticari işlemlerde taşınır rehinde ise (harç ve vergilerden muaf olduğundan) sadece masrafların hangi tarafa ait olacağı sözleşme ile belirlenebilecektir.

¹¹⁵ Rehin konusu varlıklar, TİRK'in 3'üncü maddesinde şu şekilde sayılmıştı: “*Ticaret unvanı ve işletme adı*”, “*Rehlin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan makina, araç, alet ve motorlu nakil araçları*”, “*İhtira beratları, markalar, modeller, resimler ve lisanslar gibi sınai haklar*”. Sayılan bu unsurların dışında, örneğin “*taşınmazlar, alacaklar, para, kiracılık hakkı, müşteri çevresi, hammaddeler, üretilen mallar, menkul işletme tesisatı dışındaki taşınurlar*” rehin kapsamında değildi. İstense de rehne dâhil edilemezdi. Reisoğlu, s. 4.

anından sonra ticari işletmeye tahsis edilmiş menkul işletme tesisatı üzerinde rehin hakkı söz konusu değildir. Bununla birlikte uygulamada; tüm menkul işletme tesisatının rehin sözleşmesine yazılma zorunluluğu nedeniyle, eksik yazılacak menkul işletme tesisatı nedeniyle bir geçersizlikle karşılaşmamak için, *rehnin tescilinden sonra ilave edilecek menkul işletme tesisatının da rehne dâhil olduğu* rehin sözleşmesine yazılmakta idi. Bu takdirde, tescilden sonra tahsis edilen menkul işletme tesisatının da noter huzurunda ilave bir düzenleme ile (noterden düzenleme şeklinde) listeye alınması suretiyle, rehin kapsamı genişlemiş olacaktır.¹¹⁶

Bu noktada belirtilmesi gereken bir diğer husus ise şudur: Rehinin tescili anında mevcut olan menkul işletme tesisatının, ticari işletmeye tahsis edilmiş olmaları kaydıyla, ticari işletme sahibinin mülkiyeti altında bulunması gerekmez. Bir diğer ifadeyle, menkul işletme tesisatının işletme sahibine ait olup olmadığı değil, *ticari işletmeye tahsis edilmiş olup olmadığı* önemlidir. Söz konusu menkul işletme tesisatı, ticari işletme sahibine ait olmasa dahi, işletmeye tahsis edilmiş ise rehin kapsamı içerisinde kalır.¹¹⁷ TİRK m. 2/1’de malikin rehin verebileceğinden bahsedilmesine karşın, aynı maddenin 3’üncü fıkrasında ise, menkul işletme tesisatı için malike ait olması gerektiğinden değil, işletmeye tahsis edilmiş olmasından söz edilmiştir. Bunun anlamı, işletmenin maliki olmayan işletmecinin de, işletmeye tahsis edilmiş olmak şartıyla menkul işletme tesisatını rehin verebileceğidir.

TRK’da da rehin verebilecek olanlar arasında bulunan tacirin malik olmasının şart olmadığını belirtmemiz gerekir. Zira TRK m. 3/1, (b)’de, ticari işletmenin *malikinden* değil, sadece *tacirden* bahsedilmiştir. Keza, TRK m.4/6, a, (b)’de de rehin sözleşmesinin taraflarından biri olarak “*ticari işletme*” ibaresi kullanılmış, malik olma şartı aranmamıştır. Bu tercih, en başta ürün kirasında sorun oluşturabilecektir. Gerçekten, ürün kirasında malik tacir sıfatını haiz olmadığından işletmenin bütünü üzerinde malikin rehin tesis etmesi mümkün gözükmemektedir. Kiracının da, sahip olduğundan daha fazla hak üzerinde tasarrufta bulunması mümkün değildir. Bu itibarla, ürün kirasına konu işletmelerin bütünü üzerinde artık rehin tesis edilmesi söz

---

¹¹⁶ Poroy/Yasaman, (14. Bası), s. 60.

¹¹⁷ Poroy/Yasaman, (14. Bası), s. 60.

konusu olamayacaktır. Meğerki ürün kiracısı tacir, kendisinin malik olduğu münferit taşınırları rehne konu etsin veya başka bir işletmeyi kendisi adına işlettiği için ayrıca tacir veya esnaf sıfatını taşıyan malik onun için işletme üzerinde rehin kurulmasını kabul etsin.¹¹⁸

Şimdi, TRK'da sayılan rehin konusu taşınırlar üzerinde duracağız. TRK'da sayılan rehin konusu varlıklar şunlardır:

- a) Alacaklar
- b) Çok yıllık ürün veren ağaçlar
- c) Fikri ve sınai mülkiyete konu haklar
- ç) Hammadde
- d) Hayvan
- e) Her türlü kazanç ve iratlar
- f) Başka bir sicile kaydı öngörülmeven ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatlar
- g) Kira gelirleri
- ğ) Kiracılık hakkı
- h) Makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makinaları, elektronik haberleşme cihazları dâhil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatı
- ı) Sarf malzemesi
- i) Stoklar
- j) Tarımsal ürün
- k) Ticaret unvanı ve/veya işletme adı
- l) Ticari işletme veya esnaf işletmesi
- m) Ticari plaka ve ticari hat
- n) Ticari proje
- o) Vagon
- ö) Bu fıkrada sayılanlardan üçüncü kişiler zilyetliğindeki taşınır varlık, hak ve paylı mülkiyet hakları.

---

¹¹⁸ Şit İmamoğlu, s. 15-16.

p) Benzeri her türlü taşınır varlık ve hak (7099 s. Kanun ile getirilen değişiklik ile ilave edilmiştir).

10.03.2018 tarihli kanun değişikliği, Resmi Gazete’de yayımlanmadan önce sınırlı sayıda (numerus clausus) olduğu ifade edilen bu taşınır varlıklar ve haklar, belirtilen tarihten sonra artık sınırlı sayı prensibi ile anılamayacaktır. Çünkü “benzeri her türlü taşınır varlık ve hak” en geniş anlamda taşınırlardan bahsetmekte, bir sınırlandırma yapmamaktadır.

Yine de “ticari işlemlerde taşınır rehni” kurulması, burada sayılan taşınır varlıklar (benzeri varlık ve haklar dâhil olmak üzere) dışında söz konusu değildir.¹¹⁹ Bu varlık ve haklar dışındakilerin rehin işlemleri, genel veya varsa konuya ilişkin özel düzenlemeler çerçevesinde rehin konusu yapılabilecektir. Örneğin, TRK’da açıkça istisna edilen taşınır varlık ve hakların bu rehmin kapsamına alınması mümkün değildir.

Kanun değişikliği ile ilave edilen “benzeri her türlü taşınır varlık ve hak” sadece bir ilave fıkra olarak düşünülemez. Zira bu değişiklik, Kanun’un dayandığı temel prensipleri de değiştirecek niteliktedir. Gerek mülga Kanun ve gerekse de değişiklikten önceki Kanun’da var olan, rehin konusu varlıkların sınırlı sayıda sayılması uygulamasından ayrılarak “benzeri her türlü taşınır varlık ve hak”tan bahsedilmesi uygulamayı bu bakımdan tamamen değiştirecek niteliktedir. Mesela, “benzeri” olarak ifade edilebilecek varlık ve haklar nasıl tespit edilecektir? Benzerlikteki kıstas ne olacaktır?

Maksat, tüm taşınır varlık ve hakkın rehnedilmesine imkân tanımaksa, o zaman rehin konusu varlıkları tek tek saymaya gerek yoktu. Sadece istisna edilen taşınır varlıklar sayılmak suretiyle meselenin çözülebileceğini düşünüyoruz. Rehin konusu varlıklar tamamen genişletilmek isteniyorsa, bunun yolu, bir kıstas belirlenmesi ve bu kıstasa uyan tüm taşınır varlık ve hakların rehin konusu yapılması olabilirdi. Bu açılardan bakıldığında, yapılan ilavenin amaca hizmet etmesinde sorunlar

---

¹¹⁹ İşletmenin tamamı üzerine ticari işlemlerde taşınır rehni tesis edilmesi halinde, bu rehmin “rehnin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan taşınır ve taşınmaz varlıklar”ın da rehnedilmiş sayılmasına yönelik Uygulama Yönetmeliği’nin 17’nci maddesindeki düzenlemede yer alan “taşınmaz” kavramı 25.05.2018 tarih ve 30428 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmelik değişikliği ile kaldırıldığından, artık sadece taşınırları kapsayacaktır.

çıkartabileceğini öngörmek mümkündür.

Durum böyle olmakla birlikte, biz yine de, rehin konusu yapılabileceği Kanun'da belirtilen varlık ve hakları tek tek izah edeceğiz.

A. Alacaklar

Alacaklar, borçlar hukukundaki alacak hakkının karşılığıdır. Alacak hakkı, alacaklıya edim yararı sağladığından düzenleme hakkı değil, yararlanma hakkıdır ve birinci derecedeki haktır. Alacak hakkı, alacaklının geniş anlamıyla brüt malvarlığına dâhil olup, onun aktifinde yer alır. Alacak hakkı nispi bir haktır.¹²⁰ Alacak hakkı alacaklıya, borçlanılan edimi borçludan talep etme yetkisi verir.¹²¹

Alacak hakkı; sözleşme, haksız fiil veya sebepsiz zenginleşme nedeniyle, borçluya karşı ileri sürülebilecek bir hakkı ifade eder. Nafaka alacağı ve vekâletsiz iş görme nedeniyle de alacak hakkı doğabilecektir. TRK'daki alacak hakkının ise, gerek Uygulama Yönetmeliği'nin 16'ncı maddesinde belirtilen "*her tür sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacaklar*" şeklindeki hükmü ve gerekse ticari işlemlerde taşınır sözleşmesinin niteliği ve tarafları da dikkate alındığında, *sözleşmeden doğan alacak hakkı* şeklinde tezahür edebileceği, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme, nafaka veya vekâletsiz iş görme şeklinde olamayacağı söylenebilecektir.¹²²

1. Türk Medeni Kanunu'na Göre Hak ve Alacak Rehni

Alacak hakkı, TRK'dan önce de rehin konusu yapılabilen bir haktır. Alacak hakkının rehnedilmesi TMK'ya göre mümkündür. TMK'da "*alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin*" ana başlığı ile hak ve alacaklar üzerinde rehin tesis esasları belirlenmiştir. TMK m. 954'te yer alan düzenlemeye göre; "*Başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer haklar rehnedilebilir. Aksine bir hüküm bulunmadıkça, bunların rehni hakkında da teslim bağı rehin hükümleri uygulanır.*"

Hak ve alacağın rehin konusu yapılabilmesinin temel şartı, "*başkasına devredilebilir*" nitelikte olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında, yukarıda da ifade edildiği

---

¹²⁰ Gökhan Antalya, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1. Baskı, İstanbul 2012, s. 16.

¹²¹ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı, Ankara 2014, s. 77.

¹²² Göle/Aydoğan, s. 25.

gibi, nafaka ve vekâletsiz iş görmeden kaynaklanan alacaklar gibi hakların rehin konusu yapılmasının mümkün olmadığı söylenebilecektir. Rehin hakkına konu olabilecek alacaklar ve diğer haklar, devredilebilir olmak kaydıyla, bağımsız ve parayla değerlendirilmesi mümkün olan alacaklar ve haklardır. Bu itibarla, devri mümkün olmayan intifa hakkı ile oturma hakkının da rehnedilmesi mümkün değildir¹²³. Ölüncüye kadar bakma sözleşmesindeki bakım alacaklısının hakkı¹²⁴ da bu açıdan değerlendirildiğinde, rehin konusu yapılamayacağı anlaşılabilecektir. Zira bu hakkın bağımsız olarak temlike elverişli olmadığına tereddüt bulunmamaktadır.

Rehin, ekonomik değere yönelmiş bir haktır. Bu nedenle, parayla ölçülmesi mümkün olmayan alacaklar ve haklar (örneğin kişilik hakkı) rehin sözleşmesine konu edilemez. Bu çerçevede, parayla ölçülebilen kıymetli evrak, pay senetleri, fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklar, markalar, patentler ve parasal değeri olan diğer alacak ve haklar rehin sözleşmesine konu edilebilirler.¹²⁵

TMK’da yer alan düzenlemelere göre hak ve alacaklara, teslimine bağlı rehin hükümlerinin uygulanması söz konusu olacaktır. Oysa ticari işlemlere ilişkin taşınır rehninde teslimine bağlı rehin hükümleri değil, özel kanun hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

Genel düzenlemeler çerçevesinde sadece doğmuş değil, doğacak (müstakbel) hak ve alacakların da rehin konusu yapılabileceği söylenebilecektir.¹²⁶

Hak ve alacak üzerine tesis edilecek rehin hakkını, yine TMK’daki düzenlemeler çerçevesinde “*senede bağlanmış hak ve alacak*” ile “*senede bağlanmamış hak ve alacak*” şeklinde ayırmak gerekecektir. TMK m. 955’te tanzim edilen bu husus incelendiğinde, senede bağlanmamış hak ve alacakların rehni için sadece “*yazılı bir rehin sözleşmesi*”nin yeterli olduğu söylenebilecektir.

Senede bağlanmış hak ve alacaklarda ise, yine yazılı rehin sözleşmesinin yanı sıra senedin teslim edilmesi de şart kılınmıştır. Kıymetli evrak söz konusu olduğunda,

---

¹²³ Sirmen, s. 735.

¹²⁴ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 1030.

¹²⁵ Nomer/Ergüne, s. 124.

¹²⁶ Turhan Esener/Kudret Güven, *Eşya Hukuku*, 6. Baskı, Ankara 2015, s. 562.

tasarrufi işlemin rehin cirosu ile birlikte teslim edilmesi şeklinde mümkün olduğunu belirtmek gerekir.

Senede bağlanmamış hak ve alacakların rehnedilmesine ilişkin TRK'nın sistemi (*sözleşme + tescil*) işlem güvenliği açısından daha uygun görülmektedir. Ancak, senede bağlanmış hak ve alacakların rehninde TRK hükümlerinin TMK'daki düzenlemeler karşısında tereddütlere yol açabilecek nitelikte olduğunu belirtmemiz gerekir. Örneğin, bir bonodan kaynaklanan alacak hakkının rehni; kural olarak, rehin cirosu ile birlikte bononun teslim edilmesi şartına bağlı iken ayrıca bir rehin sözleşmesi yapılmasına gerek bulunmamaktadır.¹²⁷

Senede bağlanmış hakkın rehnedilmesinde TRK'ya göre sadece sözleşme ve tescil yeterli olduğuna göre, bir bononun rehni nasıl söz konusu olacaktır? Teslimi şart koşmayan TRK hükümleri uygulandığında, bononun mevcut tüm ayırt edici özellikleri yazılsa da teslim gerçekleşmediğinden ciddi sorunlar ortaya çıkabilecektir. *Antalya/Acar*'ın görüşüne göre, kanun koyucu tarafından kabul edilmiş ve aleniyeti sağlayan bir yöntem kullanılmadıkça, aynı hakkın kurulmasını kabul etmemek gerekir. Bononun TRK'da belirtilen şekilde¹²⁸ rehin sözleşmesinde bireyselleştirilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte TRK uyarınca bono rehnedilmek istenirse, rehin verenin elinde kalacak ve rehin alanın hakkı (ciro edilmek suretiyle) tehlikeye atılmış olacaktır.¹²⁹

Açıklanan nedenlerle, senede bağlı hakların rehninde, her ne kadar özel düzenleme niteliğinde olsa da, TRK hükümlerinin; TMK hükümleri, hatta TTK hükümleri ile birlikte uygulanmasının amacı gerçekleştirmeye daha uygun olduğu kanaatindeyiz.

Bono için yapılan açıklamaların, diğer kambyo senetlerinden olan poliçe için de aynen söz konusu olup olmayacağı meselesine gelince, belirlilik ilkesi bakımından aynı endişeleri ifade etmek mümkündür. Örneğin, bir rehin sözleşmesine rehin konusu

---

¹²⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 1031-1032.

¹²⁸ “*Rehne konu varlık ile bu varlığın ayırt edici özelliklerini belirten seri numarası, markası, üretim yılı, şasi numarası, belge seri numarası, varsa GTİP ya da PRODTR sanayi ürünü kodu gibi hususlar*” (TRK m. 4/6-c).

¹²⁹ *Antalya/Acar*, s. 73.

yapılacak bono veya bonoların fotokopilerinin eklenmesi ve bu bonoları diğerlerinden ayırt etmek için özel numaralandırma yapılmak suretiyle tescil işleminin yapılması mümkündür. Bu şekilde işlem yapılmasının ise işin niteliğine uygun olmadığını ve amacın da bu olmadığını düşünmekteyiz.

2. Türk Borçlar Kanunu'na Göre Teminat Amaçlı Temlik

Bankalar, kullandırdıkları veya kullandıracakları kredilerin teminatlarını, kolay ve hızlı bir şekilde paraya çevrilebilir teminatlar ile sağlamaya çalışırlar. Bu çabaların ticari gerçeklere uygun olduğunu ifade etmek gerekir. Günümüzde, kredi karşılığında gösterilebilecek en güvenilir teminatın “*nakit para*” olduğunda tereddüt yoktur. Ancak, nakit parası olanlar çoğu zaman bu paralarını teminat vermek yerine, varsa üçüncü kişilerden olan alacak haklarını teminat olarak gösterme yolunu tercih etmektedirler. Bankalar, müşterilerinin üçüncü kişilerden olan alacak haklarını, alacak hakkının tahsil edilebilme kabiliyetine göre teminat olarak kabul edebilmektedirler.

Üçüncü kişilerden olan alacak hakkı, “*müstakbel alacak hakkı*” olarak karşımıza çıkmaktadır. Müstakbel alacaklar ile ilgili aşağıda¹³⁰ ayrıca açıklama yapılmıştır. Bankalar, alacak hakkını rehin sözleşmesi ile teminat altına alabilecek iken genellikle bu yöntemi tercih etmemekte, alacak temlik ile teminat almaktadırlar. Peki neden? Çünkü rehin sözleşmesinin sağlamış olduğu hakta, rehin konusunun icra organları marifetiyle paraya çevrilmesi suretiyle alacağın tahsil edilmesi söz konusu iken; alacak temlikinde banka, doğrudan doğruya alacağın (ve alacağa bağlı tüm asli ve fer'i hakların) maliki olmaktadır. Hukuken, temlik işlemi ile birlikte mülkiyet hakkı alacaklıya intikal etmektedir. Böylece banka, borçlu tarafından vadesinde ödenmeyen borcu, kendisine temlik edilen alaktan doğrudan doğruya tahsil ederek, borçlunun borcundan mahsup etme imkânına sahip olacaktır. Bu yöntem, elbette ki hızlı ve kolaydır.

Uygulamaya bakıldığında gerçekten de alacak hakkının, bir “*hak*” olarak rehin alınmasından ziyade “*alacak temlik*” şeklinde teminat altına alındığı görülecektir.

Kural olarak alacak temlik; temlik edenin, üçüncü kişiden olan alacağının temlik alana devredilmesidir. Alacağın temlik, dar anlamda bir borç ilişkisinde

---

¹³⁰ Bkz. “3. TRK’ya Göre Alacakların (Alacak Hakkının) Rehni”.

alacağın alacaklı tarafından bir başka kişiye devredilmesidir.¹³¹ Alacak temliki müessesesinin temel gayesi budur. Durum böyle olmakla birlikte, özellikle bankalar tarafından bu müessese, farklı amaçlar için kullanılabilir. ¹³²

Konumuz bakımından irdelenmesi gereken, alacağın temlikinin “*teminat amacıyla*” ve “*ifa uğruna*” yapılması hususudur. Her ne kadar, alacağın teminat amacıyla devri,¹³² ifa yerine veya ifa uğruna edim ile birebir örtüşmemekte ise de,¹³³ teminat amacıyla yapılacak temlikte, ifa uğruna temlikte olduğu gibi, alacak tahsil edildiğinde borcun, tahsil edilen miktar kadar sona erdiğinden bahsedilebilecektir.¹³⁴

Teminat amacıyla alacak temlikinin gerçekleşmesi halinde devir işleminin, borçlunun (alacağını temlik edenin) borcunun muaccel olmasından önce gerçekleşmesi gerekmektedir. Aksi takdirde teminattan değil, doğrudan alacağın tahsilinden bahsetmek gerekecektir. Bankacılık uygulamasında; borçlunun borcunu ödeyemeyeceğinin kesin olarak anlaşılması durumunda, yapılacak alacak temlikinin teminat amacına değil, doğrudan borçtan mahsup amacına matuf yapıldığını belirtmeliyiz. Diğer bir ifadeyle bu şekilde yapılacak temlik işlemi “*ifa yerine*” veya “*ifa uğruna*” temlik olarak ifade edilebilecektir. O halde, teminat amaçlı alacağın temlikinden bahsedebilmek için, “*alacaklının alacağının muaccel olmaması*” ve “*borçlunun borcunun ödeyemeyecek durumda olmaması*” gerekecektir. Bu suretle yapılacak temlik işlemleri de alacağın inanca temliki şeklinde gerçekleştirilecektir. Bununla birlikte alacaklı elbette ki alacaklı, alacağını mahsup etmeden, yapılan alacak temlikini bir inanca işlem olarak teminat amacıyla da muhafaza edebilecektir.

---

¹³¹ M.Kemal Oğuzman/Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 12. Bası, İstanbul 2016, s. 555.

¹³² “*Bir kimsenin (inananın), bir başka kimseye (inanılana), sahibi olduğu alacağı, ona olan bir borcunu teminat altına almak amacı ile devrettiği ve devralan inanılanın da bu hakkı teminat amacı içerisinde kullanmayı, özellikle teminat altına alınan borç ifa edilmediği takdirde teminat olarak devredilen alaktan yararlanmayı, buna karşılık borç ifa veya diğer bir şekilde sona erdiği takdirde, alacağı inanana geri geriye temlik etmeyi yüklediği sözleşmelerdir.*” Ali Şafak, *Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Teminat Amaçlı Alacağın Temliki*, 2. Baskı, Ankara 2017), s. 63.

¹³³ Detaylı bilgi için bkz. Ali Şafak, *Teminat Amaçlı Alacağın Temliki*, İstanbul 2013, s. 82-88.

¹³⁴ Oğuzman/Öz, s. 594–595; Halûk Nami Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı İstanbul 2015, s. 267–268.

Alacaklının alacağını tahsil edebilmek için kullanabileceği bu yöntem, alacağın tahsilinin güvence altına alınması bakımından en güvenilir ve hızlı yol olacaktır.¹³⁵

Karma inançlı işlemlerden biri olan “*alacağın teminat amacıyla devri*” borçlu tarafından, alacaklı lehine teminat olmak üzere, alacaklıya inançlı olarak devridir.¹³⁶ Bu tür işlemlere en fazla rastlanan sektör, bankacılık sektörüdür. Bankalar, kredi veren olarak (inanılan), kendi lehine yapılan temlik, borçlunun borcunu ödemesinin bir teminatı olarak elinde tutar. Bununla birlikte, temlikin doğal sonucu olan tasarruf yetkisini kullanmaz. Zira yapılan temlik, borçlu müşteri (inanılan) tarafından, borcun zamanında ve gereği gibi ödenmemesi halinde alacaklı (inanılan) tarafından borca mahsup edeceğine inanarak temlik işlemini yapmıştır. Alacak banka da bu durumda, ortak menfaati gözetmek suretiyle borç ödendiği sürece, temlik işlemine dayalı olarak mahsup yapmaz. Keza, alacağın teminat amacıyla temlikindeki gaye “*teminat*”tır. Ve kural olarak da alacağın teminat amacıyla temlik TBK hükümlerine göre yapılır.¹³⁷

Konumuz bakımından alacak rehni ile benzerliği nedeniyle, inançlı temlik ile alacak rehni arasındaki nitelik farkını da belirtmek gerekmektedir. Rehin hukukunda karşılaştığımız alacağa bağlılık (fer’ilik) özelliği alacağın temlikinde ifade edilemeyecektir. Bu çerçevede, teminat altına alınan alacağın ödenmesi veya herhangi bir nedenle sona ermesi halinde rehin hakkı sona ermekte ise de teminat amaçlı temlikte temlik, kendiliğinden sona ermez. Bu son durumda temlik alacaklısı, temlik konusu alacağı temlik eden lehine serbest bıraktığını, temlik, temlik edene geri temlik

---

¹³⁵ Duygu Hidayet Arda Bağce, “Alacağın Devri ve Diğer Hukuki Kurumlarla Karşılaştırılması”, (Danışman: Prof. Dr. Turgut Öz), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk, 2015) <http://acikerisim.iku.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11413/1333/1/Duygu_Bagce.pdf>, s. 37. Erişim 05.07.2017.

¹³⁶ Şafak Parlak Börü, “Mülkiyetin Teminat Amacıyla İnançlı İşleme Devri”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, C. 29. S. 128 (2017), 231–272 <<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-128-1630>>, s. 242. Erişim: 01.02.2018.

¹³⁷ Ali Şafak, “Teminat Amaçlı Alacağın Temlikinin Diğer Teminatlar Arasındaki Yeri ve Benzer İşlemlerden Ayırt Edilmesi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 12, S. 129 (2017), s. 122–125); Atiye B. Uygur, “Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler (Fiduciary Transactions For Guaranty)”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. X, S. 1,2 (2006), <http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/10_8.pdf>, s. 180. Erişim 04.07.2017.

ettiğini ayrıca ve açıkça belirtmelidir.¹³⁸ Temlik, hangi usulde yapılmış ise vazgeçme/geriye temlikin de aynı usulde yapılması uygun olacaktır.

Bankalar, alacaklarını sağlam teminatlarla teminat altına almak, kolay tahsilat yapmak gibi amaçlarla, hem ifa uğruna alacağın temlikini hem de teminat amacıyla alacağın temlikini sıklıkla kullanmaktadırlar. İfa uğruna yapılan temlikin doğrudan teminat fonksiyonundan bahsetmek yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde kolayca anlaşılacaktır. Kredinin ödenmesinin bir teminatı olarak, kredi kullanan borçlunun, üçüncü kişi nezdindeki alacak hakkını, borcunun ödenmesini temin etmek amacıyla banka lehine temlik ettiği durumlar, izah edildiği üzere basit bir yöntem olması itibarıyla tercih edilmektedir.

3. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Alacakların (Alacak Hakkının) Rehni

a) İnançlı Temlik/Alacak Rehni Sorunu

Alacak hakkının rehnedilmesi hususundaki yeni yasal düzenleme ile uygulama değişecek midir? Değişecek ise, nasıl değişecektir? Yoksa bu Kanun yürürlüğe girmeden önce olduğu gibi (alacak temlikinin usuli işlemleri çerçevesinde) sadece yazılı şekilde yapılmak suretiyle işlem yapılmaya devam mı edilecektir?

Alacağın temliki veya TBK'da yer alan yeni ifadesiyle alacağın devri, elbette ki TBK m. 183 ve devamı maddelerine göre gerçekleştirilecektir. Alacağın temlikinin inanca bağlı temlik işlemi niteliğinde teminat amaçlı olması, alacağın temlikindeki usulü kural olarak değiştirmemekteydi. En azından TRK uygulama alanı bulana kadar bu konuda ciddi tereddütler yaşanmamış ve bankalar tarafından TBK hükümleri çerçevesinde geniş bir uygulama alanı bulmuştur.

TBK'ya göre bu işlemin geçerliliği, yazılı bir temlik sözleşmesi ile sağlanmakta, temlikin temlik borçlusuna ihbar edilmesi şeklinde de tamamlanmakta idi. Şimdi ise; TRK ile alacak hakkının teminat olarak kullanılmasının/rehin konusu yapılmasının, TRK'ya göre mi, yoksa TBK hükümlerinde belirtilen prosedür çerçevesinde mi yapılacağı tartışma konusu haline gelmiştir.

---

¹³⁸ Şafak, *Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Teminat Amaçlı Alacağın Temliki*, s. 80-81.

Yaşanan tereddütler nedeniyle, işlem güvenliği açısından bankaların, alacak temlikli işlemlerinde tereddütlü davrandıkları, bazı bankaların hukuk müşavirlikleri ile yapılan görüşmelerde tespit edilmiştir.

Konu, şekli açıdan yorumlanırsa şu kanaate ulaşmak mümkündür: Alacağın temlikli, sahip olunan hak ve alacağın temlik alana geçmesi sonucu doğuran bir işlemdir. Temlikle birlikte hak ve alacağın maliki değişmektedir. Ama rehin işlemi söz konusu olduğunda bir mülkiyet değişikliği değil, rehin konusu varlığın sadece teminat fonksiyonu söz konusu olacaktır. Bu nedenle; temlik ile rehin tamamen birbirinden farklı iki hukuki müessese olup TBK’da yer alan alacağın devrinin 6750 sayılı Kanun’da yer alan alacak hakkının rehni kapsamına dâhil edilmesi söz konusu olmayacaktır. Alacak hakkı üzerine 6750 sayılı Kanun hükümlerine göre rehin hakkı tesis edilebilirse de bu şekilde kurulan rehmin, alacağın temlikli niteliğinde olmadığını söylemek mümkündür.

Şekli açıdan bakıldığında bu sonuca varmak mümkündür. Kaldı ki, yukarıda yaptığımız değerlendirmeden aynı sonuca ulaşılabileceği de söylenebilir. Ancak, içerik ve işlev bakımından yapılacak yorumda bu sonuca kolay bir şekilde ulaşmak mümkün olmayacaktır. Bununla birlikte, sorunun kökten halledilmesi ve tüm tereddütlerin bertaraf edilmesi için, kanun koyucu tarafından tereddütleri giderecek düzenleme yapılması en sağlıklı yöntem olacaktır.

Gerçekten tereddüt yaşanacak bir durum söz konusu mudur? Alacağın temlikinin bir inançlı işlem olarak teminat amacıyla “*rehin*” gibi tesis edildiği dikkate alındığında, bu soruya verilecek cevap “*evet*” olabilecektir. Uygulamayı dikkate almadan, alacak temlikinin şekli fonksiyonu ve genel hukuki sonucu dikkate alındığında ise, alacak temlikinin, doğrudan doğruya bir hakkın devri olduğu, bu nedenle “*rehin*” ile bir ilgisinin olmadığını söylenmek suretiyle, tereddüt yaşanacak bir durumun olmadığı, netice itibarıyla, yukarıdaki soruya verilecek cevabın “*hayır*” olduğunu söylemek de mümkün olacaktır.

Hukuki bir müessesenin uygulaması dikkate alınmadan, salt şekli açıdan ele alınarak yorumlanması ve değerlendirilmesi her zaman sağlıklı olmayabilecek ve bizleri varılmak istenen neticelere ulaştırmayabilecektir. Bankacılık sektörü gibi ekonomiye yön veren bir sektör tarafından “*teminat amaçlı*” ve “*rehin*” gibi kullanılan,

fakat icra ettiği işlev bakımından hakkın devri sonucunu doğuran inançlı temlik işleminin rehinden ayrı olarak değerlendirilmemesinin daha uygun olacağını düşünmekteyiz.

Kanun koyucunun da bu durumu dikkate almak suretiyle mevcut düzenlemeyi gözden geçirmesi yerinde olacaktır. Alacak temliki olarak tesis edilen teminatların bu Kanun kapsamından açıkça istisna edilmesi veya alacak temlikinin teminat fonksiyonunu icra edebilmesi için TRK’da yazılı prosedürlere tâbi olduğunun açık bir şekilde ifade edilmesi uygun bir çözüm yolu olabilecektir. Önerimiz, teminat işlevi gören alacak temliklerinin bu Kanun’daki prosedüre tâbi olmadığını belirtilmesidir. Zira kanun koyucunun asıl amacı, finansmana erişimi kolaylaştırmak için teminat temininin de kolaylaştırılması olduğuna göre, alacak temlikinin tesis koşullarının zorlaştırılmasına gerek yoktur. Aleniyet ve güvence, mevcut temlik sözleşmesi ile sağlanabilecektir.

b) “Müstakbel Alacak” Rehni ve Müstakbel Alacakların “Belirli İş veya Konu” İle Sınırlandırılması

Alacak kavramı ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken bir diğer kavram ise “*müstakbel*” alacakların da rehin konusu yapılabilmesidir. Mevcut alacakların rehin konusu yapılmasında bir tereddüt söz konusu değildir.

Müstakbel alacak kavramı ise izah edilmeye muhtaçtır. En başta belirtelim ki, müstakbel alacak, sadece “*muhtemel*” bir alacak değildir. *Kuru*’ya göre; “*iki kişi arasında mevcut olan bir hukukî ilişkiye (temele) dayanan, henüz doğmamış olmakla beraber, ileride doğması muhtemel bulunan alacaklara müstakbel alacaklar*”¹³⁹ denir. Bu bakımdan müstakbel alacak, henüz doğmamış olmakla beraber, ileride doğması muhtemel bulunan alacakları içine alan geniş yelpazeyi ifade eder. Bununla birlikte önemle ifade etmek gerekir ki, müstakbel (beklenen/muhtemel veya doğacak) alacaklar, *süregelen bir hukukî ilişkinin varlığına bağlıdır*. Nitekim Yargıtay 12. Hukuk Dairesi bir kararında “*Müstakbel (beklenen) bir alacaktan bahsedilebilmesi*

---

¹³⁹ Baki Kuru, “İcra ve İflas Kanunu’nun 89. Maddesinde Yapılan Değişiklikler”, *Bankacılar Dergisi*, Y. 14. S. 47 (2003), s. 76.

için, bir hukuki ilişkinin (temelin) mevcut olması, bu hukuki ilişkiden doğacak alacağın cinsinin ve borçlunun belli olması yeterlidir"¹⁴⁰ sonucuna varmıştır.

Bu bağlamda müstakbel bir alacaktan bahsedebilmek için, bir hukuki ilişkinin mevcut olması, bu hukuki ilişkiden doğacak alacağın cinsinin ve borçlusunun belirli olması yeterlidir. İşçiler ve memurların işveren nezdindeki işleyecek ücret alacakları, kiralayanın kiracıdan olan işleyecek kira alacağı, müstakbel alacaklara örnek olarak gösterilebilir.¹⁴¹

Rehin sözleşmesi, mevcut alacaklar için yapılabileceği gibi, ileride doğacak alacaklar için de yapılabilecektir. Ancak, ileride doğacak borçlar için yapılacak rehin sözleşmelerinin geçerliliği için "*alacağı meydana getiren hukuki ilişkinin*" belirli "*alacak miktarının belirli veya belirlenebilir*" olması şarttır.¹⁴²

Alacaklar ile ilgili belirtilmesi gereken bir diğer husus da, Uygulama Yönetmeliği'nin 16'ncı maddesinde¹⁴³ belirtildiği üzere *müstakbel alacakların "belirli iş veya konu" ile sınırlandırılması* gereğidir. Bu sınırlandırma olmadan yapılacak sözleşmenin ise geçersiz olduğu açık bir şekilde ifade edilmiştir. Esasen, alacak rehinleri için bu şekilde hareket edilmesi, rehin hukukunun "*belirlilik ilkesinin*"¹⁴⁴ de

---

¹⁴⁰ Yargıtay 12. HD. 19.09.2017 T., 2016 / 19214 E. 2017 / 10956 K (www.hukukturk.com) Erişim: 20.03.2018.

¹⁴¹ Gökçe Er, "*Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Mal ve Alacaklarını Haczi*", (Danışman: Prof. Dr. Ramazan Arslan), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Usul Hukuku ve İcra İflas Hukuku) Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: 2009, s. 99.

¹⁴² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 997.

¹⁴³ "(1) Her tür sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacaklar rehne konu edilebilir. 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri saklıdır. (2) *Belirli bir iş veya konu ile sınırlandırılmaksızın bütün müstakbel alacakların rehne konu edildiğine dair rehin sözleşmeleri geçersizdir.*"

¹⁴⁴ "Belirlilik ilkesi, hem taşınır hem de taşınmaz bakımından rehin hukukuna hâkim olan ilkelerden biridir. Belirlilik, hem rehin konusu varlık hem de rehinle teminat altına alınan alacak bakımından kabul edilmektedir. Rehinin konusu bakımından rehin konusunun ferdileştirilmesini ifade ederken, teminat altına alınan alacak bakımından da alacak miktarının belirlenmiş olmasını ifade eder. Taşınır rehininde, rehin konusunun belirlenmiş, ferdileştirilmiş olmasının şart olduğu söylenebileceken, alacak miktarı için aynı şartın varlığından söz edilemeyecektir. Alacağın belirlenebilir olması ve paraya çevirme anında para ile ifade edilebilmesi yeterli kabul edilebilecektir". Detaylı bilgi için bkz. Esener/Güven, s. 531-532; Cansu Mete, "Taşınır Rehni", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 18. S. Özel Sayı (Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan) (2017), 1439-1471

bir gereği olup, Uygulama Yönetmeliği'nde belirtilmemiş olsa idi dahi uygulamanın bu şekilde gerçekleştirilmesi gerekecekti. Uygulama Yönetmeliği'nde ayrıca belirtilmiş olması, konunun öneminden kaynaklanmaktadır. Özellikle bankaların, alacaklarını koruma altına almak için teminat işlemlerinde “*alacak*” kavramı içine “*alacak (müşteri açısından “borç”)* ile ilgili her türlü enstrümanı” dâhil etmek suretiyle güvencenin “*tüm borç ilişkilerini kapsayacak*” boyutta genişletilmesi üzerinde durulmalıdır.

Bankalar açısından bakıldığında bu şekilde hareket edilmesinin mantıklı olduğu söylenebilecekse de rehnin temel ilkelerinden “*belirlilik*” açısından sorunlu olduğunu söylemek mümkündür. Bu bakımdan bankaların; müşterileri ile bilcümle kredi ilişkileri yanında, müşterilerinin kefalet, garanti ve sair tüm bankacılık işlemlerinden ve farklı ilişkilerden kaynaklanacak, belirli bir iş ve konudan ziyade (mesela, konut kredisi, araç kredisi, ticari kredi, kredi kartı, kefalet sorumluluğu, avalist olarak sorumluluğu, işyeri kredisi gibi) “*her türlü ilişkiden doğacak bilcümle hak ve alacaklarının*” rehne konu edildiğine dair sözleşmelerde, rehin tesisinin hangi borç ilişkisine münhasır yapıldığının belli olmaması nedeniyle “*geçersizlik*” yaptırımına muhatap olması muhtemeldir. Şöyle ki; imzalanan rehin sözleşmesi, başlangıçta sadece işyeri kredisi için yapılmış olmasına karşın, aynı rehin sözleşmesine dayalı olarak müşterinin kullandığı kredi kartı borcu için veya sair bankacılık işlemlerinden kaynaklanacak bilcümle borçları için de aynı sözleşmenin kullanılması, bankalar açısından “*duruma göre kullanmak*” amacıyla ve kendini güvence altına alma içgüdüsüyle izah edilebilir. Bu itibarla “*alacak*” kavramının bu kadar genişletilmesi, belirli iş ve konu ile sınırlandırma bakımından rehnin ilkeleri ile çelişebilecektir. Bununla birlikte, müphem bir ifadenin TBK’da tanzim edilen genel işlem şartları açısından müşteri aleyhine yorum yapılması söz konusu olmayacağını (ve bunun yazılmamış sayılma yaptırımına muhatap olacağını) söylemek suretiyle her somut olay bazında ayrı ayrı yorum yapılması uygun olacak ise de, buradaki özel düzenleme “*sözleşmenin geçersizliği*”dir. Zira buradaki işlemlere TBK’nın GİŞ hükümlerini değil, özel düzenleme olan TRK’nın hükümlerini tatbik imkânı vardır.

<<http://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2017/11/38-CANSU-METE.pdf>>, s. 1445-1447. Erişim 19.02.2018; Nomer/Ergüne, s. 72-76.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus olarak da Uygulama Yönetmeliği'nde geçen “Her tür sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacaklar rehne konu edilebilir. 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri saklıdır” şeklindeki ifade nedeniyle, her iki Kanun'dan kaynaklanan mevcut veya müstakbel alacakların rehin konusu edilemeyeceğidir.

Hülasa; kanun koyucunun, alacak hakkını bu özel rehin kapsamına alması doğru mu olmuştur, yanlış mı olmuştur, tartışmalıdır. Kanaatimizce; alacak hakkı, rehin konusu olmaya devam etmelidir. Ancak, alacak hakkının rehin konusu yapılması halinde inanca işlem olarak alacağın temlikinin bu kapsamda değerlendirilmeyeceğinin açıkça düzenlenmesi daha uygun olacaktır.

B. Çok Yıllık Ürün Veren Ağaçlar

Çok yıllık ürün veren ağaçlar da artık rehin kapsamına alınmak suretiyle, bu yönde ticaret yapan çiftçilere teminat verme imkânı tanınan enstrümanlardan biri haline gelmişlerdir. Ağaçlar, taşınmaza bağlı bütünleyici parça olarak ele alınırken, bu düzenleme ile ayrıca rehin konusu olabilecek ayrı bir varlık haline gelmiştir.

Çok yıllık ürün veren ağaç tanımından önce, “ürün” kavramına da kısaca değinelim. Ürün ile ilgili temel düzenleme, TMK'da karşımıza çıkmaktadır. Buna göre; “Bir şeyin maliki, onun ürünlerinin de maliki olur. Ürünler, dönemsel olarak elde edilen doğal veya hukukî ürünler ile bir şeyin özgülendiği amaca göre âdetler gereği ondan elde edilmesi uygun görülen diğer verimlerdir. Doğal ürünler asıl şeyden ayrılincaya kadar onun bütünleyici parçasıdır.”(TMK m. 685)

Çok yıllık ağaçlardan bahsedilirken, ağacın tanımının “meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki”¹⁴⁵ olarak ifade edilmesi mümkündür.

Yapılan yeni düzenleme ile artık çok yıllık ağaçlar, mutlaka ürün veren ağaçlar (meyve ağaçları gibi) olmaları kaydıyla rehin kapsamına alınabilecektir. Çok yıllık kavramına hangi ağaçlar girmekte ise, işte bu ağaçların ürün vermeleri şartıyla, rehin konusu yapılmaları mümkündür.

---

¹⁴⁵ www.tdk.gov.tr. Erişim:10.02.2018.

Çok yıllık ürün veren ağaçların ne şekilde rehnedilebileceklerine dair bir açıklık söz konusu değil ise de, bu Kanun'da yer alan usulün yanında, rehin konusu yapılacak ağaçların, yine Kanun'da yazılı olduğu gibi ayırt edici tüm unsurlarının rehin sözleşmesine yazılması ve hangi ağaçların rehin konusu yapıldığının tespit edilebilmesinin uygun olacağı kanaatindeyiz.

Burada tartışılması gereken ana konulardan biri de taşınmaza bağlı olan ağaçların nasıl rehin konusu yapılabileceğidir. Taşınmazdan ayrılması kural olarak mümkün olmayan bu varlıkların rehni öngörülmüş ise de taşınmazdan ayrıldığında hasar görecektir ağaçların rehni ve paraya çevrilmesi sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yöndeki tereddütler bir tarafa bırakılırsa, hangi ağaçların rehin konusu yapılabileceği de tartışılabilir. Bu hususta, Antalya/Acar'ın görüşüne göre, *"budama yoluyla odun teminine hizmet eden ağaçların"* da ürün verdiği örf gereği kabul edilmek suretiyle rehin verilebileceğinin düşünülebileceği¹⁴⁶ ifade edilmektedir. Ürün veren ağaçlar tabirini nasıl anlamak gerektiği bu Kanun'da açık değildir. Ürün kavramının mevzuatımızdaki tanımından yola çıkarak bir kanaate varmak doğru bir yöntem olacaktır. TMK'da geçen ve yukarıda yer verilen maddedeki (TMK m. 685) *"dönemsel olarak elde edilen doğal veya hukukî ürünler ile bir şeyin özgülendiği amaca göre âdetler gereği ondan elde edilmesi uygun görülen diğer verimlerdir"* şeklindeki tanımlamadan, sadece meyve ağaçlarını¹⁴⁷ değil, kendisinin özgülendiği amaca, örf gereği istifade edilen, semeresi bulunan ağaçları da (odun temin edilen ağaçlar, kâğıt üretimi amacıyla yetiştirilen ağaçlar gibi) dâhil etmek mümkün olacaktır. Bu yaklaşım, Antalya/Acar'ın görüşüne de uygundur.¹⁴⁸

---

¹⁴⁶ Antalya/Acar, s. 67-68.

¹⁴⁷ Poroy/Yasaman, (16. Bası), s. 54: "Portakal, kiraz, elma, üzüm gibi çok yıl ürün veren ağaçlar rehin olarak gösterilebilir...".

¹⁴⁸ Farklı görüş: *"Burada üründen kastın çok yıl ifadesi dikkate alındığında meyve, ağaçlardan kastın ise meyve ağaçları olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda, kereste üretiminde kullanılan ağaçların çok yıllık ürün veremeyeceği için bu kapsamda düşünülemeyeceğini söylemek mümkündür. Ayrıca sebzeler de mevsimlik ürün verdiğinden gayrimenkulden bağımsız olarak rehin verilmesi mümkün değildir."* Sefer Oğuz, "Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni", *Bankacılar Dergisi*, C. 28. S. 100 (2017) <https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/dergiler/dosya/75/Bankacılar_Dergisi_100.Sayi.pdf>, s. 15. Erişim: 14.06.2017.

C. Fikri ve Sınai Mülkiyete Konu Haklar

Fikri ve sınai mülkiyete konu haklar, *telif hakları* ve *sınai haklar* olarak iki farklı grupta ele alınabilirler. Fikri ve sınai haklara ilişkin özel düzenlemeler “*Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK)*” ile “*Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK)*”nda yer almaktadır. Biz açıklamalarımızı “*telif hakları*” ve “*sınai haklar*” başlığı altında yapacağız.

1. Genel Olarak

Fikri mülkiyet hakları,¹⁴⁹ rehin konusu olabilecek taşınır varlık ve haklar arasında sayılmış ise de maddi bir varlığa sahip değildirler. Bunun yanında, hakkın tecessüm ettiği eşyadan ayrı ve Kanun’da yazılı süreler ile sınırlı bir mülkiyet hakkı olmakla, eşya üzerinde tesis edilen mülkiyet hakkından ayrıdır.¹⁵⁰ Maddi varlığa sahip olmayan bu hakların üzerinde eşya hukuku anlamında bir mülkiyet değil, “*fikri hak*” adı verilen başka bir kategori mutlak hakkın varlığından bahsedilebilecektir. “*Gayri maddi eşya*” olarak da ifade edilen bu haklar eşya kavramı dışında değerlendirilmektedir.¹⁵¹

Fikri mülkiyet hakları (malî haklar)¹⁵² *kural olarak* devir, lisans, rehin ve haciz gibi hukuki işlemlere konu olabileceği gibi mirasla da intikal eder.¹⁵³ Fikri mülkiyet hakları, herkese karşı ileri sürülebilen, sahibine tekel niteliğinde yetki veren mutlak haklardandır.¹⁵⁴ Fikri haklar, hak sahibine dış müdahaleleri engelleme yetkisi veren

¹⁴⁹ Unal Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 4. Bası, İstanbul 2005, s. 3, 7.

¹⁵⁰ Cahit Suluk/Rauf Karasu/Temel Nal, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, Ankara 2017, s. 1.

¹⁵¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 7–8.

¹⁵² “*Manevi haklar, mirasçılara intikal etmezler. Sadece kullanımı, belli şartlarla devredilebilir. Mali haklar ise miras yoluyla intikal eder.*” Tekinalp, s. 211.

¹⁵³ Manevi haklar, sağlar arası işlemlere konu edilemeyeceği gibi, mirasla da intikal etmez. Zira bu haklar kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır. Bununla birlikte bu hakkın kullanım yetkisinin üçüncü kişilere verilmesi mümkündür. Mirasla intikal etmese de, ölümle sona ermez. Bu hakların FSEK m. 19/1’de belirtilen kişilerce (sırasıyla; vasiyeti tenfiz memuru, sağ kalan eş, çocuklar, mensup mirasçılar, ana-baba, kardeşler) kullanılması mümkündür. FSEK m. 63’e göre mali hakların mirasçılara intikal etmesi söz konusu olduğu gibi, ölüme bağlı tasarruflara konu edilmesi de mümkündür. Bkz. Temel Nal/Cahit Suluk/Sami Karahan/Tahir Saraç, *Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları*, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Ankara 2015, s. 124–131; Nal/Suluk/Karasu, s. 124–125.

¹⁵⁴ Suluk/Karasu/Nal, s. 3.

“gayri maddi mallar üzerindeki mutlak haklar” olarak da tanımlanabilir.¹⁵⁵ FSEK’de¹⁵⁶ fikri haklar; “manevi” ve “mali haklar” olarak ayrılmıştır. *Mali haklar*; eserden ekonomik olarak yararlanma imkânı veren ve bu niteliği ile başkasına devri mümkün haklar olarak ifade edilebilecek iken, *manevi haklar*; eser sahibine, bir eser vücuda getirdiği için tanınan ve başkasına devri mümkün olmayan haklardır.¹⁵⁷ Eser sahibine tanınan mali ve manevi haklar mutlak ve inhisari nitelikte olup herkese karşı ileri sürülebilir.¹⁵⁸ Bu itibarla; devri mümkün hakların rehin konusu yapılabileceği dikkate alındığında, rehin konusu yapılabilecek fikri hakların manevi hak kısmı değil, mali kısmı rehin konusu olabilecektir.

2. Telif Hakları

Telif hakları veya *fikri haklar* diye de anılan “fikri mülkiyet”, bir eser üzerinde sahip olunabilecek maddi ve manevi hakların tamamı ile birlikte yan haklarını da ifade

---

¹⁵⁵ H.Selcen Turan, *Fikir ve Sanat Eserlerinin Cezaî Himayesi* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012), s. 17; Levent Yünlü, “Fikri Mülkiyet Hakkı”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, C. 23. S. 1-2 (2003), 891–918 <<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhmohb/article/view/1019002819>>, s. 891. Erişim: 31.05.2018; Turan, s. 17

¹⁵⁶ FSEK “Üçüncü Bölüm / II- Manevi Haklar (m. 14-17) ve IV – Mali Haklar (m. 20-25)” başlıkları altında düzenlenmiştir.

¹⁵⁷ “5846 Sayılı FSEK.nun 14, 15, 16 ve 17. Maddelerinde sayılan eser sahibinin manevi hakları; eser ile sahibi arasındaki bağ nedeniyle eser sahibinin kişiliğine bağlı olarak oluşan ve herkese karşı ileri sürülebilen mutlak ve inhisari yetkililerdir. Anılan hak ve yetkilerin Medeni Hukuk’ta tanımlanan ve MK.nun 24. ve BK.nun 49. maddeleri ile korunan kişilik haklarından farkı, fikri hukuk alanında eser sahibinin manevi haklarının doğumu için alenileşmiş bir eserin varlığını gerektirmesidir. 5846 Sayılı FSEK’nda sayılan manevi hakları kullanma ve tasarrufta bulunma yetkisi sadece eser sahibine aittir. FSEK.nun 27. maddesi uyarınca, eser sahibine tanınan mali hakların korunma süresi eser sahibi yaşadığı müddetçe ve ölümünden itibaren de 70 yıl devam etmekle birlikte, manevi haklara ilişkin koruma herhangi bir süre ile sınırlı değildir. Ayrıca, eser sahipliğinden kaynaklanan manevi haklar miras yoluyla intikal etmeyecekleri gibi, ölüme bağlı tasarruflara konu olmazlar ve sağlararası işlemlerle de devir edilemezler. Manevi haklardan feragat de geçerli değildir. Ancak, manevi hakların kullanılma yetkisi devredilebilir. 5846 Sayılı FSEK.nun 63. maddesine göre, eser sahibine tanınan mali haklar miras yoluyla intikal etmesine karşın, manevi hakların kişiye bağlı nitelik taşımaları onların miras yoluyla intikaline olanak vermediğinden; aynı Kanununun 19. maddesinde eser sahibinin ölümünden sonra, manevi hakları kullanabilecek kimseler başlığı altında, bu hakların bazılarını kullanabilecek kişiler sınırlı olarak sayılmıştır.” (YHGKK 2008/11-368 E., 2008/393 K., 28.05.2008 T.) (www.hukukturk.com). Erişim: 15.05.2018.

¹⁵⁸ Levent Yavuz/Türkay Alıca/Fethi Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu*, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 229-237.

eder. Fikri mülkiyet, maddi varlıklarda tecessüm eden, fakat maddi varlık (eşya) olmayan değerler üzerinde mülkiyet ve tasarruf hakları kurmaktadır.¹⁵⁹

FSEK'e göre (m. 2-5) telif hakları; *ilim ve edebiyat eserleri, musiki eserleri, güzel sanat eserleri, sinema eserleri* şeklinde ana kategorilerde ifade edilebilir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki düzenlemeye göre fikrî çabanın ürünü olup, sahibinin özelliğini taşıyan ve Kanunda tahdidi olarak sayılmış bulunan dört kategoriden birine giren her nevi fikir ve sanat ürünü eser sayılacaktır. Bir fikrî ürünün eser kabul edilebilmesi için her şeyden önce insan duyularıyla doğrudan ya da dolaylı olarak idrak edilebilir olması gerekir. Henüz insan beyinde olup da dış âleme yansımamış salt düşünceler FSEK'in korumasından yararlanamazlar. Fikrî ürün, ancak temellüke elverişli olduğu takdirde hukuku ilgilendirmektedir. Mücerret fikir ise eser niteliğinde değildir.¹⁶⁰ Fikri mülkiyet olarak fikir ve sanat eserleri; *fikri bir çalışma ile ortaya çıkmış, özgün, yenilikçi, estetik değere sahip ve bu fikrin sahibinin özelliklerini yansıtan bilim ve edebiyat, müzik, güzel sanatlar ve sinema eserleri olarak ifade edilebilir.*¹⁶¹

3. Sınai Haklar

Sınai haklar, fikri mülkiyet haklarının karakteristik özelliklerinden biri olan “*fikri emek*” sonucunda ortaya çıkan, sanayi, ticaret ve endüstride kullanılacak ürünlerin üzerinde sahip olunan hakları ifade eder.¹⁶² *Patent, marka, endüstriyel tasarım, faydalı model, yeni bitki çeşitlerine ait yenilikçi haklar ve coğrafi işaretler,*¹⁶³ sınai haklar olarak ifade edilebilirler. Bu haklar da telif haklarında olduğu gibi, gayri

¹⁵⁹ H.Selcen Turan, *Fikir ve Sanat Eserlerinin Cezai Himayesi*, Ankara 2012, s. 15.

¹⁶⁰ Dilek Salmanlı, “*Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu İle Korunan Haklar, Bu Hakların İhlalinde Açılacak Hukuk Davaları ve Yargılama Usûlü*”, (Danışman: Doç. Dr. Mustafa Serdar Özbek), T.C. Başkent Üniversitesi Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (2013), s. 2. Erişim: 12.05.2018.

¹⁶¹ Nurbanu Erzurumlu, “Türk Hukukunda Fikri Mülkiyete Konu Malların Cebri İcrası”, *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y. 2017, S. 3. <<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/270859>>, s. 171. Erişim: 15.05.2018.

¹⁶² Kumru Kılıçoğlu Yılmaz, “Sınai Mülkiyet Kanunu”, *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, C. 19. S. 2017/1 (26 Nisan Dünya Fikri Mülkiyet Günü Özel Sayısı) (2017), 15–31 <<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/frmmakale/2017-1/1.pdf>>, s.17. Erişim: 04.06.2018.

¹⁶³ SMK m. 1-2.

maddi haklar olup; sahiplerine belli sürelerle üretmek, satmak ve hizmetleri sunmak gibi yetkileri veren, sanayi ve tarımdaki buluş, yenilik, tasarım ve özgün çalışmaların, ayırt edici unsurları ile ilk sahibine bırakılmasıdır.¹⁶⁴

Marka, coğrafi işaret, tasarım, buluş, faydalı model¹⁶⁵ SMK'da tanımlanmış olup, bu hususlar üzerinde detay inceleme yapılması çalışmamızın ana gayesinden uzaklaşmasına neden olabileceğinden tek tek açıklanmamıştır.¹⁶⁶

Sınai haklar, hukuki işleme konu taraflardan birinin talebi üzerine SMK'da yazılı diğer şartların da yerine getirilmesi kaydıyla sicile kaydedilir ve bültende¹⁶⁷ yayınlanır.

4. Fikri Mülkiyet Haklarının Rehni

a. Telif Haklarının Rehni

Fikri mülkiyet haklarından *teelif haklarının* devredilebilir nitelikte olanlarının rehnedilebileceğini öncelikle belirtmek gerekir. Bu bakımdan özellikle mali hakların rehniinde bir sorun bulunmamaktadır.

FSEK'in "Haciz ve Rehin" başlığı altında yer alan 61'inci maddesinde, rehin konusu yapılamayacağı¹⁶⁸ ifade edilen hususlar şunlardır: "...*Eser sahibinin veya mirasçılardan birinin mülkiyeti altında bulunan henüz alenileşmemiş bir eserin müsvedde veya asılları; sinema eserleri hariç olmak üzere birinci bentte zikredilen eserler üzerindeki mali hakları ve eser sahibinin, mali haklara dair hukuki muamelelerden doğan paradan gayri alacakları...*".

Yine, 62'inci maddede rehin konusu yapılabileceği belirtilenler de şunlardır: "...*alenileşmiş bir eserin müsveddesi veya aslının; yayımlanmış bir eserin çoğaltılmış nüshalarının; eser sahibinin korunmaya layık olan manevi menfaatlerini ihlal etmemek şartıyla alenileşmiş bir eser üzerindeki mali haklarının; eser sahibinin mali*

---

¹⁶⁴ Suluk/Karasu/Nal, s. 1.

¹⁶⁵ Konuya ilişkin düzenlemeler sırasıyla; SMK m. 4/1, m.34/1, m. 55/1, m. 82/1, m.83/6 ve m. 91/1.

¹⁶⁶ Detaylı açıklama için bkz. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 19-25.

¹⁶⁷ SMK m. 2/ç: "*Yayın ortamının türüne bakılmaksızın bu Kanunda belirtilen hususların yayımlandığı ilgili yayını*" ifade eder.

¹⁶⁸ Detaylı açıklama için bkz. Tekinalp, s. 227-228.

haklara dair hukuki muamelelerden doğan para alacakları...”

Yapılacak rehin sözleşmesinin geçerliliği ise, “*yazılı şekilde yapılmış*” olmasına bağlı kılınmış, rehin olarak verilenlerin de “*ayrı ayrı gösterilmesi*” gerektiği belirtilmiştir. (FSEK m. 62/3)

Tüm hükümler birlikte değerlendirildiğinde, rehin ve rehnin paraya çevrilmesi suretiyle yapılacak işlemlerde mali haklar kısmının işleme konulmasının mümkün olduğunu söyleyebiliriz.

Eser sahibinin korunmaya layık manevi menfaatlerini ihlal etmemek şartıyla alenilemiş bir eser üzerindeki mali hakları kanuni veya akdi bir rehin hakkının, cebri icranın yahut hapis hakkının konusunu teşkil edebileceği söylenebilecektir.¹⁶⁹

b. Sınai Mülkiyet Haklarının Rehni

Sınai mülkiyet hakları açısından bakıldığında, incelenmesi gereken özel yasal düzenleme; 10.01.2017 tarih ve 29944 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 22/12/2016 tarih ve 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’dur. Söz konusu Kanun’un 148’inci maddesinde şu ifadeler yer almaktadır: “(1) Sınai mülkiyet hakkı...rehin verilebilir, teminat olarak gösterilebilir... Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı hakkı... teminat olarak gösterilemez. (2) Birinci fıkrada belirtilen hukuki işlemler işletmeden bağımsız olarak gerçekleştirilebilir.”

Bu özel düzenleme, sınai mülkiyet haklarının (Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı hakkı hariç) “*rehin verilebileceği*” ve “*teminat gösterilebileceğini*” açık bir şekilde düzenlemiştir. TRK’da da bu hakların ticari işlemlerde rehin konusu yapılabileceği ve hangi usule riayet edilmesi gerektiği tanzim edilmiştir. (TRK m. 5)

Sınai mülkiyet hakları ile ilgili 6769 sayılı Kanun yanında dikkat edilmesi gereken bir diğer düzenleme de 24.04.2017 tarih ve 30047 sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik (SMKY) olup, burada rehnin ne şekilde tesis edilmesi gerektiği tartışmaya mahal bırakmayacak şekilde tanzim edilmiştir. Bu Yönetmeliğin 127’nci maddesinde şu düzenlemeler yer almaktadır:

---

¹⁶⁹ Yavuz/Alıca/Merdivan, s. 725.

“(1) Marka, tasarım ve patentin rehni, aşağıda belirtilen bilgi ve belgelerin sunulması halinde Sicile¹⁷⁰ kaydedilir ve Bültende yayımlanır:

...c) Rehne konu tasarım ve patent numarası ile marka tescil numarası ve marka adının yer aldığı rehin sözleşmesi...

(2) Birinci fıkra hükmü uyarınca kaydedilen rehinler 20/10/2016 tarihli ve 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca kurulan Rehinli Taşınır Siciline bildirilir.

...(6) 6750 sayılı Kanun ile bu Kanun uyarınca çıkarılan mevzuat hükümleri saklıdır.”

Yönetmelik’te geçen “sicile kaydetme”, Türk Patent ve Marka Kurumu nezdindeki özel sicilde yapılacak işlemi ifade etmekle birlikte, bu sicile tescil edilecek rehni ayrıca Rehinli Taşınır Siciline de tescil edilmesi gerektiği yine Yönetmelik’te ifade edilmiştir.

Yapılan bu açıklamalardan sonra, fikri mülkiyet hakkının, TRK çerçevesinde rehnedilmesi halinde rehni ne zaman kurulmuş olacağı üzerinde durmak gerekir. Fikri mülkiyet hakkının rehni için kendi özel siciline yapılacak tescilin kurucu, Rehinli Taşınır Siciline yapılacak tescilin ise açıklayıcı olduğu, düzenlemelerde geçen “bildirilir” ifadesinden çıkartılabilecek bir sonuçtur.

Netice itibariyle; mülkiyet konusu olabilen bu hakların rehnedilmesi işlemlerinin, ticari işlemlerde taşınır rehni kapsamında (TRK’da belirtilen taraflar arasında ve TRK’da belirtilen içerikte) olabilmesi için TRK hükümlerine göre rehni edilmesi gerekirken, TRK m. 8/3¹⁷¹ dikkate alındığında, örneğin tescilli bir markanın rehni ticari işletmeden bağımsız olarak rehnedilmesi TMK çerçevesinde yapılmalıdır.¹⁷²

---

¹⁷⁰ “Sicil: Sınai mülkiyet hakları ile geleneksel ürün adlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı kayıt ortamını ifade eder” (Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik m. 3/p).

¹⁷¹ “Diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerine ilişkin hükümler saklıdır. Bu taşınır varlıklar üzerinde bu Kanun kapsamında Sicile tescil edilmek suretiyle rehin tesis edilmez” (TRK m. 8/3).

¹⁷² Antalya/Acar, s. 74.

D. Hammadde

Hammadde; bir ürün elde edilmesinde kullanılan temel bileşenlerin işlenip elde edilmesinden önceki durumunu¹⁷³ ifade ettiğine göre, teslimde değil, tescile tâbi bir rehin türü niteliğinde dahi olsa, hammaddenin rehnedilmesi halinde, bu hammaddenin rehin veren tarafından kullanılması nasıl söz konusu olacaktır?

Hammadde rehin konusu yapıldıktan sonra, her ne kadar teslim şartlı rehinde olduğu gibi rehin verenin hâkimiyet alanından çıkması gerekmiyor ise de, rehin verenin bu hammaddeleri kullanma ihtimali, daha doğru bir ifadeyle, kullanma zorunluluğu söz konusu olacaktır. Kaldı ki, tescile tâbi rehinlerdeki asıl amaçlardan biri de, rehin verenin rehin konusunu kullanmaya devam edebilmesine imkân tanımaktır.¹⁷⁴ Bu açıdan bakıldığında, rehin konusu yapılacak hammaddenin işlenmesi ve bu hammaddeden mamul veya yarı mamul madde elde edilmesi halinde rehnin durumu ne olacaktır? Hammadde işlenmekle, rehin edildiği andaki değeri ve özelliklerini tamamen kaybedecektir. Bor madenini işleyen işletmenin bor madeninden temin ettiği madenleri işlemeye hazır halde iken (maden rehninden farklı olarak) rehin konusu yapması mümkün olduğuna göre, işlenmekle tamamen değişecek ve bir ürün içine ayrıştırılamayacak şekilde karışmış olabilecektir. Hem rehin konusunun varlığı hem de değeri tamamen değişecektir. Bu durumda rehnin selameti açısından, rehin konusu hammaddelerin işlenmemesi bir çözüm olabilecek midir? Bu halde dahi, işlenemeyen rehinli hammaddeler nedeniyle işletmenin faaliyetlerinde önemli sorunlar yaşanacağında şüphe yoktur.

Hammadde, işletmenin rehin konusu yapılabilecek durağan malvarlıkları arasında değil, işletme sermayesi olarak döner malvarlığı arasında yer alır.

TİRK'in yürürlükte olduğu dönemde; hammaddenin rehin konusu dışında bırakıldığını da bu vesile ile belirtmemiz gerekir. Rehin, duran varlık üzerine İşletmenin taşınır niteliğindeki hammadde, yarı mamul veya mamul mallarının mülga

---

¹⁷³ www.tdk.gov.tr. Erişim:01.03.2017.

¹⁷⁴ Ertaş, "Tescilli Taşınır Rehinleri", s. 1163; Oğuz, s. 23; Damla Gürpınar, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 19. S. 1 (2017), s. 122–124. Erişim:20.01.2018.

Kanun kapsamına alınmamış olması, bunların yatırım değil, döner malvarlığının¹⁷⁵ bir parçası olmasından kaynaklanmıştır. TİRK, duran varlıklar üzerine rehin tesisine imkân tanıdığı gibi, bu varlıkların rehin kapsamı dışında bırakılması da kural olarak mümkün değildi. Şu kadar ki, sanayi işletmesi niteliğinde işletmeleri, taşınır işletme tesisatını kısmen veya tamamen rehin kapsamı dışında bırakabilirdi (TİRK Ek m. 2).¹⁷⁶

Haklı nedenlerle TİRK kapsamına alınmayan hammadde gibi unsurlar, artık TRK'da rehin kapsamına alınmıştır. Ancak, nasıl rehin konusu yapılacağı, işlenmesi halinde ne gibi sonuçların ortaya çıkacağındaki tereddütler bertaraf edilmemiştir.¹⁷⁷

Hammaddenin ticari işlemlerde rehin konusu yapılması ile ilgili olarak, 7099 sayılı Kanun ile yapılan değişikliğe paralel değişiklikler Uygulama Yönetmeliği'nde de yapılmıştır.¹⁷⁸

Yukarıda yer verilen Yönetmelik hükmünden yola çıkarak hammaddenin rehnedilmesini müteakip, bu hammaddenin mamul veya yarı mamul madde haline gelmesi durumunda rehlin akıbetinin ne olacağı hakkında fikir vermektedir. Buna göre; kural olarak mamul veya yarı mamul maddedeki hammaddenin (değer olarak) oranı ne ise, rehin o orana göre hammaddenin son hali üzerinde devam edecektir.

Burada belirtilmesi gereken bir diğer husus da, ticari işletmenin bir bütün olarak rehnedilmesi halinde, hammaddenin durumunun ne olacağıdır. Antalya/Acar'ın

---

¹⁷⁵ Antalya/Acar, s. 68.

¹⁷⁶ Mehmet Ali Aksoy, “Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni'nin Ticari İşletme Rehni ile Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, Y. 76. S. 2018/1 (2018), <<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/AnkaraBarosu/2018-1.pdf>> s. 65. Erişim: 03.05.2018.

¹⁷⁷ TRK m. 7/2: “Bir üretim sürecinin, kullanıldığı taşınır varlıklarla birlikte rehnedilmesi halinde rehin, üretim sürecinde ve sonucunda gerçekleşecek olan alacak üzerinde aynı oranda ve sırada kendiliğinden tesis edilmiş sayılır. Buna ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.” Kanun'un “birleşme ve karışma” başlığı ile yer alan önceki düzenlemesi 7099 sayılı Kanun ile yukarıdaki gibi değiştirilmiştir. Hammaddenin birleşmesi ve karışması sonucu rehni ile ilgili detay bilgi için bkz. Şit İmamoğlu, s. 29-30

¹⁷⁸ Uygulama Yönetmeliği m. 15: “(1) Rehin kapsamına taşınır varlığın gelecekteki her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirileri ile doğal ürün ve ikamesi mallar, taşınır varlık ile birlikte doğrudan girer. (2) Rehinli taşınır varlığın sigortalanması halinde rehinli alacaklının hakkı, sigorta tazminatı üzerinde de devam eder. Bu halde, sigortanın hüküm ve sonuçlarına ilişkin 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1456 ncı maddesi hükmü kıyasen uygulanır. (3) Bir üretim sürecinde kullanılan taşınırın rehnedilmesi halinde rehin, üretim her aşamasında veya üretimin sonunda rehinli taşınırın yerini alan alacak üzerinde aynı oranda ve sırada kendiliğinden tesis edilmiş sayılır. (4) Rehinli taşınır varlıkların ikamesi başka bir işleme gerek kalmaksızın rehin kapsamına dâhildir.”

görüşüne göre; “*ticari işletmenin bir bütün olarak rehnedilmesi halinde, hammadde kendiliğinden rehnin kapsamında olmayacaktır. Hammaddenin ticari işletme rehni kapsamında tutulması, ancak açık bir anlaşmaya mümkün olabilecektir.*”¹⁷⁹

Kanaatimizce, hammaddenin ticari işletmenin maddi malvarlıklarından biri olduğu kabul edildiğinde, işletmenin bir bütün halinde rehnedilmesi halinde ayrı bir anlaşma ile değil, rehin sözleşmesi ile doğrudan rehin kapsamına dâhil olması gerekmektedir. Zira hammadde; mamul madde veya yarı mamul madde imal eden ticari işletmenin ayrılmaz bir parçasıdır.

E. Hayvan

Ticari işlemlerde taşınır rehnine konu varlıklardan birisi de “*hayvan*”dır. Hayvanın bir canlı olmasına rağmen taşınır gibi değerlendirilmesi eleştirilebilir ise de, ticarete uygun hayvanların maddi değerinin bulunması ve öteden beri rehin konusu yapılabilecek olması karşısında tereddüde mahal bir durumun olmadığını söyleyebiliriz.

Hayvan rehni, TMK’da teslimsiz rehin türü olarak tanzim edilmiştir. TMK m. 940’ta şu hükme yer verilmiştir:

“Yetkili makamlar tarafından izin verilen kuruluşlar ile kooperatiflerin alacaklarının güvence altına alınması için, zilyetlik devredilmeden de, icra dairesinde tutulacak özel sicile yazılmak suretiyle hayvanlar üzerinde rehin kurulabilir. Bu amaçla tutulacak sicil tüzükle belirlenir.

Gerçek veya tüzel kişilerin alacaklarının güvence altına alınması için, kanun gereğince bir sicile tescilli zorunlu olan taşınır mallar üzerinde, zilyetlik devredilmeden de, taşınır malın kayıtlı bulunduğu sicile yazılmak suretiyle rehin kurulabilir. Rehnin kurulmasına ilişkin diğer hususlar tüzükle belirlenir.”

Hayvan Rehni Tüzüğü’nde de hayvan rehinleri için icra müdürlükleri nezdinde bir sicile tescil edileceği yazılmaktadır (HRT m. 9 vd.).

Şimdi de, ticari işlemlerde taşınır rehni kapsamında hayvanların rehin edilebileceği ifade edilmektedir. Bu rehnin tarafları ve sair unsurları dikkate alınmak

---

¹⁷⁹ Antalya/Acar, s. 68-69.

suretiyle TMK çerçevesinde hayvan rehni veya ticari işlemlerde taşınır rehni kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği ayrıca tespit edilmelidir.

Ticari işlemlerde taşınır rehni tesisinde olduğu gibi, TMK'da tanzim edilen hayvan rehni de rehin alacaklısı olabilecekler, sınırlı sayıda belirtilmiştir. TMK m. 940'da belirtildiği üzere rehin alacaklısı tüm alacaklılar değil, *yetkili makamlar tarafından izin verilen kredi kurum ve kuruluşlar ile kooperatifleri* olabilecektir. Bunlar, verdikleri kredi karşılığında rehin alabileceklerdir. İzin alan müesseselerin, Resmi Gazete'de yayımlanması gerekir. Ayrıca, merkez ve şubelerinin bulunduğu yerdeki ticaret sicili sorumluluğunda icra daireleri tarafından tutulan hayvan rehni siciline tescil edilmeleri gerekir (HRT m. 3, 4).¹⁸⁰

Hayvan rehni de rehin hakkının kazanılabilmesi için iki unsurun bulunması şarttır: Birincisi, hayvanın maliki ile kuruluş arasında (resmi şekle bağlı olmadan) bir hayvan rehni sözleşmesinin tanzim edilmesi gerekir. Yazılı olması, tescil için şarttır. İkinci unsur ise, bu sözleşmenin hayvan rehni siciline tescil edilmesidir. Tescil kurucu bir unsur olup, tescil olmadan rehin tesis edilmiş olamaz.¹⁸¹ Aleniyet, tescil ile sağlanmış olur.

Hayvan rehni de üzerinde durulması gereken bir diğer husus, hakkında tartışma bulunmakta ise de,¹⁸² her hayvanın bu rehin kapsamına dâhil olmadığıdır. Gerçekten her hayvanın rehin konusu yapılması mümkün değildir. Genel kabul gören görüşe göre, rehin konusu yapılabilecek hayvanlar, dört ayaklı, ehil, sürü veya çiftlik hayvanı (inek, öküz, keçi, koyun, vs.) olabilir. Çünkü kanun koyucunun, taşınır rehni türü olarak hayvan rehni düzenlerken amacı, rehin verenin bu hayvanlardan istifadesini devam ettirmesidir. Bu da çiftlik ve sürü hayvanlarında söz konusu olabilir. Diğer hayvanlarda (örneğin, köpek, kedi, at, papağan vs.) teslimine bağlı rehin hükümlerinin uygulanması görüşü hâkimdir.¹⁸³

---

¹⁸⁰ Esener/Güven, s. 546.

¹⁸¹ Ayan, s. 290-291.

¹⁸² A.Lale Sirmen, *Eşya Hukuku*, 3. Bası, Ankara 2014, s. 752.

¹⁸³ Nomer/Ergüne, *Eşya Hukuku C: II Rehin Hukuku*, s. 107; Aynı görüş için bkz.: Esener/Güven, s. 547; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 1034; Farklı görüş için bkz.: Sefer Oğuz, s. 16: "...*iktisadi değer taşıyan, bulundurulması ve devri yasak olmayan taşınurların teslim şartlı rehni konusu olabileceğini kabul etmek gerekir. Dolayısıyla, yarış atı, cins köpek, cins kedi, maymun ve papağan gibi taşınurların bu kapsamda değerlendirilmesi*

Uygulama Yönetmeliği m. 11’de yer alan “*ticari değeri olan her tür hayvan*” ifadesi, yukarıdaki açıklamalarımızla tenakuz teşkil etmekte midir? Esasen, bu soruya verilebilecek cevap kesin olmamakla birlikte, amacın, sadece “*ticari değer*” ile ifade edilmesinin yanlış olduğu kanaatindeyiz. Zira bu durumda bir muhabbet kuşunun da satış konusu yapılan bir varlık olarak ticari değerinin bulunması, akvaryumdaki balıkların ticari değerinin bulunması, bunların da rehin konusu yapılabileceği sonucuna ulaştırabilecektir ki, amacın bu olmadığını düşünmekteyiz.

TRK ile birlikte HRT hükümlerinin, uygulama açısından çeliştiğini ifade etmemiz gerekir. TMK’da ve HRT’de yer alan hayvan rehni, TRK hükümlerinin uygulama alanı bulduğu yerde uygulanamayacaktır. Bu sonuca; genel hukuk kuralları (genel kanun-özel kanun, önceki kanun-sonraki kanun, kanun-tüzük farklılığında olduğu gibi) çerçevesinde ulaşmak mümkündür. Gerçekten, hayvan rehinleri için HRT, özel bir düzenleme mahiyetinde ise de TRK, Kanun olması itibariyle, tüzükten daha üstün tutulması gerekir. Ve ayrıca sonradan yapılan yasal bir düzenleme niteliği ile de öncelikli olarak uygulanmalıdır.

Burada şu hususa da değinmek gerekir: Hayvan rehninde, tescil edilmesi gereken ayrı bir sicilin bulunması nedeniyle, TRK kapsamında yapılacak rehinlerdeki tescil işlemi nasıl olacaktır?

Hayvan rehni ile ilgili TMK m. 940 ve HRT’de hayvan rehninin ilkelerinin tanzim edildiği hususlar ilga edilmediğinden, aynen geçerli olup, ticari işlemlere mahsus olmak üzere, TRK hükümlerinin uygulanması gerekecektir.

---

mümkündür. Öte yandan Hayvanları Koruma Kanununa göre; pitbull, terrier, Japanese tosa gibi tehlike arz eden hayvanların yurda girişi, sahiplenilmesi, üretilmesi, sergilenmesi satışı, takası ve hediye edilmesi yasaklandığından rehin alınması da mümkün değildir (m. 14, f. I). Burada esas ölçütün tehlike arz etmek olduğu anlaşıldığından örnek kabilinden sayılanlar dışında tehlike arz eden niteliğe sahip hayvanların rehin alınmasının mümkün olmaması gerekir.” Yine farklı görüş için bkz.: Ayan, s. 290; Ayrıca, rehin konusu olabilecek hayvanların TMK çerçevesinde değerlendirildiği bir makalede şu görüşe yer verilmiştir: “*TMK. 940 (EMK. 854.) m. sinin İsviçre metinlerinde, sadece çiftlik hayvanlarının bu şekilde rehnedilebileceği yazılıdır. Türk Medenî Kanunu metninde yalnızca hayvan tabiri kullanılmış olmakla birlikte, madde gerekçesinde de açıklandığı gibi, İsviçre aslına uygun olarak TMK. 940. (EMK. 854.) m. yorumlanmalıdır. Bu durum 940.m.nin gerekçesinde de vurgulanmıştır. Bu nedenle değeri ne kadar yüksek olursa olsun, kedi, köpek, balık, kirpi gibi hayvanlar üzerinde sicilli taşınır rehni tesis etme, mümkün değildir. Bunlar, ancak teslim bağli rehin hükümlerine uyularak rehnedilebilir. Çiftlik hayvanları dışındaki hayvanların, TMK.939.m.ye göre teslim bağli olarak rehni mümkündür.”* Ertaş, “Tescilli Taşınır Rehineri”, s. 1162.

Şöyle ki; TRK’da tanzim edilen tüm usulî işlemlerin, rehin tesis ve tescil işleminin aynen yerine getirilmesi gerekirken, hayvan rehnine ilişkin diğer hususların tanzim edildiği TMK ve HRT’nin de dikkate alınması gerekecektir. TRK’dan önceki düzenlemelere göre; hayvan rehnini sadece izin verilen kredi kuruluşları¹⁸⁴ alabilecektir. Oysa TRK’ya göre rehin alabilecekler; tacirler, esnaf ve kredi kuruluşlarıdır. Bunların rehin alabilmesi için özel izin alınması zorunluluğu söz konusu değildir. Diğer bir ifadeyle, ticari işlemlere konu olan bir rehin işleminin söz konusu olması ve rehin verenin de TRK’da yazılı olanlardan biri olması halinde, tereddütsüz bir şekilde TRK hükümleri uygulanacak ve izin verilen kredi kuruluşu olma şartı aranmayacaktır. Bu durumda, rehin sözleşmesinin TRK’da yazılı şekilde tanzim edilmesi ve Rehinli Taşınır Sicili’ne ve ayrıca icra müdürlüğündeki özel sicile de tescili gerekir.¹⁸⁵ Buradaki sorun, rehlin ne zaman kurulmuş olacağıdır. Kural olarak, icra müdürlüğündeki tescil ile hayvan rehni kurulurken (tescilin niteliği kurucudur),¹⁸⁶ Rehinli Taşınır Sicili’ne tescil tek başına bu rehlin kurulması için yeterli olacak mıdır?

Kanaatimizce, icra müdürlüğüne yapılacak tescilin niteliğinin kurucu niteliği, ticari işlemlere mahsus işlemlerde değil, genel hükümlere göre tesis edilecek rehinlerde geçerli olmaya devam edecek, TRK’ya göre kurulacak rehinlerde ise bu rehlin kuruluş zamanı, TRK çerçevesinde tesis edilen Rehin Taşınır Sicili’ne tescil ile gerçekleşecektir. Kaldı ki, TRK m.5/8 çerçevesinde tanzim edilen Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği’nde bu hususta şu düzenleme yer almaktadır: “*Mevzuatı gereği özel sicillerine kaydı gereken gemi, hava aracı, maden ve cevher ile motorlu taşıtlar üzerinde tesis edilen rehin hakları ilgili siciller tarafından sicil merkezine bildirilir*” (RTSY m. 13/4). Burada da hayvan rehinlerine ilişkin özel bir tescil hususu da getirilmediği görülmektedir.

---

¹⁸⁴ HRT m. 2: “*Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası ve kooperatifler ile özel kanunları veya Türk Ticaret Kanunu gereğince tüzel kişiliğe sahip bir itibar müessesesi olarak kurulmuş bulunan sermaye şirketleri, merkezlerinin bulunduğu yerdeki valilikçe izin verilmek şartıyla, Medeni Kanununun 854 üncü maddesi gereğince rehin alacaklısı olabilirler.*”

¹⁸⁵ TRK m.5/8: “*Mevzuatı gereği özel sicillerine kaydı gereken rehinler Sicile bildirilir.*”

¹⁸⁶ Mete, s. 1452.

TRK'ya göre rehin alabilecekler; tacirler, esnaf ve kredi kuruluşları olduğundan, bunlar dışındaki kişilerin hayvan rehni almasının söz konusu olduğu durumlarda, TMK ve HRT hükümleri çerçevesinde hareket edilerek işlem yapılması gerektiği söylenebilecektir.

Hayvan rehni ile ilgili olarak yukarıdaki açıklamalarımız geçerli olmakla birlikte Uygulama Yönetmeliği'nde 22.05.2018 tarih ve 30428 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikten önce bu hususta farklı bir düzenleme mevcuttur. Gerçekten, “*TMK çerçevesinde taşınır rehni*” olarak kabul edilebilecek olan hayvan rehni Uygulama Yönetmeliği'nin 2'nci maddesi kapsamında istisna edildiği söylenebilecekti. Buna göre hayvan rehni, şayet TMK hükümlerine göre tesis edilmiş ise, gerek TRK ve gerekse de bu çerçevede tanzim edilen Uygulama Yönetmeliğinin tatbik imkânı olmayacaktı.¹⁸⁷ Ancak, bahsedilen değişiklikten sonra, bu istisnanın sınırı değiştirilmiştir. Bundan sonra artık “*22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre kurulmuş teslim bağli taşınır rehni*” şeklindeki ibare ile “*teslime bağli*” taşınır rehnine uygulanamayacağı, TRK çerçevesinde şartları sağlama durumunda tescile tabi taşınır rehni Uygulanabileceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla, tescile tabi hayvan rehni her halükarda bu Yönetmelik kapsamında olmadığı kesin olarak söylenemeyecektir.

F. Her Türlü Kazanç ve İratlar

Rehin konusu yapılabilecek varlıklar arasında müstakbel alacaklar da belirtilmiş olduğundan, elde edilecek kazançlar ile devam eden iratların rehin konusu yapılabilmesi, Kanun'daki açık düzenleme (TRK m. 5/e) çerçevesinde mümkün olacaktır.

TMK kapsamında her türlü kazanç ve irat, alacak hakkına bağli yan haklar olarak dikkate alınabilir. Alacağa bağli yan haklar, belirli sürelerde tekrarlanan faiz, kâr payı, irat, kazanç payı gibi yan edimlere ait ise bunlar da teminat kapsamına dâhil olabileceklerdir. Dönemsel gelir getiren yan edimler üzerinde rehin kurulması, daha

---

¹⁸⁷ Yönetmelik m. 2: “*Bu Yönetmelik, Kanunun 3 üncü maddesinde sayılan taraflar arasında akdedilen ve rehne konu taşınır varlığı rehin alacaklına teslim etmeksizin özel siciline tescil edilmek suretiyle kurulan rehinlere uygulanır.*”

doğrusu, ana alacaktan ayrı olarak rehin kurulması, (kıymetli evraka bağlanmış iseler) gerekli şekillere uyulmak suretiyle mümkün olabilir. (TMK m. 959/f. 2)¹⁸⁸

Ticari işletmelerin amacının kazanç elde etmek¹⁸⁹ olduğu noktasından hareket edildiğinde, her bir ticari işletmenin bir kazancının, dönemsel gelirinin bulunduğu söylenebilecektir. Ticari işletmenin kâr veya zarara uğraması değil, bir şekilde kazanç elde etmesi dikkate alınarak, elde ettiği veya edeceği bu kazancının rehin konusu yapılabilmesi mümkündür. Ortaklık payına isabet eden kâr payı, faiz, tahvil faizi, mevduat faizleri, katılım bankaları nezdinde kâr payı, repo gelirleri örnek olarak sayılabilir.¹⁹⁰

Uygulama Yönetmeliği'nde (m. 13) getirinin rehni ile ilgili olarak şu düzenleme yer almaktadır: “*Mevcut veya müstakbel taşınır varlıkların getirileri kendi başına ya da getirisi olduğu taşınır varlık ile birlikte rehin konusu olabilir. Aksi kararlaştırılmadıkça taşınır varlık üzerindeki rehin hakkı, doğrudan getiri üzerinde rehin hakkı vermez.*” Buna göre, getirinin tek başına rehin konusu yapılması mümkün olduğu gibi getirisi olduğu taşınır varlık ile birlikte de rehin konusu yapılabilir. Bununla birlikte, dikkat edilmesi gereken önemli bir husus söz konusudur. Bu Kanun çerçevesinde rehin konusu edilebilen taşınır varlığın *getirisi* kendiliğinden rehin kapsamına dâhil olamayacaktır.

Varsa irat olarak kabul edilecek gelirlerin de rehin konusu yapılması TRK kapsamında mümkündür.

G. Başka Bir Sicile Kaydı Öngörülme ve İdari İzin Belgesi Niteliğinde Olmayan Her Türlü Lisans ve Ruhsatlar

İdari izin niteliğinde olmayan ve başka bir sicile tescili de öngörülme lisanslara iki örnek verilerek açıklama yapılacaktır.

Elektrik Piyasası Kanunu'nda tanzim edilen lisans hakkı, ilk örnek olarak verilebilir.

---

¹⁸⁸ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 999.

¹⁸⁹ Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, 23. Bası, Ankara 2017, s. 27.

¹⁹⁰ Antalya/Acar, s. 75.

EPK’da lisansın tanımı şu şekilde yapılmıştır: “*Lisans, bu Kanun hükümleri uyarınca üzerinde kayıtlı piyasa faaliyetlerinin yapılabilmesi için tüzel kişilere verilen izin belgesidir.*” (EPK m. 5/1)

Elektrik piyasasında faaliyette bulunabilmek için (örneğin; “RES” Rüzgâr enerji santralleri/trübünleri, “HES” hidroelektrik santralleri, “GES” güneş enerjisi santralleri) Elektrik Piyasası Düzenleme Kurumu’ndan izin almak gerekmektedir. Buradaki izin, bir lisans hakkını ifade etmekle, TRK’da yer alan, idari izin niteliğinde olmayan ve başka bir sicile tescili de öngörülme-yen lisans olarak kabul edilebilecektir.

Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği’nin 36’ncı maddesinde şu düzenleme yer almaktadır:

“(1) Tarifesi düzenlemeye tâbi faaliyet yürüten lisans sahibinin lisans kapsamındaki hakları Kuruldan izin almaksızın üçüncü şahıslara devir, temlik ve rehin edilemez. Kurul izni için yapılan başvuru, bu Yönetmeliğin 21 inci maddesi hükümleri uyarınca incelendikten sonra hazırlanan değerlendirme raporu Kurula sunulur ve Kurul kararı ile sonuçlandırılır.”

Bu düzenleme çerçevesinde, tarifesi düzenlemeye tâbi faaliyet yürüten lisans sahiplerinin lisans hakları ile ilgili olarak rehin işlemleri yapabilmeleri, Elektrik Piyasası Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun (EPDK) bu hususta vereceği izne bağlıdır. Bu iznin alınmasını müteakip rehin işlemine muhatap olabilir. Tarifesi düzenlemeye tâbi olmayanlar için böyle bir izin prosedürü söz konusu değildir.

Rehin konusu yapılabilecek ruhsatlara ikinci örnek olarak maden ruhsatlarının ipoteği sayılabilir. Maden işletmeciliğinin yapılabilmesi için, maden ruhsatının bulunması gerekli ve zorunludur. Ruhsat, idari izinden ziyade bir idari işlemdir. Maden ruhsatı sahibine, ruhsatta yazılı alanda ve ruhsatta yazılı sürelerde, projeye uygun olarak maden işletme yetkisi verir.¹⁹¹ Madenler, hukuki niteliği (devletin hüküm ve tasarrufu altındadır)¹⁹² gereği, buldukları yerden çıkarılmadıkları/işlenmedikleri

---

¹⁹¹ Ömer Günay, *Maden Hukuku*, Ankara 2016, s. 85.

¹⁹² “*Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzelkişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzelkişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzelkişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe*

sürece haciz konusu yapılamaz. Bunun doğal sonucu olarak da rehin edilemezler. Bununla birlikte rehin konusu yapılabilecek olanlar da vardır. Maden ruhsatı ve ürün olarak çıkmış ve stokta bulunan cevherler de haczedilebilir, rehin konusu yapılabilirler.¹⁹³

Maden ve maden işletme ruhsatı üzerinde ipotek tesisi, 3213 sayılı Maden Kanunu'nda özel olarak düzenlenmiş olup, söz konusu Kanun 4 Haziran 1985 tarihinde kabul edilmiş ve 15.06.1985 Tarih ve 18785 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Zaman zaman üzerinde değişiklik söz konusu olmuş ise de hâlihazırda bu Kanun yürürlüktedir.

Kanun'da rehin ve ipotekle ilgili olarak iki ayrı düzenleme söz konusu olup, birincisi cevher üzerinde rehin tesisini düzenleyen “*Cevherlerin Rehni*” başlıklı (m. 39) düzenleme olup; ikincisi ise Kanun'un bir bütün halde değerlendirilmesi halinde maden işletme ruhsatı¹⁹⁴ üzerinde tesis ve tescil edilebilecek olan ve “*İpotek ve kapsamı*” başlıklı düzenlemedir. (MK m. 42)

Kanun'da ipoteye ilişkin olarak özel olarak şu düzenleme yer almaktadır: “*Maden işletme ruhsatı sahibinin maden için yapmış olduğu borcunu veya ileride bu maksatla borçlanması için maden üzerinde bir veya müteaddit derece ve sıradaki ipotek tesis olunabilir.*”

Maddenin 2'nci fıkrasındaki “ipotekli takyit edilmiş işletme ruhsatının...” ifadesinden, 3'üncü fıkrasındaki “işletme ruhsatı ile bir bütün teşkil eden...” ibaresinden; yine ipotegin paraya çevrilmesi hususunu düzenleyen 43'üncü maddedeki “ipotegin taalluk ettiği maden işletme ruhsatını...” ibarelerinden söz konusu ipotegin,

---

yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir.” (Anayasa m. 168).

¹⁹³ Günay, s. 96-97.

¹⁹⁴ YHGKK 2014/76 E., 2015/1722 K.: “...Maden Kanununun 40.maddesinin 1. fıkrası ile madenin işletilmesi için gerekli olan ve tek başına bir değer ifade eden her türlü malın münferiden haczi yasaklanmıştır. Aynı maddenin 2. fıkrasında ise haczi mümkün olan kıymetler belirtilmiş ve hangi durumlarda haczin mümkün olacağı belirlenmiştir. Ancak haczi yasaklanan değerler arasında maden işletme ruhsatı bulunmamaktadır. Kaldı ki, anılan kanunun 27.maddesinde maden işletme ruhsatının başkasına devredilebileceği, 39.maddesinde rehnedilebileceği, 43.maddesinde üzerine ipotek tesis olunabileceği ve icra dairesince satışının yapılabileceği düzenlenmiştir. Bu durumda aksine bir hüküm bulunmadığından maden işletme ruhsatı üzerine haciz konulabilir.”(Uyap Mevzuat İçtihat Programı).

her halükarda maden işletme ruhsatı üzerinde tesis edilebileceği tereddüt ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde anlaşılmaktadır. Sonuç olarak işbu ipotek, maden işletme ruhsatı üzerinde tesis ve tescil edilecektir.

Bu şekilde tesis edilecek ipotek “*Madenin işletilmesinde gerekli olan kuyular, ocaklar ve galeriler ile makineler, binalar, yer altında ve yer üstünde kullanılan her türlü nakil vasıtaları madenin çıkarılması, temizlenmesi, izabesi gibi cevherin kıymetlendirilmesine yarayan alet ve tesisler ve bir senelik işletme malzemesi (m. 40)*” ile “*vasıta, alet ve malzemenin heyeti umumiyesi (m. 42/3)*” maden işletme ruhsatı ipoteği kapsamına dâhildir.

Bu arada belirtelim ki; Kanun’daki düzenleme gereği (m.42/2); “*İpotekli takyit edilmiş işletme ruhsatının alanlarında değişiklik olduğu takdirde mevcut ipotek, hiçbir muameleye tevessül edilmeden yeniden ita edilen ruhsat üzerinde de aynı şartlarla devam eder.*”

Görüleceği üzere; maden işletme ruhsatı üzerinde tesis ve tescil edilecek ipotek, sadece işletme ruhsatı sahibinin maden için yapmış olduğu borçlanmalar ve ileride yine sadece maden için yapacağı borçlanmaların teminatını teşkil etmek üzere tesis ve tescil edilebilecektir.¹⁹⁵ Kanun’daki bu düzenleme emredici bir düzenleme olduğundan, aksi kararlaştırılamayacaktır. Diğer bir ifade ile işletme ruhsatı sahibinin başkaca borçları için söz konusu ipotek verilemeyecektir.

Kanun’un 38’inci maddesinde şu düzenleme yer almaktadır: “*Maden haklarının devir, intikal, haciz, rehin ve ipotek veya sona erme durumları bu sicile işlenir. Madenler üzerine iktisap edilecek haklar tescil edilmedikçe hüküm ifade etmez.*”

Buna göre; ipoteğin hüküm ifade edebilmesi için mutlaka sicile (Enerji ve Tâbii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğü bünyesindeki Sicile) tescil edilmesi gerekmektedir. Söz konusu sicile tescil, ipotek sözleşmesinin geçerlilik koşuludur. Sonuç olarak, ipoteğin geçerli olabilmesi için sicile tesis ve tescil şarttır.

---

¹⁹⁵ Kanun’un 42’nci maddesinde yer alan “*Maden işletme ruhsat sahibinin maden için yapmış olduğu borcunu veya ileride bu maksatla borçlanmasının temini için*” ibaresi, maden işletme ruhsatı için tesis edilecek ipoteğin sınırlarını belirlemektedir. Buna göre iki sınır söz konusudur: “*maden için yapmış olduğu borç*” ve “*ileride bu maksatla yapacağı borç*”.

Kanun'un 42/4'üncü fıkrasında “*tesis olunacak ipotek ruhsat süresini geçemez*” şeklindeki düzenleme çerçevesinde tesis ve tescil edilecek ipotegin her halükarda işletme ruhsat süresi ile sınırlı olarak tesis ve tescil edileceği izahtan varestedir.

Bu genel açıklamadan sonra, maden işletme rehni ile ilgili olarak TRK kapsamında da önemli bir hususun izah edilmesi gerekir. TRK'da (idari izin niteliğinde olamayan) ruhsatların rehin konusu yapılabileceği ifade edilirken, Uygulama Yönetmeliği'nde “*maden hakları ve cevher rehni sözleşmelerine*” Yönetmelik hükümlerinin uygulanmayacağından bahsetmektedir. Bu durum dikkate alındığında maden işletme ruhsatı üzerine, TRK kapsamında rehin tesisinin, rehnin tarafları el verdiği ölçüde (rehnin tesis edilmiş olması kaydıyla, rehnin temlik edilmesi halinde taraf değişikliği olması hali de dâhil olmak üzere) mümkün olduğu, fakat sair haklar ile cevher üzerine rehin tesisinin mümkün olmadığı söylenebilecektir.¹⁹⁶

TRK kapsamında, lisans hakkının ve ruhsatın rehin sözleşmesine konu edilebilmesi için, öncelikle rehin konusu yapılan hak ile ilgili olarak, ilgili düzenlemelerde yer alan usuli işlemlerin yerine getirilmesi, akabinde rehin işleminin yapılması gerekir. İşlemlerin noterlikte veya elektronik ortamda yapılacağı dikkate alındığında, rehin tesis işlemlerinin yürütüldüğü TARES'e bu hususta açıklama ve uygulama örneklerinin yüklenmesi ve gerekli prosedürü tamamlayanların işlemlerinin reddedilmesi uygun olacaktır.

H. Kira Gelirleri

Kira gelirleri, kira ilişkisinden kaynaklanan ve kiraya verenin, kiracıdan olan haklarını ifade etmektedir. Kira ilişkisinin doğması için ise yazılı bir kira sözleşmesinin bulunma zorunluluğu yoktur.¹⁹⁷ O halde, yazılı olmayan kira sözleşmesine dayalı olarak kiraya verenin kira gelirini rehnetsmesi nasıl söz konusu olacaktır? TARES olarak ifade edilen sistemde, rehnin dayanağı olan ilişkinin sisteme girilmesi gerektiğinden,¹⁹⁸ kira sözleşmesinin de yazılması zorunludur.

---

¹⁹⁶ Aksi düşünce için bkz. Hazıroğlu, s. 189-190.

¹⁹⁷ Fahrettin Aral/Hasan Ayrancı, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 11. Baskı, Ankara 2015, s. 264.

¹⁹⁸ Detaylı bilgi için bkz. “<https://www.tares.org.tr/nbsweb-tasinirRehinSorgu-app/public/main.xhtml>”.

O halde, kira sözleşmesini de kısaca tanımak faydalı olacaktır.

Kira sözleşmesi, TBK’da tanzim edilmiş tip sözleşmelerden biri olarak 299’uncu maddede tanımlanmıştır. Buna göre, “*Kira sözleşmesi, kiraya verenin bir şeyin kullanılmasını veya kullanmayla birlikte ondan yararlanılmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.*”

Kanun’da verilen bu tanım, adi kira sözleşmesi ile hasılat kira sözleşmesini kapsamaktadır. Konumuz hasılat (ürün) kirası¹⁹⁹ dışında, adi kira sözleşmesinden kaynaklanan gelirler olduğundan, adi kira sözleşmesini “*kiraya verenin bir şeyin belirli bir süre kullanılmasını bir bedel karşılığında kiracıya devretmeyi taahhüt ettiği bir sözleşme*”²⁰⁰ olarak tanımlanabilir.

Kira gelirleri, müstakbel alacaklar olarak kabul edilebilecek bir gelir türü olup uygulamada, kredi kuruluşları tarafından, “*teminat amaçlı*” olarak alacak temlikine konu edilmekte idi. Yeni düzenlemeler karşısında, tartışmalı hale gelen ve rehin amacıyla yapılan alacak temliklerinden biri olan kira gelirlerinin temlik edilmesi yerine, bu yasal düzenlemeye uygun rehin işleminin yapılmasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz.²⁰¹

Esasen, mevcut bir kısım uygulamaların bu Kanun ile değiştiği söylenebilecek ise de, tereddütleri bertaraf edecek açıklığın bulunmadığını da belirtmek isteriz. Gerçekten, kredi kuruluşları tarafından teminat amacıyla alacak temliki şeklinde yapılan kira gelirleri temlikleri bundan sonra şekli anlamda yine alacak temliki şeklinde yapılabilecek midir?

Kira geliri; müstakbel alacak mahiyetinde bir haktır. Parasal değeri olan ve devri mümkün olan bu hakkın rehin işlemine konu edilebilmesi evleviyetle mümkündür. Getirilen yeni düzenleme ile ticari işlemlerde rehin konusu yapılabilmesi bu Kanun’da yazılı şekil şartlarına tâbi kılındığından, bu aşamadan sonra, alelade alacak hakkı

---

¹⁹⁹ TBK m. 366/1: “*Kiracı, kiraya verenin rızası olmaksızın kiralananı başkasına kiraya veremeyeceği gibi, kullanım ve işletme hakkını da başkasına devredemez.*”

²⁰⁰ Aral/Ayrancı, s. 256.

²⁰¹ İnançlı işlemler hakkında açıklamalara yukarıda (“A. Alacaklar”) yer verildiğinden, yine inanca işlem türü olan ve esas itibarıyla de bir alacak hakkı olan kira alacağının rehin amacıyla temlik edilmesi hususunda daha fazla detaya girilmemiştir.

olarak rehin konusu yapılmamasının uygun olacağına yönelik kanaatimizi bir kez daha belirtmeliyiz.

Kira gelirlerinin ister teminat amaçlı olarak temlik edilmesi, isterse rehnedilmesi söz konusu olsun bunlar hakkında tatbik edilecek usul TRK’da yazılı olan usul olmalıdır.

İ. Kiracılık Hakkı

Kiracılık hakkı, hak rehinlerinde olduğu gibi teminat konusu yapılabilecek bir enstrüman olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak burada, kiracılık hakkının teminat konusu yapılmasından kastedilenin, kira sözleşmesinin temel unsurlarından biri olan kullanma ve yararlanma hakkının teminat konusu yapılması olduğu söylenebilecektir. Kanunda kullanılan ifade de bu yönde olup, kiracının borcu değil, hakkının teminat konusu yapılması söz konusudur. Burada kastedilenin esas itibariyle “*taşınmaz üzerindeki kiracılık hakkı*” olduğu yönündeki Şit İmamoğlu’nun²⁰² görüşüne biz de katılmaktayız.

TİRK kapsamında, kiracılık hakkının rehin kapsamına alınamayacağı doktrinde ifade edilmekte idi.²⁰³ Artık yeni düzenleme ile kiracılık hakkı da rehin konusu yapılabilecek hale gelmiştir. Yine, TTK m. 11/3 kapsamında kiracılık hakkının, ticari işletmenin devrine dâhil bir unsur olduğu açıkça ifade edilmiştir. Ticari işletmenin devri sözleşmesinde aksi öngörülmemişse, TTK’nın 11’inci maddesinin 3’üncü fıkrası²⁰⁴ uyarınca sözleşmenin; duran malvarlığı, işletme değeri, *kiracılık hakkı*, ticaret

---

²⁰² Şit İmamoğlu, s. 31.

²⁰³ “...Ticari işletme rehni, ticari işletmenin tüm unsurlarını değil, sadece 3. maddenin (a), (b) ve (c) bentlerinde sayılı unsurları kapsamaktadır. Bu nedenle, ticari işletmeye ait; taşınmazlar, alacaklar, para, kiracılık hakkı, müşteri çevresi, ham maddeler, üretilen mallar, menkul işletme tesisatı dışındaki taşınır rehin kapsamında değildir. İstense de rehne dahil edilemez.” Seza Reisoğlu, s. 110; “... Ticari işletme rehnediliyorsa, bu durumda kiracılık hakkı TİRK 3 nedeniyle rehnin kapsamında kabul edilemez. Çünkü TİRK 3, kiracılık hakkının ticari işletmenin rehнинin kapsamına dahil olduğunu belirtmemiştir.” Oruç Hami Şener, s. 39.

²⁰⁴ TTK m. 11/3: “Ticari işletme, içerdiği malvarlığı unsurlarının devri için zorunlu tasarruf işlemlerinin ayrı ayrı yapılmasına gerek olmaksızın bir bütün hâlinde devredilebilir ve diğer hukuki işlemlere konu olabilir. Aksi öngörülmemişse, devir sözleşmesinin duran malvarlığını, işletme değerini, kiracılık hakkını, ticaret unvanı ile diğer fikrî mülkiyet haklarını ve sürekli olarak işletmeye özgülenen malvarlığı unsurlarını içerdiği kabul olunur. Bu devir sözleşmesiyle ticari işletmeyi bir bütün hâlinde konu alan diğer sözleşmeler yazılı olarak yapılır, ticaret siciline tescil ve ilan edilir.”

unvanı ile diğer fikri mülkiyet hakları ve sürekli olarak işletmeye özgülünen malvarlığı unsurlarını içerdiği kabul edilir.²⁰⁵

Burada, finansal kiralama sözleşmesine konu olabilecek taşınırmlar üzerindeki kiracılık hakkının rehin konusu yapılamayacağını, bu hakkın düzenlendiği özel kanun olan 13.12.2012 tarih ve 28496 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlann 21.11.2012 tarih ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu hükümleri çerçevesinde söylemek mümkündür. Gerçekten, söz konusu Kanun'un 22'inci maddesinde şu düzenleme yer almaktadır: "(1) Sözleşme, yazılı şekilde yapılır. Taşınmaz mallara ilişkin sözleşmeler taşınmazın bulunduğu tapu kütüğünün şerhler hanesine, kendilerine mahsus özel sicili bulunan taşınır mallara dair sözleşmeler bu malların kayıtlı oldukları sicile tescil ve şerh olunur ve kiralayan tarafından ayrıca Birliğe bildirilir... (5) Tescil veya şerhten sonra, üçüncü kişilerin finansal kiralama konusu mal üzerindeki aynı hak iktisapları kiralayana karşı ileri sürülemez."

Söz konusu yasal düzenlemeden yola çıkarak, sınırlı aynı hak temin eden TRK kapsamındaki rehin işleminin, tescil veya şerhten sonra kiralayana karşı ileri sürülememesi nazara alındığında bu hakkın rehninin de mümkün olmadığı söylenebilecektir.²⁰⁶ Üçüncü kişilerin finansal kiralama konusu mal üzerindeki aynı hak iktisapları kiralayana karşı ileri sürmeleri, sözleşmenin yapılmasından sonra ya kiralanan üzerindeki mülkiyetin el değiştirmesiyle ya da onun üzerinde sınırlı bir aynı hak kurulmasıyla meydana gelir. TBK m. 310'un kıyas yoluyla uygulanması ile de sınırlı aynı hak sahibinin ancak FFFK m. 27 çerçevesinde finansal kiralama sözleşmesinin tarafı olabileceği söylenebilecektir.

TMK, iyiniyetli üçüncü kişilerin kazanımlarını taşınırmlar için korumuşken, FFFK bu tercihten ayrılmıştır. FFFK m. 22'de yer alan "tescil veya şerhten sonra, üçüncü kişilerin finansal kiralama konusu mal üzerindeki aynı hak iktisapları kiralayana karşı ileri sürülemez" şeklindeki hükmü karşısında, tescil veya şerh işleminin, üçüncü kişilerin iyiniyetini ortadan kaldıran bir etkiye sahip olduğu²⁰⁷ ve finansal kiralama

---

²⁰⁵ Arkan, (17. Bası) s. 44; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 119; Bozer/Göle, s. 24-25; Poroy/Yasaman, (16. Bası), s. 44.

²⁰⁶ Şit İmamoğlu, s. 31.

²⁰⁷ Türkân Kırmızıtaş, "6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'na Göre Finansal Kiralama Sözleşmesi", (Danışman: Prof. Dr. Fikret Eren), T.C.

konusunun ticari işlemlerde taşınır rehнинin konusunu oluşturmayacağını söyleyebiliriz.

J. Makine ve Teçhizat, Araç, Ekipman, Alet, İş Makinaları, Elektronik Haberleşme Cihazları Dâhil Her Türlü Elektronik Cihaz Gibi Menkul İşletme Tesisatı

Mülga TİRK’de olduğu gibi *menkul işletme tesisatı*,²⁰⁸ bu rehin türünde de rehin konusu yapılmıştır. Kanun’da sayılan işletme tesisatına “*gibi*” ibaresi konulmak suretiyle makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makinaları, elektronik haberleşme cihazları dâhil her türlü elektronik cihaza benzer taşınırların de rehin konusu yapılabileceği açıkça beyan edilmiştir.

Bununla birlikte, burada iş makineleri ve araçlar için özel bir açıklama yapılması yerinde olacaktır.

Araç olarak ifade edilenin motorlu (makine gücü ile hareket eden) ve motorsuz araç (insan veya hayvan gücü ile hareket eden) olduğu kabul edildiğinde, asıl inceleme konusu yapılması gerekenin motorlu araç olduğu söylenebilecektir. 31.01.2018 tarih ve 30318 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Araçların Satış, Devir ve Tescil Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik’te (AHY) araç, “*karayollarında kullanılabilen motorlu, motorsuz ve özel amaçlı taşıtlar ile iş makineleri ve lastik tekerlekli traktörlerin genel adı*” olarak tanımlanmaktadır.

Araçlar, trafik siciline tescili zorunlu varlıklardır.²⁰⁹ Araçların rehnine ilişkin Uygulama Yönetmeliği’nin 2’nci maddesinde²¹⁰ özel bir durum tanzim edilmiştir. Kural olarak, sicile tescilli bir aracın TMK çerçevesinde rehni söz konusu ise, rehin

---

Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2016) <http://dspace.baskent.edu.tr:8080/bitstream/handle/11727/2478/türkan_kırmızıtaş_tez.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 47, 88. Erişim: 22.11.2017.

²⁰⁸ 1447 sayılı Kanun’a (mülga) göre menkul işletme tesisatı olarak “*rehnin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş makine, araç, alet ve motorlu nakil vasıtaları*” sayılabilecektir. Seza Reisoğlu, s. 110.

²⁰⁹ KTK m. 19: “*Araç sahipleri araçlarını yönetmelikte belirtilen esaslara göre yetkili kuruluşa tescil ettirmek ve tescil belgesi almak zorundadırlar.*”

²¹⁰ Uygulama Yönetmeliği m. 2: “*Bu Yönetmelik hükümleri...13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre kurulmuş araç rehni sözleşmelerine uygulanmaz.*”

işleminin teslimsiz rehin işlemi ile tescil edilmek suretiyle tesis edilmesi mümkündür. Yapılacak tescil işlemi, Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı trafik sicilidir. Ancak, 31.01.2018 tarih ve 30318 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmelik ile artık araç tescili ve rehin tescili işlemleri ARTES²¹¹ olarak ifade edilen elektronik sicile tescil edilecektir. Bununla birlikte, bu şekilde yapılan tescillerin, Emniyet Genel Müdürlüğü ile anlık olarak paylaşılması da söz konusu olacaktır.²¹²

Nihayetinde, AHY ile noterlere devredilen tescil vazifesinin, araç rehni bakımından içerik olarak değil, usul olarak değişiklik getirdiğini, rehin tescil işleminin temel dayanağının yine TMK ve KTK olduğunu belirtebilir. Bununla birlikte, KTK'ya göre tesis edilmiş araç rehni için “Yönetmelik hükümlerinin uygulanmayacağı” Uygulama Yönetmeliği'nde açıkça ifade edilmektedir.

Uygulama Yönetmeliği'nde belirtilen bu husus hakkında gerekli açıklama ilgili kısımda²¹³ yapılmış ise de burada kısa bir bilgi verilmesi uygun olacaktır.

TRK'nın getirmiş olduğu düzenlemeler “ticari işlemlere” mahsus olmak üzere Kanun'da belirtilen şekilde tesis edilecek rehin işlemlerine uygulanabilir. Bunun dışında (tarafları tacir, esnaf vs. olmayan) kişiler arasında tesis edilecek rehinlerde, diğer yasal düzenlemelere göre mevcut uygulama aynen devam edecektir. Araç rehni, TMK çerçevesinde tesis edilen bir rehin türü olmakla birlikte, ticari işlem niteliğinde olması (gerçek anlamda ticari işlem değil, TRK kapsamında ticari işlem) ve taraflarının TRK'da belirtilenler olması durumunda artık özel kanun niteliğindeki TRK uygulama alanı bulacak, TMK'nın bu husustaki rehin hükümleri, sadece uygun düşüğü ölçüde tatbik edilecektir.²¹⁴

---

²¹¹ “Türkiye Noterler Birliğine ait Araç Sicil ve Tescil Sistemi” (AHY m. 3/1-a.3).

²¹² AHY m. 5/ğ.

²¹³ Bkz. “IV. A. 2.Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Kurulmuş Araç Rehni”.

²¹⁴ Hazıroğlu, bu hususta şu açıklamaları yapmaktadır: “Motorlu taşıtlar ve iş makinelerinin, RTSY ve Uygulama Yönetmeliği'nin ilgili hükümlerinden, anılan taşınırların TİTRK kapsamında rehnedilemeyeceği anlaşılmalı birlikte, söz konusu varlıklar, TİTRK'de Kanun kapsamında üzerinde rehin hakkı kurulabilecek taşınırlar arasında sayılmıştır (TİTRK.m. 5/I.h). Bu durum, kanunlar hiyerarşisi gereğince, Kanun'da yapılan belirlemenin dikkate alınmasını, dolayısıyla, motorlu taşıtlar ile iş makinelerinin TİTRK kapsamında rehnedilebileceğinin kabulünü gerektirmektedir.” Elif Cemre Hazıroğlu, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda Sicilli Taşınır Varlıkların Durumu ve Ticari İşletme Rehninin Bunlar Üzerindeki Etkileri”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 33. S. 2. (2017), s. 184-185.

Meseleye bu açıdan bakarak motorlu taşıt araçlarının, ticari işlemlere konu edilmemesi (Kanun'da belirtilen taraflar arasında akdedilmemesi) kaydıyla TMK ve KTK kapsamında belirtilen tescilli ve teslimsiz rehinler doğrultusunda rehin işlemlerine devam edilecektir. Bir gerçek kişinin hususi araç satın almak için bankadan kredi kullanması ve bu hususi aracın kullanılan kredinin teminatını oluşturması durumunda tesis edilecek rehin sözleşmesi, araç rehin sözleşmesi olup, bu sözleşmenin Trafik Sicili'ne (yeni Yönetmelik AHY gereğince ARTES'e)²¹⁵ tescili ile işlem nihayete erdirilebilecektir. Bunun için ayrıca TRK'da yazılı usule riayet edilmesine gerek yoktur.

Araç rehinleri hakkında bu kısa malumattan sonra, konunun önemine binaen, iş makineleri üzerinde de durulması yararlı olacaktır.

İş makinelerinin hangi araçlardan oluştuğu, KTK'ya bakılarak tespit edilebilecektir. KTK'da iş makineleri şu şekilde tanımlanmıştır: *“Yol inşaat makineleri ile benzeri tarım, sanayi, bayındırlık, milli savunma ile çeşitli kuruluşların iş ve hizmetlerinde kullanılan; iş amacına göre üzerine çeşitli ekipmanlar monte edilmiş; karayolunda insan, hayvan, yük taşımada kullanılmayan motorlu araçlardır.”*²¹⁶ (KTK m. 3)

Kanun'da ifade edilen iş makineleri; forklift, vinç, ekskavatör, biçerdöver, traktör gibi iş makineleri olarak sayılabilecektir. O halde bu makinelerin rehin işlemleri, bu Kanun'dan önce nasıl yapılmakta idi, şimdi nasıl yapılacak?

Aksine bir düzenleme bulunmadığı müddetçe, kural olarak taşınır rehinleri, rehin konusu taşınırın zilyetliğinin rehin alacaklısına teslimi sureti ile tesis edilir. Bu

---

²¹⁵ Her ne kadar ARTES'e tescil öngörülmekte ise de, Türkiye Noterler Birliği'nin resmi internet sayfasında, rehin tescil işlemlerinin şimdilik, eski uygulamasına aynen devam edeceği şu ifadelerle açıklanmıştır: *“Tescilli araçlar üzerinde yapılacak diğer işlemler (bilgi değişikliği, hak mahrumiyeti, tadilat, kayıt açma / kapama, tescil işlemi iptal, hurdaya ayırma, trafikten çekme, ilişik kesme vb.) Emniyet Genel Müdürlüğü Tescil Kuruluşları tarafından yapılmaya devam edecek olup, Noterler tarafından yapılmaya başlanacağı tarih ayrıca duyurulacaktır.”* (<http://portal.tnb.org.tr/Artes/Sayfalar/HaberDetay.aspx?Artes=Duyurular&Detay=13>). Erişim: 26.02.2018).

²¹⁶ AHY'de (m. 3/b, 13) ise iş makinesi tanımı şu şekildedir: *“Paletli veya madeni tekerlekli traktör, biçerdöver ve yol inşa makinaları ile benzeri tarım, sanayi, bayındırlık, milli savunma ile çeşitli kuruluşların iş ve hizmetlerinde kullanılan; iş amacına göre üzerine çeşitli ekipmanlar monte edilmiş; karayolunda insan, hayvan, yük taşımada kullanılmayan motorlu araçtır.”*

zorunlu olup, bu zorunluluğa istisnaların getirildiği de bilinen bir gerçektir. TMK m. 940/II'de şu düzenleme yer almaktadır: "*Gerçek veya tüzel kişilerin alacaklarının güvence altına alınması için, kanun gereğince bir sicile tescili zorunlu olan taşınır mallar üzerinde, zilyetlik devredilmeden de, taşınır malın kayıtlı bulunduğu sicile yazılmak suretiyle rehin kurulabilir. Rehnin kurulmasına ilişkin diğer hususlar tüzükle belirlenir*"

Söz konusu düzenlemeye (TMK m.940/II) göre, Kanun gereği bir sicile tescili zorunlu olan taşınır malların zilyetlik devredilmeden de sicile tescil sureti ile rehin tesisi mümkündür. Bu durum tescilli teslimsiz taşınır rehni ile ifade edilebilecektir.

İş makinelerinin de tescilli teslimsiz taşınır rehni kategorisine dâhil edilmesi mümkün müdür? TMK'da yer alan sicilden kastın hangi sicil olduğu, sicile tescilin izhari mi ihdasi mi olduğu hususunda kanaatimiz şu şekildedir: "Trafik siciline kayıtlı araçlarla ilgili uygulamanın, trafik siciline tescil sureti ile tesis edilmesi şeklinde olması ve bunun kurucu nitelikte olduğu göz önüne alınarak, tescilin kurucu unsur olduğu" söylenebilecektir.

TMK m. 940/II'de ifade edilen "*kanun gereğince bir sicile tescili zorunlu olan taşınır mallar*" dikkate alındığında, iş makinelerinin de bu kapsamda tescili zorunlu varlık olduğuna KTK m. 22'den ulaşılabilecektir. Gerçekten KTK m. 22'de şu düzenleme yer almaktadır:

"...c) İş makinesi türünden araçların tescilleri;

1. Kamu kuruluşlarına ait olanlar ilgili kuruluşlarınca,

2. Özel veya tüzelkişilere ait olanlardan; tarım kesiminde kullanılanlar ziraat odalarınca, tarım kesiminde kullanılanların dışında kalan ve sanayi, bayındırlık ve diğer kesimlerde kullanılanların tescilleri, üyesi oldukları ticaret, sanayi veya ticaret ve sanayi odalarınca...

Yapılır, belge ve plakaları verilir."

Buna göre iş makinelerinin niteliğine göre; ziraat odalarınca, tarım kesiminde kullanılanların dışında kalan ve sanayi, bayındırlık ve diğer kesimlerde kullanılanların tescilleri, üyesi oldukları ticaret, sanayi veya ticaret ve sanayi odalarınca tescilleri yapılabilecektir.

Rehin tesis işlemlerinin de genel düzenlemeler çerçevesinde, başka bir sicile tescili öngörülen varlıkların öncelikle bu sicile tescil edilmek suretiyle rehinli taşınır siciline tescil edilmesi gerektiğini, başka sicile tescili öngörülen varlıklar için yapılan açıklamalarımızın²¹⁷ bu varlıklar için de geçerli olduğunu belirtmeliyiz.

K. Sarf Malzemesi ve Stoklar

Stok; rehin verenin satmak, kullanmak veya kiralamak amaçlarıyla mülkiyetinde bulunan hammadde, yarı mamul veya mamul varlıkları ifade etmektedir (TRK m. 2/g).

Tüketim malzemesi olarak ifade edilen ve daha çok kırtasiye ürünlerini ifade etmek için kullanılan bu ibare; neşter, deney tüpü gibi tıbbi malzemeler için, tıp alanında ve sair alanlarda, tüketim malzemelerinin karşılığı olarak da kullanılır.²¹⁸

Bu malzemelerin ticari işlemlerde taşınır rehinine konu olması halinde, artık bu Kanun hükümleri çerçevesinde usulî işlemlerin yapılması gerekecektir. Kural olarak, bu malzemeler, teslim şartlı olarak gerçekleştirilmesi gerekir iken, bu Kanun kapsamında rehin konusu yapılması durumunda, artık teslimine gerek olmaksızın, tescilli rehin haline gelmiş olacaktır.

Kanun'da belirtildiği üzere stok; hammadde, yarı mamul ve mamul maddeleri ifade ettiğinden, hammadde için yapılan açıklamaların,²¹⁹ stok ürünleri için aynen geçerli olduğunun belirtilmesi yeterli olacaktır.

L. Tarımsal Ürünler

5488 sayılı Tarım Kanunu'na göre tarımsal üretim ve ürün şu şekilde tanımlanmaktadır: “*Tarımsal üretim: Toprak, su ve biyolojik kaynaklar ile birlikte tarımsal girdiler kullanılarak yapılan bitkisel, hayvansal, su ürünleri, mikroorganizma ve enerji üretimini; Ürün: Bitkisel, hayvansal ve su ürünleri alanında elde edilen her*

---

²¹⁷ Bkz. “B. Başka Sicile Tescili Zorunlu Varlıklar”.

²¹⁸ İrfan Töz, “*Hastane İşletmelerinde Stok Yönetimi ve Bir Uygulama Örneği*”, (Danışman: Prof. Dr. Berna Taner), T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Hastane ve Sağlık Kuruluşları Yönetimi Programı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, <<http://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/12345/11590/205382.pdf>>, s. 12. Erişim:08.06.2018.

²¹⁹ Bkz. “D. Hammadde”.

türlü işlenmemiş ham ürünler ile bunların birinci derece işlenmesi ile elde edilmiş ürünleri (m. 3/j,k)” ifade etmektedir.

Gerek bitkisel üretim, gerekse hayvancılık veya her ikisi birlikte “*tarımsal ürün*” olarak ifade edilebilecektir. Tarımsal ürünlerin nitelikleri itibariyle, doğal halleri ile uzun süre muhafaza edilmeleri zordur. Tarımsal ürünün bozulma ihtimali de dikkate alınarak rehin konusu yapılması halinde korunma yöntemlerinin ayrıca irdelenmesi tarımsal ürünlerin muhafazası ve teminat niteliğinin gözden geçirilmesi gerekecektir.

Finansman ihtiyacı, tarımsal ürünleri üretenlerin de ihtiyacıdır. Tarım ürünlerinin yetiştirilmesi ve satışa sunulmasının ciddi maliyetleri söz konusudur. Bu maliyetlerin ve ürün satışının güvenilir bir şekilde yapılabilmesi için zaman zaman teşvik şeklinde Devlet tarafından desteklendiği bilinmektedir. Ancak, tek başına bu desteğin yeterli olmadığını söylemek gerekir. Bu nedenle üreticiler veya tarımsal ürünleri pazarlayanlar, tarımsal ürünlerin tüketicilere ulaşabilmesi için ihtiyaç duydukları finansmana bankalar aracılığı ile ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bankalardan temin edilen finansman için ise teminat olarak arz edilebilecek enstrümanın tarımsal ürün olduğu bir yerde bankaların bunu kabul etmesi nasıl söz konusu olacaktır? Bankanın tarımsal ürünü teminat kabul etmesi halinde, paraya çevrilebilirlik ve reel teminat niteliğinin mutlaka ve ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda tarımsal ürünler için de bir sistem öngörülmüştür: “*Lisanslı Depoculuk ve Ürün İhtisas Borsacılığı Sistemi*”. Tarımsal faaliyette bulunan kişilerin sahip olduğu ve lisanslı depolarda muhafaza ettiği ürünlerini temsilen oluşturulan ürün senetleri sayesinde tarım sektörüne yeni bir teminat ürünü sunulmaktadır.

17.02.2005 Tarih ve 25730 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu ve 26.03.2010 tarih ve 27533 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun gibi yasal düzenlemeler tarım ürünleri ile ilgili getirilen düzenlemelerden ikisidir. Yasal düzenlemeler çerçevesinde

lisanslı depo işletmesinin alınması ile birlikte “*ürün senetleri*” de tarımın finansmanında (ürün senedine dayalı kredi uygulaması) kullanılmaya başlamıştır.²²⁰

Ürün senedi, lisanslı depo işletmesi tarafından depoya teslim edilen ürünlerin sahiplerine temin edilir. Bu senet, ürünün mülkiyetini temsil eder. Kredi almak için bankaya rehin olarak verilebilir ve borsada temsil ettiği ürünün alınıp satılmasında kullanılabilir. Bir ürünün lisanslı depo işletmesine teslimi ve kabul edilmesi halinde, bu ürün için ürün senedi, basılı veya elektronik ortamda düzenlenir. Ürünün teslimatı sırasında ürün senedi dışında düzenlenen tartım makbuzu ve delil niteliğini haiz benzer belgeler de ürünün mülkiyetinin ispatında kullanılabilir. Ürün senedi veya delil niteliğini haiz diğer belgeler; ürünün aynı miktar, cins, sınıf ve kalitede müdiye geri verilmesini garanti eder.²²¹

Ürün senetleri; ürünlerin güvenli bir biçimde depolanabilmesi ve bu ürünlerin ticaretini kolaylaştırmıştır. Tarım ürünlerinin ticareti yetkilendirilmiş ticaret borsaları bünyesinde oluşturulmuş elektronik ürün senedi (ELÜS)²²² işlem platformları vasıtasıyla yapılmaktadır.²²³ Üreticiler lisanslı depolarda depoladıkları ürünleri, borsa sistemlerine elektronik ortamdan ulaşmak kaydıyla anlaştıkları aracılar vasıtasıyla hızlı bir biçimde satabilmekte ve yine aynı şekilde ürün ihtiyacı duyan taraflar bu sistem sayesinde talep ettikleri ürünü platformlar vasıtasıyla satın alabilmektedir.

Zamanın getirdiği ihtiyaç sonucu ortaya çıkan bu sistem sayesinde tarım ürünleri sadece satış konusu bir ürün yerine bir teminat aracı olabilmektedirler. Gerçekten, lisanslı depolarda depolanan ürünleri temsilen ihraç edilen ELÜS, bankalar veya çeşitli kurumlar tarafından teminat olarak kabul edilmekte, bu sayede de çiftçiler, ihtiyaç

---

²²⁰ Levent Sezal, “Türkiye’de Lisanslı Depoculuk Sistemi ve Sağlanan Devlet Teşvikleri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 10. S. 52. (2017), 1147–1155, <<https://doi.org/10.17719/jisr.2017.1968>>, s. 1154. Erişim: 05.06.2018.

²²¹ Muhammed Raşid Ünal, *Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Araştırma Raporu* (Malatya, 2011) <http://fka.gov.tr/sharepoint/userfiles/Icerik_Dosya_Ekleri/FKA_ARASTIRMA_RAPORLARI/TARIM_URUNLERI_LISANSLI_DEPOCULUK_ARASTIRMA_RAPORU.pdf>, s. 18. Erişim 07.07. 2017.

²²² EÜSY’de “*Elektronik Ürün Senedi (ELÜS): Lisanslı depo işletmesince, Elektronik Kayıt Kurallarına uygun olarak Sistem üzerinde oluşturulan elektronik kayıt*” olarak tanımlanmaktadır (m. 4/e).

²²³ Elektronik ürün senedi (ELÜS) ile ilgili detay bilgi için bkz. “12.11.2011 tarih ve 28110 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliği (EÜSY)”

duydukları finansmanda ELÜS'ü bir araç olarak kullanabilmektedirler. ELÜS'ün rehin işlemleri de elektronik ortamda güvenli bir biçimde Elektronik Kayıt Kuruluşu (EKK)²²⁴ nezdinde yapılmaktadır.

*Yurtoğlu'nun yayımlanmamış yüksek lisans tezindeki araştırmasında şu veriler aktarılmıştır: "2014 yılı verilerine göre, düzenlenen 242.701 ton ürün senedinin 98.747 tonu ile finansman sağlanmıştır. Elde edilen verilerden anlaşıldığına göre ürün senetlerinin %40,6'sı tarımın finansmanında teminat olarak kullanılmıştır. Türkiye'de faaliyet gösteren 45 bankadan yalnızca 8'i tarafından ürün senedine dayalı kredilendirme işlemi yapılmıştır."*²²⁵

Tarımsal ürünlerin (bu arada, ürün senedi ile temsil edilen tarımsal ürünlerin) rehin verme işleminin de TRK çerçevesinde, bu Kanun'da yazılı usulde rehin işlemine konu olması gerektiği kanaatindeyiz. Teslim ve sair hususlardaki uygulamanın devam edeceğini, ancak sözleşme aşamasının TRK çerçevesinde yapılması gerektiği, aksi takdirde geçersizlik sonucunun ortaya çıkabileceğini belirtmek gerekir. Ticari işlemlerde taşınır rehnine ilişkin yönetmeliklerde²²⁶ ürün senedine ilişkin özel düzenlemeler yapılsaydı kanaatimizce daha uygun olacaktı. Tarımsal ürünlerin ürün senedi ile temsil edilmediği durumlarda nasıl rehin verilebilecekleri hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. Gerçekten, bekletilmekle veya kullanılmakla yok olması, bozulması muhtemel ürünlerin rehni halinde rehin verenin, rehin konusu ürünün değerinin bu nedenle rehin alacaklısı aleyhine azalmasından nasıl sorumlu tutulacaktır? Tarımsal ürünlerin ne şekilde rehin konusu yapılabilecekleri ile ilgili yeni bir düzenleme yapılması, rehnin amacına hizmet edecektir.

---

²²⁴ EÜSY m. 4/d: "Elektronik kayıt kuruluşu-EKK: Bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde elektronik ürün senetlerinin Sistem üzerinden oluşturulmasını sağlamak, bu senetlere bağlı tüm hak ve yükümlülükler ile işlemleri ilgili taraflar itibarıyla kayden izlemek amacıyla Bakanlıktan lisans almış anonim şirketi" ifade etmektedir.

²²⁵ Bihter İter Yurtoğlu, "Ürün Senedinin Tarım Sektörünün Finansmanındaki Rolü", (Danışman: Doç. Dr. Şenol Babuşçu), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2015) <<http://dspace.baskent.edu.tr/bitstream/handle/11727/2322/10079833.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>, s. 119. Erişim: 04.03.2017.

²²⁶ "Rehlinli Taşınır Sicili Yönetmeliği", "Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması Ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik" ve "Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik."

M. Ticaret Unvanı ve/veya İşletme Adı

Ticaret unvanı, TTK gereğince zorunlu olarak kullanılması gereken ve tacirin, ticari işletmesi ile ilgili işlemleri yaparken ve bu işlemlerle ilgili her türlü belgeleri imzalarken kullanması zorunlu bir addır. (TTK m. 39)

TİRK'e göre, ticaret unvanı ve işletme adının ticari işletme rehnine dâhil edilmesi zorunlu idi. Bunların olmaması halinde, farklı görüşler olmakla birlikte,²²⁷ baskın görüşe göre sözleşmenin geçersiz olacağı yönündedir.²²⁸

Ticaret unvanı, sadece tacirler tarafından kullanılır; esnaf, ticaret unvanı kullanamaz. Bu durum dikkate alınarak, ticaret unvanının ticarî işletme rehni dışında bırakılamayacağını öngören mülga TİRK hükmüne (TİRK m. 3/II) istinaden esnaf işletmelerinin rehni bakımından istisna tanınmasının zorunlu olduğu söylenebilecek idi.²²⁹

Ticaret unvanı yerine zaman zaman “*firma*” ifadesi de kullanılmaktadır. Firma olarak ifade edilen kavramın iki anlamda kullanıldığı bilinmektedir. Bu ifade, başlı başına bir varlık olarak ticari işletmenin kendisi için kullanıldığı gibi, tacirin ticari işletmesine ilişkin iş ve işlemlerinde kullandığı ad olarak da karşımıza çıkmaktadır. Ticaret unvanı için “*tacirin ticari işletmesine ilişkin iş ve işlemlerinde kullandığı ad*” şeklinde bir izah yapılması mümkündür.²³⁰

---

²²⁷ Poroy/Yasaman, (14. Bası), s. 60–61; Cumhuriyet Boyacıoğlu, “*Ticaret Unvanı*” (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sami Karahan), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Ticaret Hukuku Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1995, s. 113–114. Erişim: 22.06.2018.

²²⁸ Oruç Hami Şener, s. 39; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 128.

²²⁹ Arkan, (17. Bası) s. 55.

Ticaret unvanının rehin kapsamı dışında bırakılması halinde, rehin sözleşmesinin geçersiz olup olmayacağı meselesi, TİRK zamanında tartışılan bir konudur. Baskın görüş, çalışmamızda belirttiğimiz gibi olmakla birlikte, ticaret unvanının rehne dâhil unsurlar arasında zikredilmemiş olmasının geçersizlik sebebi olmayacağı da ifade edilmektedir. Bu halde, ticaret unvanının verenin unvanının yazılmış olması durumunda söz konusu olabileceğini de belirtmemiz gerekir. Bu husus hakkında tartışmak TRK çerçevesinde gereksiz ise de, rehne dâhil unsurlar arasında zikredilmemiş olmasının, mülga TİRK'e göre, geçersizlik nedeni kabul edilmesinin amaca daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Detaylı açıklama için bkz. Erten, s. 84; Ertaş, “*Ticari İşletme Rehni*”, s. 42.

²³⁰ Oğuz İmregün, *Kara Ticareti Hukuku Dersleri*, 10. Bası (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1993), s. 57. Benzer açıklamalar için bkz. Allı Bozer/Celal Göle, *Ticari İşletme Hukuku*, 4. Bası (Ankara: Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2017), s. 159.

İşletme sahibi ile ilgili olmaksızın doğrudan doğruya işletmeyi tanıtmak ve benzer işletmelerden ayırt etmek için kullanılan ad da işletme adı olarak ifade edilir ki, sahipleri tarafından tescil ettirilmeleri gerekir (TTK m. 53). Kervan Ticaret gibi.²³¹

Yukarıda da ifade edildiği üzere işletmeyi, benzer işletmelerden ayırt etmeye yarayan işletme adı, tacirlerin yanı sıra esnaflar tarafından da kullanılabilir (TTK m. 53/1). Ancak ticaret unvanının aksine, işletme adını kullanma mecburiyeti yoktur. Bu itibarla mülga TİRK'in 3/II'nci maddesindeki zorunluluk, eğer işletme adı kullanılıyorsa, bunun da rehnin kapsamı dışında bırakılamayacağı şeklinde değerlendirilmelidir.²³²

Mülga TİRK'de, ticaret unvanının ticari işletme rehni kapsamında bulunması zorunlu olduğu gibi ayrı olarak rehnedilmeleri de mümkün değildi.²³³ TİRK açısından, ilke olarak, gerek tacirin tanıtılmasına yönelik ticaret unvanı, gerek işletmenin benzerlerinden ayırt edilmesine yarayan işletme adını ticari işletme rehnine dâhil etmeyen sözleşmelerin geçersiz olacağı sonucuna varılabilecekti.²³⁴ TRK'da bu zorunluluk söz konusu olmamakla birlikte, bu şekilde bir düzenlemenin yeniden gözden geçirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Zira ticaret unvanının TTK'daki düzenlemeler de dikkate alınarak münferit bir unsur olarak rehin konusu yapılabilip

---

²³¹ Poroy/Yasaman, (16. Bastı), s. 432.

²³² Arkan, (17. Bastı) s. 55.

²³³ Bu sonucun istisnası, mülga TİRK'de ek madde 2 ile getirilmişti. Söz konusu düzenleme şu şekildedir: *“Sanayi işletmelerinde 3 üncü maddenin (b) ve (c) bentlerinde yer alan unsurlardan bir veya daha fazlası rehnin konusu yapılabilir, ticari işletme rehnine konu kredilerle satın alınan makine, ekipman, araç, alet ve cihazlar rehnedilebilir... Ticari işletme rehnine ilişkin hükümler bu maddeye göre sanayi işletmelerinde yapılan rehinlerde de uygulanır.”* Bu düzenleme, sadece sanayi işletmeleri için getirilmişti. Sanayi işletmesi ise, TİRK'te tanımlanmamış, 24.04.1957 tarih ve 9593 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 17.04.1957 tarih ve 6948 sayılı Sanayi Sicili Kanunu'nda tanımlanmıştır. Bu Kanun'un 1'inci maddesinde sanayi işletmesi şu şekilde tanımlanmaktadır: *“Bir maddenin vasıf, şekil, hassa veya terkiibini makine, cihaz, tezgah, alet veya diğer vasıta ve kuvvetlerin yardımı ile veya sadece el emeği ile kısmen veya tamamen değiştirmek veya bu maddeleri işlemek suretiyle devamlı ve seri halinde imal veya istihsal eden yerlerle madenlerin çıkarılıp işlendiği yerler sanayi işletmesi, buralarda yapılan işler sanayi işleri ve buraları işletenler sanayici sayılır. Devamlı ve seri halinde tamirat yapan müesseselerle elektrik veya sair enerji istihsal eden santraller, gemi inşaatı gibi büyük inşaat yerleri ile bilişim teknolojisi ve yazılım üreten işletmeler de bu madde şümulüne girer...”* Detaylı açıklamalar için bkz. İlhan Helvacı, “Sanayi İşletmelerinde Ticari İşletme Rehni Üzerine”, *İÜHFİM*, C. LXV. S. 1 (2007), 277–284 <<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/95702>>. Erişim: 01.06.2017.

²³⁴ Aslan, s. 19.

yapılamayacağını değerlendirilmesi gerekir. Hassaten TTK m. 49'daki "*Ticaret unvanı işletmeden ayrı olarak başkasına devredilemez*"²³⁵ şeklindeki hüküm göz ardı edilerek bir düzenleme yapılmasının doğru olmadığı söylenebilecektir.²³⁶

N. Ticari İşletme veya Esnaf İşletmesi

TRK'da işletmenin tamamı üzerine rehin tesis imkânı bu madde ile getirilmiştir. Söz konusu düzenleme, mülga Kanun'da yer alan işletmenin tamamının rehnedilmesine biraz farklı yaklaşmıştır.

TRK'da şu hüküm ihdas edilmiştir: "*Ticari işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması hâlinde, rehnin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlık rehnedilmiş sayılır.*" (TRK m. 5/2)

Konuya ilişkin Uygulama Yönetmeliği'nde (m. 17) ise şu ibareler yer almaktadır:

"(1) Ticari işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması hâlinde, rehnin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan taşınır varlıklar rehnedilmiş sayılır.

(2) Bu varlıklar üzerinde diğer kanunlar uyarınca önceden bir rehin hakkı tesis edilmiş olması hâlinde Kanun ve bu Yönetmelik çerçevesinde tesis edilerek bildirilen rehin sonraki sırada yer alır.

(3) Borç miktarının belirli olması halinde 11 inci maddede yer alan diğer taşınır varlıklardan biri veya birden fazlasının borç miktarının tamamına ek olarak beşte birinden fazlasını karşılaması hâlinde işletmelerin tümü üzerinde rehin kurulamaz."

²³⁵ Kanunda yer alan bu düzenlemenin dayanağı olarak Özbey; ticaret unvanının, ticari işletme ile bir bütün olduğunu, işletmenin ayrı unvanın ayrı devredilmesi halinde üçüncü kişiler nezdinde, unvanı devralananın aynı işletmeyi devam ettireceği intibasını uyandıracığı ve bu suretle de yanıtılabileceği gerekçe gösterilerek, ticari işletmenin muhafaza edilerek unvanın devredilmesinin, nihai olarak ticari işletme ile ticaret unvanının farklı kişilere devredilmesi mümkün olmadığını ifade etmektedir. Bkz. Can Özbey, *Ticaret Unvanı ve Ticaret Unvanının Korunması*, Ankara 2014, s. 83.

²³⁶ Şit İmamoğlu, işletme adı veya ticaret unvanının TRK çerçevesinde ayrı ayrı rehnedilmesinin mümkün olduğunu, ancak bu yeni düzenlemenin (münferiden rehin verilebilme durumunun) "ticaret unvanının, işletmenin akıbetini takip etmesi yönündeki sistemle" uyumlu olmadığını ifade etmektedir (Şit İmamoğlu, s. 28). Antalya/Acar da aynı doğrultuda açıklamalar yapmaktadır. Bu yazarlara göre, TTK çerçevesinde unvan ile işletme ayrı ayrı devredilemiyorsa, ticaret unvanının da işletmeden ayrı olarak rehninin mümkün olmaması gerekir. İşletme adı ise; işletmeden ayrı olarak devredilebileceği için işletmeden ayrı olarak rehnedilmesinin mümkün olması gerekir (Antalya/Acar, s. 77).

Mülga Kanun zamanında da tartışma konusu yapılan “*tüm unsurların*” zikredilmesi hususunun yeni Kanun ile izale edilemediğini de belirtmeliyiz. Gerçekten, tüm unsurlar rehin sözleşmesine yazılmaz ise, işletmenin tamamı üzerine kurulacak rehlin akıbeti ne olacaktır? Zira yeni Kanun’da da rehin sözleşmesine rehin konusunun ayırt edici unsurlarının tam yazılması şart koşulmuştur. Bu durumda, işletmenin tamamı üzerine tesis edilecek rehlin, tıpkı TİRK’de olduğu gibi tüm unsurları içermesi gerekmektedir. 22.05.2018 tarih ve 30428 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yönetmelik değişikliğinden önce, “*taşınmazların*” da rehne dâhil olacağına yönelik mülga düzenleme üzerinde tartışmaya mahal olmadığından (sadece taşınırların rehne dahil olacağına yönelik) yapılan değişikliğin yerinde olduğunu belirtmekle yetiniyoruz.

O. Ticari Plaka ve Ticari Hat

Ticari plaka ve ticari hattın rehin konusu varlık olarak incelenirken, araçtan ayrı olarak incelenmesi gerekmektedir. Zira araçların rehin konusu olmalarına ilişkin açıklamalar, yukarıdaki ilgili maddede²³⁷ yapılmış, Kanun’daki düzenlemeye uygun olarak da ticari plaka ve ticari hat ayrı bir rehin konusu varlık olarak ele alınmıştır.

Bankalar ile ticari hat ve ticari plaka sahipleri, bu varlıkların teminat niteliği konusunda tereddüt yaşamakta idi. Esasen ciddi bir değer ifade eden ancak, teminat tesis yöntemi ve paraya çevrilme usulünde açık düzenlemelerin bulunmaması, bu varlıklar üzerine rehin edilmemesi sonucunu doğurmaktaydı.

Bu varlıkların rehin verilebilecek varlıklar arasında açıkça zikredilmesinin bu bakımdan isabetli olduğunu düşünmekteyiz. Şimdi, rehin konusu olabilecek bu varlıkları, TRK’dan önceki ve temel düzenlemelerle birlikte ele alacağız.

Ticari plakaların rehnedilmesinden önce, bu plakalar ile ilgili düzenlemelerden kısaca bahsedilecektir. Ticari plakaların verilmesindeki usul ve esaslar, Bakanlar Kurulunun 02.04.1986 tarih ve 86/10553 sayılı “*Ticari Plakaların Verilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Karar*” (Karar) ile düzenlenmişti.

Karar’ın 3/1’inci maddesine göre;

---

²³⁷ Bkz. “J. Makine ve Teçhizat, Araç, Ekipman, Alet, İş Makinaları, Elektronik Haberleşme Cihazları Dâhil Her Türü Elektronik Cihaz Gibi Menkul İşletme Tesisi”.

Ticari plaka verilebilmesi için; taksi, dolmuş ve minibüslerde, ilgisinin şoförlük mesleğini geçim kaynağı olarak seçmiş olduğunu ve sürekli olarak icra ettiğini beyan etmiş olması ve şoförler odasına kayıtlı olması şartları aranmaktadır.

Umum servis araçlarında ise; şoförlük mesleğini geçim kaynağı olarak seçtiğini beyan etmiş ve ilgili meslek odasına, ilgili meslek odasının bulunmadığı yerlerde şoförler odasına üye olması veya ticaret odalarına kayıtlı taşımacı şirketlerce şehir içinde taşımacılık yapması şartları aranmaktadır.

Karar'ın 3'üncü maddesinin 2'nci fıkrası ise; taksi, dolmuş ve minibüs sahiplerinin bu plakaları ancak yukarıda belirtilen kişilere satabileceklerini hüküm altına almıştır. Karar'ın 5'inci maddesinde, ticari plakanın trafik komisyonunun tespit edeceği esaslara göre kapalı teklif usulü ile yapılacak ihale ile verileceği belirtilmiştir.

Güzergâh belirleme ve toplu taşıma yetkisi, gerek Büyükşehir Belediyeleri'nde ve gerekse de normal belediyelerde, belediye yetkisinde olan bir haktır²³⁸. İmtiyaz olarak belirlenen bu hakkın, imtiyaz sözleşmeleri yolu ile devredilerek bir hak (otobüs hattı, minibüs hattı, taksi hattı gibi) oluşturabileceği söylenebilir. Bununla birlikte, imtiyazın gereği olarak bu hakkın, şartları oluştuğunda geri alınmasının hukuken mümkün olduğu da söylenebilecektir. Yine belirlenen bir güzergâhın değiştirilmesi de her zaman için mümkündür. Dolayısı ile herhangi bir gerçek veya tüzel kişiye verilebilecek bir güzergâh hakkı üzerinde hak sahibinin münhasır ve sınırsız bir hakkı söz konusu olmayacaktır.

Rehin alınmasının amacı teminat ve teminat alma amacının ise borcun ödenmemesi halinde cebri icra yolu ile takibe geçilerek teminatın satışı olduğuna göre; paraya çevrilebilme ve reel teminat değeri tereddütlü bir hakkın rehne konu edilmesi de tereddütlü olacaktır.

TRK'dan sonra, bankaların bu teminat imkânına nasıl yaklaşacağını zaman gösterecektir. Ancak bu vesile ile belirtmeliyiz ki, kanun koyucu artık böyle bir rehin tesis imkânı tanımış, rehin tesis ve paraya çevirme usulünü de tanzim etmiştir. Belediye Kanunu'ndaki düzenlemelerin tesis edilecek rehin hakkına zarar vermeyeceğini, vermemesi gerektiğini düşünmekteyiz.

---

²³⁸ 5393 sayılı Belediye Kanunu m. 15; 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu m. 7/f, m. 9/f.

TRK'dan önceki uygulamada, ticari hat ve ticari plaka, hak rehni gibi (ki, ticari plaka ve ticari hat nihayetinde bir haktır) dikkate alınarak rehin konusu yapılmakta ise de, rehlin paraya çevrilmesi aşamasında ciddi sorunlar yaşanmakta idi. Tereddüt ve sorunlar nedeniyle de çok fazla tercih edilmemekteydi. Oysa özellikle İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa gibi büyükşehirlerde ticari hat ve plaka çok büyük ekonomik değeri haizdir. Bu hatların ve plakaların bir kısmı, değerli taşınmazlarla rekabet edebilecek mali değere sahip iken, sırf rehlin paraya çevrilmesi aşamasında yaşanması muhtemel sorunlar ve taşıdığı sair riskler nedeniyle reel ekonomiye tam bir teminat olarak sunulamamakta idi.

Önceki uygulamada Yargıtay'ın, konuya ilişkin iki farklı kararı aşağıdaki gibidir:

- a) “... İcra müdürlüğünce borçlunun minibüs hattı üzerine haciz konulmuş ise de, bu hattın ekonomik değeri bulunmadığından haczi mümkün değildir. Ancak minibüsün plakasının haczi mümkün olup, bu nedenle İcra Mahkemesince şikâyetin kabulüne karar vermek gerekirken, reddine karar verilmesi isabetsiz... (Y.12.HD., E. 2004/6198, K. 2004/10380, T: 27.04.2004.).”²³⁹
- b) ... Somut olayda borçluya ait...plaka sayılı aracın fiilen haczinin yapılarak makine değeri ile araca ait hattın değeri tespit edilmiştir. Ticari hayatta sürekli olarak alım ve satıma konu olan minibüs hatlarının ekonomik bir değerinin bulunmadığı ileri sürülemez. Hattın, satışa esas muhammen bedelinin 500.000 TL olarak tespit edilmiş olması da bunun ayrı bir göstergesidir. Ancak hat, plakadan ayrı olarak bağımsız bir hacze konu olamaz. Ticari plakalı bir minibüs hattının haczi plakaya konacak haciz ile gerçekleşir. Diğer bir ifadeyle minibüs hatları, plakaya bağlı olup onun mütemmim cüzüdür. Hat, plaka için verildiğinden, hattın haczi de, plakanın haczi ile gerçekleşmiş olur. (Y.12.HD. 2012/30121 E., 2013/2542 K. T: 29.01.2013).”²⁴⁰

---

²³⁹ www.kazanci.com. Erişim: 10.10.2014.

²⁴⁰ <http://emsal.yargitay.gov.tr/BilgiBankasiIstemciWeb/GelismisDokumanAraServlet>. Erişim: 10.07.2017.

Gerek bu iki farklı Yargıtay kararı ve gerekse uygulamadaki tereddütler, bu önemli değerler üzerine rehin işlemlerinde alacaklılara geri adım attırmıştır.

Yapılan yeni düzenleme ile birlikte artık ticari hat ve plakanın bu kapsamda rehin konusu yapılması ve hangi usulde paraya çevrilebileceği netleşmiş olmaktadır. Bu bakımdan, ticari hat ve plakanın bu Kanun kapsamına alınmış olmasının özellikle bankalar açısından olumlu sonuçlar vereceğini düşünmekteyiz.

P. Ticari Proje

Bankalar, konut kredisi verdikleri gibi, aynı zamanda büyük çaplı inşaat projelerine veya kamu destekli projelere de kredi verebilmektedirler. Bu sistem Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanmaktadır. Türkiye'de uygulanan ipotekli konut finansman sistemi bu sisteme benzemektedir. Bu sistemde, finansmanın temeli *ipoteğe* dayanmaktadır. Bu sistemin Avrupa ve Amerika modelleri birbirinden farklılıklar taşımaktadır. Türkiye'deki sistem ise bu iki sistemden özellikler taşımaktadır. Bu sistemde çeşitli ipotek kredileri uygulanmaktadır.²⁴¹

Proje finansmanı, belirli bir projenin uygulanmaya başlanmasında ve geliştirilmesinde geri dönülemez finansmanı içeren ve borcun geri ödenebilmesi için proje sponsorunun kredibilitesinden ziyade projenin gelecekte yaratacağı nakit akışlarının ve projenin varlıklarının esas alındığı bir finansman türüdür. Özellikle önemli miktarda sermaye gerektiren altyapı projelerinin hayata geçirilmesinde dünyada ve ülkemizde sıkça kullanılan bir finansman tekniğidir.²⁴²

Özellikle katılım bankacılığının “*müşareke*” olarak ifade edilen “*kâr ve zarar ortaklığı yatırımı finansmanı*” (ki, bu finansman çeşidi katılım bankacılığının temeli ve belki de kuruluş nedenidir) bu tür finansmanlarda teminat boyutunda sorunlara neden olmakta idi. Bu finansmanlar genellikle büyük çaplı finansman olmaları ve projenin henüz nasıl sonuçlanacağını belli olmaması gibi nedenlerle katılım bankalarını başka sağlam teminatlara yönlendirmekte idi.

---

²⁴¹ Bilal Can, “İpotekli Konut Finansmanına Yönelik Hukuki Düzenlemeler ve Diğer Ülkelerle Mukayesesi”, *TBB Dergisi*, Y. 23. S. 97 (2011), 231–268 <<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-97-1112>>, s. 233. Erişim: 08.03.2017.

²⁴² <https://www.kuveytturk.com.tr/ticari/proje-finansmani>. Erişim: 08.03.2017.

Yeni düzenlemeden sonra, bizatihi projenin kendisinin rehin alınması söz konusu olabileceği gibi, finansman dışındaki bir projenin (gerekli tahlillerinin yapılmasını müteakip) teminat olarak alınması mümkün olabilecektir. Bu teminatın, muhtemel bir cebri icrada nasıl paraya çevrilebileceği ve alacakların hızlı bir şekilde tahsil edilebilip edilemeyeceğini zaman gösterecektir. Zira projenin teminat değeri, önceden tam bir kesinlik ile tespit edilmesi zor olacaktır. Bu nedenle, kredi verenlerin bu teminatlara yönelip yönelmeyeceğini izlemek gerekir.

Q. Vagon

Vagon; kendi kendine hareket kabiliyeti bulunmayan ve trenlerde görülen, genelde lokomotifle bağlı, yük taşımaya veya yolcu taşımaya elverişli varlıkları ifade etmektedir.²⁴³

Kredi kuruluşu olarak bankalar, vagonların rehin verilmesi taleplerine soğuk bakmakta idiler. Zira gerek rehnin tesisi ve gerekse de paraya çevrilmesinde yaşanabilecek tereddütler, bu rehin aracına yönelmemeleri sonucunu doğurmuştur.

Bankaların aldıkları teminatlar arasında vagonların çok fazla yer tuttuğunu söylemek zordur.²⁴⁴ Ancak, bundan sonra vagonların bu Kanun kapsamında daha kolay bir şekilde rehin konusu yapılabilmesinin isabetli olduğunu düşünmekteyiz.²⁴⁵

Vagonların rehnine ilişkin olarak öncelikle TRK öncesi mevcut düzenlemelere bakmak gerekir. Demiryolu Araçları Tescil ve Sicil Yönetmeliği'nin (DATSY) "*Rehin ve Haciz İşlemi*" başlıklı 18'inci maddesinde şu düzenleme yer almaktadır:

---

²⁴³ Turgut Öz, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu", *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 16. S. 2 (2017), s. 156.

²⁴⁴ İsmail Kaban, "Kullanımı Yaygın Olan Teminat Türleri Çerçevesinde Bankalarda Nakdi Krediler için Ayrılacak Özel Karşılıkların Muhasebeleştirilmesi", *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C. 39. S. 1 (2017), 195-211 <<https://doi.org/10.14780/muiibd.329925>>, s. 202-203. Erişim: 11.06.2018.

²⁴⁵ 24/04/2013 tarih ve 6461 sayılı Türkiye Demiryolu Ulaştırmasının Serbestleştirilmesi Hakkında Kanun'un 1/1-e maddesinde "*Kamu tüzel kişileri ile ticaret siciline kayıtlı şirketlerin demiryolu altyapı işletmeciliği ve demiryolu tren işletmeciliği ya-pabilmesini sağlamak*" olarak ifade edile amaç çerçevesinde, demiryolu taşımacılığı yapan kişilerin sahip olabilecekleri vagonları da TRK hükümlerine uygun olarak rehnemeleri mümkün hale gelmiştir. Hasan Karakılıç, "İşletmelerin Finansman Sağlama Aracı Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir Değerlendirme", *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, C. 16. S. Özel Sayı. (2017), 37-50 <<https://doi.org/10.18092/ulikidince.320408>>, s. 45. Erişim: 10.06.2018.

“(1) Yetkili mercilerin bir demiryolu aracına rehin veya haciz konulmasına dair yazılı olarak Bakanlığa bildirimde bulunmaları halinde söz konusu aracın sicil kayıtlarına haciz ve/veya rehin şerhi konulur. (2) Demiryolu araçlarından rehin ve/veya haczin kaldırılabilmesi için yetkili merciler tarafından Bakanlığa bildirimde bulunulması gereklidir.”(DATSY m. 18)

Bu düzenleme gereğince; vagonların rehnedilebilmelerinin ön koşulu olarak “bakanlığa yazılı bildirimde bulunmak” olduğu söylenebilecektir. Rehın tesisinin ise “sıcil²⁴⁶ kayıtlarına şerh” ile gerçekleştirilebileceği anlaşılmaktadır.

Vagonların rehnedilmeleri ile ilgili olarak onay prosedürünün (bakanlığa yazılı bildirimde bulunmak), Rehinli Taşınır Sicili’ne tescilden önce mi, yoksa tescilden sonra mı yapılacağına dair tereddüdün, TRK’da yer alan 5’inci maddenin 7’inci fıkrasındaki düzenlemeden²⁴⁷ yola çıkarak Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği’nin 10’uncu maddesinde yer alan şu hükümle, kıyas yoluyla izale edilmesinin mümkün olduğunu düşünüyoruz:

“(1) Sicil yetkilisi veya yardımcıları, tescil için aranan kanuni şartların var olup olmadığını aşağıdaki hususları da dikkate alarak inceler: a) Tescil talebinin Kanun ve ilgili Yönetmeliklerde öngörüldüğü şekilde ve rehin taraflarınca yapılıp yapılmadığı. b) Tescil için Kanun, Kanun uyarınca çıkarılan yönetmelikler ve ilgili diğer mevzuatta öngörülen belgelerin bulunup bulunmadığı. c) Tescil edilecek hususların ilgili kurum ve kuruluşların onayına tâbi olması halinde, söz konusu onayın alınıp alınmadığı.”

Bu düzenlemeden yola çıkılırsa, tescil işleminin yapılabilmesinin ön şartının bu hususta onay alınması olduğu söylenebilecektir. Onay alınmadan gerçekleştirilecek rehin sözleşmesinin tescil edilmemesi, rehinin kurulamaması sonucunu doğuracağından, sözleşmenin kurucu ön şartı olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla, usul olarak, önce onay alınmalı, akabinde sözleşme imzalanmalıdır.

---

²⁴⁶ “Sicil: Bu Yönetmelik kapsamına giren demiryolu araçlarıyla ilgili bilgi ve belgelerin kaydedildiği kütüğü” ifade eder (DATSY m. 3/y). “Tescilleri yapılmış demiryolu araçlarının tescilleri yapıldıktan sonra sicilleri OTIF Teknik Uzmanlar Komisyonu tarafından yayınlanan ve güncellenen Ulusal Araç Kaydı dokümanı esas alınarak Bakanlık tarafından tutulur ve yayınlanır.” (DATSY m. 15/1)

²⁴⁷ “Kendi mevzuatı gereğince bir onaya tabi olan lisans ve ruhsatların rehni bu onayın alınması hâlinde mümkündür.”(TRK m. 5/7)

Hülasa; bir teminat aracı olarak vagonun, DATSY ve yürürlüğe giren TRK çerçevesinde şu şekilde rehnedilebileceğini söylemek mümkündür:

- TRK çerçevesinde, mevzuata uygun rehin sözleşmesi imzalanır.
- İmzalanan rehin sözleşmesi Rehinli Taşınır Sicili'ne tescil edilmeden önce, ilgili Bakanlığa (Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına) yazılı olarak bildirim yapılır ve tescil için onay alınır.²⁴⁸
- Yapılacak bildirim Bakanlığa ulaştığına dair geri bildirim yapılmasını müteakip ise Rehinli Taşınır Sicili'ne tescil işlemi tamamlanır.

R. Bu Fıkroda Sayılanlardan Üçüncü Kişiler Zilyetliğindeki Taşınır Varlık, Hak ve Paylı Mülkiyet Hakları

TRK'da sayılan ve esasen rehin konusu varlıklar dışında bir varlığı belirtmeyen bu madde, söz konusu taşınırlardaki hak sahipliği durumunu izah etmektedir. Rehin konusu taşınır varlıkların neler olduğunun belirtildiği madde içerisine ibarenin yazılmasının kanun sistematığı açısından çok da uygun olmadığı söylenebilir. Ayrı bir başlık altında, rehin konusu yapılabilecek taşınır varlıklar üzerindeki mülkiyet hakkı, farklı bir maddede belirtilse idi daha doğru olacaktı.

Burada ifade edilmek istenen husus; yine bu maddede belirtilen on sekiz unsurun üçüncü kişilerin zilyetliğinde bulunması halinde, rehin konusu yapılabileceği, paylı mülkiyet (müşterek mülkiyet) hakkındaki payın da bu unsurlardan biri üzerinde olması halinde, tamamı üzerinde malik olmaya gerek olmaksızın rehin konusu yapılabileceğidir. Ancak, dikkat edilmesi gereken önemli bir husus, rehin konusu taşınır varlığın ayırt edici unsurlarının (örneğin, paylı mülkiyet olduğu ve bu mülkiyet hakkının isabet ettiği kısmın) tam ve eksiksiz bir şekilde belirtilmesidir.

Kanun'da yer alan bu düzenlemeden şu sonucun çıkarılması da mümkündür. Bu rehnin, teslimsiz tescilli taşınır rehni olması nedeniyle, rehin konusu varlığın mutlaka rehin verenin zilyetliğinde olması gerekmemektedir. Rehin veren, zilyetliğinde olmayan rehin konusu varlığı da rehin verebilecektir. Bu durum, rehin verenin, rehin

---

²⁴⁸ DATSY m. 18; Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği m. 10/c.

vereceği varlıklarda malik olma zorunluluğunun bulunmasının doğal sonucu olarak görülebilir. Bu hususta yukarıda gerekli açıklama yapılmıştır.²⁴⁹

IV. TRK'DA BELİRTİLEN REHİN KONUSU VARLIKLAR HAKKINDAKİ DİĞER HUSUSLAR

A. Uygulama Yönetmeliği Dışında Bırakılan Hususlar

Kanun'un 1'inci maddesindeki düzenlemenin²⁵⁰ yanında Uygulama Yönetmeliği'nin 2'nci maddesinde “*Yönetmelik hükümlerinin bu işlemlere uygulanamayacağı*” belirtildiği hususlar²⁵¹ hakkında açıklama yapılması yararlı olacaktır.²⁵²

Aşağıda, Yönetmelik'te yer alan beş husus hakkında açıklama yapılmış olmakla birlikte, aynı maddede yer alan “*sermaye piyasası araçları*” için yukarıda²⁵³ açıklama yapıldığından, sermaye piyasası araçları dışındaki varlıklar ile birlikte mevduat rehni hakkında açıklama yapılacaktır.

²⁴⁹ Bkz. “E. 2. Rehin Verebilecek Olanlar”.

²⁵⁰ “(4) Bu Kanun, sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ile mevduat rehinine uygulanmaz. (5) Tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınır bu Kanun kapsamında değildir.” (TRK m. 1/4,5)

²⁵¹ “(1) Bu Yönetmelik, Kanunun 3'üncü maddesinde sayılan taraflar arasında akdedilen ve rehne konu taşınır varlığı rehin alacaklısına teslim etmeksizin özel siciline tescil edilmek suretiyle kurulan rehinlere uygulanır. (2) Bu Yönetmelik hükümleri; a) Birinci fıkra kapsamında olmayan rehin, b) Sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ile mevduat rehni, c) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na göre kurulmuş taşınır rehni, ç) 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na göre kurulmuş araç rehni, d) 14/10/1983 tarihli ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu'na göre kurulan hava aracı ipoteği, e) 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre kurulan gemi ipoteği, f) 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu'na göre kurulan maden hakları ve cevher rehni sözleşmelerine uygulanmaz.” (Uygulama Yönetmeliği m. 2)

²⁵² Bu konu hakkında detaylı açıklamalar için bkz. Oğuz Caner/Süleyman Kandemir, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamı Dışında Bırakılan Varlıklar”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Hukuk Sayısı*, Y. 16. S. 32 (2017), s. 137–160.

²⁵³ Bkz. “C. Kanun'un Kapsamı”.

1. Mevduat Rehni

Mevduat²⁵⁴ olarak ifade edilen varlıklar, banka nezdindeki hesaplarda yer alan parayı ifade eder. Mevduat, borçlar hukukuna ait sözleşme türlerinden tüketim ödöncü (karz akdi) ve usulsüz saklamanın bazı unsurlarını bünyesinde taşıması nedeniyle banka ve mudi arasında akdedilmiş olan karma bir sözleşmedir.²⁵⁵

Bankalar, müşterilerinin doğmuş ve doğacak tüm borçlarının teminatlarından birini teşkil etmek üzere, müşterileri adına açılan hesapları (hesaptaki mevcudu veya muhtemel varlıklarını, hak ve alacaklarını), yine muhtemel bir kredi ilişkisinin ortaya çıkması durumunda, teminatsız kalmamak ve esasen çok kolay bir şekilde tahsil edilebilecek bir teminat olarak imzalanan müşteri işlemleri sözleşmesine (veya farklı bir ad altındaki sözleşmeye) rehne ilişkin hükümler koymak suretiyle rehin almaktadırlar.²⁵⁶

Rehin ile güvenceye dâhil olan mevduatın, mevduat sahibi dışında, üçüncü kişilerin borçları için de rehnedilmesi mümkündür. Ancak, bir bankadaki mevduatın başka bir bankanın alacağı için rehnedilmesinden ziyade, bir mevduatın bankadan kredi kullanan başka bir müşterinin borçları için rehnedilmesi mümkündür. Bu durum ile daha çok, birbiri ile ticari ilişkisi bulunan müşterilerde karşılaşmak mümkündür.

Yapılan bu kısa açıklamadan, mevduatın TRK kapsamı dışında tutulmasının, yerleşmiş uygulama açısından yerinde olduğunu söylemek mümkündür. Şayet bu istisna yer almasaydı, alacaklara ilişkin uygulanan ve tanınan rehin imkânının bir alacak hakkı olarak mevduat için de uygulanması söz konusu olabilecekti. Bu hususta karışıklığa ve tereddüde mahal vermemek adına, mevcut düzenlemenin, Kanun'un tesis amacına uygun olduğu söylenebilecektir.

---

²⁵⁴ “Mevduat, yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen parayı ifade eder” (Bankacılık Kanunu m. 3). Buradaki mevduat kavramı, katılım bankalarındaki özel cari hesap ile katılma hesaplarını da kapsar niteliktedir.

²⁵⁵ Selçuk Özer, *Mevduat Rehni*, İstanbul 2016, s. 14.

²⁵⁶ Benzer açıklamalar için bkz. Özer, s. 16.

2. Türk Medeni Kanunu'na Göre Kurulmuş Taşınır Rehni

Taşınır olarak ifade edilen ve TMK kapsamında rehin konusu yapılan varlıklar,²⁵⁷ TRK'da sayılan varlıklardan biri ise (alacak hakları, hayvan, makine, teçhizat gibi benzeri her türlü taşınır eşya) ve rehin sözleşmesinin tarafları da dikkate alınmak suretiyle ticari işlemlerde taşınır rehni kapsamında değerlendirilmesi gerekiyor ise, öncelikle TRK hükümleri dikkate alınmalıdır. Bununla birlikte, genel düzenlemelerde yer alan yasal usulün kaldırıldığı belirtilmediği sürece bu usulün de yerine getirilmesi gerekir.

Hak ve alacaklar da “başkasına devredilebilir” nitelikte iseler rehin konusu yapılabilecektir. Devredilebilir, bağımsız ve ekonomik değeri olan alacaklar ve haklar rehin konusu yapılabilecekken, başkasına devredilemeyen, intifa ve sükna hakkı gibi haklar, devredilebilir nitelikte olmadıkları için rehin konusu yapılamayacaklardır.²⁵⁸

TRK, yapmış olduğu düzenlemelerle, TMK kapsamında taşınırlar üzerine rehin tesis edilmesi imkânını kaldırmamıştır. Aksine, bu imkân aynen devam etmektedir. Bununla birlikte getirmiş olduğu düzenlemelerle, tesis edilen taşınır rehinlerinin bir kısmını kapsam dışı bırakmıştır.

Aksi bir yorum yapılması, Yönetmelik'te yer alan düzenlemenin Kanun'da yer alan birçok hususu ilga ettiğinden bahsedilmesine yol açacaktır ki, hukuken buna imkân yoktur.

3. Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Kurulmuş Araç Rehni

Araç rehinlerinin tesis ve tescil usulü de yukarıda²⁵⁹ detaylı bir şekilde açıklanmış idi. Burada yer verilen istisna ise, TRK kapsamına girmeyen araç rehinleridir. Kaldı ki, TRK m. 8/3'te yer alan “Diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerine ilişkin hükümler saklıdır. Bu taşınır varlıklar üzerinde bu Kanun kapsamında Sicile tescil edilmek suretiyle rehin tesis edilmez.”

---

²⁵⁷ TMK'da taşınırlar şu şekilde tanımlanmıştır: “Taşınır mülkiyetinin konusu, nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçlerdir” (TMK m. 762).

²⁵⁸ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 1030.

²⁵⁹ Bkz. “J. Makine ve Teçhizat, Araç, Ekipman, Alet, İş Makinaları, Elektronik Haberleşme Cihazları Dâhil Her Türlü Elektronik Cihaz Gibi Menkul İşletme Tesisatı”.

şeklindeki düzenlemenin de bu hususta dikkate alınması gerekir. Bu düzenleme gereğince; sair düzenlemelerle rehnin tesisi için tescilin öngörüldüğü varlıklar, TRK’da sayılı varlıklardan biri değilse, artık bu varlıkların TRK kapsamında rehnedilmesi söz konusu olamayacaktır. Araçların rehin konusu yapılabilmeleri için de Trafik Siciline tescili zorunludur.²⁶⁰

TRK’da sınırlı sayıda sayılan varlıklar arasında motorlu araçların bulunmadığını, sadece menkul işletme tesisatı olarak sayılan varlıklar arasında “araçların” zikredilmiş olduğunu tespit etmek mümkündür.²⁶¹ Bununla birlikte, TRK’da bahis konusu edilen menkul işletme tesisatı TİRK’de bahsedilen “*işletmeye tahsis edilmiş*” ibaresi ile birlikte kullanılmadığını hatırlatmak gerekir. Bu durumda, herhangi bir tahsis durumu aramaya gerek olmadığını söylemek mümkündür. Ancak, yine de rehin konusu yapılacak araçlar, diğer şartlar ile birlikte “*menkul işletme tesisatı*” arasında yer almalıdır ki, ticari işlemlerde taşınır rehnine konu edilebilsin.

Bununla birlikte, araç rehinlerinin TMK ve KTK kapsamında yapılmasına mani bir durum söz konusu değildir. TRK’da bahis konusu edilen usulün, TRK’da belirtilen taraf ve içerikte *olmaması* halinde ve bu hal ile sınırlı olarak, araç rehnine uygulanamayacağını belirtmemiz gerekir.

Uygulama Yönetmeliği’nin düzenlemesi (m. 2/ç) de bu minvaldedir. Bu çerçevede, işletme tesisatına dâhil edilebilecek nitelikteki motorlu taşıt araçlarının, TRK kapsamında olup olmayacağını “*rehin veren ve alan tarafa*”²⁶² göre belirlenmesi gerektiği söylenebilecektir.

4. Türk Sivil Havacılık Kanunu’na Göre Kurulan Hava Aracı İpoteği

Her şeyden önce belirtelim ki TRK, TSHK çerçevesinde tesis edilen hava aracı rehinlerini/ipoteklerini TRK’dan istisna etmiştir. TRK’da geçen “*TSHK çerçevesinde*

---

²⁶⁰ Seza Reisoğlu, “Yeni Medeni Kanun’un Bankaları İlgilendiren Başlıca Farklı Düzenlemeleri”, *Bankacılar Dergisi*, Y. 13. S. 40 (2002), 67-74, <<https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/40.pdf>>, s. 74. Erişim: 12.06.2018.

²⁶¹ “Makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makinaları, elektronik haberleşme cihazları dâhil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatı” (TRK m. 5/1.h).

²⁶² Rehin verenler “*tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler*” den biri ise ve rehin alanlar “*kredi kuruluşları ve/veya tacir/esnaf*” ise bu durumda, TRK’daki hususlar birlikte değerlendirilmek suretiyle TRK’ya göre rehin tesis edilmesi gerekir.

tesis edilen hava aracı ipoteği” ifadesinden “*hava aracı rehni/ipoteği bu kanun dışında kurulabilir mi ki, bu kanuna göre tesis edilen hava aracı rehinleri istisna edilmiştir?*” sorusu akla gelebilir. Bunun gibi, TSHK dışında hava aracı rehni tesis edilirse TRK kapsamında olacak mı, TSHK çerçevesinde tesis edilirse kapsam dışı mı olacak? Bu sorulara verilecek cevap şudur: Hava araçları üzerine rehin/ipotek sadece TSHK çerçevesinde tesis edilebildiğinden, bu hususta yorum yapmaya gerek yoktur. Kanun’un ifadesi, malumun ilânından başka bir anlam taşımamaktadır.

Şimdi, hava aracı ve hava aracı üzerine tesis edilen ipoteği kısaca izah etmeye çalışalım: Hava aracı, menkul mal niteliğinde olsa dahi, hava araçlarına ilişkin özel yasal düzenlemenin bulunması nedeniyle, gerek bu varlıklar ile ilgili mülkiyet ve sair hususlar, gerekse konumuz özelinde rehin tesis işleminin konuya özel Kanun hükümleri ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Hava aracı, TSHK m. 3’te şu şekilde tanımlanmıştır: “*Havalanabilen ve havada seyredilme kabiliyetine sahip her türlü araç*”. Bir aracın hava aracı olabilmesi için havalanabilmesi ve havada seyredilmesi gibi iki önemli özelliğinin bulunması şarttır.²⁶³ Genel kabul gören ve halk arasında hava aracı denince ilk akla gelen uçaklar ise de; balon, zeplin veya helikopter gibi vasıtalar da havalanabilen ve seyredilen araçlar olarak “hava aracı” niteliğindedirler.²⁶⁴

Hava araçları TRK’da rehin konusu varlıklar arasında sayılmadığı halde, Uygulama Yönetmeliği’nde neden bu rehinin kapsam dışında olduğu ifade edilmiştir?

TRK’nın 5’inci maddesi, üzerinde rehin tesis edilebilecek taşınır varlıkları, Maddenin değiştirilmesinden önce sınırlı sayıda (numerus clausus) belirtmiş iken;

---

²⁶³ Serdar Hızır/Alisher Turaev, “Türk Hukuku’nda Hava Araçları Üzerinde İpotek Tesis Edilmesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 57. S. 3. (2008), s. 375–376.

²⁶⁴ Bu konuda Kurt, şu ifadeleri kullanmaktadır: “*Hobi maksadıyla kullanılan motorlu paraşütler vb. de genel olarak bu tanıma uygundur. Ancak bunların hava aracı sayılıp sayılmayacağı kuşku doğurmaya elverişlidir. Kanaatimizce bu araçların basitliği, hacmi, hızı gibi unsurları dikkate alındığında TSHK’nın tanımladığı anlamda hava aracı sayılamaz. Teknolojik gelişmeler her gün karşımıza farklı özellik ve işlevlere sahip yeni hava araçları çıkarmakla birlikte, sivil hava aracı olarak genellikle sabit veya hareketli kanatlara sahip olup yolcu veya yük taşımaya elverişli olan uçak ve helikopterlerin bu kapsamda olduğunu söyleyebiliriz. Bu anlamda “yolcu” yalnızca uçuş ekibi veya tek bir pilottan dahi ibaret olabilir*” Ekrem Kurt, “Sivil Hava Aracı Mülkiyetinin Kazanılması, Devri ve Sona Ermesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XXI. S. 2 (2017) <http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/21_2_2.pdf> (Erişim: 30.12.1017), s. 51.

7099 s. Kanun ile bu prensip (sınırlı sayı prensibi) genişletilmiş ve “benzeri her türlü taşınır varlık ve haklara” şamil kılınmıştır.

Özel yasal düzenlemeye tâbi bu varlıkların rehni için öncelikle TMK’deki genel düzenlemelere bakmak uygun olacaktır. TMK’deki düzenlemeye göre (m. 940/II); bir resmi sicile tescili zorunlu taşınır eşyanın teslimsiz olarak rehnedilebileceğini söylemek mümkündür.²⁶⁵ Hava araçları da teslimsiz rehnedilebilecek varlıklardan olmakla birlikte TSHK’da yer alan düzenlemelere göre rehnedilebilecektir.

TSHK’da bu hususta şu düzenlemeler yer almaktadır:

“Bir alacağın temini için hava aracı üzerinde ipotek tesis olunabilir. Hava aracı ipotegi, alacaklıya hava aracı bedelinden alacağını alma yetkisini verir. Müstakbel alacaklar veya şarta bağlı olan bir alacak için dahi ipotek tesis edilebilir.” (TSHK m. 69)

“Hava araçları üzerinde malik ile alacaklıların anlaşmaları ve sicile tescil ile ipotek tesis olunabilir. İpotek tesisine ait anlaşmaların yazılı şekilde yapılması ve imzaların noterce onanmış olması şarttır.” (TSHK m. 70)

TSHK, hava araçlarının teslimsiz rehnedilebileceğini ifade etmekle birlikte bu taşınır rehnine “hava aracı ipotegi” ibaresini kullanmıştır.

Hava aracı ipotegi, belirtilen düzenlemeler dikkate alındığında hava aracı ipoteginin iki şarta bağlı olduğu sonucuna ulaşılabilecektir: “İpotek sözleşmesinin yapılması” ve “ipotegin hava araçları uçak siciline tescili”.

Borçlar hukukunda genel kural şekil serbestisi ise de, hava aracı ipotegi sözleşmesi, TSHK ile bir “geçerlilik şartına” bağlanmıştır. Sözleşmenin “yazılı olması” ve “imzaların noterce onanmış olması” geçerlilik şartıdır. Teminat sözleşmelerinde rastladığımız illilik ilkesi,²⁶⁶ hava aracı ipotegi için de geçerli olup

---

²⁶⁵ Şeref Ertaş, “Tescilli Taşınır Rehinleri”, *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, C. 8. S. Özel Sayı, Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan (2013), s. 1181.

²⁶⁶ Teslime bağlı rehin sözleşmelerinde *soyutluluk* görüşünün taraftarları var ise de, tescile tabi rehinlerin ve özellikle de ticari işlemlerde taşınır rehнинin taşınmaz rehnine benzer nitelikleri ve TMK’da taşınmaz hükümlerine atıf yapan TRK hükümleri çerçevesinde *sebebe bağlı hukuki işlem* şeklinde tesis edilebileceğini belirtebiliriz. Sebebe bağlı hukuki işlem hakkında detaylı bilgi için bkz. Faruk Acar, *Rehin Hukuku Dersleri* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015), s. 163–181; Bilgehan Çetiner, *Taşınmaz Teminatı* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2015), s. 114–125; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 911–915; Erol Cansel/Çağlar Özel, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 2014, s. 61.

(sebebe bağı hukukî işlem), geçersiz bir ipotek sözleşmesine dayanılarak hava aracı ipoteği tescil edilmiş olsa bile ipotek hakkı doğmayacaktır.

İpotek hakkının uçak siciline tescil edilmesi şarttır. Bu tescilin hukuki niteliği, kurucu nitelikte olmasıdır. Buradan şu sonuç da çıkacaktır: *Sicile kayıtlı olmayan hava araçları üzerinde ipotek tesis edilemeyecektir.*²⁶⁷

Hava araçları olarak ifade edilen varlıkların neler olabileceği yukarıda ifade edilmiş olmakla birlikte, rehin konusu yapılabilecek hava araçlarının, TSHK'nın 3/b maddesi uyarınca “*Türk sivil hava araçları*” olabileceğini belirtmek gerekir. Bu bağlamda, yolcu ve/veya yük taşıyabilen balon, zeplin, helikopter ve uçak gibi araçlar, mülkiyet esasına göre rehin konusu yapılabilecek varlıklar olarak karşımıza çıkacaktır.²⁶⁸

Hava araçlarının ipoteği ile ilgili olarak kısaca bilgi verildikten sonra, ticari işlemlerde taşınır rehninde hava aracı ipoteğinin, Uygulama Yönetmeliği m. 2/d ile açıkça kapsam dışında bırakılmış olmasının, işletmenin tamamının rehnedilmesi halinde işletmeye tahsis edilen tüm taşınır varlıkların da rehin kapsamına alınmış olacağından mütevellit olabilir. Yapılan açık düzenleme ile işletmenin tamamı rehnedildiğinde, hava araçlarının rehin kapsamında olmayacağı söylenebilecektir. Zira hava araçları TRK'da rehin konusu yapılabilecek varlıklar arasında sayılmamış olduğu gibi TRK m. 8/3'te yer alan düzenleme ile de adeta kapsam dışında bırakılmıştır. Nihayet, Uygulama Yönetmeliği kesin ifadesiyle bu taşınırın TRK kapsamında rehnedilemeyeceğini ifade etmiştir. Sonuç itibariyle uçak siciline kayıtlı olan hava araçları, TSHK çerçevesinde ipotek edilmeye devam olunacaktır.²⁶⁹

---

²⁶⁷ Hızır/Turaev, s. 380-381.

²⁶⁸ Gülen Sinem Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, Ankara 2012), s. 32-33.

²⁶⁹ Aynı görüş için bkz. Funda Kurtuluş, “Hava Aracı İpoteği”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 3. S. 1. (2017), s. 154–187.

5. Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kurulan Gemi İpoteği

Buradaki açıklamalarımız sadece gemi siciline kayıtlı gemiler²⁷⁰ ile ilgili olacaktır.

Sicile kayıtlı gemiler, TTK m. 1014 hükmü çerçevesinde ipotek/rehin edilebilecektir. Söz konusu düzenleme şu hükmü amirdir: *“Bir alacağı teminat altına almak için gemi üzerinde ipotek kurulabilir. Gemi ipotegi alacaklıya, alacağını, geminin bedelinden alma yetkisini verir. Sicile kayıtlı gemilerin sözleşmeye dayalı rehni sadece gemi ipotegi yolu ile sağlanır. İleride doğabilecek veya şarta ya da kıymetli evraka bağlı bir alacak için de ipotek kurulabilir...”*

Buna göre sözleşmeye dayalı gemi rehni sadece gemi ipotegi yolu ile kurulur. Gemi ipoteginin kurulması ise devam eden maddede (m. 1015) şu şekilde ifade edilmektedir: *“Gemi ipoteginin kurulması için geminin maliki ile alacaklının gemi üzerinde ipotek kurulması hususunda anlaşmaları ve ipotegin gemi siciline tescil edilmesi şarttır.*

(2) İpotegin kurulmasına ilişkin sözleşmelerin yazılı şekilde yapılması ve imzalarının noterce onaylanması gerekir. Bu anlaşma gemi sicil müdürlüğünde de yapılabilir. Bu şekillerden birine uygun olarak yapılmadıkça ipotegin kurulmasına dair anlaşma geçerli olmaz.”

Gemi ipotegi tesis usulü, hava aracı üzerine tesis edilecek ipotek ile benzerdir. Sadece müracaat makamları arasında fark vardır. Bu nedenle, hava aracı ipotegi ile ilgili TRK bakımından yaptığımız genel açıklamaların bu ipotek çeşidi için de geçerli olduğunu belirtmekle iktifa ediyoruz.

---

²⁷⁰ Sicile kayıtlı olmayan gemiler de bulunmakla birlikte, TTK m. 957'de şu hüküm bulunmaktadır: *“Onsekiz gros tonilatoda ve daha büyük her ticaret gemisinin maliki, tescil isteminde bulunmak zorundadır”.*

TTK m. 958'de de *“Türk Bayrağını çekme hakkına sahip ticaret gemileri ile 935 inci maddenin ikinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerinde yazılı gemiler” de gemi sicilen tescil edilebilir iken, “Türk gemisi olmayan gemilerle, yabancı bir gemi siciline kayıtlı bulunan Türk gemileri, donanmaya bağlı harp gemileri, yardımcı gemiler ve Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine özgülenmiş gemiler Türk Gemi Siciline tescil olunamaz”* şeklinde bir hüküm ihdas edilmiştir.

6. Maden Kanunu'na Göre Kurulan Maden Hakları ve Cevher Rehni

Maden ve cevher rehnine ilişkin açıklamalar yukarıda²⁷¹ açıklandığından burada sadece kısa açıklama yapılacaktır.

Uygulama Yönetmeliği “*maden hakları ve cevher rehni sözleşmelerine*” Yönetmelik hükümlerinin uygulanmayacağını açıkça tanzim etmektedir. TRK da “*idari izin niteliğinde olamayan ruhsatların rehin konusu yapılabileceğini*” tanzim etmektedir.

Maden işletme ruhsatı ile maden işletme iznini şu şekilde tanımlamak mümkündür: “*İşletme ruhsatı: “İşletme faaliyetlerinin yürütülebilmesi için verilen yetki belgesini ifade eder. İşletme İzni: Bir madenin işletmeye alınıp üretim yapılabilmesi için verilen izni ifade eder.”*”²⁷² Maden ruhsatı, ruhsatta belirtilen alanda olmak kaydıyla ve verilen ruhsatta yazılı olan süre boyunca, projeye uygun olarak maden işletme yetkisini veren bir haktır.²⁷³

Bu durum dikkate alındığında maden işletme ruhsatı üzerine, TRK kapsamında rehin tesisinin, TRK’da belirtilen şartlarla mümkün olduğunu belirtmeliyiz. Bununla birlikte özellikle, ayrı bir niteliği bulunan cevherin rehnedilmesinin TRK kapsamında değil Maden Kanunu veya TMK çerçevesinde rehnedebileceğini de belirtmek gerekir.²⁷⁴ Kaldı ki, TRK kapsamında rehin konusu yapılabilecek varlıklar 5’inci maddede sayılmış, maden hakları ve cevheri de istisna edilmiştir. Ayrıca, Uygulama Yönetmeliği’nin 2/f maddesinde belirtilen istisnaya rağmen, 7099 sayılı Kanun ile ilave edilen “*ve benzeri taşınır varlık ve hak*” olarak maden hak ve maden cevherini rehin konusu yapılabilecek varlık ve haklara dâhil etmeye çalışmanın, amaca hizmet etmeyeceği kanaatindeyiz.

---

²⁷¹ Bkz. “G. Başka Bir Sicile Kaydı Öngörülmeyen ve İdari İzin Belgesi Niteliğinde Olmayan Her Türü Lisans ve Ruhsatlar”

²⁷² Maden Faaliyetleri İzin Yönetmeliği m. 4/ö, p. (RG, 21 Haziran 2005, Sayı 25852)

²⁷³ Günay, s. 85.

²⁷⁴ Aksi düşünce için bkz. Elif Cemre Hazıroğlu, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nda Sicilli Taşınır Varlıkların Durumu ve Ticari İşletme Rehninin Bunlar Üzerindeki Etkileri”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 33. S. 2. (2017), s. 189-190.

B. İşletmenin Tamamı Üzerine Rehin Tesisi

“Ticari işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması hâlinde, rehlin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlık rehnedilmiş sayılır.” (TRK m. 5/2)

Bu düzenleme, TİRK zamanında yaşanan tartışmaları sona erdirecektir. Zira TİRK’e göre işletmeye tahsis edilmiş tüm menkul işletme tesisatının rehin konusu yapılması bir zorunluluktur. Tüm menkul işletme tesisatının, rehlin kurulduğu anda, ticari işletme rehnine bir şekilde dâhil edilmemiş olması halinde rehlin geçersizliğinden bahsedilebilecekti.

İşletme tesisatının eksik yazılması, gerçekten rehlin sakatlanmasına yol açar mıydı? Özellikle birçok il ve ilçede şubesi olan ticarî işletmede, işletme tesisatının tam ve ayırıcı özellikleri ile yazılması sorun teşkil eder. Bu bakımdan en ufak eksikliğin bir geçersizlik nedeni sayılması hakkaniyete uygun düşmeyecektir. Eğer işletme tesisatının değerce ağırlıklı kısmı yazılmış, bazı değerler unutulmuş ise rehni geçerli tutmak belki de doğru olacaktır. Sadece senette yazılmayan değerler rehin dışı kalır.²⁷⁵

TİRK’in 3’üncü maddesinin 1’inci fıkrasının (a) ve (b) bentleri zorunlu unsur olduğundan, (a) bendindeki ticaret unvanı, varsa işletme adı mutlaka listede yer alacaktır. Ancak yasada yer aldığı şekilde rehne dâhil unsurların (m. 4) -menkul işletme tesisatının- tam listesinin sözleşmede yer alması tereddüde yol açabilecektir. Burada ticari işletmenin başlıca makine, araç, alet ve motorlu nakil araçlarının esas alınacağı, teferruat niteliğinde olan veya tereddüt edilen taşınırların rehin kapsamı dışında kalacağına kabulü yasa koyucunun iradesine uygun olacaktır. 3’üncü maddede “tesisat”tan söz edilmesi de bu görüşü kuvvetlendirmektedir. Kaldı ki, ana unsur niteliğinde olmayan münferit unsurların listede yer almaması nedeni ile ticari işletme rehlinin geçersizliğini ileri sürmek bir hakkın kötüye kullanılması sayılabilecektir.²⁷⁶

²⁷⁵ Şeref Ertaş, “Ticari İşletme Rehni”, *DEÜHFD, İrfan Baştuğ Anısına Armağan*, 7. Özel Sayı (2005), 39–50 <<http://hukuk.deu.edu.tr/dosyalar/dergiler/DergiMiz7-ozel/PDF/ertas2.pdf>> (Erişim:04.03.2017), s. 41-42.

²⁷⁶ Ertaş, s. 43-44.

Durum böyle olmakla birlikte, rehin alacaklıları bu hususta titiz davranmakta ve tüm menkul işletme tesisatının rehin sözleşmesine dahi olduğundan emin olmak için gerekli tüm tedbirleri almakta idiler.

Artık TRK, bu husustaki endişe ve tartışmaları sona erdirmiştir. Kanun'un 5'inci maddesinin 6'ncı fıkrasında şu hüküm tesis edilmiştir: *“Rehin hakkı bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen varlıklardan biri veya birden fazlası üzerinde kurulabilir.”*

Kanun'un (5/2) maddesi hakkında yukarıda²⁷⁷ da açıklama yapıldığından daha fazla detaya girilmemiştir.

C. Rehin Konusu Varlıkların Diğer Sicillere Tescili

“Bu varlıkların rehni diğer kanunlarca bir sicile tescilini gerektiriyorsa bu rehin ilgili sicillere bildirilir. Bu varlıklar üzerinde diğer kanunlar uyarınca önceden bir rehin hakkı tesis edilmiş olması hâlinde bu Kanun çerçevesinde tesis edilerek bildirilen rehin sonraki sırada yer alır. Ticari işletme ve esnaf işletmesi rehinleri ticaret veya esnaf siciline bildirilir. Birinci fıkroda yer alan diğer taşınır varlıkların borcu karşılama hâlinde işletmenin tümü üzerinde rehin kurulamaz.” (TRK m. 5/2)

Çalışmamızın ilgili kısımlarında, bazı özel sicillerden bahsedilmişti. Mesela, vagonların rehni için TCDD nezdindeki sicil ve hayvanların rehni için icra müdürlükleri nezdinde tutulan siciller. Bu düzenlemeden sonra, ilgili rehin konusu varlıklar için tutulan farklı siciller söz konusu ise, rehin hususunun bu sicillere de bildirilmesi gerekir. Bununla birlikte bu bildirim kimin yapacağı, Kanun'da belirtilmemiştir. Yukarıda da belirtildiği üzere, Rehinli Taşınır Sicili'ne tescil işlemini yapan sicil yetkilisinin ayrıca ilgili sicillere bildirim yapması en uygun yöntem olarak düşünülmektedir.

Maddede ifade edilen *“Bu varlıklar üzerinde diğer kanunlar uyarınca önceden bir rehin hakkı tesis edilmiş olması hâlinde bu Kanun çerçevesinde tesis edilerek bildirilen rehin sonraki sırada yer alır”* şeklindeki hükmün uygulanmasında sorunlar çıkması muhtemeldir. Mesela, ticari hat üzerinde bu Kanun'dan önceki dönemde, rehin sözleşmesi ile önceki tarihte bir rehin tesis edilmiş olsun. Bu şekildeki rehin işleminde tescilin söz konusu olmadığı dikkate alındığında Kanun'un yürürlüğünden

---

²⁷⁷ Bkz. “III. N. Ticari İşletme veya Esnaf İşletmesi”.

sonra aynı varlık üzerine tesis edilecek rehinde, bu varlık üzerinde önceki tarihli bir rehnin olduğu nasıl tespit edilecektir? Belki, rehin tesisinden sonra, muhtemel bir cebri icra işleminde, rehnin varlığı bir istihkak iddiası ile ortaya atılabilir ve ancak o zaman sıralamada öne geçebilir.

Kanun'un yürürlüğünden sonra ilk defa tesis edilecek rehinlerde, "tescil" esas unsur olduğu için bu şekilde bir sorunun çıkma ihtimalinden bahsedilemeyecektir.

Maddede yer alan "*Ticari işletme ve esnaf işletmesi rehinleri ticaret veya esnaf siciline bildirilir*" şeklindeki ibare ile TİRK döneminde geçerlilik şartı olan ticaret siciline tescil unsuru bir "*bildirme*" yükümlülüğüne dönüşmüştür. Bildirme zorunlu ise de kurucu unsur, Rehinli Taşınır Sicili'ne tescildir. Aleniyeti sağlayan unsur da yine Rehinli Taşınır Sicili'ne tescildir.

D. Müstakbel Varlıkların Rehni

"İşletmelerin müstakbel taşınır varlıkları üzerinde rehin hakkı kurulabilir. Rehinli müstakbel taşınır varlık üzerindeki tasarruf yetkisi, bu varlıkların mülkiyete konu edilmesini müteakip kullanılabilir. Rehin, işletmelerin mevcut veya müstakbel taşınır varlıklarının getirileri üzerinde kurulabilir. Her tür sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacaklar rehne konu edilebilir." (TRK m. 5/3, 4, 5)

Buradaki ibareleri iki başlık altında incelemek gerekir.

1. Müstakbel Taşınır Varlık ve Rehin Tesis Yetkisi

Mülga TİRK zamanında ticari işletme rehinlerinde bir sorun olarak karşımıza çıkan hususlardan biri, ticari işletmeye sonradan dâhil edilen taşınırın de rehin konusu yapılabiliyor yapılamayacağı idi. TRK'da bu husustaki açık düzenleme ile müstakbel alacakların da rehne dâhil edilebileceği ifade edilmektedir. Ancak burada müstakbel ve muhtemel taşınır varlık arasındaki ayırım doğru yapılmalıdır. Ayrıca, müstakbel taşınır varlıklar, TRK'nın 5'inci maddesinde sayılı tüm varlıkları mı ifade edecektir? Bu husus da açıklanmaya muhtaçtır.

Gerçekten, üzerinde rehin hakkı kurulabilecek taşınır varlıklar olarak ifade edilenler göz önüne alındığında, müstakbel ibaresinin eklenmesi halinde tuhaf sonuçlar ortaya çıkacaktır. Mesela "*müstakbel ticaret unvanı ve/veya işletme adı*"nın rehin konusu yapılabileceği nasıl söylenebilecektir. Zira ticaret unvanının müstakbel

olması muhaldir. Ticaret unvanı, ticaret siciline tescili zorunlu ve tescil ile elde edilebilecek bir varlıktır.²⁷⁸ İşletmenin kuruluş aşamasında sicile tescil edilmeyen bir ticaret unvanından bahsedilemeyecektir. Müstakbel ticari proje için de benzeri endişeler ifade edilebilir. Müstakbel alacak için ise, yukarıda²⁷⁹ bir kısım açıklama yapılmıştır.

Bir varlığın muhtemel olması ile müstakbel olması arasında da fark vardır. Muhtemel olgusunun, ortaya çıkıp çıkmayacağı kesin belli değildir, bir ihtimal söz konusudur. Müstakbel olması ise, beklenen bir durumu, ortaya çıkmasının kural olarak beklendiği bir durumu ifade eder. Meseleye alacak hakkı bakımından bakacak olursak, müstakbel (beklenen) bir alacaktan bahsedebilmek için, bir hukukî ilişkinin (temelin) mevcut olması gerekmektedir. İşçiler ve memurların işveren nezdindeki işleyecek ücret alacakları, kiralayanın kiracıdan olan işleyecek kira alacağı müstakbel alacalara misal olarak gösterilebilir. Müstakbel alacaktan bahsedebilmek için, *hukuki münasebetin varlığı*, alacağın *bu hukuki münasebet sebebiyle* borçluya ödenmesi ve bu hukuki münasebette *devamlılık* bulunması gerektiğini söyleyebiliriz. Yerleşik Yargıtay uygulaması²⁸⁰ da bu yöndedir. Mevcut olan bir hukukî ilişkiye (temele) dayanmayan, sırf ümit ve ihtimale dayanan alacakları, buradaki anlamda “*müstakbel alacak*” olarak nitelendirmek mümkün değildir.

Müstakbel taşınır varlık olarak en basit örnek, tarım ürünleri için verilebilir. Ekilen ve ekildiği, bakımı yapıldığı için ürün vermesi beklenen bir durum söz konusu ise, müstakbel üründen bahsedilir. Gerekli tüm hukuki ilişkileri kurulmuş ve siparişi verilmiş olan bir menkul işletme tesisatının henüz teslim edilmemiş olması halinde dahi müstakbel varlık olarak rehin konusu yapılması mümkündür. Müstakbel olması, muhtemel olmasından daha kuvvetli olduğundan ve beklenen bir durumu ifade

---

²⁷⁸ Geniş açıklama için bkz. Oruç Hami Şener, s. 496–533.

²⁷⁹ Detaylı açıklamalar için bkz. “A.3.b. “Müstakbel Alacak” Rehni ve Müstakbel Alacakların “Belirli İş veya Konu” İle Sınırlandırılması”.

²⁸⁰ Konuya ilişkin Yargıtay kararları için bkz. Y.12. HD, E. 2016/19214, K. 2017/10956, T. 19.09.2017; Y.23.HD, E. 2015/6805, K. 2017/1722, T. 08.06.2017; YHGK, E. 2014/2372, K. 2017/379, T. 01.03.2017; Y. 23. HD, E. 2015/6788, K. 2015/6482, T. 12.10.2015; Y. 12. HD, E. 2015/10053, K. 2015/21168, T. 15.09.2015; Y. 15. HD, E. 2015/1583, K. 2015/2100, T. 21.04.2015; Y. 8. HD, E. 2013/4195, K. 2013/9316, T. 17.06.2013. (www.hukukturk.com) Erişim: 21.05.2018.

ettiğinden, burada düzenlemiş olmasının, finansmana erişimi kolaylaştırma bakımından önemli olduğu kanaatindeyiz. Bununla birlikte, düzenlemenin daha açık olması uygun olacaktır. Müstakbel taşınır varlığın, bu özelliğe uygun varlıklar olarak belirtilmesi gerekirdi. Bununla birlikte, maddenin devamındaki “*rehinli müstakbel taşınır varlık üzerindeki tasarruf yetkisi, bu varlıkların mülkiyete konu edilmesini müteakip kullanılabilir*” şeklindeki ibare, bu hususta bir fikir vermektedir. Ayrıca, şunu da belirtmek gerekir ki, tasarruf yetkisi, malik olunduktan sonra söz konusu olacaksa, bu hakkın kime ait olmasından bahsedilmektedir? Rehin veren mi, alan mı? Kanaatimizce, bu rehin türünün tescilli rehin türü olması nedeniyle bu yetkinin rehin verene ait olması gerekmektedir.

Bunun yanında, borçlandırıcı işlem olan rehin verme işlemi için rehin konusu varlığa malik olmaya gerek yoktur. Bu sonuca, TRK ve Uygulama Yönetmeliği’ndeki düzenlemelerden²⁸¹ de ulaşılabilir. Borçlar hukuku anlamında da genel durum budur. Önemli olan, ifa anında malik olmaktır. Rehin verenin, rehin kurma borcunu ifa edebilmesi için, malik olması gerekecektir. Bu açıklamalardan yola çıkarak, Kanun’daki düzenlemeden rehin alanın tasarruf yetkisinin amaçlandığını söylemek daha doğru sonuca ulaştıracaktır. Yani, rehin alanın, rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapabilmesi, rehin konusu müstakbel varlığın rehin verenin mülkiyetinde olmasına bağlıdır.²⁸²

Bu açıdan bakıldığında; müstakbel varlığın rehin verenin mülkiyetine geçmemesi halinde rehin alanın hakkını kullanamayacak olmasından dolayı, rehin işleminin teminat fonksiyonunu yerine getiremediğinden bahsedilebilecektir. Bu nedenle, müstakbel ibaresinin daha kesin bir durum şeklinde anlaşılması yerinde olacaktır. *Tarlaya ekilen tohumun, müstakbel tarım ürünü olarak rehin konusu yapılmasına rağmen, havanın kurak gitmesi nedeniyle ürünün zayi olması veya yurt dışından sipariş edilen ve işletmeye tahsis edilen menkul işletme tesisatının yurt dışı firması tarafından tüm anlaşmalara ve resmi yazışmalara rağmen gönderilmemiş olması* bir risk olarak karşımıza çıkacaktır. Müstakbel taşınır varlığın rehin konusu

---

²⁸¹ TRK m. 3, 4; Uygulama Yönetmeliği m. 10.

²⁸² Antalya/Acar, s. 86-87.

yapılması halinde rehin alanın, bu hususta kendini güvenceye alabilecek sözleşme maddelerini rehin sözleşmesine ilave ettirmesi, menfaati icabıdır.

2. Her Tür Sözleşmeden Doğan Mevcut veya Müstakbel Alacaklar

Mevcut veya müstakbel alacak hakkının rehin konusu yapılabileceğinde tereddüt bulunmamaktadır. Bu alacak hakkının dayanağı ilişkinin ne olması gerektiği de “alacaklar” ile ilgili yapılan açıklamada²⁸³ detaylı bir şekilde açıklanmış idi. Burada, madde metnine alınan “her türlü sözleşmeden” ibaresi, bu alacak hakkının sözleşmesel bir ilişkiye dayanması gerektiğini izah içindir. Bu sonuca genel olarak varılması mümkün ise de açıkça sözleşmeden ve “her türlü sözleşmeden” yazılmış olması, tereddüt edilebilecek hususları ortadan kaldırmıştır. Sözleşme niteliğinde de olsa finansal kiralama işlemine konu alacak hakkının bu rehin kapsamına alınamayacağı,²⁸⁴ kendi özel kanunundaki düzenlemeden kaynaklandığını ifade ederek konuya ilişkin bu kadarlık açıklama ile yetiniyoruz.

E. Onaya Tâbi Rehın ile Üçüncü Kişilerin Rehın İşlemleri

“Kendi mevzuatı gereğince bir onaya tâbi olan lisans ve ruhsatların rehni bu onayın alınması hâlinde mümkündür. Mevzuatı gereği özel sicillerine kaydı gereken rehınler Sicile bildirilir. Buna ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir. Üçüncü kişiler, bu Kanun kapsamında borçlu lehine teslimsiz taşınır rehni kurabilir.” (TRK m. 5/7, 8, 9)

Rehin konusu olabilecek varlıklar arasında “başka bir sicile kaydı öngörülmeden ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatlar” da sayılmıştır.

Elektrik enerjisi, alım satıma konu edilebilen bir varlıktır. Elektrik enerjisinin alım satıma konu edilmesi, yasal düzenlemeler ile belirlenmiştir. Bu rehin kapsamına girebilecek olan varlık kavramının, bu husustaki lisans hakkı olduğu kanaatindeyiz. Bu çerçevede, Elektrik Piyasası Kanunu ve Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği kapsamında elektrik piyasasında faaliyet göstermek isteyen tüzel kişilere Enerji

²⁸³ Bkz. Detaylı açıklamalar için bkz. “A.3.b. “Müstakbel Alacak” Rehni ve Müstakbel Alacakların “Belirli İş veya Konu” İle Sınırlandırılması”.

²⁸⁴ Bkz. “İ. Kiracılık Hakkı”.

Piyasası Düzenleme Kurumunca verilecek lisans belgesinin de rehin konusu yapılabileceğini söylemek mümkün olacaktır.

Burada düzenlenen bir diğer husus da, üçüncü kişilerin borçları için, borçlu olmayanlar tarafından da rehin verilebileceğidir. Diğer bir ifadeyle, alacaklı lehine rehin tesis işleminin yapılabilmesi için rehin verenin aynı zamanda borçlu olması gerekmez. Borçlu olmayan, fakat bu Kanun'da belirtilen ve rehin verebilecek konumda olan bir taraf da gerçek veya tüzel kişinin borçları için rehin verebilecektir.

Rehin verenin tüzel kişilik olması durumunda özel bir durumun varlığından da bahsetmemiz gerekir. İpotek tesis işlemlerinde olduğu gibi, rehin verenin aynı zamanda borçlu olmadığı durumlarda, rehin verenin ehliyetinin incelenmesi gerekir. Zira tüzel kişilerin ehliyetleri, ana sözleşmelerinde belirlenebilir, sınırlandırılabilir. Bir tüzel kişinin, başkasının borçları için ipotek verebilmesi için bu hususta ana sözleşmesinde bir sınırlandırma veya yasaklamanın bulunmaması gereklidir. TRK'da “*üçüncü kişiler, bu Kanun kapsamında borçlu lehine teslimsiz taşınır rehni kurabilir*” ifadesi kullanılmıştır. Tüzel kişilerin gerek kendi borçları, gerekse de üçüncü kişilerin borçları için rehin verme ehliyetlerinin (mevzuatında bir yasaklama veya sınırlama olmaması kaydıyla), ana sözleşmeleri incelenmek suretiyle tespit edilmelidir.²⁸⁵

Bununla birlikte, üçüncü kişiler olarak ifade edilen *borçlu olmayanlar*, rehin verebilecekler arasında sayılan “*tacir, esnaf, çiftçi, serbest meslek erbabı, üretici örgütü*” dışında bir işletme veya kişi olursa durum ne olacaktır? TRK'ya göre rehin verebilecek olanlar sınırlı olarak sayılmıştır. Ancak, yine TRK'ya göre üçüncü kişiler de rehin verebilecektir. Bu açık bir şekilde tanzim edilmiştir.

TRK m. 5/9'da ifade edilen “*üçüncü kişiler*”in TRK m. 3'te sayılanlardan biri olması halinde herhangi bir sorun ortaya çıkmayacaktır. Rehin verenler, kimin borçları için rehin verebilecektir? TRK'nın yukarıda yer verilen hükümleri dikkate alındığında, TRK m. 3'te sayılanların, bu sıfatı taşımayan üçüncü şahısların borçları için, ticari işletmeleri dâhil olmak üzere, TRK m. 5/1'deki taşınır varlık ve hakları rehin vermesinin mümkün olduğu söylenebilecektir.²⁸⁶

---

²⁸⁵ Kandemir, s. 281.

²⁸⁶ Antalya / Acar, s. 27.

F. Bütünleyici Parça ve Eklentilerin Rehin Kapsamında Olması Hususu

TRK’da, rehin konusu varlıklar ile birlikte bunların eklenti ve bütünleyici parçalarının da rehin kapsamında olup olamayacağı düzenlenmiştir.

Reisoğlu’na²⁸⁷ göre; TİRK’de ticarî işletme rehni, işletmenin alacaklarını, kira gelirlerini, müşteri çevresini, işletmenin ürettiği stokunda bulunan malları ve hammaddeleri kapsamamaktadır. Çünkü TİRK’de, taşınmaz ve taşınır rehninde olduğu gibi rehni; eklenti, semereleri, bütünleyici parçaları kapsayacağına ilişkin hüküm yoktur. Bununla birlikte Ertaş,²⁸⁸ bu hususun sözleşme ile genişletilebileceği, sözleşmeye yazılması halinde bu varlıkların rehne dâhil edilebileceğini belirtmektedir.

Artık bu tartışmalar sona ermiş durumdadır. TRK, açık düzenleme yaparak, “taşınır varlık üzerindeki rehin hakkı, o varlığın bütünleyici parçasını da kapsar”²⁸⁹ şeklinde bir hüküm ihdas etmiştir. Buna göre, rehin konusu varlığın bir bütünleyici parçası varsa, asıl varlığın rehni ile birlikte, o da rehin kapsamına dâhil olacaktır.

Öyleyse; bütünleyici parça (mütemmim cüz) ne demektir? “*Bütünleyici parça, yerel âdetlere göre asıl şeyin temel unsuru olan ve o şey yok edilmedikçe, zarara uğratılmadıkça veya yapısı değiştirilmedikçe ondan ayrılmasına olanak bulunmayan parçadır.*” (TMK m. 684)

Bütünleyici parçanın tanımından, öğelerinin fiziksel (dış) ve işlevsel (ekonomik/iç) bağlantı ile bağlantının sürekliliği olduğu²⁹⁰ anlaşılacaktır. Burada, bütünleyici parçalar ve eklentiler rehin edilmeleri bakımından ele alınacaktır.

Bütünleyici parçalar üzerinde bağımsız olarak rehin kurulamaz. Sonradan eklenen bütünleyici parçalar rehni kapsamına dâhil olmaz. Bütünleyici parça aslından ayrılmışsa bunun, rehinli alacaklının zilyetliğinde bulunduğu sürece teminatın kapsamına dâhil olacağı kabul edilmelidir. Rehni paraya çevrilmesi sırasında henüz asıldan ayrılmamış doğal ürünler teminatın kapsamı içindedirler. (TMK m. 947/f. 3) Paraya çevirmeden önce doğal ürünler asıldan ayrılırlarsa, teminata dâhil olmazlar ve

---

²⁸⁷ Reisoğlu, s. 4.

²⁸⁸ Ertaş, “Ticari İşletme Rehni”, s. 42.

²⁸⁹ TRK m. 6/1.

²⁹⁰ Rona Serozan, *Eşya Hukuku I*, 3. Baskı, İstanbul 2014, s. 221.

bunların malike geri verilmesi gerekir. Fakat taraflar anlaşarak, asıldan ayrılan doğal ürünlerin teminatın kapsamına dâhil olacağını kabul edebilirler.²⁹¹

Eklenti hakkında açıklama yapmadan önce, TMK'daki tanımını vermek uygun olacaktır: “*Eklenti, asıl şey malikinin anlaşılabilen arzusuna veya yerel âdetlere göre, işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için asıl şeye sürekli olarak özgülünen ve kullanılmasında birleştirme, takma veya başka bir biçimde asıl şeye bağlı kılınan taşınır maldır.*” (TMK m. 686) Eklenti sayılan taşınır mal, halen hukuki varlığını sürdürmekte olup bağımsız eşya sıfatını devam ettirmektedir. Bu bakımdan da eklenti, bağımsız mal vasfını kaybeden ve asıl şey ile çok sıkı maddi bağlantısı olan bütünleyici parçadan ayrılır.²⁹²

TMK'daki düzenlemeye göre eklenti, teslimine bağlı rehinde rehin kapsamına girmektedir. TMK m. 862, şu hükmü havidir: “*Rehin, taşınmazı bütünleyici parçaları ve eklentileri ile birlikte yükümlü kılar. Rehinin kuruluşu sırasında makine, otel döşeme eşyası gibi açıkça eklenti olarak gösterilen ve tapu kütüğünde beyanlar sütununa yazılan şeyler, kanuna göre bu nitelikte olamayacakları ispat edilmedikçe eklenti sayılır. Üçüncü kişilerin eklentiler üzerindeki hakları saklıdır.*” Taşınır rehinine ilişkin TMK m. 947 de “*Rehin, taşınırı eklentileriyle birlikte kapsar. Aksi kararlaştırılmış olmadıkça alacaklı, rehinli taşınırın doğal ürünlerini, bütünleyici parçası olmaktan çıkınca malike vermekle yükümlüdür. Rehin, paraya çevirme sırasında bütünleyici parça niteliğindeki doğal ürünleri de kapsar*” hükmünü düzenlemektedir. Bu maddede bütünleyici parça zikredilmeden sadece eklentiden bahsedilmiş ise de TMK m. 862'nin taşınır rehni bakımından da kıyas yoluyla uygulanması doğru olacaktır.²⁹³

TRK'daki özel düzenleme çerçevesinde ise, ticari işlemlerde taşınır rehinde eklentiler, kendiliğinden rehin kapsamına girmeyecektir. Bu sonuç, TRK'nın 6'ncı maddesinin 2'nci fırfkasından anlaşılacaktır. Söz konusu maddede şu düzenleme yer almaktadır: “*Taraflar, taşınır varlığın mevcut veya sonradan ilave edilen eklentilerinin rehin kapsamına alınmasını ayrıca kararlaştırabilir.*” Yani, eklenti

---

²⁹¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 998; Sirmen, s. 719-720.

²⁹² M.Cahit Günel, *Taşınmaz Rehinin Kapsamı Çerçevesinde Eklentinin Hukuki Durumu*, İstanbul 2013, s. 4.

²⁹³ Esener/Güven, s. 490.

kural olarak rehin kapsamı dışında olup, taraflar isterlerse, rehin kapsamına alınmasını sözleşme ile kararlaştırabilirler. Bunun için de rehin sözleşmesinde bu hususun açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Eklenti üzerine, bağımsız bir rehin hakkı kurulması da söz konusu olamayacaktır. Bu hususta belirtilmesi gereken bir diğer husus da, mevcut veya sonradan ilave edilen eklentilerdir. Mevcut eklentiler gibi, asıl şeye sonradan eklenen/eklenecek olan eklentiler de rehin kapsamına alınabilecektir. (TRK m. 6/2)

Taşınır rehminin kapsam olarak incelemesinde; asıl şey, bütünüleyici parça ve eklenti için açıklamalar yapılmış ise de, genel olarak teslimine bağlı taşınır rehni kapsamında değerlendirilebilecek olan “*doğal ve medeni semereler*” ile “*kaim değer ve sigorta tazminatı*” da ticari işlemlerde taşınır rehni kapsamına dâhil olacak mıdır? Doğal ve medeni semereler, asıl şeyin bütünüleyici parçası olarak kabul edilebilir. Henüz asıl şeyden ayrılmadan icra takibi yapılmış ise, doğal ürünler de teminatın kapsamı içinde değerlendirilmelidir. Medeni ürünler için açık bir hüküm bulunmadığından, kural olarak, kendiliğinden rehin kapsamında olduğu söylenemeyecektir. Bununla birlikte, rehin sözleşmesinde rehin kapsamına alınması da mümkündür.²⁹⁴

Kaim değer ve sigorta tazminatı için de açık düzenlemeye rastlamak mümkün değildir. Taşınmaz üzerine tesis edilecek ipoteklerde, sigorta tazminatı için rehin alacaklısının muvafakati olmadan taşınmaz malikine ödeme yapılamayacağı tanzim edilmiş iken,²⁹⁵ taşınır rehinde düzenleme yoktur. Rehinli taşınırın yok olması, telef olması halinde tazminat (kaim değer) veya sigorta tazminatı doğması halinde rehni kapsamında olup olmadığı tartışmalıdır.²⁹⁶ Eğer bu hususta konu taşınmaz olsa idi, rehin kapsamına bunların da girdiğini söylemek mümkün olacaktı. Hatta kamulaştırma değerinin (taşınırlar için bir kamulaştırma işlemi söz konusu olamayacaksa da) rehinli alacaklıdan muvafakat alınmadan taşınmaz malikine ödenemeyeceğini de

---

²⁹⁴ Faruk Acar, *Rehin Hukuku Dersleri*, İstanbul 2015, s. 120-121.

²⁹⁵ TMK m. 879: “*Muaccel olan sigorta tazminatı, malike ancak bütün rehlini alacaklıların rızasıyla ödenebilir.*”

²⁹⁶ Acar, s. 122. Bu konu, 7099 sayılı Kanun ile açıklığa kavuşturulmuş ve rehin kapsamında olduğu açık bir şekilde ifade edilmiştir. Değişikliğe ilişkin açıklama “*Birleşme ve Karışma*” başlığı altında yapılmıştır.

belirtebiliriz.²⁹⁷ Kanaatimizce burada, taşınmazlar için öngörülen sistemin, taşınırlar için de uygulanması, hakkaniyet açısından uygun olacaktır.

V. BİRLEŞME VE KARIŞMA

7099 s. Kanun ile değişiklik yapılmadan önce 6750 sayılı Kanun'da bu hususta özel bir düzenleme söz konusu idi. Ancak, 10.03.2018'den itibaren bu düzenleme yürürlükten kaldırılmıştır. Aşağıda, yapılan değişiklik ile ilgili fikir vermesi bakımından, değişiklikten önceki düzenleme inceleme konusu yapıldıktan sonra, yeni düzenleme ile nasıl bir durumun ortaya çıktığı üzerinde durulacaktır.

A. 7099 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklikten Öncesine İlişkin Açıklamalar

Rehin konusu taşınır varlıklar olunca, rehin konusu bu varlıkların birleşmesi ve karışmasının da muhtemel olması nedeniyle, kanun koyucu bu durumu özel olarak düzenleme ihtiyacı hissetmiştir. En başta belirtelim ki, TMK'dakine benzer bir düzenleme yapılmıştır.

TMK'da yer alan düzenlemeye göre; *“Birden çok kişinin taşınır malları önemli bir zarara uğratılmadan veya aşırı bir emek ve para harcanmadan ayrılmayacak şekilde birbiriyle birleşmiş veya karışmışsa o kişiler, yeni şey üzerinde kendi taşınırlarının birleşme veya karışma zamanındaki değerleri oranında paylı mülkiyete sahip olurlar. Bir taşınır diğer bir taşınırla onun ikincil nitelikte bütünleyici parçası olacak şekilde karışır veya birleşirse; eşyanın tamamı, ana parçanın malikine ait olur. Tazminat ve sebepsiz zenginleşmeden doğan istem hakları saklıdır.”* (TMK m. 776)

TMK'da yer alan çözüm yolunun, bu taşınır rehni için de öngörülmüş olduğunu söylemek mümkündür. Öncelikle, birleşme ve karışma ihtimali bulunan varlıkların rehin konusu yapılabileceği tereddüde mahal bırakmayacak şekilde açıkça ifade edilmiş, akabinde ise rehlin akıbeti izah edilmiştir.

Konunun anlaşılması bakımından öncelikle, bu işleme hangi rehin konusu varlıkların girebileceğinin tespit edilmesi gerekecektir. TRK'nın 5'inci maddesinde

---

²⁹⁷ Şener, s. 112-113; Yeşim Gülekli, *İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı*, İstanbul 1992, s. 62.

sayılan varlıklardan “birleşme ve karışma” işlemine uygun olanların en başta “hammadde” olduğunu söyleyebiliriz. Bunun gibi, “stok” ve “sarf malzemesi”nin de birleşme ve karışması muhtemeldir. Ancak, her halükarda hammadde, mutlaka birleşecek veya karışacaktır. Faal bir ticari işletmede hammadde işlenmezse (birleşmez veya karışmazsa) ticari açıdan sorun var demektir. Bu nedenle doğal olan, hammaddenin işlenmesidir. Hammaddenin rehin konusu yapılması halinde sorun olacağı “rehin konusu varlıklar” üzerinde inceleme yapılırken izah edilmiş idi.²⁹⁸ Şimdi, özel olarak tanzim edilen “birleşme ve karışma”ya ilişkin madde vesilesiyle tekrar gündeme gelecektir.

Birleşme ve karışma ile ilgili olarak TRK m. 7’de şu düzenlemeler yer almaktaydı:

“(1) Birleşen veya karışan taşınır varlıklar üzerinde rehin hakkı kurulabilir.

(2) Bir taşınırın diğer bir taşınır ile bütünleyici parçası olacak şekilde karışması veya birleşmesi hâlinde; rehin hakkı o taşınır varlığın tamamı üzerinde tesis edilmiş sayılır.

(3) Birleşen veya karışan taşınır varlıkta devam eden rehin hakkı, her bir birleşen taşınır varlığın; birleşme anındaki değerinin, birleşmiş ürün değerine oranı üzerinden devam eder.

(4) Taşınır varlıkların birbiriyle birleşmesi veya karışması hâlinde, alacaklılar yeni varlık üzerinde kendi taşınır varlıklarının birleşme veya karışma zamanındaki değerleri oranında paylı rehne sahip olur.”

Söz konusu düzenlemeye göre; birleşme ve karışma işleminden, “bir taşınırın diğer bir taşınır ile bütünleyici parçası olacak şekilde karışması veya birleşmesi” durumunda bahsedilebileceğini söylemek mümkündür. O halde bütünleyici parça için yukarıda yaptığımız açıklamalar bu kısım için de geçerli olacaktır.

Bütünleyici parça şeklinde birleşen veya karışan rehin konusu varlık üzerindeki rehlin akıbeti için Kanun, “rehin hakkı o taşınır varlığın tamamı üzerinde tesis edilmiş sayılır” diyerek bir çözüm üretmeye çalışmıştır. Burada farklı durumlar ortaya

---

²⁹⁸ Bkz. “D. Hammadde”.

çıkabilecektir. Örneğin, rehin konusu varlığın birleştiği veya karıştığı varlığın da rehin konusu olması durumunda, paraya çevrilirken nasıl işlem yapılacaktır?

Kanun koyucu, belirtilen durumda “*birleşen veya karışan taşınır varlıkta devam eden rehin hakkı, her bir birleşen taşınır varlığın; birleşme anındaki değerinin, birleşmiş ürün değerine oranı üzerinden devam*” (m. 7/3) edeceğini tanzim ederek tereddütleri bertaraf etmeye çalışmıştır. Buna göre; rehinli bir varlık, başka bir varlık ile birleştiğinde, birleştiği anda hangi değerde ise o değerinin kendisinde birleşilen varlığın değerine oranı üzerinden rehin devam edecektir.

Burada belki kısaca paylı rehinden de bahsetmek uygun olacaktır. Paylı rehin, paylı mülkiyetteki gibi, rehin alacaklılarının belli oranlarda, ki bu oran taşınırın birleşme veya karışma zamanındaki değerleri oranı ile tespit edilen oran olacaktır, rehin hakkı sahibi olunur. Eğer aynı derecede veya sırada rehin söz konusu ise, bu durumda bir bakıma garame rehni²⁹⁹ söz konusu olur. Garameten rehin tesisi, TMK çerçevesinde yapılabilecek bir işlem olup, taşınmaz malikinin aynı derecede birden fazla rehin vermesi hakkını ifade etmektedir.³⁰⁰ O zaman paylaşım oransal olur.³⁰¹ Maddenin 4’üncü fıkrası bu durumu da ifade edebilecek içerikte tanzim edilmiştir.

Ayrıca belirtmeliyiz ki, getirisi üzerinde ayrıca bir rehin tesis edilmemiş ise varlığın getirisi üzerindeki öncelik hakkı³⁰² da asıl rehinli varlığın öncelik sırasıyla aynı sayılacaktır.

B. 7099 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklik Neticesine İlişkin Açıklamalar

10 Mart 2018 tarihinden itibaren, yukarıda yapılan açıklamalara mesnet bir kısım düzenlemeler değişmiştir.³⁰³

---

²⁹⁹ TMK m. 874/2: “*Aynı sırada olan alacaklılar arasında o sıraya düşen satış bedeli alacakları oranında dağıtılır*”.

³⁰⁰ Rona Serozan, “Taşınmaz Rehni”, *İÜHFİM*, C. LXIV. S. 2 (2006), <<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/95831>>, s. 320. Erişim: 04.06.2018.

³⁰¹ Bkz. “*Y.19. HD. E. 2011/706, K. 2011/3365, T. 16.03.2011; Y. 23. HD. E.2011/404, K. 2011/1201, T. 20.10.2011; Y. 11. HD. E. 2015/7292, K. 2016/4818, T. 28.04.2016*” (www.hukukturk.com). Erişim: 21.05.2018.

³⁰² TRK m. 11/4.

³⁰³ “Birleşme ve karışma”nın tanzim edildiği 7’nci madde, 7099 s. Kanun’un 29’uncu maddesiyle şu şekilde yürürlükten kaldırılmıştır:

Bu değişiklik neticesinde “birleşme ve karışma” sadece Uygulama Yönetmeliğinde kalmış iken, bu hususun tanzim edildiği 15’inci madde de Kanun değişikliğine uygun olarak 22.05.2018 tarih ve 30428 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yönetmelik³⁰⁴ ile değiştirilmiştir.

Müstakbel varlıkların rehin konusu yapılması ile ilgili açıklamalarımızda, varlığın semerelerinin ne olacağına dair açıklama yapılmıştı.³⁰⁵ Bu değişiklik ile rehin konusu yapılacak varlığın “gelecekteki her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirileri ile doğal ürün”ün rehin kapsamında olduğu hususu açık bir Kanun maddesi haline getirilmiştir. Ayrıca, rehin konusu varlığın yerine kaim malların da rehin kapsamında olduğu da açıkça ifade edilmektedir. Çalışmamızda “sürrogatlardan”³⁰⁶ bahsedilirken,

---

“6750 sayılı Kanunun 7 nci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Rehnin kapsamı

MADDE 7- (1) Taşınır varlığın gelecekteki her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirileri ile doğal ürün ve ikamesi mallar, taşınır varlık ile birlikte doğrudan rehnin kapsamına girer.

(2) Bir üretim sürecinin, kullanıldığı taşınır varlıklarla birlikte rehnedilmesi halinde rehin, üretim sürecinde ve sonucunda gerçekleşecek olan alacak üzerinde aynı oranda ve sırada kendiliğinden tesis edilmiş sayılır. Buna ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

(3) Bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişinin iyiniyeti korunur.”

³⁰⁴ Uygulama Yönetmeliği m. 15: “(1) Rehnin kapsamına taşınır varlığın gelecekteki her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirileri ile doğal ürün ve ikamesi mallar, taşınır varlık ile birlikte doğrudan girer.

(2) Rehinli taşınır varlığın sigortalanması halinde rehinli alacaklının hakkı, sigorta tazminatı üzerinde de devam eder. Bu halde, sigortanın hüküm ve sonuçlarına ilişkin 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1456 nci maddesi hükmü kıyasen uygulanır.

(3) Bir üretim sürecinde kullanılan taşınırın rehnedilmesi halinde rehin, üretimin her aşamasında veya üretimin sonunda rehinli taşınırın yerini alan alacak üzerinde aynı oranda ve sırada kendiliğinden tesis edilmiş sayılır.

(4) Rehinli taşınır varlıkların ikamesi başka bir işleme gerek kalmaksızın rehin kapsamına dâhildir”.

³⁰⁵ Bkz. “IV. TRK’da Belirtilen Rehin Konusu Varlıklar Hakkındaki Diğer Hususlar/ D. Müstakbel Varlıkların Rehni”

³⁰⁶ “Üzerinde ipotek tesis edilmiş olan bir taşınmazın tamamen veya kısmen yok olması durumunda, taşınmaz maliki lehine, taşınmazın bedeli yerine geçebilecek bir alacak hakkı doğabilir. İşte bu değer, kaim değer (sürrogat) olarak rehin kapsamına girer...O halde sağlanan teminatın aynı ölçüde devam edebilmesi için taşınmazın değerinin yerine geçen kaim değerler ipotek kapsamına alınmalıdır.” Öz Seçer, “İpoteğin Taşınmaz Bakımından Kapsamı”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 82. S. 4 (2008), 1901–1932 <<http://www.istanbulbarosu.org.tr/files/Yayinlar/Dergi/doc/ibd20084.pdf>>, s. 1925. Erişim: 15.03.2018.

“TRK ile, İİK’nın rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin sistemden ve genel ilkelerden vazgeçilmediği; yalnızca, alacaklının daha iyi tatmin edilmesi ve borçlunun da borcundan daha etkin bir şekilde kurtulmasına yönelik olarak, taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip hükümlerinin yerine geçen, onların sürrogatı olan, yeni takip hükümlerinin kabul edildiği sonucuna varmak mümkündür...” Hakan Hasırcı, “6750 Sayılı

bunların da rehin kapsamında olması gerektiğine yönelik kanaatimizi beyan etmiştik.³⁰⁷ Son düzenleme ile artık kaim değerlerin de rehin kapsamında olabileceği söylenebilecektir.

Birleşme ve karışma ile bağlantılı olarak 11'inci maddenin 3'üncü fıkrasının³⁰⁸ 7099 s. Kanun'un 30'uncu maddesi ile kaldırılmış olduğunu yine bu kısımda belirtmek gerekir.

VI. REHİNLİ TAŞINIR SİCİLİ

Rehinli Taşınır Sicili, rehin işlemlerinin geçerlilik kazanabilmesi için gerekli ve zorunlu bir sicil konumundadır. Söz konusu sicil, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Türkiye Noterler Birliği arasında imzalanan anlaşma çerçevesinde Rehinli Taşınır Sicili "TARES (Taşınır Rehin Sicil Sistemi)" olarak³⁰⁹ kurulmuştur.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun İcra ve İflâs Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 33. S. 2 (2017), s. 227.

³⁰⁷ Bkz. "“IV. TRK'da Belirtilen Rehin Konusu Varlıklar Hakkındaki Diğer Hususlar / F. Bütünleyici Parça ve Eklentilerin Rehin Kapsamında Olması Hususu” başlığı altındaki açıklamalar.

³⁰⁸ "Birleşen veya karışan varlıklar üzerindeki rehin hakları, varlığın birleşme ve karışmadan önceki durumuyla aynı önceliğe sahiptir. Birleşen veya karışan varlıklar aynı dereceye sahip olmaları durumunda tescil anı dikkate alınır." (TRK m.11/3)

³⁰⁹ "6750 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin 1'inci fıkrasında, rehin hakkının tesisi ve üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesi, rehinli alacaklılar arasında öncelik hakkının saptanması, rehinli taşınır varlık ile alacağın devrinin tescili amacıyla Rehinli Taşınır Sicili kurulacağı ve 2'nci maddesinin (k) bendinde de bu Sicilin Bakanlık tarafından kurulacağı veya kurdurulacağı hükümlerine yer verilmiştir. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Türkiye Noterler Birliği arasında sözü edilen yasal düzenlemenin Bakanlığa verdiği devir yetkisi kapsamında Sicil Merkezi görevinin Türkiye Noterler Birliği, rehin sözleşmelerine ilişkin işlemlerinin ise noterlikler tarafından yerine getirilmesi hususunda 23.12.2016 tarihinde protokol imzalanmıştır. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile müştereken yapılan çalışma sonucunda, Bakanlığın uygulanmasına karar verdiği usul ve esaslar doğrultusunda ve bu protokol gereğince, Birliğimiz tarafından gereken tüm hazırlıklar tamamlanmış ve bilişim sistemimiz içinde kısaltılmış adı (TARES) olan Taşınır Rehin Sicil Sistemi kurulmuştur." <https://www.tares.org.tr/nbsweb-tasinirRehinSorgu-app/public/main.xhtml>
Erişim:10.12.2017.

A. Sicilin Fonksiyonu

Sicile tescil, tıpkı TİRK’de olduğu gibi rehinin kurulması için gerekli ve zorunlu bir unsurdur.

TİRK’de belirtilen sicil Ticaret veya Esnaf ve Sanatkâr Sicili idi. Söz konusu sicile nasıl tescil yapılabileceği de yine bu TİRK’de tanzim edilmişti. Buna göre; *“Rehin hakkı ticari işletme sahibinin veya kredi müessesesinin veya alacaklının yazılı talebi üzerine ticari işletmenin kayıtlı bulunduğu Ticaret veya Esnaf ve Sanatkar Siciline tescil ile doğar. Sözleşmenin yapıldığı tarihten itibaren 10 gün zarfında tescil talebedilir ve ilgili sicil memurluğunca bu işlem yerine getirilir. Ticari işletmeye dahil unsurlardan bir kısmı üzerinde rehinin tasarruf hakkı bulunmaması halinde Medeni Kanununun 853 üncü maddesinin buna dair hükmü uygulanır. Ticaret veya Esnaf ve Sanatkar Sicilindeki kayda istinat ederek rehin hakkı iktisabedenin bu iktisabı muteberdir. Tescil harç ve masraflarının hangi tarafa ait olacağı rehin sözleşmesinde belirtilir.”*

TRK’da konuya ilişkin düzenleme şu şekildedir: *“(1) Rehin hakkının tesisi ve üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesi, rehinli alacaklılar arasında öncelik hakkının belirlenmesi, rehinli taşınır varlık ile alacağın devrinin tescili amacıyla Rehinli Taşınır Sicili kurulur. (2) Rehinli Taşınır Sicili alenidir. Bakanlık, Sicilin faaliyetlerini her zaman denetlemeye ve gerekli önlemleri almaya yetkilidir. Sicil, Bakanlıkça alınan önlemlere ve verilen talimatlara uymakla yükümlüdür. (3) Diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerine ilişkin hükümler saklıdır. Bu taşınır varlıklar üzerinde bu Kanun kapsamında Sicile tescil edilmek suretiyle rehin tesis edilmez. (4) Sicilin kuruluş ve işleyişi ile bu Sicille diğer kanunlar uyarınca tutulan taşınır sicillerinin verilerinin paylaşımına yönelik usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelik ile belirlenir.”* (TRK m. 8)

Bakanlık ile TNB arasında yapılan anlaşma kapsamında kurulan ve TNB tarafından takip edilen TARES üzerinden rehin tesis işlemi yapılabilecektir. Bu rehin işlemi için, TİRK’de olduğu gibi, *“sicil çevresindeki noterlik”* değil, herhangi bir noterlik aracılığı ile işlem yapılması mümkün olabilecektir.

Mevcut düzenlemelere göre rehin tesis işlemi için;

- Herhangi bir noterlikte Taşınır Rehin Sözleşmesi ıslak imza ile imzalanarak hazırlanabilir ve yine ister aynı noterlikte isterse başka bir noterlikte işlemin tescili yaptırılabilir,
- Veya Taşınır Rehin Sözleşmesi elektronik imza ile imzalanarak sözleşme oluşturabilir ve noterliğe gitmeden uzaktan tescil ettirebilir.

Çalışmamızın hazırlandığı sırada noterliğe gitmeden tescil işleminin yapılmasına imkân tanıyan uygulamanın şimdilik aktif olmadığı tespit edilmiş ise de, ilerleyen zamanda aktif hale getirilmesi muhtemeldir.

Sicile tescilin fonksiyonu “*rehin hakkının kurucu unsuru*” olmasıdır. Yeni sistemde, TİRK’de olduğu gibi 10 günlük süre ve işletmenin bulunduğu yerdeki sicil çevresinde yer alan noterlik gibi şartlar yer almadığından ve ayrıca tescil işleminin, bizzat noterlikte yapılacak olmasından mütevellit, sicile tescile edilmeyen sözleşmeden bahsetmek pratikte pek karşılaşılabilecek bir durum değildir.

B. Başka Sicile Tescili Zorunlu Varlıklar

Sicil ile ilgili olarak ifade edilmesi gereken bir diğer nokta, maddede (m. 8/3) ifade edilen “...diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerine ilişkin hükümler saklıdır. Bu taşınır varlıklar üzerinde bu Kanun kapsamında Sicile tescil edilmek suretiyle rehin tesis edilmez...” hususudur.

Başka sicile tescili zorunlu olan taşınırlara; gemiler, hava araçları, madenleri, araçları, hayvanları, vagonları örnek olarak sayabiliriz. Gemiler Türkiye Uluslararası Gemi Sicili’ne; hava araçları, Türk Sivil Hava Aracı Sicili’ne; madenler, Maden Sicili’ne; karayolu araçları, Karayolları Trafik Sicili’ne;³¹⁰ hayvanlar, icra müdürlükleri nezdindeki Hayvan Rehni Sicili’ne, vagonlar da Demiryolu Düzenleme Genel Müdürlüğü nezdindeki sicile tescil edilmek durumundadır.

Ticari işlemlerde taşınır rehinde, hayvan ve vagonlara ilişkin özel açıklama yapılması bu konu bakımından uygun olacaktır. Rehin konusu varlıklar üzerinde açıklamalar yapılırken de ifade edildiği üzere, bir varlığın tereddütsüz bir şekilde rehin kapsamına alınabilmesi için, varsa kendi siciline de tescil edilmesi gerekmektedir. Hayvan rehninin geçerli olabilmesi için kendi siciline tescilin zorunlu olduğu ifade

---

³¹⁰ Bkz. “IV. A. Uygulama Yönetmeliği Dışında Bırakılan Hususlar”.

edilmiş idi.³¹¹ Burada da belirtmeliyiz ki, hayvan rehin işlemi için kendi siciline tescil ile birlikte Rehinli Taşınır Sicili'ne tescil gereklidir. Kanaatimizce sicil yetkilisi, başka sicile tescili öngörülen varlıkların kendi sicillerine tescil edilmediğini tespit ettiği takdirde, tescil işlemi yerine getirmemelidir. Vagonlar için de aynı uygulamanın yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

C. Tescil Talep Yetkisi

Kanun metninde tescil talebinin kim tarafından nasıl yapılabileceği ve hangi süre içinde yapılması gerektiği açık bir şekilde belirtilmemiştir.

Bununla birlikte, konuya ilişkin tanzim edilen Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği'nde şu hüküm ihdas edilmiştir: *“Kanuna göre rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin sözleşmesinin tescil ve değişiklik talebinde birlikte bulunur.”* Metinden anlaşıldığına göre, sicile tescil talebi, rehin alacaklısı ve rehin veren tarafından birlikte yapılabilecektir. Rehin sözleşmesinde değişiklik talepleri için de aynı kural geçerlidir.³¹²

Yönetmelik'te geçen *“veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri”* şeklindeki ibareden, bir tüzel kişiliğin söz konusu olduğu durumlarda, tüzel kişilik adına sadece temsil ve ilzam yetkisine sahip kişilerin tescil talebinde bulunabileceği anlaşılmaktadır. Yine bu yetkinin mutlaka birlikte kullanılması gerektiğini de hassaten belirtmemiz gerekir.

Burada önemle üzerinde durulması gereken bir konu, *“Diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerine ilişkin hükümler saklıdır. Bu taşınır varlıklar üzerinde bu Kanun kapsamında Sicile tescil edilmek suretiyle rehin tesis edilmez”* şeklindeki düzenlemedir.

Sicile tescilli varlıkların rehin konusu yapılması durumunda, bu varlıklar üzerinde bir rehin tesisinin geçerli olarak kabul edilebilmesi için ilgili siciline tescili müteakip rehin sözleşmesi çerçevesinde Rehinli Taşınır Siciline tescil edilebilecektir. Bu şekildeki varlıklara örnek olarak işletmeye tahsis edilmiş olması kaydıyla, motorlu

---

³¹¹ Bkz. “III. E. Hayvan”.

³¹² Antalya/Acar, s. 60.

taşıtların girdiğini söylemek mümkündür. Zira motorlu taşıtların Trafik Siciline tescili zorunludur. Trafik Siciline tescil edilmemiş bir motorlu taşıtın bu rehin işlemine muhatap olması da mümkün gözükmemektedir.

Mevcut düzenlemelere ve çalışmalara rağmen, Rehinli Taşınır Sicili sisteminin ciddi aksaklıklarının olduğunu burada da ifade etmemiz gerekir. Örneğin, en mühim sorunlardan biri, sistem tarafından otomatik olarak hazırlanan rehin sözleşmesi metnidir. İşbu metne ilave yapma imkânı var ise de, standart metnin değiştirilmesi mümkün değildir.³¹³ Oysa standart metin olarak sunulan beyanlarda adeta, sadece “doğmuş borçların” teminatını teşkil edebilecek rehin kurulmasına yönelik ibareler yer almaktadır. “Borç miktarı” olarak yazılması talep edilen kısım, zorunlu olarak doldurulması gereken yerlerden değil ise de, oluşturulan metinde “... tutarındaki borcuma karşılık” ifadesi standart olarak metinde yer aldığından, bu ibarenin sadece “doğmuş borçlar” için rehin tesisine imkan tanıdığı söylenebilecektir.

Oysa bankalar tarafından tesis edilecek rehin işlemlerinde, özellikle ticari nitelikteki kredilerin teminatları “doğmuş ve doğacak bircümle borçların teminatı” olarak tesis edilmektedir. Üst sınır rehni olarak tesis edilen bu rehinlerde, henüz borç miktarı kesin olmadığı için bu yöntem tercih edilmektedir.

Müşteriye, imzalanan kredi sözleşmesi kapsamında bir limit tahsis edilmektedir. Bu limit, banka tarafından müşteriye kullandırılabilir üst meblağı ifade ettiği halde, bu meblağın tamamının kullandırılması zorunlu değildir. Kredi sözleşmesinde belirtilen limit, kullandırılan veya kesin olarak kullandırılacak kredi meblağını değil, kullandırılabilir kredi meblağını ifade etmektedir.³¹⁴ Dolayısıyla, rehin sözleşmesine, bu gibi durumlarda, kesin bir borç meblağının yazılması mümkün olmadığı gibi, doğmuş bir borç da söz konusu olmayabilecektir.

Kısaca açıklanan nedenlerle, TARES’te otomatik olarak oluşturulan rehin sözleşmesinin bu kısmının (doğmuş borcu ifade eden metnin) çıkartılması, yerine “doğmuş ve/veya doğacak kredi borçlarının teminatlarından birini teşkil etmek üzere” yazılmasının daha uygun olacağını düşünmekteyiz.

---

³¹³ Bkz. www.tares.org.tr.

³¹⁴ Detaylı açıklama için bkz. Gündoğdu, s. 115–116; Alptekin Güney, *Banka İşlemleri*, 9. Baskı, İstanbul 2015, s. 92–93.

VII. REHİN HAKKININ ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE KARŞI HÜKÜM İFADE ETMESİ

TİRK’de rehnin üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesine ilişkin bir düzenleme mevcut idi. Buna göre; *“Alacaklının bu kanundan doğan rehin hakkı, ticari işletmeyi devralan herkese karşı ileri sürülebilir. Şu kadar ki, rehinden haberdar olmaksızın ticari işletmenin sicil bölgesi dışındaki münferit unsurları üzerinde mülkiyet veya diğer aynı bir hakkı iktisabeden hüsnüniyet sahibi üçüncü şahsın hakları mahfuzdur...”* (TİRK m. 9)

TİRK 9’uncu madde hükmü dikkate alındığında, rehni devir alan iyiniyetli üçüncü kişilerin korunması, yükümlü işletmenin ticaret sicili çevresi ile sınırlı tutulmuştu. TİRK m. 9/f. 2 yükümlü işletmenin sicil çevresi dışında bulunan bir kişinin iyiniyetle işletmeye dâhil unsurlardan bazılarının mülkiyetini veya bunlar üzerinde bir aynı hak kazanmasını saklı tutmuştur. Ancak işletme sahibi bu sebeple bir hak kazanmış ise ticari işletme rehni işletme sahibinin bu hakkını da içine almaktadır. Aynı şekilde ticari işletme rehni işletmeye dâhil bir unsur karşılığı ödenecek sigorta tazminatı veya bunlar için verilecek tazminat alacaklarını da kapsar.³¹⁵

TRK’da ise bu hususta şu düzenleme yapılmıştır:

“(1) Rehin hakkı, rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilmesiyle üçüncü kişilere karşı hüküm ifade eder.

(2) Diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinleri üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmeye devam eder.” (TRK m. 9)

Yeni düzenleme ile rehin hakkının, tescili müteakip herkese karşı ileri sürülebileceği ifade edilmektedir. Oysa sicilin aleni olması bunun doğal sonucudur. Sicilin aleni olmasından sonra, ayrıca burada yeniden zikredilmesine gerek olmadığı söylenebilecektir. Maddenin gerekçesinde, rehin hakkının ne zaman üçüncü kişilere karşı ileri sürülebileceğinin belirtilmesi amacıyla yazıldığı ifade edilmektedir.³¹⁶ Bu düzenlemeye uygun olarak, TRK’da belirtilen varlıkların, TRK’da belirtilen tarafa ait

³¹⁵ Ertaş, “Tescilli Taşınır Rehinleri”, s. 1172.

³¹⁶ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss418.pdf>. Erişim: 01.02.2018.

olması durumunda, bu varlıkların devrinde, devir alacak olanların mutlaka Rehinli Taşınır Sicili'ni incelemesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte 7099 s. Kanun ile değiştirilen 7'nci maddedeki 3'üncü fıkranın ise sorunlara neden olacağını düşünmekteyiz. Yeni düzenlemede, “*Bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişinin iyiniyeti korunur*” şeklinde bir hüküm yer almaktadır. Aleniyeti sicil ile sağlanan bir rehin üçüncü kişiler tarafından bilinmemesi nasıl izah edilecektir? Rehinli taşınır sicili için yapılan açıklamalarda, bu sicilin fonksiyonunun “*aleniyeti sağlamak*” olduğu izah edilmişti. Aleni olanın ise üçüncü kişiler tarafından bilinmemesi veya böyle bir iddiada bulunması kanaatimizce dinlenmemelidir. İyiniyetli üçüncü kişilerin bu husustaki iyiniyetinden bahseden değişikliğin isabetli olmadığını düşünmekteyiz. Bunların yanında, “*bilmesi gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişi*” şeklindeki ibarenin de bu açıdan izahını yapmak zordur. Kanun koyucu, işlemleri kolaylaştırmak ve Kanun'un uygulamasını yaygınlaştırmak için bir kısım değişiklikler yapmış ise de kanaatimizce pek isabetli olduğu söylenemeyecektir. Kanun'un 7'nci maddesinin yerine ihdas edilen yeni maddenin 3'üncü fıkrasının tamamen kaldırılmasının doğru olacağını düşünmekteyiz.

VIII. DERECE SİSTEMİ

Aynı taşınır varlık üzerine birden fazla rehin tesis edilebilip edilemeyeceği, edilirse ne şekilde tesis edileceği ve öncelik hakkının nasıl ve kime ait olacağı gibi soruların cevabı, getirilen bu düzenleme ile bertaraf edilmiştir.

Derece sisteminin ne şekilde tatbik edilebileceği, Uygulama Yönetmeliği'nde açıkça tanzim edilmiş³¹⁷ ve iki sistem öngörülmüştür: “*İlerleme sistemi*” ve “*sabit dereceler sistemi*”.

O halde, kısaca bu sistemleri açıklayalım.

TMK'nın taşınmazlar için benimsemiş olduğu sistem “*sabit dereceler sistemi*”dir. Aynı taşınmaz üzerinde birden fazla ipotek tesis edilmek istenmesi

---

³¹⁷ Uygulama Yönetmeliği m. 24-26.

halinde, genel olarak iki sistem öngörülebilir. Biri ilerleme sistemi, diğeri ise sabit dereceler sistemidir.

A. İlerleme Sistemi

Temel düzenlemelerin taşınmaz rehnine ilişkin olması nedeniyle taşınmaza ilişkin hükümleri taşınırlara uygun düştüğü ölçüde aktaracağız. İlerleme sisteminde taşınmaz rehni, taşınmaz değerinin tamamını kapsamaktadır. Alacaklı, muhtemel cebri icra işleminde, satış bedelinin tamamından alacağının karşılanmasını talep edebilecektir. Bu şekilde tesis edilmiş birden fazla rehin bulunması halinde, bunlar arasındaki sıra, tesis tarihine göre tespit edilecektir (eskinin önceliği ilkesi). Taşınmazın tamamına şamil olduğundan, alt sıradaki rehin kendiliğinden sona eren rehin yerine ilerler. Bir rehin hakkı kurulmuşsa, rehinli alacaklının rızası olmadan daha önce gelecek bir taşınmaz rehni kurma imkânı yoktur.³¹⁸ İlerleme sisteminde birden fazla rehin hakkı arasında bir boşluk oluşmayacağı için boş derece de oluşmaz.

İlerleme sistemi, taşınır rehni bakımından ise asli bir yöntem ifade etmektedir. TRK bakımından, açıkça kararlaştırılmadıkça, kuralın ilerleme sistemi olduğu söylenebilir.³¹⁹

B. Sabit Dereceler Sistemi

Sabit dereceler sisteminde, taşınmaz üzerine tesis edilecek ipotekler, taşınmazın farazi değer parçalarına bölünmesi suretiyle tesis edilir. Rehin derecesi, aynı taşınmaz üzerinde kurulan rehin haklarından her birine tahsis edilen taşınmazın değerinin belirli bir farazi bölümü olarak tanımlanabilir.³²⁰ Her derecede, derecenin değerine erişinceye kadar taşınmaz rehni kurulabilir. Derece, miktar ve sıra itibarıyla sabit olarak belirlenmiş bir değer bölümü çerçevesini ifade eder. Medeni Kanunumuz, sabit dereceler sistemini benimsemiştir.³²¹

---

³¹⁸ M.Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 19. Baskı, İstanbul 2016, s. 923.

³¹⁹ Antalya/Acar, s. 105-106.

³²⁰ Bilgehan Çetiner, *Taşınmaz Teminatı*, İstanbul 2015, s. 333.

³²¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 923-925; Bekir Akıncı, “Taşınmaz Rehninde Sabit Dereceler Sistemi ve İstisnaları”, *Mevlâna Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2. S. 1. (2014), s. 176.

TRK, taşınır rehnine “*derece sistemi*” getirmek suretiyle, daha önce var olmayan bir uygulamaya geçmiştir. Artık bu Kanun’a uygun yapılacak tescilli taşınır rehinlerinde derece sisteminin uygulanması mümkün hale gelmiştir.

Bununla birlikte, eski düzenlemede aynı işletme üzerinde birden fazla rehin tesis edilmesinin mümkün olduğunu da belirtmemiz gerekir.

TİRK’de yer alan düzenlemelere göre; rehin hakkını ticaret siciline tescil tarih itibariyle önce tescil ettiren rehinli alacaklının hakkı, kendisinden sonra tescil ettiren rehinli alacaklıların haklarından sıra itibariyle önde olacaktır. Dolayısıyla teslim şartlı menkul rehinde cari olan “*zamanca önce olan hakça da önce gelir*” ilkesi geçerliliğini korumuş olmaktadır. TİRK m.10/II ise, ticari işletme sahibinin ticari işletmesini alacaklının rızası olmadan, herhangi bir ayni hakla takyit edemeyeceğini öngörmektedir. Söz konusu iki düzenleme arasında çelişkinin tartışma konusu yapılması karşısında,³²² yeni düzenleme bu konularda da tartışmayı gidermeyi amaçlamış ve derece sistemini getirmiştir.

Hüküm bulunmayan hallerde TMK’da yer alan (871-876)³²³ hükümlere atıf yapan TRK’nın 10’uncu maddesi şu şekildedir:

“(1) Rehnin sağladığı güvence, tescilde belirtilen rehin tutarı ve derecesi ile sınırlıdır. Rehin, sırada kendisinden önce gelecek olanın miktarının tescilde belirtilmesi kaydıyla” ikinci veya daha sonraki derecede de kurulabilir. Bu halde 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 871 ila 876 ncı maddelerinin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır. (2) Rehin

---

³²² Sokol Pellumbi, “*Banka Kredi Hukukunda Teminatlar*”, (Danışman: Prof.Dr. Merih Kemal Omağ) T.C. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006), s. 100.

³²³ “*Aynı taşınmaz üzerinde farklı sıralarda kurulmuş bulunan rehin haklarından birinin terkin edilmiş olması, sonraki sırada yer alan rehinli alacaklıya boşalan dereceye geçme hakkı vermez. Terkin edilen rehin hakkı yerine yeni bir rehin hakkı kurulabilir. Sonraki sırada yer alan rehinli alacaklılara boşalan dereceye geçme hakkı veren sözleşmelerin geçerliliği, resmî şekilde yapılmalarına; aynı etki sağlamları, tapu kütüğüne şerh verilmelerine bağlıdır.*” (TMK m. 871)

“*Sonraki sıralarda kurulmuş bir rehin hakkından önce gelen bir rehin mevcut değilse veya borçlu önceki bir rehin senedi üzerinde tasarruf etmemişse ya da önceki sırada bulunan rehinli alacak, o derece için tescilde belirtilen miktardan az ise; taşınmazın paraya çevrilmesinde satış bedeli, boş derece hesaba katılmaksızın sonraki alacaklılara sıralarına göre dağıtılır.*” (TMK m. 872)

sözleşmesinde sonraki sırada yer alan rehinli alacaklılara boşalan dereceye geçme hakkı verilebilir. Rehın sözleşmesi dışında bir sözleşme ile bu hakkın tanınması hâlinde sözleşmenin geçerliliği, Sicile tescil edilmesine bağlıdır.”

Bu düzenlemeye göre artık, taşınır rehninin sağladığı teminat, tescil edilirken tescile esas rehin miktarı ve tesis edilen rehin derecesi ile sınırlı olacaktır. Rehın, sırada kendisinden önce gelecek olanın miktarının tescilde belirtilmesi kaydıyla sonraki derecede de kurulabilecektir. Burada belirleyici unsur, sonraki rehinden önceki derecedeki rehin meblağının tescil esnasında belirtilmiş olmasıdır.

Maddenin gerekçesinde de “*madde ile, rehin hakkının tesisinde taşınmaz rehninde uygulanan derece sistemi öngörülerek alacaklılar arasında rehın paraya çevrilmesi sürecinde ortaya çıkabilecek uyumsuzlıkların önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Aynı varlık üzerinde birden fazla rehin hakkı kurulması durumunda, alacaklılara boş dereceye geçme hakkı tanınmaktadır.*”³²⁴ şeklinde bir açıklama yapılmıştır.

Rehin sözleşmesinde, sonraki sırada yer alan rehinli alacaklılara boşalan dereceye geçme hakkı, imzalanacak rehin sözleşmesi ile verilebilecektir. Rehın sözleşmesi dışında bir sözleşme ile bu hakkın tanınması halinde sözleşmenin geçerliliği, sicile tescil edilmesine bağlı olacaktır. Bu durumda, serbest dereceye ilerleme hakkı doğrudan, kendiliğinden değil, ancak sözleşme ile kararlaştırılması halinde mümkün olacaktır.³²⁵

Aynı taşınır varlık üzerinde derece sırası belirtilmeksizin birden fazla rehin hakkı tesis edilmesi halinde ise alacaklıların önceliği, rehın kurulma zamanına göre belirlenecektir. Bu sisteme uygun olacak, sonraki sırada yer alan rehinli alacaklılara boşalan dereceye geçme hakkı, ilk sırada yer alan rehin alacaklısı, alacağını tamamen almadan bir sonraki rehin alacaklısına ödeme yapılamayacaktır.

---

³²⁴ Bkz. “<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss418.pdf>”.

³²⁵ Antalya/Acar, s. 110–115.

IX. ÖNCELİK HAKKI

TİRK’de, birden fazla rehin olması durumunda önceliği tespit eden düzenleme 8’inci maddede yer almaktaydı. Buna göre; “*Aynı ticari işletme üzerinde birden fazla rehin tesis edilebilir. Alacaklıların hakları rehnin tescili sırasına göre tayin edilir.*”

TİRK’in 8’inci maddesine göre ticari işletme üzerinde birden fazla rehin kurulması halinde sözleşmenin yapıldığı tarihe değil tescil tarihine üstünlük tanınmaktadır. Böylece, ipotekten farklı olarak, derece sistemi yerine rehnin tescilinin talep olunduğu tarihe göre bir sıra tespit edilmişti.³²⁶ Mal kaçırma amacına yönelik bir muvazaa ihtimaline karşın İİK m. 277 hükmünce açılacak iptal davası³²⁷ alacaklının haklarının korunmasına büyük yarar sağlayacaktır.³²⁸

TRK’da 11’inci maddede konuya ilişkin düzenleme şu şekilde yer almaktadır: “(1) *Aynı taşınır varlık üzerinde derece sırası belirtilmeksizin birden fazla rehin hakkı tesis edilmesi hâlinde alacaklıların öncelik hakkı, rehnin kurulma anına göre belirlenir. Derece belirtilmesi hâlinde ise derece sırası esas alınır. (2) Sonraki sırada yer alan rehinli alacaklılara boşalan dereceye geçme hakkı verilmesi hâlinde ilk sırada yer alan rehin alacaklısı alacağını tamamen almadan bir sonraki rehin alacaklısına ödeme yapılmaz. (3) Birleşen veya karışan varlıklar üzerindeki rehin hakları, varlığın birleşme ve karışmadan önceki durumuyla aynı önceliğe sahiptir. Birleşen veya karışan varlıklar aynı dereceye sahip olmaları durumunda tescil anı dikkate alınır. (4) Getirisi üzerinde ayrıca bir rehin tesis edilmemiş ise varlığın getirisi üzerindeki öncelik hakkı, asıl rehinli varlığın öncelik sırasıyla aynıdır.*”

Kanun koyucu, farklı durumlara göre, alacaklıların alacaklarını tahsil etme imkânını ve sırasını belirlemeye çalışmıştır.

Buna göre;

---

³²⁶ Arkan, (17. Bası) s. 60.

³²⁷ İptal davasının amacı, borçlunun, haciz veya iflastan önce yapmış olduğu ve aslında geçerli olan tasarruf işlemleri ile malvarlığından uzaklaştırdığı mallardan, bunlar sanki borçluya aitmiş gibi alacaklıların tatmin edilmesini sağlamaktır. Bkz. Hakan Albayrak, “Tasarrufun İptali Davalarında Yargıtay Tarafından Kabul Edilen Özel Dava Şartları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 64. S. 4 (2015), 931-974, <<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/2071/21479.pdf>>, s. 932-933. Erişim: 15..05.2018.

³²⁸ Topçuoğlu/Çon, s. 198.

- Rehnin kurulma anı kural olarak öncelik hakkının belirlenmesinde belirleyici olacaktır.
- Şayet derece şeklinde tescil işlemi yapılmış ise, bu durumda, derecelere öncelik tanınacaktır.
- Her halükarda, ilk sırada alacaklı olan alacağını tahsil etmeden sonraki sıradakilerin alacaklarını almaları söz konusu olamayacaktır.
- Birleşme ve karışma durumunda, birleşen ve karışan varlıklar, aynı sırada iseler, tescil anına göre öncelik hakkı söz konusu olacaktır.
- Şayet taşınır varlığın getirisi var ise ve bu getiri ayrıca rehin konusu yapılmamış ise, asıl rehinli alacağın sırasına tâbi olacaktır.

X. REHİN SÖZLEŞMESİ TARAFLARININ HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

TİRK’de yer alan konuya ilişkin düzenlemeye göre tarafların hak ve yükümlülükleri şu şekilde idi:

A. İşletme Sahibi

“İşletmenin normal faaliyette bulunabilmesi için” her türlü işlemi yapabilir. Bu husus, TİRK m. 10/I’de³²⁹ açıkça ifade edilmiştir. TİRK’de işletme sahibinin yetkileri sayılırken, şu hususlar da ifade edilmiştir: “*Buna mukabil ticari işletme sahibi, ticari işletmeyi veya rehne dahil münferit unsurları devretmek, bir aynı hakla takyid etmek, başka bir mahalle nakletmek veya başkaları ile değiştirmek için alacaklının muvafakatini almak zorundadır. İşletme rehnine dâhil münferit unsurların alacaklının muvafakati ile başkalarıyla değiştirilmesi hallerinde meydana gelen değişikliklerin, taraflarca dördüncü madde hükümlerine göre düzenlenmiş olan listeye noter marifetiyle işlettirilmesi şarttır. İşletmeye ithal edilen yeni unsurların rehnin kapsamına dahil olması için bu unsurların listeye alınması ve ayrıca Ticaret veya Esnaf ve Sanatkar Siciline tescili lazımdır.*” TİRK m. 11’de yer alan düzenleme, işletme sahibine, işletmenin rehne esas değerini muhafaza için gerekli tedbirleri alma

---

³²⁹ “Ticari işletme sahibi, işletmenin normal faaliyette bulunabilmesi için gerekli her türlü muameleleri yapmak yetkisini haizdir.”

yükümlülüğünü yüklemiştir.³³⁰ İşletme sahibi izinsiz işlem yapar veya bu tedbirleri almaz ve bu yüzden rehnedilen işletmenin değeri düşerse ve hâkimin kendisine vereceği süre içinde durumu düzeltmezse, teminat noksanına tekabül eden miktarı ödemek zorunda kalacaktır. Sonraki maddede de işletme sahibinin rehinli varlığı izinsiz değiştirmesi, zarar kastıyla tahrip veya imha etmesi halinde, alacaklının şikâyeti üzerine uğranılan zararın miktarı nazara alınmak suretiyle cezalandırılacağı ve tazminat ödemek durumunda kalabileceği ifade edilmekte idi.

B. Rehinli Alacaklı

Rehin hakkı, sınırlı bir ayni hak olarak herkese karşı ileri sürülebilen mutlak haklardandır. Rehinli alacaklı, nın, açıkça veya zımnen işletme sahibinin tasarruflarına onay vermesi müstesna olmak üzere, ticari işletme veya münferit unsurları üzerinde rehin hakkı kurulmasından sonra üçüncü kişilerin hak iktisap etmesi durumunda, rehin hakkının kendilerine karşı ileri sürülmesine katlanmak zorundaydılar.³³¹

Bununla birlikte, m. 5/2, TMK m. 939'a atıf yapmak suretiyle iyiniyetli mürtehini korumuş, rehin hakkının iktisap edileceği hükmünü koymuştur. İyiniyet sahibi üçüncü kişinin korunduğu hallerde alacaklı, işletme sahibinin talep hakkı veya sigorta veya tazminat bedeli üzerinde rehin hakkına sahip olur. Üçüncü kişi, ihbara rağmen işletme sahibine ödeme yaparsa, alacaklının zararını tazmin eder.³³²

C. Üçüncü Kişiler

TİRK m. 9'da konuya ilişkin şu düzenleme yer almakta idi: *“Alacaklının bu kanundan doğan rehin hakkı, ticari işletmeyi devralan herkese karşı ileri sürülebilir. Şu kadar ki, rehinden haberdar olmaksızın ticari işletmenin sicil bölgesi dışındaki münferit unsurları üzerinde mülkiyet veya diğer ayni bir hakkı iktisabeden hüsnüniyet*

---

³³⁰ “Ticari işletme sahibi işletmenin merhun değerini muhafaza için gerekli ihtimamı göstermediği veya kanunen öngörülen hallerde alacaklının muvafakatını almadığı ve bu yüzden de alacaklının zararına ticari işletmenin merhun değeri düştüğü takdirde hâkim tarafından kendisine verilecek mühlet içinde ek teminat vermez veya evvelki hali iade etmez ise, talep üzerine alacaklıya teminat noksanına tekabül edecek bir miktarın ödenmesine hükmolunur” (TİRK m. 11).

³³¹ Mehmet Ali Aksoy, *Ticaret Hukuku Bilgisi*, Ankara 2014, s. 24.

³³² Poroy/Yasaman, s. 66 – 68.

sahibi üçüncü şahsın hakları mahfuzdur. Ticari işletme sahibinin bu iktisap dolayısıyla bir talep hakkı varsa bu talep hakkı üzerinde alacaklının rehin hakkı devam eder.” Rehinden haberdar olmaksızın, ticari işletmenin sicil bölgesi dışındaki³³³ münferit unsurları üzerinde mülkiyet veya diğer bir aynı hak iktisap eden iyiniyetli üçüncü kişilerin haklarının saklı olduğu bu hükümle ifade edilmektedir.

TİRK’de farklı maddelerde yer alan tarafların yükümlülüklerine ilişkin düzenlemeler, TRK’da bir maddede özel olarak ifade edilmiştir. Söz konusu düzenleme 12’nci maddede şöyle ifade edilmektedir:

“(1) Tarafların hak ve yükümlülükleri bu Kanuna aykırı olmamak şartıyla sözleşmede belirlenir.

(2) Zilyed, rehinli taşınırın değerini koruyacak gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Zilyed, rehinli taşınırın değerini düşüren davranışlarda bulunursa; alacaklı, hâkimden bu gibi davranışları yasaklamasını isteyebilir. Alacaklıya, gerekli önlemleri almak üzere hâkim tarafından yetki verilebileceği gibi; gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde alacaklı, böyle bir yetki verilmeden de gerekli önlemleri kendiliğinden alabilir.

(3) Hakları zarar görenler önlem için yapmış olduğu giderlerin tazminini zarara sebep olanlardan isteyebilir.

(4) Rehın alacaklısı, rehin veren ya da üçüncü bir kişinin zilyetliğinde bulunan rehne konu taşınır varlığı denetleme hakkına sahiptir.

(5) Rehın veren, rehin konusu taşınır varlıkların değerini rehin alacaklısı aleyhine azaltan tasarruflarından doğan zararları tazmin etmekle yükümlüdür.

(6) Rehın veren, rehinli taşınır varlığın devri ile alacağın devrini Sicile tescil ettirmekle yükümlüdür.”

Söz konusu maddede öncelikli olarak, tarafların hak ve yükümlülüklerinin sözleşme ile kararlaştırılabilecek olduğu ifade edilmektedir. Elbette, yapılacak düzenlemenin Kanun’un emredici hükümlerine aykırılığı söz konusu olamayacaktır.

Önemli olan yeniliklerden biri de, rehin veren yerine, rehinli malı elinde tutan anlamında zilyed ifadesinin kullanılmasıdır. Önceki düzenlemede işletme sahibine

---

³³³ Buradaki sicil bölgesi dışı şartının haklı olmadığına yönelik açıklamalar için bkz. Poroy/Yasaman, s. 66 – 68.

yüklenen yükümlülükler, bu kere zilyede yüklenmiştir. İşletme sahibinin dışında zilyedin olması ihtimaline binaen bu düzenlemenin yerinde olduğunu, ancak, yine ürün kirası kiracısı gibi durumlarda sorunların oluşmasının muhtemel olduğunu düşünmekteyiz.

Maddede yer alan taraflar şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Zilyed (Rehinli Taşınır Elinde Tutan)

Zilyed, rehinli taşınırın değerini koruyacak gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Zilyed, rehinli taşınırın değerini düşüren davranışlarda bulunursa; alacaklı, hâkimden bu gibi davranışları yasaklamasını isteyebilir. Alacaklıya, gerekli önlemleri almak üzere hâkim tarafından yetki verilebileceği gibi; gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde alacaklı, böyle bir yetki verilmeden de gerekli önlemleri kendiliğinden alabilir.

2. Hakları Zarar Görenler

Hakları zarar görenler; zarar görmemek uğruna yapmış oldukları giderleri, yapmış oldukları masraflara rağmen bir zarar söz konusu olması karşısında, bu zarara sebep olanlardan tazmini isteyebilirler.

3. Rehin Alacaklısı

Rehin alacaklısı, rehin veren ya da üçüncü bir kişinin zilyetliğinde bulunan rehne konu taşınır varlığı denetleme hakkına sahiptir. Bu denetimin içeriği Kanun'da yer almamakta ise de, makul bir denetim (rehinli varlıkların değer kaybına yol açacak faaliyetlerde bulunmaması için inceleme yapması gibi) olacağında şüphe yoktur.

4. Rehin Veren

Rehin veren, rehin konusu taşınır varlıkların değerini rehin alacaklısı aleyhine azaltan tasarruflarda bulunur ise, bu nedenle doğan zararları tazmin etmekle yükümlü olacaktır. Ayrıca rehin veren, rehinli taşınır varlığın devri ile alacağın devrinin söz konusu olması halinde, bu durumu sicile tescil ettirmekle de yükümlüdür.

XI. DEĞER TESPİTİ

Rehinli varlıkların değerinin tespitine ilişkin TİRK’de bir düzenleme söz konusu değildi. TRK’da ise şu hüküm tesis edilmiştir:

“(1) *Taraflar, rehin hakkının kurulması öncesinde rehne konu taşınırın değerinin tespiti amacıyla ikinci fıkrafta belirtilen usulle değer tespiti yaptırabilir.*

(2) *Rehinli taşınır varlığın birleşmesi veya karışması durumunda ya da temerrüt sonrası hakların kullanımında, alacaklının başvurusu üzerine rehin verenin yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesince taşınırın değeri ekspertiz hizmeti sunan gerçek veya tüzel kişilere üç gün içerisinde tespit ettirilir. Bu değer tespitine itiraz edilmesi hâlinde, mahkemece üç gün içerisinde yeni bir değer tespiti yaptırılır. İtiraz üzerine ekspertiz hizmeti sunan gerçek veya tüzel kişiler üç gün içerisinde değer tespiti yapar. İtiraz üzerine yapılan değer tespiti kesindir. Bu tespit yapıldığı tarihten itibaren iki yıl geçmedikçe yeniden değer tespiti istenemez. Değer tespitine ilişkin rapor rehin verene ve rehin alacaklılarına tebliğ edilir.*

(3) *Bu Kanun kapsamındaki rehinli işlemlerde uygulanacak ekspertiz hizmetlerine ilişkin tavan ücret ilgili kurumların görüşü alınarak Bakanlık tarafından belirlenir.*

(4) *Ekspertiz hizmeti sunan gerçek ve tüzel kişilerde aranacak nitelikler ile yetkilendirilecek bu kişilere ilişkin diğer hususlar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.” (TRK m. 13)*

Kanun ile tanınan yetki, rehinli varlıkların değerinin tespitine ilişkin bir imkândır. Yoksa mutlak surette bir değer tespiti zorunlu değildir. Ancak, rehin meblağının yazılı olması zorunluluğu karşısında, rehin konusu varlıkların değer tespitinin yapılması işlem güvenliği açısından elzemdir.

Kanun, bu değer tespitinin hangi usulde yapılabileceğini de düzenlenmiştir. Buna göre değer tespiti, rehin verenin yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesince yaptırılır. Buradaki görevli ve yetkili mahkeme *kesin yetki*³³⁴ kuralı olarak karşımıza çıkmaktadır.

³³⁴ Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, 23. Baskı, Ankara 2012, s. 132, 153; Mustafa Erkan, “Bir Tabu: Taşınmazın Aynına İlişkin Davalarda Münhasır Yetki”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 20. S. 1 (2012), 11–51 (s. 14, 33); Hülya Taş Korkmaz, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Görev, Yetki ve Yargı Yeri

31 Aralık 2016 Cumartesi gün ve 29935 (3. Mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik’e göre değer tespit işlemi için talepte bulunma yetkisi bakımından iki farklı durum öngörülmüştür:

Birincisi, sözleşme öncesindeki değer tespiti, *diğeri* ise rehinli varlığın işlenmesi, başka bir varlık ile birleşmesi veya karışması halinde veya borçlunun temerrüdü sonrasında değer tespitidir. Bu iki farklı durumda değer tespitini isteyebilecekler farklı şekilde tanzim edilmiştir.

Rehin hakkının kurulmasından önce bir tespiti yapılmak isteniyorsa, bu değer tespiti işlemi Yönetmelik’te belirtilen usulün haricinde, tarafların anlaşacakları bağımsız eksperlerce yapılabileceği gibi, yetkili mahkeme aracılığı ile Yönetmelik kapsamında da talep edilebilir.

Yönetmelik kapsamında yapılacak değer tespit işleminde, değer tespiti talebi sadece “*rehin veren*”, “*lehine rehin verilen*” veya “*rehin alacaklısı*” tarafından yapılabilecektir. Buradaki tüzel kişilikler adına bu talebi yapabilecek kişilerin ise de mutlaka “*temsil ve ilzam*” yetkisinin bulunması gerekli ve zorunludur.

Rehinli varlığın işletmesinin, başka bir varlık ile birleşmesi veya karışması halinde veya borçlunun temerrüdü sonrasında bir değer tespiti yapılacak ise, bu durumda değer tespiti talebinde bulunma yetkisi yalnızca rehin alacaklısına aittir.

Yetkili mahkeme olarak ifade edilen ve kesin yetki kuralı koyan düzenlemeye göre (Yönetmelik m. 6 ve Kanun’un 13’üncü maddesi gereği) yetkili mahkeme “*rehin verenin yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi*” olarak belirlenmiştir.

XII. TEMERRÜT SONRASI HAKLAR

Temerrüt³³⁵ sonrası haklar olarak tanzim edilen 14’üncü maddeden borçlunun temerrüdünden bahsedildiği anlaşılacakla birlikte, buradaki temerrüt için detay bilgi

---

Belirlenmesine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Journal of Yaşar University*, C. 8. S. Özel Sayı (2013), <<https://doi.org/10.19168/JYU.96665>>, s. 1797. Erişim: 11.11.2017.

³³⁵ “*Borçlunun temerrüdü: Bir borcun yerine getirilmesi olanağının bulunması, borcun muaccel olması ve alacaklının ihtarına rağmen borçlunun borcunu yerine getirmemesi; borcu yerine getirmemesi, borcu yerine getirmemekte direnme*” Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, 3. Baskı, Ankara 1986, s. 121-122.

verilmemiştir. Borçlunun temerrüdünün ele alındığı genel yasal düzenleme TBK m. 117'dir.³³⁶ Bu düzenlemeye göre de temerrütten bahsedebilmek için; “*borç muaccel olmalı ve borçluya bildirim yapılmalı ya da bildirim yerini tutan bir durum bulunmalıdır.*”³³⁷ Temerrüt sonrası haklar için de bu şartların yerine gelmiş olması gerektiğini söylemek mümkün müdür? Genel düzenlemelere göre, bu sorunun olumlu cevaplanması gerekirken, bu Kanun çerçevesinde net bir cevap vermek zordur. Bu husustaki tartışmalara girmeden temerrüt sonrası haklar ele alınmıştır.

TİRK'te yer alan ve temerrüt sonra alacaklıya tanınan imkânlar, TRK ile genişletilmiştir.

Bununla birlikte, elbette rehin hukukuna hâkim olan genel ilkeler de devam etmiştir. Ancak genel ilkeler, bir kısım istisnalar ve özel düzenlemelerle birlikte bu kanunda yer almıştır.

TİRK çerçevesinde yapılacak incelemede, genel kural olan rehlin paraya çevrilmesi yolu ile takip ilk karşımıza çıkan durumdur (İİK m.145 vd., TİRK m. 17). İşletmenin veya unsurlarından hangilerinin satılacağına, tarafların haklı menfaatlerini gözetmek şartıyla icra memuru karar verecektir. Ancak herhalde alacak karşılanmalıdır. Ticaret unvanı, TTK m. 49 hükmü uyarınca ticari işletmeden ayrı olarak devredilemeyeceğinden, rehlin paraya çevrilmesi aşamasında da bu kurala uyulmak suretiyle, gerekiyorsa ticari işletme unvanla birlikte satılmalı; tek başına paraya çevrilme yoluna gidilmemelidir. Muhafaza, idare ve işletme tedbirlerini de icra memuru alır. Alacaklı, rehinli malın paraya çevrilmesini isteyebileceği gibi, ihtiyati haciz de talep edebilir.

---

³³⁶ “Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer.

Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle; haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur. Ancak sebepsiz zenginleşenin iyiniyetli olduğu hâllerde temerrüt için bildirim şarttır.” (TBK m.117)

³³⁷ Geniş bilgi için bkz. Gülmelihat Doğan, “Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü”, *Ankara Barosu Dergisi*, Y.72 S. 2014/4 <<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2014-4/11.pdf>> Erişim 24.04.2017; Muxtar Satdarov, “*Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt*”, (Danışman: Prof. Dr. Erzan Erzurumluoğlu) Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2013) <<http://earsiv.cankaya.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/599/Satdarov%2CMuxtar.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> Erişim 12.02.2018.

Kural olarak; borç ödenmediği takdirde, işletmeyi veya unsurlarını alacaklıya temlik etme hakkı veren her türlü sözleşme hükümsüzdür (Lex commissoria yasağı).³³⁸ Lex Commissoria yasağı, sadece borç muaccel olmadan önce söz konusudur. Buna karşın, borç muaccel hale geldikten sonra rehin borçlusunu ile rehin alacaklısının, rehinli malın mülkiyetinin alacaklıya geçeceğine dair yaptıkları anlaşma geçerli olacaktır.³³⁹

Yeni düzenleme, alacaklının alacağını tahsil edebilmesi imkânlarını genişletmiştir. Lex commissoria yasağı, önceki düzenlemeden farklı olarak tanzim edilmiştir. Önceki düzenlemede, muaccel hale geldikten sonra rehin alacaklısı rehin borçlusunu ile anlaşma yaparsa, rehinli malın mülkiyetini kazanabilecek iken, yeni düzenlemede muacceliyetten sonra böyle bir anlaşma öngörülmemiştir. Rehin alacaklısı, Yönetmelik'te değişiklik yapılmadan önceki düzenlemede rehin sözleşmesine bu hususta bir hüküm koymak suretiyle³⁴⁰ mülkiyetin devrini talep edebilecekti. Ancak, bu hüküm 22.05.2018 tarihi itibarıyla kaldırıldığından, artık sözleşmede bu yönde bir olmasa dahi, rehin alanın bu hakkı kullanması mümkün olacaktır. Söz konusu değişikliğin Kanun ile uyum açısından doğru olduğunu düşünmekteyiz.

Düzenlemenin lex commissoria yasağının istisnası olmadığını düşünenlere göre, mülkiyetin devrine ilişkin bir sözleşme yapmaya gerek olmadan doğrudan kanundan kaynaklanan borçlandırıcı işlem ile mülkiyetin devri istenebilecektir. Bu talebin yerine getirilmesi de zorunludur.³⁴¹ Kanaatimizce, sözleşmede bu hususta bir düzenleme

---

³³⁸ TİRK m. 14: “Borçlu borcunu ödemediği takdirde, alacaklıya; ticari işletmeyi veya münferit bir unsurunu temellük etmek hakkını veren her türlü mukavele hükümsüzdür.”

TMK m. 949: “Borcun ödenmemesi hâlinde rehinli taşınırın mülkiyetinin alacaklıya geçmesini öngören sözleşme hükmü geçersizdir.”

³³⁹ Poroy/Yasaman, s. 68.

³⁴⁰ “Rehin sözleşmesinde aşağıdaki hususlara yer verilmesi zorunludur: 1. Varsa temerrüt durumunda mülkiyeti devralma hakkının kullanılacağı kaydı” Uygulama Yönetmeliği m. 9/1.1.

³⁴¹ “Borçluya ait rehinli taşınır malın mülkiyetinin rehinli rehin alacaklısına devri bağlamında TRK, borçlunun borcunu ödemekte temerrüde düşmesinden başka hiçbir koşul öngörmemiştir... Dolayısıyla, taşınır malın mülkiyetinin devren kazanılmasının hukuki sebebi olan borçlandırıcı işlemin bizatihi Kanun'dan kaynaklandığı söylenebilir.” Bilgin, s. 622.

“...Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'ndaki hüküm de bu yüzden lex commissaria yasağına aykırılık sayılmaz. Onun bir istisnası olarak da nitelendirilemez. Zira birinci derece alacaklının mülkiyetin devrini isteyebileceğine ilişkin hüküm, ona bu yetkiyi ancak ve ancak

yapılması, hakkı doğuran hukuki neden olarak değil, usule ilişkin olabilir. Sözleşmeye bu hususta bir ibarenin yazılmamış olması, hakkın kullanılmasına mani değildir.

TRK'ya göre³⁴² *alacaklıya tanınan haklar* şu şekilde tasnif edilebilecektir:

a) Rehin Alacaklısının Mülkiyet Hakkı

Rehinli alacaklının, birinci derece alacaklı olması halinde alacaklı, icra dairesinden İcra ve İflas Kanunu'nun 24'üncü maddesi uyarınca *rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini* talep edebilir. Bu halde icra dairesi, bu devri Rehinli Taşınır Siciline bildirir. Rehinli taşınırın belirlenen değerinin, birinci derece alacaklının toplam alacağından fazla olması durumunda, aradaki fark miktarından, birden fazla derecede rehin olması durumunda, diğer derecelerdeki alacaklılara karşı, birinci derece alacaklı ile rehin veren müteselsilen sorumlu olacaktır.

Rehinli taşınırın mülkiyetinin rehin alana devredilmesi hususu, sermaye piyasası araçlarında da öngörülmüş bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten, MKK nezdinde işlem gören ve yukarıda³⁴³ bilgi verilen sermaye piyasası araçları ile ilgili olarak SPK'nın 47'nci maddesinin 4'üncü fıkrasında, alacaklının alacağından mahsup edilmek üzere, belirli şartlarla, rehin konusu sermaye piyasası aracının mülkiyetini kazanabileceğini öngörmektedir.³⁴⁴

---

borçlunun temerrüde düşmesinden sonra tanımaktadır. Kaldı ki, alacaklı ne Kanun ne de Yönetmelik hükmüne istinaden sözleşmeye konulan kayıt üzerine borç ödenmedi diye doğrudan rehinli taşınırın maliki haline gelmektedir. Onun yetkisi, taşınırın değeri karşılığında kendisine devrini isteyebilmekten ibarettir.” Gürpınar, s. 146-147.

³⁴² TRK m. 14.

³⁴³ Bkz. “C. Kanun'un Kapsamı”.

³⁴⁴ “*Temerrüt hâlinde ya da kanun veya sözleşme hükümlerinde öngörülen sebeplerle, teminattan alacağın karşılanması söz konusu olduğunda; herhangi bir ihbar veya ihtarda bulunma, süre verme, adli veya idari merciden izin ya da onay alma, teminatın açık artırma ya da başka bir yol ile nakde çevrilmesi gibi herhangi bir ön şartı yerine getirme yükümlülüğü olmaksızın;*

a) Mülkiyetin teminat alana devredildiği sözleşmelerde; teminat alan, teminat konusu sermaye piyasası araçlarını, taraflar arasındaki sözleşmede aksinin öngörülmemiş olması kaydıyla, bunlar borsa veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda kote ise bu piyasalardaki değerlerinden aşağı olmamak üzere, satarak satım bedelinden alacağını karşılama veya bu araçların değerini borçlunun yükümlülüklerinden mahsup etme hakkına sahiptir.

b) Mülkiyetin teminat verende kaldığı teminat sözleşmelerinde; teminat alan, teminat konusu sermaye piyasası araçlarını, bunlar borsa veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda kote ise bu

Borçlunun temerrüde düştüğü durumlarda alacaklı, teminat konusu sermaye piyasası aracını, malik gibi (kanunda yazılı şekilde) satarak alacağını tahsil etme imkânına sahip olacaktır.

Ticari işlemlerde taşınır rehni için de benzer bir düzenleme getirilmiştir.

b) Varlık Yönetim Şirketine Devir Yetkisi

Alacaklı alacağını, Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren “varlık yönetim şirketlerine”³⁴⁵ devredebilir. Bu halde, varlık yönetim şirketleri, alacaklının sahip olduğu rehin sırasına aynen sahip olurlar.³⁴⁶ Öncelik hakkı, yine Kanun’un 11’inci maddesinde belirtilen usule göre belirlenecektir.

c) Kiralama ve Lisans Hakkı

Zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans hakkını kullanabilecektir. Söz konusu hüküm, 1’inci fıkranın altında düzenlenmiş olmakla, mülkiyetin zilyetliğin devri ile kazanılması söz konusu olmayan taşınır varlık söz konusu olduğunda, zilyetlik devredilemediği için mülkiyetin kazanılamayacağı durumlarda, zilyetlik devri yerine, kiralama ve lisans hakkının kullanabileceğidir.

d) Genel Hükümlere Göre Takip

7099 s. Kanun’dan önce, ikinci fıkra olarak tanzim edilmiş ve sayılanlardan bağımsız bir imkân olarak sunulmuştu. Gerçekten, alacağını, yukarıda sayılan

---

piyasalardaki değerlerinden aşağı olmamak üzere, satarak satım bedelinden alacağını karşılama veya bu araçları mülkiyetine geçirerek değerini borçlunun yükümlülüklerinden mahsup etme hakkına sahiptir. Teminat alanın bu şekilde teminat konusu sermaye piyasası araçlarını mülkiyetine geçirebilmesi için taraflar arasındaki teminat sözleşmesinde, bu hakkın kullanılabilmesinin ve sermaye piyasası aracı borsa veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda kote değil ise değerlemenin ne şekilde yapılacağına açıkça öngörülmüş olması gerekmektedir.”(SPK m. 47/4)

³⁴⁵ Varlık Yönetim Şirketleri, Bankacılık Kanunu’nun 143’üncü maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır: “Bankalar ve Fon dâhil diğer malî kurumların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınması, tahsili, yeniden yapılandırılması ve satılması amacıyla, kuruluş ve faaliyet esasları Kurul tarafından belirlenen varlık yönetim şirketleri de kurulabilir. Varlık yönetim şirketleri alacaklarının tahsili ve alacakların ve/veya diğer varlıkların yeniden yapılandırılması kapsamında alacak tahsili amacıyla edindiği gayrimenkul veya sair mal, hak ve varlıkların işletilmesi, kiralanması ve bunlara yatırım yapılması ve yine alacaklarını tahsil etmek amacıyla borçlularına ilâve finansman sağlamak veya sermayelerine iştirak etmek dâhil olmak üzere her türlü faaliyeti gerçekleştirmeye yetkilidir.”

³⁴⁶ TRK m. 14/b.

yöntemlerden hiçbirisi ile tahsil edemeyen alacaklı bu kez, genel hükümler çerçevesinde alacağını tahsil etme yoluna gidecektir ki, bu da “*rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip*” olarak karşımıza çıkacaktır.

Değişiklik öncesi tanzim edilen yetkilerin belirtilen silsileye uygun olarak mı yoksa seçimlik hak olarak mı kullanılacağı tartışılmaktaydı.³⁴⁷ Değişiklik öncesi düzenlemelerden ve tartışmalardan, maddedeki silsileyi takip etmek gerektiği sonucuna ulaşmak mümkündür. Ancak, 7099 s. Kanun’un yaptığı değişiklik, bu durumun bir seçimlik hak olduğu sonucuna ulaştıracak niteliktedir. Maddede yer alan “*Alacağın yukarıda belirtilen yollarla tahsil edilememesi hâlinde*” şeklindeki ibare madde metninden çıkarılmıştır. Bu ibare, yukarıdaki sonuca (silsilenin takip edilmesi gereğine) götürmekte idi. Artık, değişiklikten sonra Kanunda belirtilen sıranın takip edilmesine gerek olmadığı, tanınan takip imkânlarının seçimlik hak olarak verildiğini söyleyebiliriz.

XIII. ALACAĞIN SON BULMASI

Alacağın sona ermesi, kural olarak “*ifa*” ile mümkündür. Ancak, alacağın sona ermesi, borçlu yönünden bakıldığında borcun sona ermesi, borç ilişkisi ile borcun sona erme sebepleri farklı olabilecektir. Her borcun sona ermesi halinde o borç ilişkisi sona ermez. O borç ilişkisinden doğan tüm borçların ifasıyla borç ilişkisi sona erer. Borç ve borç ilişkisinin sona erme sebepleri şunlardır: İfa, ibra, yenileme, takas, alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi, ifanın sonradan imkânsız hale gelmesi, zamanaşımı, diğer sebeplerle sona ermesi (dar anlamda borcu sona erdiren sebepler). Ayrıca geniş anlamda borcu (borç ilişkisini) sona erdiren sebepler olarak da şunlar sayılabilecektir: Sona erdirme (ikâle) sözleşmesi, taraflardan birinin ölmesi, taraflardan birinin ayırt etme gücünün kaybı, taraflardan birinin iflası, sözleşme süresinin sona ermesi, dönme, fesih, geri alma, cayma, iptal, diğer sebeplerle ve prensip olarak borç ilişkisinden doğan tüm borçların ifasıyla sona erer.³⁴⁸

---

³⁴⁷ Antalya/Acar, s. 141-144; Şit İmamoğlu, s. 40,43; Hasırcı, s. 217–220; Bilgin, s. 621.

³⁴⁸ Gökhan Antalya, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1. Baskı, İstanbul 2012, s. 9-10.

Teslime bağı taşınır rehninde; rehlin *alacağa bağılılığı* ilkesi³⁴⁹ çerçevesinde, alacak sona erince, rehnlı taşınırın da iade mükellefiyeti ortaya çıkacaktır. TMK m. 944'te de “*Alacağın ödenmesi suretiyle veya başka bir sebeple rehin hakkı sona erince alacaklı, rehnli taşınırı hak sahibine geri vermekle yükümlüdür.*” şeklinde bir hüküm söz konusudur.

TİRK'de alacağın son bulmasına ilişkin şu düzenleme mevcuttu: “*Alacağın son bulması halinde, ticari işletmenin sahibi Ticaret veya Esnaf ve Sanatkâr Sicilindeki rehlin kaydının terkinini alacaklıdan isteyebilir. İcra ve İflas Kanununun 153 üncü maddesi ticari işletme rehlinin terkinini halinde de tatbik edilir. Rehlin terkinini sicil memuru tarafından 8'inci maddede zikredilen sicillere işlenmek üzere bildirilir.*”(TİRK m. 19)

Görüleceği üzere, rehlin terkinini için “*alacağın son bulması*” şeklinde bir ifade kullanılarak, alacağın son bulmasını sadece ifaya bağlanmamıştır. Yukarıda da ifade edildiği üzere, fer'î bir hak sağlayan ticarî işletme rehni, temin ettiği alacağın son bulması halinde ortadan kalkacaktır. Bu durumda ticarî işletmenin sahibi, sicildeki rehin kaydının silinmesini alacaklıdan isteyebilir (TİRK m. 19/1). Alacağının son bulmasına rağmen alacaklı terkin talebinde bulunmazsa, işletmenin sahibi, işletme rehlinin ortadan kalktığını gösteren kesinleşmiş bir mahkeme kararına dayanarak rehin kaydının silinmesini ister (Tüzük 10/b). Alacaklının, gaip ve ikametgâhının meçhul bulunduğu veya alacağını alarak rehni çözmekten kaçındığı hallerde, borçlu, vadesi gelmiş borcunu icra dairesine yatırarak tetkik merciinden (icra mahkemesi) rehin kaydının terkinine karar verilmesini de isteyebilir (TİRK m. 19/11 ve İİK m. 153). Rehlin terkinini, ilgili sicil memuru tarafından TİRK'in 7'nci maddesinde sözü edilen diğer sicillere de duyurulur. (TİRK m. 19/III)

Rehin konusu işletmeye ait kaydın ticaret veya esnaf ve sanatkâr sicilinden terkinini üzerine rehnlı alacak derhal muaccel hale gelir (TİRK m. 18/II). İşletmenin, sicilden terkin edildiği, sicil memuru tarafından alacaklıya duyurulur (TİRK m. 18/I). Alacaklı bu duyurudan itibaren iki ay içinde rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takibe

---

³⁴⁹ “*Rehin hakkının varlığı, teminat altına aldığı alacağın varlığına bağılıdır. Alacağın devri halinde, rehin hakkı devralana geçer.*” Esener/Güven, s. 529; Nomer/Ergüne, *Eşya Hukuku C: II Rehin Hukuku*, s. 70–72.

başlamalıdır; aksi halde rehin hakkı son bulur (TİRK m. 18/III). Bundan sonra alacak, ancak genel hükümlere göre takip olunabilir. (TİRK m. 18/IV)³⁵⁰

TRK’da da benzer düzenlemeler yer almakla birlikte, süre ve usulde farklılıklar göze çarpmaktadır.

Konunun tanzim edildiği madde şu şekilde idi:

“(1) *Rehin alacaklısı, alacağın son bulunduğu tarihten itibaren üç işgünü*³⁵¹ içinde, rehin kaydının Sicilden terkinini için başvuruda bulunur. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyen rehin alacaklısı hakkında güvence altına alınan borç tutarının onda biri oranında idari para cezası Bakanlıkça uygulanır.

(2) *Şarta bağlı yükümlülükler de dâhil olmak üzere, mevcut ve müstakbel güvenceli yükümlülüklerin ödeme ve diğer yöntemlerle ifa edilmesi hâlinde rehin hakkı rehin alacaklısının talebi üzerine Sicilden terkin edilir.*

(3) *Rehin alacaklısının, alacağın son bulmasını müteakip rehnin terkinini için süresi içinde Sicile başvurmaması hâlinde, borcunu ödeyen ve bunu belgeleyen borçlu, rehnin terkinini Sicilden isteyebilir.*” (TRK m. 15)

TRK’nın alacağın son bulması ile ilgili olarak yapmış olduğu düzenlemeyi üç başlık altında toplamak mümkündür.

A. Rehin Alacaklısının Rehni Terkin Talebi Zorunluluğu

Herhangi bir nedenle alacağın son bulması halinde rehin alacaklısı, alacağının son bulunduğu tarihten itibaren üç iş günü içinde rehnin terkinini için sicile başvurmak zorunda idi. 7099 s. Kanun bu hususta da değişiklik yapmış olup, yukarıda yer verilen 15’inci maddenin birinci fıkrası değişiklikten sonra şu hali almıştır:

“(1) *Rehin alacaklısı, alacağın son bulunduğu tarihten itibaren yabancı hukuka tâbi rehin alacaklısı tarafından otuz, Türk hukukuna tâbi rehin alacaklısı tarafından on beş işgünü içinde, rehin kaydının Sicilden terkinini için başvuruda bulunur. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyen rehin alacaklısı hakkında rehin veren veya borçlunun şikâyeti üzerine güvence altına alınan borç tutarının onda biri oranında idari para cezası Bakanlıkça uygulanır.*”

³⁵⁰ Arkan, (17. Bası) s. 61, 62.

³⁵¹ 7099 s. Kanun ile 30 ve 15 günlük süreler şeklinde değişmiştir.

Burada, sürenin hesaplanması bakımından “*alacağın son bulduğu tarihin*” tespit edilmesi gerekecektir. Alacak ne zaman son bulur? Ödeme yapılmış ise, ödeme ile birlikte, ibra edilmiş ise, ibra tarihinde borç da sona ermiş olacaktır.

Burada, alacağın sona erme nedenleri üzerinde durulmamış, her halükarda borç sona ermiş ise, bu sona erme tarihinden itibaren alacaklının terkin için üç iş günü içinde sicile başvurması kuralı, değişiklik ile “*yabancı hukuka tâbi rehin alacaklısı tarafından otuz, Türk hukukuna tâbi rehin alacaklısı tarafından on beş işgünü*” olarak belirlenmiştir.

7099 s. Kanun sadece süreyi değil, aynı zamanda şikâyet hakkını da tanzim etmiştir. Yapılan değişikliğin isabetli olduğu kanaatindeyiz. Buna göre;

Alacak son bulduğu takdirde;

- Rehin alacaklısı yabancı hukuka tâbi ise³⁵²; otuz iş günü,
- Rehin alacaklısı Türk hukukuna tâbi ise³⁵³; on beş iş günü

içinde terkin için Sicile başvurmak durumundadır.

Gerekli başvuruyu süresi içinde yapmadığı takdirde rehin alacaklısı, güvence altına alınan borç tutarının onda biri oranında idari para cezasına muhatap olur. Bu cezayı Bakanlık uygular.

Terkin için gerekli olan başvurunun yapılmadığına yönelik şikâyeti *rehin veren* veya *borçlu* yapabilecektir. Şikâyet hakkının kime ait olduğunun tanzim edilmiş olması, uygulama açısından kolaylık sağlayacaktır.

---

³⁵² Yabancı, başka bir devletin vatandaşı olabileceği gibi vatansız veya mülteci de olabilir. Aysel Çelikel, *Yabancılar Hukuku*, 8.Baskı (İstanbul: Beta Basım, 1998), s. 16. Burada bahis konusu edilen ise, yabancı ülke vatandaşı olan gerçek kişiler ile yabancı hukuka göre kurulmuş ve merkezi yurt dışında olan tüzel kişilerdir. Yabancı hukuka tabi gerçek kişilerin tespiti pek sorun olarak gözükme de tüzel kişilerle ilgili açıklama yapılması uygun olacaktır. Yabancı tüzel kişiliğin, özellikle şirketlerin tabiiyetlerinin tespitine ilişkin, mevut yasal düzenlemelerden “*Şirketin merkezinin esas sözleşmede gösterilmesi gerekliliği ve merkezinin bulunduğu yerde tescilinin zaruret arz etmesi anonim şirketlerin tabiiyetlerinin merkez yeri kriterince tayin edilmesi gerektiğini göstermektedir...*” Ali Önal, “Tabiiyet Hukuku Kapsamında Tek Ortaklı Türk ve Yabancı Bankaların Durumu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 6. S. 20 (2015), s. 453-454.

³⁵³ Türk vatandaşları ile merkezi Türkiye’de olan tüzel kişiler Türk hukukuna tabidir. “*Türk Devleti’ne vatandaşlık bağı ile bağlı olmayan gerçek kişiler yabancı statüsündedir.*” Merve Acun Mekengeç, “Yabancı Gerçek Kişilerin Türkiye’de Taşınmaz Mülkiyeti ve Sınırlı Aynî Hak Edinmeleri”, *Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 10. S. Temmuz (2014), s. 113.

B. Şarta Bağlı Yükümlülükler de Dâhil Olmak Üzere, Mevcut ve Müstakbel Güvenceli Yükümlülüklerin Ödeme ve Diğer Yöntemlerle İfa Edilmesi Hâli

Borçlunun, mevcut ve müstakbel güvenceli yükümlülükleri, şarta bağlı olan yükümlülükleri de dâhil olmak üzere, *ödeme ve diğer yöntemlerle “ifa”* etmesi söz konusu ise, rehin hakkı rehin alacaklısının talebi üzerine Sicilden terkin edilir. Burada da yine sicilden terkin talebinin rehin alacaklısı tarafından yapılması gerektiği hususu tanzim edilmiştir.

C. Borçlunun Terkin Talebi Yetkisi

Rehin alacaklısı, alacak sona ermiş olmasına rağmen, alacağın son bulmasını müteakip rehnin terkinini için üç iş günü (7099 s. Kanun ile bu süre yabancı hukuka tâbi kişiler için *otuz*, Türk Hukukuna tâbi kişiler için de *on beş* iş günü) içinde Rehinli Taşınır Siciline başvurmaması hâlinde, *borcunu ödeyen* ve bunu *belgeleyen* borçlu, rehnin terkinini Sicilden isteyebilecektir. Burada borçlunun terkin talebinde bulunabilmesi için üç unsur söz konusudur:

- Rehlin alacaklısı alacağın son bulmasından sonraki (30 / 15 iş günü) içinde terkin için sicile başvurmamış olmalı,
- Borcunu ödemiş olmalı,
- Bu borcunu ödediğini belge ile ispat etmesi gerekir.

XIV. MÜEYYİDELER

TİRK’de bu hususta özel bir düzenleme yer almadığından, TRK’daki düzenlemeler üzerinde açıklama yapmakla yetineceğiz.

TRK’nın 16’ncı maddesindeki düzeleme şu şekildedir:

“(1) Rehlin veren veya taşınırı rehin yüklü olarak devralan;

- a) Rehlinli varlığı bu Kanunun hilafına kullanması,*
- b) Borcu ödememesi hâlinde rehninli varlığın mülkiyetini devretmemesi,*
- c) Rehlinli varlığı alacaklıya zarar vermek kastıyla tahrip veya imha etmesi,*
- ç) Rehlinli taşınır varlığın devri ile alacağın devrini Sicile tescil ettirmemesi,*
- d) Sicili yanılmaya yönelik fiillerde bulunması,*

hâllerinde alacağını tamamen veya kısmen tahsil edemeyen rehin alacaklılarının şikayeti üzerine güvence altına alınan borç tutarının yarısını geçmemek üzere adli para cezası uygulanır.

(2) İlgili kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bir taşınırı rehin almak suretiyle ödünç para verme işini devamlı yapan kişi, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 241 inci maddesine göre cezalandırılır.”

Burada, rehin verene veya rehinle yüklü olarak taşınırı devralana ilişkin müeyyideler tanzim edilmiştir. Rehin veren ifadesinin yanında, rehin verenden rehinli olarak taşınırları devralan kişilerin aynı şekilde sorumlu olmalarının açıkça belirtilmiş olması, bunların sorumlu olmadıkları gibi bir iddianın ortaya atılmasına engel olmuştur.

Gerek en başta rehin veren ve gerekse de rehinli olarak devralanın sorumluluğu ve yaptırımı şu şekildedir:

- Rehinli varlığı; bu Kanunda yazılı olan özen gösterme, değerinin azalmasını engelleyici iş ve işlemlerden kaçınması gibi yükümlülere hilafına kullanması,
- Borcu ödememesi hâlinde, bu Kanun'da belirtilen usulde rehinli varlığın mülkiyetini rehin alacaklısına devretmemesi,
- Rehinli varlığı, sırf alacaklıya zarar vermek kastıyla tahrip veya imha etmesi,
- Rehinli taşınır varlığın devretmesi halinde devri ve ayrıca alacağın temlik edilmiş olması halinde bu alacağın devrini Sicile tescil ettirmemesi,
- Sicili yanıltmaya yönelik fiillerde bulunması

hâllerinde alacağını tamamen veya kısmen tahsil edemeyen rehin alacaklılarının şikayeti üzerine güvence altına alınan borç tutarının yarısını geçmemek üzere adli para cezası uygulanır.

Maddede yer alan bir düzenleme de, bir bakıma tefeci ve tefeci gibi işlem yapılmasının önüne geçebilmek için, bir taşınırı rehin almak suretiyle ödünç para

verme işini devamlı yapan kişinin, Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesine³⁵⁴ göre cezalandırılacak olduğu ifade edilmiştir.

XV. HÜKÜM BULUNMAYAN HALLER

TRK'da hüküm bulunmayan hallerde TMK'nın taşınır rehnine ilişkin hükümlerinin uygulama alanı bulacağına yönelik düzenlemesi, 7099 s. Kanun ile değiştirilmiş ve birçok hükmün daha çok taşınmaz hukukundaki konulara yakın ve uygun olması karşısında, yapılan değişiklik ile taşınmaz hukukuna ilişkin hükümlere atıf yapılmıştır. Bu değişikliğin yerinde bir değişiklik olduğunu ifade etmeliyiz.

XVI. MUAFİYETLER

TÜRK'de bir muafiyet öngörülmemişken (Harçlar Kanunu ve Damga Vergisi Kanunu'nda belirtilen istisnalar hariç olmak üzere) TRK'da artık açıkça rehin sözleşmesinin düzenlenmesi ile Sicilde tesis edilen işlemlerin vergi, resim, harç ve değerli kâğıt bedelinden muaf olduğu belirtilmiştir. Bu muafiyet, bu şekildeki teminat işlemlerinin yaygınlaştırılmasını temin etmek amacıyla kanun koyucu tarafından teşvik amacıyla düzenlenmiştir.

XVII. GEÇİŞ HÜKÜMLERİ

Uygulamada sorunlarla karşılaşmamak ve devam eden uygulama ile yeni uygulama arasında, *yumuşak geçiş* yapabilmek için geçiş hükümleri tanzim edilmiştir.

“(1) Bu Kanun, yürürlüğe girdiği tarihte görülmekte olan dava ve takiplere uygulanmaz.

(2) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce ticari işletme veya esnaf işletmeleri üzerinde tesis edilen rehin haklarına ilişkin ilgili mevzuat hükümleri uygulanmaya devam eder.”

---

³⁵⁴ TCK m. 241: “Kazanç elde etmek amacıyla başkasına ödünç para veren kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”

XVIII. SONUÇ

Çalışmamızda inceleme konusu yapılan Kanun, 01.01.2017'den itibaren yürürlüğe girmiş ise de hâlihazırda tam olarak tereddütlerin bertaraf edildiğini söylemek mümkün değildir. Bu nedenle, bu Kanun ve yayımlanan Yönetmelikler üzerinde değişiklikler yapılmasını muhtemel görmekteyiz. Ve elbette, uygulamacıların tasarrufları, eleştirileri, ihtilaflar, ilmî çalışmalar ve yargı mercilerinin kararları, yeni düzenlemenin amacına ulaşması için yol gösterecektir.

Yaptığımız çalışma neticesinde; Kanun ile ilgili eleştirilmesi gereken temel konulardan birinin, Kanun'un adı olduğunu ifade etmeliyiz. Kanunda ifade edilen ve sadece “*ticari işlemler*”e mahsus olduğu anlamına gelen ibarenin isabetli olmadığını söylemek mümkündür.³⁵⁵ Zira “*ticari işlem*” TTK'da anlamını bulan bir kavramdır. Oysa bu Kanunda ifade edilen ve rehin işlemine konu edilebilecek varlıklar ile taraflar her zaman “*ticari işlem*”³⁵⁶ oluşturmayacaktır. Bu da göstermektedir ki kanun koyucu TTK anlamında ticari işlemde değil, bu kanuna özgü işlemlerden bahsetmektedir. Öyleyse, tarafları ile bir sınırlama yapılarak, KOBİ'lere yönelik olarak tanzim edildiği ve TTK anlamında işlemin ticari iş niteliğine sahip olması gerekmediğinin açık bir şekilde ifade edilmesi uygun olacaktır.

Ticaret hayatta köklü değişiklikler getiren TRK, KOBİ'lerin finansmana erişimini kolaylaştırmak suretiyle ticari hayatın canlanması amacıyla hazırlanmış ise de bu etkiyi doğurabilip doğuramayacağını zaman gösterecektir. 01.01.2017'de yürürlüğe girmiş olmasına rağmen, çok kısa bir sürede (bir yıl sonunda 7099 sayılı Kanun ile) 6750 sayılı Kanun'da önemli değişiklikler yapılmıştır. Değişiklikleri ana başlık halinde şu şekilde belirtebiliriz:

---

³⁵⁵ Konuya ilişkin geniş açıklama için bkz. Göle/Aydoğan, s. 11-12.

“...pozitif hukuk sisteminde yerleşik bir kavramın yeni oluşturulan bir kanunun adında, asıl anlamından farklı şekilde ve söz konusu kanun açısından ne anlama geldiği açıkça düzenlenmeden yer alması doğru olmamıştır...”

³⁵⁶ Kürşat Göktürk, “Ticari İş Kavramı, Sınırlandırılması ve Faiz Meselesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XIX. S.2 (2015), s. 3-44.: “Kazanç sağlamaya yönelik faaliyetler”in ticari iş olarak nitelendirilmesi mümkündür. İktisadi bakımdan ticaret, üretim-tüketim arasındaki değişim faaliyetleri olarak nitelendirildiğinde, faaliyetlerin kazanç amaçlı olarak gerçekleştirilmesi durumunda, ticari olduğunu kabul etmek gereklidir. Faaliyeti kimin gerçekleştirdiği, ticari bir işletmenin mevcut olup olmadığı, faaliyetin işlem ya da eylem şeklinde ortaya çıkıp çıkmadığı gibi hususlar, işin günlük anlamda ticari bir iş olarak nitelendirilmesi bakımından –kural olarak önem taşımamaktadır. Pozitif hukukta kavramın bu anlamdaki kullanımına ilişkin çeşitli örneklere tesadüf edilmesi mümkündür.”

- *Bu rehin türündeki sınırlı sayı prensibi*
- *Rehin sözleşmesinin içeriğini ve kapsamı*
- *Üçüncü kişinin iyiniyetinin korunması durumu*
- *Takip yollarının tatbik usulü*
- *Terkindeki süre ve usulü*
- *Hüküm bulunmayan hallerde tatbik edilecek yasal düzenleme*
- *Birleşme ve karışma durumu*

Değişiklikler, konularına ilişkin yerlerde eski düzenleme ile birlikte ele alınmıştır.

Çalışmamızın temelini oluşturan rehin konusu varlıklar, özellikle ticaret hukuku ve eşya hukuku boyutu ile birlikte uygulamaya yönelik etkileri ile birlikte değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme yapılırken, ilga edilen TİRK ile de karşılaştırma yapılmış ve genel başlıklar altında şu neticelere ulaşılmıştır:

- ***Usuli İşlemler Açısından***

TRK, ilga ettiği TİRK'in zor şekil şartlarını bir kenara bırakarak, uygulama kabiliyeti olan bir sistem getirmiştir. Buna göre rehin hakkının tesisi için; noter tasdikli veya sicil yetkilisi huzurunda imzalanmış ya da elektronik ortamda hazırlanmış ve güvenli elektronik imza ile imzalanmış bir rehin sözleşmesi bulunmalı ve bu sözleşme Rehinli Taşınır Siciline tescil edilmelidir.

Aleniyeti sağlamak için bir Rehinli Taşınır Sicili tesis edilmiş ve rehin tesis ve tescil işlemleri ile değişiklik ve terkin işlemleri bu sicil üzerinden yürütülebilecektir.

- ***Rehin Konusu Varlıklar Açısından***

Rehin konusu varlıklar genişletilmiştir. 10 Mart 2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7099 sayılı Kanun'dan önce "*sınırlı sayıda*" olduğu ifade edilebilecek varlıklar ve haklar, Kanun değişikliği ile "*benzeri her türlü taşınır varlık ve hak*" şeklinde ifade edilerek tamamen genişletilmiştir.

Bu kanun kapsamında rehin konusu yapılamayacak bazı taşınurlar özel olarak zikredilmiştir.

Ancak, Kanun'da yapılan değişiklik, rehin konusu olabilecek varlıkları, belki de sınırsız şekilde genişletilmiştir.

- ***Takip Hukuku Açısından***

Temerrüt sonrası kullanılabilir haklar başlığı altında takip hukukunda izlenecek yollar belirlenmiş ve alacaklının alacağını elde etmesinin yolları kolaylaştırılmaya çalışılmıştır. Özellikle, rehin konusu varlığın, rehin alacaklısının mülkiyetine intikal ettirilmesi hakkı, lex commisoria yasağının delinmesi ile mümkün hale getirilmiştir.

Buna göre, alacaklının rehin konusu varlığın mülkiyetini devir alma yetkisi, alacağını varlık yönetim şirketine devir yetkisi, genel hükümler çerçevesinde takip yetkisi şeklinde alacağını tahsil etme yollarına başvurabilme hakkı bulunmaktadır. Ve bu yollara başvurma, 7099 s. Kanun'dan önce, "*seçimlik hak*" mı yoksa "*sırası ile takip edilmesi gereken yol*" mu tartışmaları sona ermiş ve artık "*seçimlik hak*" olarak belirlenmiştir.

- ***Görev Kuralı Bakımından***

Mülga Kanun'da özel olarak yer aldığı halde bu Kanun'da yer almayan "*görevli mahkeme*" meselesine burada değinmek gerekir. Görevli mahkemenin açıkça belirtilmemiş olmasının bilinçli tercih olduğu düşünülür ise şu yorumun yapılması muhtemeldir: Kanun'un "*ticari işlemlerde taşınır rehni*" ile ilgili olması nedeniyle görevli mahkemenin "*ticaret mahkemesi*" olduğu düşüncesi ile hareket edilmiş olabilir. Bununla birlikte, çalışmamızda da görüleceği üzere, bu kanun kapsamındaki tüm işlemler, TTK açısından *ticari iş* niteliğinde değildir (örneğin, esnafın rehin işlemi, ticari iş niteliğinde olmayabilecektir). Bu nedenle, bu hususta açık bir hükmün bulunmasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

- ***Nihai Olarak***

Her şeye rağmen TRK'nın, 1971 tarih ve 1447 sayılı TİRK ile ilgili yapılan eleştirileri ve uygulamadaki zorlukları göz önüne alarak kolaylık getirmeye çalıştığını söylemek mümkündür.

Çalışmamız, tüm kanun maddelerinin incelenmesi şeklinde yapılmıştır. Ancak, bu çalışma yapılırken, her madde üzerinde aynı ağırlıkta durulmamıştır. Bazı maddeler üzerinde daha az durulmasının bir sebebi, bu konuların farklı çalışmalara konu yapılmış olmasıdır. Diğer bir sebep ise, tanzim edilen bir kısım husus hakkında

tereddüt oluşturacak bir durumun olmamasıdır. Son sebep olarak da tanzim edilen hususun uygulayıcılar için ne kadar öneme haiz olduğu hususudur.

Bu çalışma da göstermektedir ki, özellikle kredi ihtiyacı olan (çiftçiler de dâhil olmak üzere) işletmeler ve bankalar çok önemli bir imkâna kavuşmuştur. Ancak, getirilen düzenlemelerin bir kısmının eski uygulamaların yerini nasıl alacağı, nasıl tatbik edileceği tereddüt oluşturmaktadır. Bu nedenle, öncelikli yapılması gereken, getirilen düzenlemelerin doğru yorumlanması ve doğru tatbik edilmesidir. Eksik veya hatalı olan hususların ise kanun koyucu tarafından yeniden gözden geçirilmesi ve düzeltilmesi veya yeniden izah edilmesidir.

Netice itibarıyla, medeni hukuk, eşya hukuku, ticaret hukuku, icra ve iflas hukuku, ceza ve ceza muhakemesi hukuku gibi hukuk alanlarına dâhil olan birçok hususun TRK'da tanzim edilmiş olması, Kanun'un tüm yönleriyle incelenmesinde bir eksikliğin kalmasına neden olacağından bu çalışma, daha çok eşya hukuku ve ticaret hukuku esas alınarak yapılmıştır. Ancak, yine de, rehin alacaklısının alacağını tahsil etmek uğruna sahip olduğu yeni imkânlar üzerinde, detaya girilmeden icra ve iflas hukuku bakımından kısa da olsa durulmuştur.

XIX. EK (TİRK İLE TRK'NİN KARŞILAŞTIRMALI TABLOSU)

TİRK

TRK

<p>Kanunun kapsamı:</p> <p>Madde 1 – Ticaret veya esnaf ve sanatkâr sicilinde kayıtlı bir ticari işletme üzerinden rehin hakkı bu kanunda yazılı hükümler dairesinde tesis edilir.</p>	<p>Amaç ve kapsam</p> <p>MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı; teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması, bu rehne konu taşınırın kapsamının genişletilmesi, taşınır rehininde aleniyetin sağlanması ile rehlin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırmaktır.</p> <p>(2) Bu Kanun; taşınır varlıkları konu edinen işlemlerde rehin hakkının tesisine, rehin hakkının üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesine, Rehinli Taşınır Siciline, rehinli alacaklılar arasında öncelik hakkının belirlenmesine, tarafların ve üçüncü kişilerin hak ve yükümlülüklerine, rehin hakkının kullanımı ile rehinli işlemlere ilişkin diğer usul ve esasları kapsar.</p> <p>(3) Bu Kanun, bir borca güvence teşkil etmek üzere kurulan ve konusu bu Kanunda sayılan taşınır varlıklar olan rehinli işlemlere uygulanır.</p> <p>(4) Bu Kanun, sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ile mevduat rehnine uygulanmaz.</p> <p>(5) Tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınır bu Kanun kapsamında değildir.</p> <p><i>(Değiştirilmiş Madde)</i></p>
	<p>Tanımlar</p> <p>MADDE 2- (1) Bu Kanunun uygulanmasında;</p> <p>a) Bakanlık: Gümrük ve Ticaret Bakanlığını,</p> <p>b) Çiftçi: 18/4/2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanununa göre faaliyet gösteren çiftçiyi,</p> <p>c) Esnaf: 7/6/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununa göre faaliyet gösteren esnaf ve sanatkarı,</p> <p>ç) Finansal sözleşme: Faiz oranı, emtia, döviz, hisse senedi, tahvil, endeks veya benzeri finansal</p>

	<p>araçların dayanak varlık olarak kullanıldığı spot, future, forward, opsiyon veya swap işlemiyle, repo, ters repo işlemi ve bu işlemlere benzer nitelikte olan ve finansal piyasalarda kullanılan diğer işlemlerle ve bu işlemlerin herhangi bir kombinasyonunu içeren sözleşmeleri,</p> <p>d) Güvenli elektronik imza: 15/1/2004 tarihli ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 4 üncü maddesinde tanımlanan elektronik imzayı,</p> <p>e) Kredi kuruluşu: 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren bankalar ve finansal kuruluşlar, 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu uyarınca faaliyet gösteren finansal kuruluşlar ile kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşları,</p> <p>f) Müstakbel taşınır varlık: Mevcut olmayan veya rehin sözleşmesinin akdedildiği anda rehin verenin mülkiyetinde bulunmayan bu Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen varlıkları,</p> <p>g) Stok: Rehin verenin satmak, kullanmak veya kiralamak amaçlarıyla mülkiyetinde bulunan hammadde, yarı mamul veya mamul varlıkları,</p> <p>ğ) Tacir: 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre tacir kabul edilen kişiyi,</p> <p>h) Taşınır varlık: Bu Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen varlıkları,</p> <p>ı) Rehin hakkı: Taşınır varlığın türünden, rehin verenin veya rehinli alacaklının durumundan, rehinle güvence altına alınan borcun niteliğinden veya tarafların onu rehin hakkı olarak adlandırmasından bağımsız olarak bir borcun ödenmesini veya ifa edilmesini güvence altına almak amacıyla alacağın devrinde devralanın alacak hakkı da dâhil olmak üzere, taşınır varlık üzerinde zilyetliğin devrine gerek olmaksızın tesis edilen sınırlı ayni hakkı,</p>
--	--

	<p>i) Rehin sözleşmesi: Rehin hakkını tesis etmek amacıyla rehin veren ile alacaklı arasında imzalanan sözleşmeyi,</p> <p>j) Serbest meslek erbabı: 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa göre tanımlanan serbest meslek erbabını,</p> <p>k) Sicil: Bakanlık tarafından kurulan ya da kurdurulan ve mevzuatı uyarınca kendi özel siciline tescilli zorunlu olanlar dışındaki taşınır varlıklar üzerinde, bu Kanun kapsamında tesis edilecek rehinlere ilişkin tescil, terkin, değişiklik gibi tüm iş ve işlemlerin elektronik ortamda gerçekleştirildiği ve sunulduğu merkezi ve aleni Rehinli Taşınır Sicilini,</p> <p>l) Üretici örgütü: Üretici ve yetiştiricilerin ilgili kanunlara dayanarak kurdukları tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikleri,</p> <p>ifade eder.</p> <p><i>(Yeni Madde)</i></p>
<p>Ticari işletme rehinde taraflar:</p> <p>Madde 2 – Ticari işletme rehni sözleşmesi, tüzel kişiliği haiz ve sermaye şirketi olarak kurulmuş kredi müesseseleri kredili satış yapan gerçek ve tüzel kişiliği haiz müesseseler ve kooperatifler ile ticari işletmenin maliki bulunan gerçek ve tüzel kişiler arasında yapılır.</p> <p>Ancak, kredili satış yapan müesseselerin rehin hakkı münhasıran vadeli satış yapmış olduğu 3 üncü maddenin (b) fıkrasında zikredilen hususat üzerinde tesis edilir.</p>	<p>Rehinde taraflar</p> <p>MADDE 3- (1) Rehin sözleşmesi;</p> <p>a) Kredi kuruluşları ile tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler arasında,</p> <p>b) Tacir ve/veya esnaf arasında,</p> <p>yapılır.</p> <p><i>(Değiştirilmiş Madde)</i></p>
<p>Rehin sözleşmesinin tanzimi:</p> <p>Madde 4 – Rehin sözleşmesi, ticari işletmenin kayıtlı bulunduğu sicil çevresindeki bir noter tarafından tanzim edilir. Sözleşmede, rehne dair unsurların tam listesi de ayırdedilmelerini mümkün kılacak özellikleri ile birlikte yer alır.</p>	<p>Rehin hakkının kurulması</p> <p>MADDE 4- (1) Rehin hakkı, rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilmesiyle kurulur.</p> <p>(2) Rehin sözleşmesi elektronik ortamda ya da yazılı olarak düzenlenir.</p> <p>(3) Elektronik ortamda düzenlenen rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilebilmesi için sözleşmenin güvenli elektronik imza ile onaylanması şarttır.</p>

<p>Rehin hakkının doğumu:</p> <p>Madde 5 – Rehin hakkı ticari işletme sahibinin veya kredi müessesesinin veya alacaklının yazılı talebi üzerine ticari işletmenin kayıtlı bulunduğu Ticaret veya Esnaf ve Sanatkar Siciline tescil ile doğar.</p> <p>Sözleşmenin yapıldığı tarihten itibaren 10 gün zarfında tescil talebedilir ve ilgili sicil memurluğunca bu işlem yerine getirilir.</p> <p>Ticari işletmeye dahil unsurlardan bir kısmı üzerinde rehinin tasarruf hakkı bulunmaması halinde Medeni Kanununun 853 üncü maddesinin buna dair hükmü uygulanır.</p> <p>Ticaret veya Esnaf ve Sanatkar Sicilindeki kayda istinat ederek rehin hakkı iktisabedenin bu iktisabı muteberdir.</p> <p>Tescil harç ve masraflarının hangi tarafa ait olacağı rehin sözleşmesinde belirtilir.</p> <p>Tüzük hazırlanması:</p> <p>Madde 21 – Bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içinde Adalet ve Ticaret Bakanlıklarınca hazırlanacak tüzükte rehnin Ticaret veya Esnaf ve Sanatkar Siciline tescili ve sicil memurluğunca yapılacak diğer işlemler gösterilir.</p>	<p>(4) Yazılı olarak düzenlenen rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilebilmesi için tarafların imzalarının noterce onaylanması veya sözleşmenin Sicil yetkilisinin huzurunda imzalanması şarttır.</p> <p>(5) Rehin hakkının kurulmasına ilişkin diğer usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.</p> <p>(6) Rehin sözleşmesinde aşağıdaki hususların yer alması zorunludur:</p> <p>a) Rehin sözleşmesinin tarafı;</p> <p>1) Ticari işletme ise ticaret unvanı, MERSİS numarası, temsil ve ilzama yetkili temsilcinin adı, soyadı ve imzası,</p> <p>2) Gerçek kişi veya esnaf ise Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası,</p> <p>3) Çiftçi ise Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası ile Çiftçi Kayıt Sistemi numarası,</p> <p>4) Üretici örgütü ise üretici örgütü belge numarası ile temsil ve ilzama yetkili temsilcinin adı, soyadı ve imzası.</p> <p>b) Borcun konusu, borcun miktarı, borcun miktarı belirli değilse rehnin ne miktar için güvence teşkil ettiği, ödenecek para cinsi ve rehnin azami miktarı.</p> <p>c) Rehne konu varlık ile bu varlığın ayırt edici özelliklerini belirten seri numarası, markası, üretim yılı, şasi numarası, belge seri numarası, varsa GTİP ya da PRODTR sanayi ürünü kodu gibi hususlar. (7099 s. Kanun ile ilave edilen hüküm) Niteliği gereği ayırt edici özelliği bulunmayan taşınır varlıklar için bu şart aranmaz.</p> <p>(7) Rehne konu taşınır varlığın alt veya art rehne konu edilmesi ile rehin verenin rehne konu taşınır varlık üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlayan kayıtlar geçersizdir.</p> <p>(8) Rehin hakkının Sicile tescilinden doğan masrafların kime ait olacağı rehin sözleşmesinde belirtilir.</p>
--	--

	<i>(Değiştirilmiş Madde)</i>
<p>Rehnin muhteva ve kapsamı:</p> <p>Madde 3 – Ticari işletme rehni aşağıdaki unsurları kapsar:</p> <p>a - Ticaret unvanı ve işletme adı,</p> <p>b - Rehlin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan makina, araç, alet ve motorlu nakil araçları,</p> <p>c - İhtira beratları, markalar, modeller, resimler ve lisanslar gibi sınai haklar.</p> <p>Taraflar ticaret unvanı, işletme adı ve menkul işletme tesisatı dışında kalan unsurlardan bir veya birkaçını rehlin dışında bırakabilirler.</p> <p>Gemi ipoteği hakkındaki hükümler saklıdır.</p> <p>Ek Madde 2- (Ek: 23/7/2003-4952/2 m.) Sanayî işletmelerinde 3 üncü maddenin (b) ve (c) bentlerinde yer alan unsurlardan bir veya daha fazlası rehlin konusu yapılabilir, ticarî işletme rehnine konu kredilerle satın alınan makine, ekipman, araç, alet ve cihazlar rehnedilebilir. Rehinli mallar alacaklının belirleyeceği muhtemel rizikolara karşı sigorta ettirilir. Sigorta masraflarının hangi tarafa ait olacağı rehin sözleşmesinde belirtilir.</p> <p>Sanayî işletmelerinde rehne konu olan varlıkların bir listesi işletmenin yasal defterlerinden işletme veya yevmiye defterinin son sayfasına noter tarafından onaylanarak eklenir. Bu listelerde, rehinli malların özellikleri açıkça belirtilir. Bu işlem rehlin devamı süresince her yıl yenilenir. Ticarî işletme rehnine ilişkin hükümler bu maddeye göre sanayî işletmelerinde yapılan rehinlerde de uygulanır.</p>	<p>Üzerinde rehin hakkı kurulabilecek taşınır varlıklar</p> <p>MADDE 5- (1) Rehlin hakkı aşağıda belirtilen taşınır varlıklar üzerinde kurulabilir:</p> <p>a) Alacaklar</p> <p>b) Çok yıllık ürün veren ağaçlar</p> <p>c) Fikri ve sınai mülkiyete konu haklar</p> <p>ç) Hammadde</p> <p>d) Hayvan</p> <p>e) Her türlü kazanç ve iratlar</p> <p>f) Başka bir sicile kaydı öngörülmemeyen ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatlar</p> <p>g) Kira gelirleri</p> <p>ğ) Kiracılık hakkı</p> <p>h) Makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makineleri, elektronik haberleşme cihazları dâhil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatı</p> <p>ı) Sarf malzemesi</p> <p>i) Stoklar</p> <p>j) Tarımsal ürün</p> <p>k) Ticaret unvanı ve/veya işletme adı</p> <p>l) Ticari işletme veya esnaf işletmesi</p> <p>m) Ticari plaka ve ticari hat</p> <p>n) Ticari proje</p> <p>o) Vagon</p> <p>ö) Bu fıkrada sayılanlardan üçüncü kişiler zilyetliğindeki taşınır varlık, hak ve paylı mülkiyet hakları</p> <p>p) (7099 s. Kanun ile ilave edilen bent) Benzeri her türlü taşınır varlık ve hak</p> <p>(2) Ticari işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması hâlinde, rehlin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlık rehnedilmiş sayılır. Bu varlıkların rehni diğer kanunlarca bir sicile tescilini gerektiriyorsa bu rehlin ilgili</p>

	<p>sicillere bildirilir. Bu varlıklar üzerinde diğer kanunlar uyarınca önceden bir rehin hakkı tesis edilmiş olması hâlinde bu Kanun çerçevesinde tesis edilerek bildirilen rehin sonraki sırada yer alır. Ticari işletme ve esnaf işletmesi rehinleri ticaret veya esnaf siciline bildirilir. Birinci fıkrada yer alan diğer taşınır varlıkların borcu karşılaması hâlinde işletmenin tümü üzerinde rehin kurulamaz.</p> <p>(3) İşletmelerin müstakbel taşınır varlıkları üzerinde rehin hakkı kurulabilir. Rehinli müstakbel taşınır varlık üzerindeki tasarruf yetkisi, bu varlıkların mülkiyete konu edilmesini müteakip kullanılabilir.</p> <p>(4) Rehin, işletmelerin mevcut veya müstakbel taşınır varlıklarının getirileri üzerinde kurulabilir.</p> <p>(5) Her tür sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacaklar rehne konu edilebilir. 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri saklıdır.</p> <p>(6) Rehin hakkı bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen varlıklardan biri veya birden fazlası üzerinde kurulabilir.</p> <p>(7) Kendi mevzuatı gereğince bir onaya tâbi olan lisans ve ruhsatların rehni bu onayın alınması hâlinde mümkündür.</p> <p>(8) Mevzuatı gereği özel sicillerine kaydı gereken rehinler Sicile bildirilir. Buna ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.</p> <p>(9) Üçüncü kişiler, bu Kanun kapsamında borçlu lehine teslimsiz taşınır rehni kurabilir.</p> <p><i>(Değiştirilmiş Madde)</i></p>
	<p>Bütünleyici parça ve eklenti</p> <p>MADDE 6- (1) Taşınır varlık üzerindeki rehin hakkı, o varlığın bütünleyici parçasını da kapsar.</p>

	<p>(2) Taraflar, taşınır varlığın mevcut veya sonradan ilave edilen eklentilerinin rehin kapsamına alınmasını ayrıca kararlaştırabilir. <i>(Yeni Madde)</i></p>
	<p>Birleşme ve karışma</p> <p>MADDE 7- (1) Birleşen veya karışan taşınır varlıklar üzerinde rehin hakkı kurulabilir.</p> <p>(2) Bir taşınırın diğer bir taşınır ile bütünleyici parçası olacak şekilde karışması veya birleşmesi hâlinde; rehin hakkı o taşınır varlığın tamamı üzerinde tesis edilmiş sayılır.</p> <p>(3) Birleşen veya karışan taşınır varlıkta devam eden rehin hakkı, her bir birleşen taşınır varlığın; birleşme anındaki değerinin, birleşmiş ürün değerine oranı üzerinden devam eder.</p> <p>(4) Taşınır varlıkların birbiriyle birleşmesi veya karışması hâlinde, alacaklılar yeni varlık üzerinde kendi taşınırlarının birleşme veya karışma zamanındaki değerleri oranında paylı rehne sahip olur.</p> <p>(7099 s. Kanun ile bu madde şu şekilde değiştirilmiştir.)</p> <p>Rehnin kapsamı</p> <p>MADDE 7- (1) Taşınır varlığın gelecekteki her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirileri ile doğal ürün ve ikamesi mallar, taşınır varlık ile birlikte doğrudan rehnin kapsamına girer.</p> <p>(2) Bir üretim sürecinin, kullanıldığı taşınır varlıklarla birlikte rehnedilmesi halinde rehin, üretim sürecinde ve sonucunda gerçekleşecek olan alacak üzerinde aynı oranda ve sırada kendiliğinden tesis edilmiş sayılır. Buna ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.</p> <p>(3) Bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişinin iyiniyeti korunur.</p> <p><i>(Yeni Madde)</i></p>

<p>Tescilin şekli:</p> <p>Madde 6 – Rehinin tescilinde, alacaklının ticaret unvanı, açık adresi ve ikametgahı, alacağın Türk lirası olarak miktarı, alacağın miktarı muayyen değilse ticari işletmenin ne miktar için teminat teşkil edeceği, alacak faizli ise faiz nisbeti kaydolunur.</p> <p>Rehinin diğer sicillere bildirilmesi:</p> <p>Madde 7 – Tescili müteakip Ticaret veya Esnaf ve Sanatkar Sicili memurunun derhal yapacağı bildiri üzerine, bu kanuna istinaden tesis edilen rehin, ticari işletmenin üzerinde faaliyet gösterdiği gayrimenkul işletme sahibine ait ise bu gayrimenkulün tapu kütüğündeki sayfasındaki beyanlar hanesine markalar, lisanslar ve ihtira beratları gibi sınai haklar için Sanayi Bakanlığınca tutulan sicile, maden siciline, motorlu araçlar için nakil vasıtaları siciline, ticari işletme rehni veren müessesesinin varsa şubelerinin bulunduğu yer sicillerine derhal kaydedilir.</p>	<p>Rehinli Taşınır Sicili</p> <p>MADDE 8- (1) Rehin hakkının tesisi ve üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesi, rehinli alacaklılar arasında öncelik hakkının belirlenmesi, rehinli taşınır varlık ile alacağın devrinin tescili amacıyla Rehinli Taşınır Sicili kurulur.</p> <p>(2) Rehinli Taşınır Sicili alenidir. Bakanlık, Sicilin faaliyetlerini her zaman denetlemeye ve gerekli önlemleri almaya yetkilidir. Sicil, Bakanlıkça alınan önlemlere ve verilen talimatlara uymakla yükümlüdür.</p> <p>(3) Diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescilli zorunlu olan taşınır rehinlerine ilişkin hükümler saklıdır. Bu taşınır varlıklar üzerinde bu Kanun kapsamında Sicile tescil edilmek suretiyle rehin tesis edilmez.</p> <p>(4) Sicilin kuruluş ve işleyişi ile bu Sicille diğer kanunlar uyarınca tutulan taşınır sicillerinin verilerinin paylaşımına yönelik usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelik ile belirlenir.</p> <p><i>(Değiştirilmiş Madde)</i></p>
<p>Rehin hakkının üçüncü şahıslara karşı ileri sürülmesi:</p> <p>Madde 9 – Alacaklının bu kanundan doğan rehin hakkı, ticari işletmeyi devralan herkese karşı ileri sürülebilir.</p> <p>Şu kadar ki, rehinden haberdar olmaksızın ticari işletmenin sicil bölgesi dışındaki münferit unsurları üzerinde mülkiyet veya diğer aynı bir hakkı iktisabeden hüsnüniyet sahibi üçüncü şahsın hakları mahfuzdur. Ticari işletme sahibinin bu iktisap dolayısıyla bir talep hakkı varsa bu talep hakkı üzerinde alacaklının rehin hakkı devam eder.</p> <p>Ticari işletmenin bu kanuna göre rehnedilen unsurlarının tamamı veya bir kısmı için tazminat veya sigorta bedeli ödenmesi icabettiği takdirde, tazminat veya bedel üzerinde de alacaklı rehin hakkına sahip olur.</p>	<p>Rehin hakkının üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesi</p> <p>MADDE 9- (1) Rehin hakkı, rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilmesiyle üçüncü kişilere karşı hüküm ifade eder.</p> <p>(2) Diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescilli zorunlu olan taşınır rehinleri üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmeye devam eder.</p> <p><i>(Değiştirilmiş Madde)</i></p>

<p>İkinci ve üçüncü fıkrada yazılı hallerde, üçüncü şahıs kendisine yapılan ihbara rağmen işletme sahibine tediyede bulunursa alacaklının bundan doğan zararını tazmin ile yükümlü olur.</p> <p>Ticari işletme sahibinin, alacaklının muvafakatini almak şartıyla işletmenin münferit bir unsurunun devri veya üzerinde bir aynı hak tesisi dolayısıyla alacaklı olduğu meblağ veya kendisine verilecek tazminat yahut sigorta bedeli ile, işletmeden çıkan unsur yerine yenisini alma veya eski durumu iade etme hakkı saklıdır.</p>	
<p>Birden fazla rehin tesisi:</p> <p>Madde 8 – Aynı ticari işletme üzerinde birden fazla rehin tesis edilebilir. Alacaklıların hakları rehinin tescili sırasına göre tayin edilir.</p>	<p>Derece sistemi</p> <p>MADDE 10- (1) Rehlin sağladığı güvence, tescilde belirtilen rehin tutarı ve derecesi ile sınırlıdır. Rehin, sırada kendisinden önce gelecek olanın miktarının tescilde belirtilmesi kaydıyla ikinci veya daha sonraki derecede de kurulabilir. Bu halde 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 871 ile 876 ncı maddelerinin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır.</p> <p>(2) Rehin sözleşmesinde sonraki sırada yer alan rehinli alacaklılara boşalan dereceye geçme hakkı verilebilir. Rehin sözleşmesi dışında bir sözleşme ile bu hakkın tanınması hâlinde sözleşmenin geçerliliği, Sicile tescil edilmesine bağlıdır.</p> <p><i>(Değiştirilmiş Madde)</i></p>
	<p>Öncelik hakkı</p> <p>MADDE 11- (1) Aynı taşınır varlık üzerinde derece sırası belirtilmeksizin birden fazla rehin hakkı tesis edilmesi hâlinde alacaklıların öncelik hakkı, rehin kurulma anına göre belirlenir. Derece belirtilmesi hâlinde ise derece sırası esas alınır.</p> <p>(2) Sonraki sırada yer alan rehinli alacaklılara boşalan dereceye geçme hakkı verilmesi hâlinde ilk sırada yer alan rehin alacaklısı alacağını tamamen almadan bir sonraki rehin alacaklısına ödeme yapılmaz.</p>

	<p>(3) Birleşen veya karışan varlıklar üzerindeki rehin hakları, varlığın birleşme ve karışmadan önceki durumuyla aynı önceliğe sahiptir. Birleşen veya karışan varlıklar aynı dereceye sahip olmaları durumunda tescil anı dikkate alınır. (7099 s. Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır.)</p> <p>(4) Getirisi üzerinde ayrıca bir rehin tesis edilmemiş ise varlığın getirisi üzerindeki öncelik hakkı, asıl rehinli varlığın öncelik sırasıyla aynıdır.</p> <p><i>(Yeni Madde)</i></p>
<p>Ticari işletme sahibinin tasarruf yetkisi:</p> <p>Madde 10 – Ticari işletme sahibi, işletmenin normal faaliyette bulunabilmesi için gerekli her türlü muameleleri yapmak yetkisini haizdir.</p> <p>Buna mukabil ticari işletme sahibi, ticari işletmeyi veya rehne dahil münferit unsurları devretmek, bir aynı hakla takyidetmek, başka bir mahalle nakletmek veya başkaları ile değiştirmek için alacaklının muvafakatini almak zorundadır.</p> <p>İşletme rehnine dahil münferit unsurların alacaklının muvafakati ile başkalarıyla değiştirilmesi hallerinde meydana gelen değişikliklerin, taraflarca dördüncü madde hükümlerine göre düzenlenmiş olan listeye noter marifetiyle işlettirilmesi şarttır.</p> <p>İşletmeye ithal edilen yeni unsurların rehnin kapsamına dahil olması için bu unsurların listeye alınması ve ayrıca Ticaret veya Esnaf ve Sanatkar Siciline tescili lazımdır.</p> <p>Ticari işletmenin merhun değerinin muhafazası:</p> <p>Madde 11 – Ticari işletme sahibi işletmenin merhun değerini muhafaza için gerekli ihtimamı göstermediği veya kanunen öngörülen hallerde alacaklının muvafakatını almadığı ve bu yüzdende alacaklının zararına ticari işletmenin merhun değeri düştüğü takdirde hakim tarafından kendisine verilecek mühlet içinde ek teminat vermez veya</p>	<p>Rehin sözleşmesi taraflarının hak ve yükümlülükleri</p> <p>MADDE 12- (1) Tarafların hak ve yükümlülükleri bu Kanuna aykırı olmamak şartıyla sözleşmede belirlenir.</p> <p>(2) Zilyed, rehinli taşınırın değerini koruyacak gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Zilyed, rehinli taşınırın değerini düşüren davranışlarda bulunursa; alacaklı, hâkimden bu gibi davranışları yasaklamasını isteyebilir. Alacaklıya, gerekli önlemleri almak üzere hâkim tarafından yetki verilebileceği gibi; gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde alacaklı, böyle bir yetki verilmeden de gerekli önlemleri kendiliğinden alabilir.</p> <p>(3) Hakları zarar görenler önlem için yapmış olduğu giderlerin tazminini zarara sebep olanlardan isteyebilir.</p> <p>(4) Rehin alacaklısı, rehin veren ya da üçüncü bir kişinin zilyetliğinde bulunan rehne konu taşınır varlığı denetleme hakkına sahiptir.</p> <p>(5) Rehin veren, rehin konusu taşınır varlıkların değerini rehin alacaklısı aleyhine azaltan tasarruflarından doğan zararları tazmin etmekle yükümlüdür.</p> <p>(6) Rehin veren, rehinli taşınır varlığın devri ile alacağın devrini Sicile tescil ettirmekle yükümlüdür.</p>

<p>evvelki hali iade etmez ise, talep üzerine alacaklıya teminat noksanına tekabül edecek bir miktarın ödenmesine hükmlenir.</p> <p>Üçüncü şahsın müdahalesinin men'i:</p> <p>Madde 13 – Ticari işletmeye veya rehne dahil unsurlarına, rehnin sağladığı teminatı tehlikeye düşürecek surette üçüncü şahıslar tarafından vukubulacak fiillerin men'ini alacaklı dava edebilir.</p>	<p><i>(Değiştirilmiş Madde)</i></p>
<p>Yetkili mahkeme:</p> <p>Madde 22 – Bu kanunun uygulanmasından çıkacak anlaşmazlıkların halli ticari sicilin bulunduğu mahallin Ticaret Mahkemelerinin görevi dahilindedir.</p>	<p><i>(Karşılığı Yok)</i></p>
	<p>Değer tespiti</p> <p>MADDE 13- (1) Taraflar, rehin hakkının kurulması öncesinde rehne konu taşınırın değerinin tespiti amacıyla ikinci fıkrada belirtilen usulle değer tespiti yaptırabilir.</p> <p>(2) Rehinli taşınır varlığın birleşmesi veya karışması durumunda ya da temerrüt sonrası hakların kullanımında, alacaklının başvurusu üzerine rehin verenin yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesince taşınırın değeri ekspertiz hizmeti sunan gerçek veya tüzel kişilere üç gün içerisinde tespit ettirilir. Bu değer tespitine itiraz edilmesi hâlinde, mahkemece üç gün içerisinde yeni bir değer tespiti yaptırılır. İtiraz üzerine ekspertiz hizmeti sunan gerçek veya tüzel kişiler üç gün içerisinde değer tespiti yapar. İtiraz üzerine yapılan değer tespiti kesindir. Bu tespit yapıldığı tarihten itibaren iki yıl geçmedikçe yeniden değer tespiti istenemez. Değer tespitine ilişkin rapor rehin verene ve rehin alacaklılarına tebliğ edilir.</p> <p>(3) Bu Kanun kapsamındaki rehinli işlemlerde uygulanacak ekspertiz hizmetlerine ilişkin tavan ücret</p>

	<p>ilgili kurumların görüşü alınarak Bakanlık tarafından belirlenir.</p> <p>(4) Ekspertiz hizmeti sunan gerçek ve tüzel kişilerde aranacak nitelikler ile yetkilendirilecek bu kişilere ilişkin diğer hususlar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.</p> <p><i>(Yeni Madde)</i></p>
<p>Rehnin paraya çevrilmesi:</p> <p>Madde 14 – Borçlu borcunu ödemediği takdirde, alacaklıya; ticari işletmeyi veya münferit bir unsurunu temellük etmek hakkını veren her türlü mukavele hükümsüzdür.</p> <p>Borçlu borcunu vadesinde ödemezse, alacaklı merhunun satış bedelinden alacağını istifa eder. İşletme rehnine dahil her unsur borcun tamamına karşılık teşkil eder.</p> <p>Alacaklı, alacağın temini için umumi hükümler dairesinde ticari işletmenin veya münferit unsurlarının ihtiyaten haczettirilmesini isteyebilir. Bu takdirde, ihtiyati haczi tamamlama merasimi rehlin paraya çevrilmesi yoluyla olur.</p> <p>Paraya çevirmenin şümulü:</p> <p>Madde 15 – Alacaklı, merhunun paraya çevrilmesini talebedebilir.</p> <p>Ancak satılacak unsurları ve satışın şümulünü, alacaklının ve ticari işletme sahibinin muhik menfaatlerini nazarı itibare alarak icra memuru tayin eder.</p> <p>Her halükarda rehniyle temin edilen alacağın bakiyesinin karşılanması meşruttur.</p> <p>Takip sırasında idare ve işletme:</p> <p>Madde 16 – İcra memuru satışına karar verilen ticari işletmenin veya münferit unsurlarının muhafazası, idaresi ve işletilmesi için lüzumlu bütün tedbirleri alır.</p> <p>Paraya çevirmede takibolunacak usul:</p> <p>Madde 17 – Ticari işletmenin veya münferit unsurlarının paraya çevrilmesinde İcra ve İflas Kanununun</p>	<p>Temerrüt sonrası haklar</p> <p>MADDE 14- (1) Bu Kanun kapsamındaki borçların süresinde ifa edilmemesi hâlinde alacaklı, aşağıdaki yollara başvurabilir:</p> <p>a) Birinci derece alacaklı ise icra dairesinden 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 24 üncü maddesi uyarınca rehlinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilir. Bu halde icra dairesi, bu devri Sicile bildirir. Rehlinli taşınırın, Kanunun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca belirlenen değerinin, birinci derece alacaklının toplam alacağından fazla olması durumunda, aradaki fark miktarından, diğer derecelerdeki alacaklılara karşı, birinci derece alacaklı ile rehlin veren müteselsilen sorumludur.</p> <p>b) Alacağını, 5411 sayılı Kanun uyarınca faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine devredebilir. Bu halde, varlık yönetim şirketleri, alacaklının rehlin sırasına sahip olur. Öncelik hakkı bu Kanunun 11 inci maddesine göre belirlenir.</p> <p>c) Zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans hakkını kullanabilir.</p> <p>~~(2) Alacağın yukarıda belirtilen yollarla tahsil edilememesi hâlinde takip, genel hükümler çerçevesinde yapılır. (7099 s. Kanun ile yürürlükten kaldırılmış, yerine şu fıkra eklenmiştir)~~</p> <p>ç) Genel hükümler çerçevesinde takip yapılabilir.</p> <p>(3) Bu maddeye ilişkin diğer usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.</p> <p><i>(Değiştirilmiş Madde)</i></p>

<p>menkul rehninin paraya çevrilmesi hakkındaki hükümleri uygulanır.</p>	
<p>Rehnin sona ermesi ve ticari işletmenin kaydının terkinin:</p> <p>Madde 18 – Ticari işletmenin kaydının Ticaret veya Esnaf ve Sanatkar Sicilinden terkinin sicil memuru tarafından derhal alacaklıya bildirilir.</p> <p>Ticari işletmenin kaydının Ticaret veya Esnaf ve Sanatkar Sicilinden terkin edilmesi halinde alacağın tamamı muaccel olur.</p> <p>Terkinin alacaklıya tebliğinden itibaren iki ay zarfında tescil edilmiş bulunan işletme rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takibi yapılmadığı takdirde rehin hakkı düşer.</p> <p>Tahsil edilemeyen alacağın takibi genel hükümlere tâbidir.</p> <p>Alacağın son bulması:</p> <p>Madde 19 – Alacağın son bulması halinde, ticari işletmenin sahibi Ticaret veya Esnaf ve Sanatkar Sicilindeki rehlin kaydının terkinini alacaklıdan isteyebilir.</p> <p>İcra ve İflas Kanununun 153 üncü maddesi ticari işletme rehninin terkinin halinde de tatbik edilir.</p> <p>Rehnin terkinin sicil memuru tarafından 8 inci maddede zikredilen sicillere işlenmek üzere bildirilir.</p>	<p>Alacağın son bulması</p> <p>MADDE 15- (1) ~~Rehin alacaklısı, alacağın son bulunduğu tarihten itibaren üç işgünü içinde, rehlin kaydının Sicilden terkinin için başvuruda bulunur. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyen rehin alacaklısı hakkında güvence altına alınan borç tutarının onda biri oranında idari para cezası Bakanlıkça uygulanır. (7099 s. Kanun ile bu fıkra aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir)~~</p> <p>(1) Rehin alacaklısı, alacağın son bulunduğu tarihten itibaren yabancı hukuka tâbi rehin alacaklısı tarafından otuz, Türk hukukuna tâbi rehin alacaklısı tarafından on beş işgünü içinde, rehlin kaydının Sicilden terkinin için başvuruda bulunur. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyen rehin alacaklısı hakkında rehin veren veya borçlunun şikâyeti üzerine güvence altına alınan borç tutarının onda biri oranında idari para cezası Bakanlıkça uygulanır.</p> <p>(2) Şarta bağlı yükümlülükler de dâhil olmak üzere, mevcut ve müstakbel güvenceli yükümlülüklerin ödeme ve diğer yöntemlerle ifa edilmesi hâlinde rehin hakkı rehin alacaklısının talebi üzerine Sicilden terkin edilir.</p> <p>(3) Rehin alacaklısının, alacağın son bulmasını müteakip rehlin terkinin için süresi içinde Sicile başvurmaması hâlinde, borcunu ödeyen ve bunu belgeleyen borçlu, rehlin terkinin Sicilden isteyebilir.</p> <p><i>(Değiştirilmiş Madde)</i></p>
<p>Ticari işletme sahibinin cezalandırılması ve tazminata mahkûm edilmesi:</p> <p>Madde 12 – (Değişik birinci fıkra: 23/1/2008-5728/343 m.) Ticari işletme sahibi işletmesini veya rehne dahil münferit unsurları alacaklının muvafakati olmaksızın başkalarıyla değiştirir veya temlik, aynı bir hakla takyit veya</p>	<p>Müeyyideler</p> <p>MADDE 16- (1) Rehin veren veya taşınırı rehin yükü olarak devralan;</p> <p>a) Rehinli varlığı bu Kanunun hilafına kullanması,</p>

<p>alacaklıyı ızzar kastıyla tahrip veya imha ederse bu yüzden alacağını tamamen veya kısmen tahsil edemeyen alacaklının şikayeti üzerine uğranılan zararın miktarı nazara alınmak suretiyle bir yıldan beş yıla kadar hapis ve yüz günden aşağı olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.</p> <p>Uğranılan zarar fahiş olduğu takdirde yukarıda yazılı cezaların azamisine hükmolunur.</p> <p>Ayrıca talep üzerine hakim ticari işletme sahibini, kusurunun ağırlığını gözönünde tutarak rehinle temin edilen alacak miktarına kadar munzam bir tazminata da mahkûm eder.</p>	<p>b) Borcu ödememesi hâlinde rehinli varlığın mülkiyetini devretmemesi,</p> <p>c) Rehinli varlığı alacaklıya zarar vermek kastıyla tahrip veya imha etmesi,</p> <p>ç) Rehinli taşınır varlığın devri ile alacağın devrini Sicile tescil ettirmemesi,</p> <p>d) Sicili yanılmaya yönelik fiillerde bulunması, hâllerinde alacağını tamamen veya kısmen tahsil edemeyen rehin alacaklılarının şikayeti üzerine güvence altına alınan borç tutarının yarısını geçmemek üzere adli para cezası uygulanır.</p> <p>(2) İlgili kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bir taşınırı rehin almak suretiyle ödünç para verme işini devamlı yapan kişi, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 241 inci maddesine göre cezalandırılır.</p> <p><i>(Değiştirilmiş Madde)</i></p>
	<p>Yürürlükten kaldırılan mevzuat</p> <p>MADDE 17- (1) 21/7/1971 tarihli ve 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.</p> <p><i>(Yeni Madde)</i></p>
<p>Gayrimenkul rehnine dair hükümlerin uygulanması:</p> <p>Madde 20 – Ticari işletme rehni hakkında bu kanunda özel hüküm bulunmayan hallerde gayrimenkul rehni hükümlerinden bu kanun hükümlerine aykırı olmayanlar uygulanır</p>	<p>Hüküm bulunmayan hâller</p> <p>MADDE 18- (1) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde, ~~4721 sayılı Kanununun taşınır~~ (7099 s. Kanun ile değişen ibare:) 4721 sayılı Kanunun taşınmaz rehnine ilişkin hükümleri uygulanır.</p> <p><i>(Değiştirilmiş Madde)</i></p>
	<p>Muafiyetler</p> <p>MADDE 19- (1) Rehin sözleşmesinin düzenlenmesi ile Sicilde tesis edilen işlemler vergi, resim, harç ve değerli kağıt bedelinden muafır.</p> <p><i>(Yeni Madde)</i></p>
	<p>Geçiş hükümleri</p>

	<p>GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Kanun, yürürlüğe girdiği tarihte görülmekte olan dava ve takiplere uygulanmaz.</p> <p>(2) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce ticari işletme veya esnaf işletmeleri üzerinde tesis edilen rehin haklarına ilişkin ilgili mevzuat hükümleri uygulanmaya devam eder.</p> <p><i>(Yeni Madde)</i></p>
<p>Yürürlük tarihi:</p> <p>Madde 23 – Bu Kanun yayımı tarihinden altı ay sonra yürürlüğe girer.</p>	<p>Yürürlük</p> <p>MADDE 20- (1) Bu Kanun 1/1/2017 tarihinde yürürlüğe girer.</p> <p><i>(Değiştirilmiş Madde)</i></p>
<p>Kanunun yürütülmesi:</p> <p>Madde 24 – Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür</p>	<p>Yürütme</p> <p>MADDE 21- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.</p> <p><i>(Aynı Madde)</i></p>

KAYNAKLAR

- ACAR, Faruk, *Rehin Hukuku Dersleri*, İstanbul 2015
- , *Rehin Hukukunda Taşınmaz Kavramı ve Özellikle Belirlilik İlkesi*, Tıpkı 2. Baskı, İstanbul 2017
- ACUN MEKENGECİ, Merve, “Yabancı Gerçek Kişilerin Türkiye’de Taşınmaz Mülkiyeti ve Sınırlı Aynî Hak Edinmeleri”, *Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 5 (2014), 109–155
- AKINCI, Bekir, “Taşınmaz Rehninde Sabit Dereceler Sistemi ve İstisnaları”, *Mevlâna Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2 (2014), 167–195
- AKSOY, Mehmet Ali, “Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni’nin Ticari İşletme Rehni ile Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, Y. 76 (2018), 53–90 <<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/AnkaraBarosu/2018-1.pdf>>
- , *Ticaret Hukuku Bilgisi*, Ankara 2014
- ALBAYRAK, Hakan, “Tasarrufun İptali Davalarında Yargıtay Tarafından Kabul Edilen Özel Dava Şartları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 64 (2015), 931–974 <<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/2071/21479.pdf>> (Erişim: 14.06.2018)
- ANTALYA, O. Gökhan, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1. Baskı, İstanbul 2012
- ANTALYA, O. Gökhan/Faruk Acar, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni*, 2. Baskı, İstanbul 2017
- ARAL, Fahrettin/Hasan Ayrancı, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 11. Baskı, Ankara 2015
- ARDA BAĞCE, Duygu Hidayet, “Alacağın Devri Ve Diğer Hukuki Kurumlarla Karşılaştırılması” (T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2015) <[http://acikerisim.iku.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11413/1333/1/Duygu Bağce.pdf](http://acikerisim.iku.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11413/1333/1/Duygu%20Bağce.pdf)> (Erişim: 05.07.2017)
- ARKAN, Sabih, *Ticari İşletme Hukuku*, 23. Bası, Ankara 2017
- , *Ticari İşletme Hukuku*, 17. Baskı, Ankara 2012

- ASLAN, İ.Yılmaz, *Ticaret Hukuku Dersleri*, 11. Baskı, Bursa 2017
- AYAN, Mehmet, *Eşya Hukuku -III- Sınırlı Aynî Haklar*, 8. Baskı, Ankara 2017
- AYHAN, Rıza/Mehmet Özdamar / Hayrettin Çağlar, *Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*, 6. Bası, Ankara 2013
- BENLİ, Erman, “Sermaye Piyasası Araçlarını Konu Alan Teminat Sözleşmelerinde Yeni Düzenlemelerin Gerekçeleri”, *Banka Ve Finans Hukuku Dergisi*, C. 6 (2017), 213–254
- BİLGİN, Hikmet, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İcra-İflas Hukuku Açısından Genel Bir Bakış”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 8 (2017), 619–658
- BOYACIOĞLU, Cumhur, “Ticaret Unvanı” (Selçuk Üniversitesi, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1995)
- BOZER, Ali/Celal Göle, *Ticari İşletme Hukuku*, 4. Bası, Ankara 2017
- ÇAMURCU, Emin, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesinin Tarafları”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XXI (2017) <http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/21_3_7.pdf> (Erişim: 20.02.2018)
- CAN, Bilal, “İpotekli Konut Finansmanına Yönelik Hukuki Düzenlemeler Ve Diğer Ülkelerle Mukayesesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Y. 23 (2011), 231–268 <<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-97-1112>> (Erişim: 08.03.2017)
- CANER, Oğuz/Süleyman Kandemir, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamı Dışında Bırakılan Varlıklar”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Hukuk Sayısı*, Y. 16 (2017), 137–160
- CANSEL, Erol/Çağlar Özel, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 2014
- ÇELİKEL, Aysel, *Yabancılar Hukuku*, 8. Baskı, İstanbul 1998
- ÇETİNER, Bilgehan, *Taşınmaz Teminatı*, İstanbul 2015
- DERELİ, Zeliha, “Lex Commissoria Yasağı” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009)
- DOĞAN, Gülmelahat, “Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü”, *Ankara Barosu Dergisi*, Y. 72 (2014) <<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/>

- ankarabarasu/tekmakale/2014-4/11.pdf> (Erişim: 24.04.2017)
- ER, Gökçe, “Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Mal Ve Alacaklarını Haczi”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Usul Hukuku Ve İcra İflas Hukuku) Anabilim Dalı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi (Ankara Üniversitesi, 2009)
- EREN, Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı, Ankara 2014
- ERKAN, Mustafa, “Bir Tabu: Taşınmazın Aynına İlişkin Davalarda Münhasır Yetki”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 20 (2012), 11–51
- ERTAŞ, Şeref, “Tescilli Taşınır Rehni”, *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, C. 8 (2013), 1155–1183
- , “Ticari İşletme Rehni”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İrfan Baştuğ Anısına Armağan*, C. 7 (2005), 39–50 <<http://hukuk.deu.edu.tr/dosyalar/dergiler/DergiMiz7-ozel/PDF/ertas2.pdf>> (Erişim: 04.03.2017)
- ERTEN, Ali, “Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni Ve Hukuki Sorunlar”, *Bankacılar Dergisi*, Y. 11 (2000), 81–90 <https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Arastirma_ve_Raporlar/S81_Ali_Erten_2000.doc> (Erişim: 20.04.2018)
- ERZURUMLU, Nurbanu, “Türk Hukukunda Fikri Mülkiyete Konu Malların Cebri İcrası”, *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y. 2017 <<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/270859>> (Erişim: 02.06.2018)
- ESENER, Turhan/Kudret Güven, *Eşya Hukuku*, 6. Baskı, Ankara 2015
- GÖKTÜRK, Kürşat, “Ticari İş Kavramı, Sınırlandırılması ve Faiz Meselesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XIX (2015), 3–44
- GÖLE, Celal/Gökhan Aydoğan, ““Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu”nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 33 (2017), 5–51
- GÜLEKLİ, Yeşim, *İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı*, İstanbul 1992
- GÜLEŞ, Bedia/Hakkı Mert Doğu, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Taşınır Rehni Sözleşmesinin Şekli”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 11 (2016), 53–73
- GÜNAY, Ömer, *Maden Hukuku*, Ankara 2016
- GÜNDOĞDU, Aysel, *Bankacılık Hukuku*, 4. Baskı, Ankara 2016

- GÜNEL, M.Cahit, *Taşınmaz Rehinin Kapsamı Çerçevesinde Eklentinin Hukuki Durumu*, İstanbul 2013
- GÜNER, Agah Oktay, *Türkiye'nin Kalkınması ve İktisadi Devlet Teşekkülleri*, 2. Baskı, İstanbul 1978
- GÜNEY, Alptekin, *Banka İşlemleri*, 9. Baskı, İstanbul 2015)
- GÜREL, Fatih, “KOBİ’ler İçin Alternatif Finansman Kaynakları”, *Kalkınmada Anahtar Verimlilik*, Kasım (2012) <<http://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/news/kobiler-icin-alternatif-finansman-kaynaklari/269>> (Erişim: 08.06.2017)
- GÜRPINAR, Damla, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehinin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 19 (2017), 111–159
- , “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehinin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 19 (2017), 111–159 <<http://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2017/11/3-DAMLA-GURPINAR.pdf>> (Erişim: 07.02.2018)
- HASIRCI, Hakan, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun İcra ve İflâs Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 33 (2017), 207–269
- HAZIROĞLU, Elif Cemre, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nda Sicilli Taşınır Varlıkların Durumu ve Ticari İşletme Rehni Bunlar Üzerindeki Etkileri”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 33 (2017), 177–204
- HELVACI, İlhan, “Sanayi İşletmelerinde Ticari İşletme Rehni Üzerine”, *İÜHFİM*, C. LXV (2007), 277–284 <<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/95702>> (Erişim: 01.06.2017)
- HIZIR, Serdar/Alisher Turaev, “Türk Hukuku’nda Hava Araçları Üzerinde İpotek Tesis Edilmesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 57 (2008), 371–407
- İMREGÜN, Oğuz, *Kara Ticareti Hukuku Dersleri*, 10. Bası, İstanbul 1993
- KABAN, İsmail, “Kullanımı Yaygın Olan Teminat Türleri Çerçevesinde Bankalarda Nakdi Krediler için Ayrılacak Özel Karşılıkların Muhasebeleştirilmesi”, *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C. 39 (2017), 195–211

- <<https://doi.org/10.14780/muiibd.329925>>
- KANDEMİR, Süleyman, “Şirketlerin İpotek Verme Ehliyetleri Hakkında İnceleme (TTK md.125 Çerçevesinde Ehliyet Sorunu)”, *Banka Ve Finans Hukuku Dergisi*, C. 6 (2017), 255–282
- KAPANCI, K.Berk, “Türk Borçlar Kanunu’nun 14. Maddesinin Öngördüğü Yeni Şekil Düzenlemesinin Getirdikleri”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 18 (2012), 403–30 <<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/maruhad/issue/viewFile/5000001562/5000000540>> (Erişim: 15.03.2017)
- KARAHAN, Sami/Cahit Suluk/Tahir Saraç/Temel Nal, *Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları*, 4. Baskı, Ankara 2015
- KARAKILIÇ, Hasan, “İşletmelerin Finansman Sağlama Aracı Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, C. 16 (2017), 37–50 <<https://doi.org/10.18092/ulikidince.320408>> (Erişim: 10.06.2018)
- KARASU, Rauf/Cahit Suluk/Temel Nal, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, Ankara 2017
- KAYIHAN, Şaban/Mustafa Yasan, *Ticari İşletme Hukuku*, 4. Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017)
- KILIÇOĞLU YILMAZ, Kumru, “Sınai Mülkiyet Kanunu”, *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, C. 19 (2017), 15–31 <<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/frmmakale/2017-1/1.pdf>> (Erişim: 04.06.2018)
- KIRMIZITAŞ, Türkân, “6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’na Göre Finansal Kiralama Sözleşmesi” (T.C. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2016) <http://dspace.baskent.edu.tr:8080/bitstream/handle/11727/2478/turkan_kirmizitas_tez.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Erişim: 22.11.2017)
- KÖROĞLU ÖLMEZ, Belin, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Y. 29 (2017), 261–286 <<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-129-1646>> (Erişim: 01.06.2017)

- KURT, Ekrem, “Sivil Hava Aracı Mülkiyetinin Kazanılması, Devri ve Sona Ermesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XXI (2017) <http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/21_2_2.pdf> (Erişim: 16.01.2018)
- KURTULUŞ, Funda, “Hava Aracı İpoteği”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 3 (2017), 154–187
- KURU, Baki, “İcra ve İflas Kanunu’nun 89. Maddesinde Yapılan Değişiklikler”, *Bankacılar Dergisi*, Y. 14 (2003), 59–82
- KURU, Baki/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, 23. Baskı, Ankara 2012
- MEMİŞ, Tekin/Gökçen Turan, *Sermaye Piyasası Hukuku*, 3. Baskı, Ankara 2017
- METE, Cansu, “Taşınır Rehni”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 18 (2017), 1439–1471 <<http://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2017/11/38-CANSU-METE.pdf>> (Erişim: 22.02.2018)
- NOMER, Halûk Nami, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, İstanbul 2015
- NOMER, Halûk Nami/Mehmet Serkan Ergüne, *Eşya Hukuku*, 5. Bası, İstanbul 2017
- , *Eşya Hukuku C:II Rehin Hukuku*, İstanbul 2016
- OĞUZ, Sefer, “Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni”, *Bankacılar Dergisi*, Y. 28 (2017) <https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/dergiler/dosya/75/Bankacilar_Dergisi_100.Sayi.pdf> (Erişim: 14.06.2017)
- OĞUZMAN, M.Kemal/Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 12. Bası, İstanbul 2016
- OĞUZMAN, M.Kemal/Özer Seliçi/Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 19. Baskı, İstanbul 2016
- OĞUZMAN, M.Kemal/Özer Seliçi/Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku*, 15. Bası, İstanbul 2012
- ÖNAL, Ali, “Tâbiyet Hukuku Kapsamında Tek Ortaklı Türk ve Yabancı Bankaların Durumu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 6 (2015), 447–476
- ÖZ, Turgut, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 16 (2017), 151–186
- ÖZBEY, Can, *Ticaret Unvanı ve Ticaret Unvanının Korunması*, Ankara 2014

- ÖZER, Selçuk, *Mevduat Rehni*, İstanbul 2016
- PARLAK BÖRÜ, Şafak, “Mülkiyetin Teminat Amacıyla İnançlı İşleme Devri”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, C. 29 (2017), 231–72 <<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-128-1630>> (Erişim: 01.02.2018)
- PELLUMBİ, Sokol, “Banka Kredi Hukukunda Teminatlar” (T.C. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006)
- POROY, Reha/Hamdi Yasaman, *Ticari İşletme Hukuku*, 14. Bası, İstanbul 2012
———, *Ticari İşletme Hukuku*, 16. Bası, İstanbul 2017
- RADO, Türkan, *Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku*, 14. Bası, İstanbul 2018
- REİSOĞLU, Safa, “Yeni Medeni Kanun Hükümlerine Göre Yabancı Para İpoteği”, *Bankacılar Dergisi*, Y. 14 (2003), 66–81 <<https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/45.pdf>> (Erişim: 03.07.2017)
- REİSOĞLU, Seza, “Ticari İşletme Rehni Ve Son Yasal Düzenleme”, *Bankacılar Dergisi*, Y. 14 (2003)
- , “Yeni Medeni Kanun’un Bankaları İlgilendiren Başlıca Farklı Düzenlemeleri”, *Bankacılar Dergisi*, Y. 13 (2002), 67–74 <<https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/40.pdf>> (Erişim: 12.06.2018)
- ŞAFAK, Ali, *Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Teminat Amaçlı Alacağın Temliki*, 2. Baskı, Ankara 2017
———, *Teminat Amaçlı Alacağın Temliki*, İstanbul 2013
———, “Teminat Amaçlı Alacağın Temlikinin Diğer Teminatlar Arasındaki Yeri ve Benzer İşlemlerden Ayırt Edilmesi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 12 (2017), 115–126
- SALMANLI, Dilek, “Fikir Ve Sanat Eserleri Kanunu İle Korunan Haklar, Bu Hakların İhlalinde Açılacak Hukuk Davaları Ve Yargılama Usûlü”, T.C. Başkent Üniversitesi Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi (T.C. Başkent Üniversitesi, 2013)
- SATDAROV, Muxtar, “Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt” (Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı

- Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2013) <<http://earsiv.cankaya.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/599/Satdarov%2CMuxtar.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> (Erişim: 26.02.2018)
- SEÇER, Öz, “İpoteğin Taşınmaz Bakımından Kapsamı”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 82 (2008), 1901–1932 <<http://www.istanbulbarosu.org.tr/files/Yayinlar/Dergi/doc/ibd20084.pdf>> (Erişim: 15.03.2018)
- ŞENER, Oruç Hami, *Ticari İşletme Hukuku Ders Kitabı*, Ankara 2016
- ŞENER, Yavuz Selim, *Türk Hukukunda İpotek Ve Uygulaması*, İstanbul 2005
- SEROZAN, Rona, *Eşya Hukuku I*, 3. Baskı, İstanbul 2014
- , “Taşınmaz Rehni”, *İÜHFİM*, C. LXIV (2006) <<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/95831>> (Erişim: 14.06.2018)
- SEZAL, Levent, “Türkiye’de Lisanslı Depoculuk Sistemi ve Sağlanan Devlet Teşvikleri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 10 (2017), 1147–1155 <<https://doi.org/10.17719/jisr.2017.1968>>
- SİRMEN, A.Lale, *Eşya Hukuku*, Ankara 2013
- ŞİT İMAMOĞLU, Başak, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme*, Ankara 2017
- TAŞ KORKMAZ, Hülya, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Görev, Yetki ve Yargı Yeri Belirlenmesine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Journal of Yaşar University*, C. 8 (2013) <<https://doi.org/10.19168/JYU.96665>> (Erişim: 11.11.2017)
- TAN, Sibel/İlker Karaönder, “Türkiye’de Tarımsal Örgütlenme Politikalarının ve Mevzuatının İrdelenmesi: Tarımsal Amaçlı Kooperatifler Örneği”, *ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi (COMU Journal of Agriculture Faculty)*, Y. 1 (2013), 87–94 <<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/237492>> (Erişim: 22.05.2018)
- TEK, Gülen Sinem, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, Ankara 2012
- TEKİNALP, Unal, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 4. Bası, İstanbul 2005
- TOPÇUOĞLU, Metin/Ömer Çon, “Ticari İşletme Rehninde Rehin Alacaklısının Korunması”, *TBB Dergisi*, Y. 23 (2011), 174–214 <<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-93-692>> (Erişim: 04.03.2017)
- TÖRÜNER, Ekrem, “Ticari İşletme Rehninin Özellikleri ve Uygulamada Karşılaşılan

- Bazı Sorunlar”, *Ankara Barosu Dergisi*, Y. 4 (1981)
- TÖZ, İrfan, “Hastane İşletmelerinde Stok Yönetimi ve Bir Uygulama Örneği” (T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Hastane ve Sağlık Kuruluşları Yönetimi Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007) <<http://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/12345/11590/205382.pdf>> (Erişim: 08.06.2018)
- TURAN, H.Selcen, *Fikir ve Sanat Eserlerinin Cezai Himayesi*, Ankara 2012
- ÜNAL, Muhammed Raşid, *Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Araştırma Raporu, Fırat Kalkınma Ajansı* (Malatya, 2011) <http://fka.gov.tr/sharepoint/userfiles/Icerik_Dosya_Ekleri/FKA_ARASTIRMA_RAPORLARI/TARIM_URUNLERI_LISANSLI_DEPOCULUK_ARASTIRMA_RAPORU.pdf> (Erişim: 07.07.2017)
- UYGUR, Atiye B., “Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler (Fiduciary Transactions For Guaranty)”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. X (2006) <http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/10_8.pdf> (Erişim: 04.07.2017)
- YAVUZ, Levent/Türkay Alıca/Fethi Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu*, 2. Baskı, Ankara 2014
- YILMAZ, Ejder, *Hukuk Sözlüğü*, 3. Baskı, Ankara 1986
- YÜNLÜ, Levent, “Fikri Mülkiyet Hakkı”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, C. 23 (2003), 891–918 <<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhmhob/article/view/1019002819>> (Erişim: 31.05.2018)
- YURTOĞLU, Bihter İlter, “Ürün Senedinin Tarım Sektörünün Finansmanındaki Rolü” (Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bankacılık Ve Finans Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2015) <<http://dspace.baskent.edu.tr/bitstream/handle/11727/2322/10079833.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> (Erişim: 04.03.2017)